

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY SZERKESZTI: ADY LAJOS

LELT 2001

LII. ÉVFOLYAM. 36
1918 OKTÓBER HÓ 1.
1—4. SZÁM.

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET, BUDAPEST,
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS
NYOMDAI R.-T. NYOMÁSA

KIADÓHIVATAL: BUDA-
PEST, II., ÁLDÁS-UTCA 4

TARTALOMMUTATÓ.

	Oldal
Gaul Mózes: Közgyűlési megnyitó-beszéd	1
KISEBB KÖZLEMÉNYEK.	
Marczinkó Ferenc dr.: A tankütelek új beosz- tása	6
Bittenbinder Miklós dr.: Új tanáregyesület	9
Custos: Miniszeri rendelet a latin és magyar érettségi dolgozatokról	12
S-a: Az új tandíjszabályzat	13
A leányközépiskola új tanítástervei	14
k.: Külföldi középisk. oktatástígy	15

EGYESÜLETI ÉLET.

Közgyűlési jegyzőkönyv /Sajó Sándor/	18
Igazg. és választmányi ülési jegyzőkönyv /Szóts Gyula/	23
Titkári jelentés /Sajó Sándor/	24
Pénztárosi jelentés /Müller József/	34

KRÓNIKA.

Tanárok Nevelő Háza	43
Sz. H.: Bokor Ármán emlékezete	49
Hírek, vegyesek	50

LAPSZEMLE.

A vegytan jövője a középiskolában. — Ref. tanár- képzés. — Egységes középiskola. — Felvételi vizsgálatok. — Kath. gyakorló gimnázium	63
--	----

SZERKESZTŐI ÜZENETEK a boríték 3. oldalán.

Évi tagdíj 12 korona.

A PÉNZTÁROS ÜZENETE.

Az új alapszabályok szerint az évi tagdíj 12 K. Ennek kényelmes és (a tagoknak) költségmentes befizetésére az első számhoz **postatakarékpénztári befizetési lapot** mellékeltem. Kőri tagoknak, minthogy azoktól a tagdíjat a kőri pénztáros szedi be, ilyen nem küldtem. Amennyiben valaki a tagdíjat nem mindjárt küldi, szíveskedjék a postatakarékpénztári befizetési lapot megőrizni, míg felhasználására a sor kerül. Ilyen lap ára most 4 fillér, postával való küldéssel együtt legalább 12 fillérbe kerül. A tagdíjnak utalvánnyal való küldése pedig 37 fillérbe kerül.

Az **előfizetők** figyelmét felhívom arra, hogy az O. K. T. E. Közlöny 52. évfolyamára való előfizetés már **most** esedékes. Erre is a postatakarékpénztári befizetési lap szolgál. **Az előfizetési ár most is 12 K.**, habár a nyomdai árak a múlt éveknek több mint kétszerezést teszik ki.

MÜLLER JÓZSEF pénztáros,
II. kerület, Áldás-utca 4.

NÉVSORA

azon tagoknak, kik az 1918 június 20.-tól szeptember 3.-ig tagdíjat fizettek:

A) *Alapító tagdíjat fizettek:*

Horti József jászberényi áll. főgimn. tanár, Rados Ignác bpesti VI. ker. áll. főreálisk. igazgatóh.

B) *Rendes tagdíjat fizettek:*

1910/1-re: Szerelemhegyi Tivadar.

1911/2-re: Cseley József, Löschinger Béla, Szerelemhegyi Tivadar, Szígeti Vilmos (még 3 K).

1912/3-ra: Bournáz János (még 2 K), Löschinger Béla, Szerelemhegyi Tivadar, Szígeti Vilmos (2 K).

1913/4-re: Boltizsár József, Káldor Ágost, Kohányi Rezső, Romanecz Mihály (II.).

1914/5-re: Almásy Imre, Beke Ödön, Boltizsár József, Fehér Sándor Sámuel, Káldor Ágost, Koczogh András, Kohányi Rezső, Lakatos Béla, Lomoschitz Sándor (II.), Romanecz Mihály (6 K), Vargha György (még 7.50).

1915/6-ra: Almásy Imre, Beke Ödön, Farkas István (Bpest), Fehér Sándor Sámuel, Kameniczky Miklós, Kocsis János, Kohányi Rezső, Lakatos Béla, Ritókh István (II.), Szenes Samu, Timár Pál, Vargha György, Vörös István (II.).

1916/7-re: Almásy Imre, Barabás Ábel (II.), Beke Ödön, Farkas István (Bpest), Fehér Sándor Sámuel (II.), ifj. Gáspárics Lajos (még 5 K), Handlos Gyula, Incze József, Kameniczky Miklós, Keller Imre (még 3 K), Kocsis János, Kohányi Rezső, Kovács József (még 2 K), Moldován Anna, Orosz György, Osztian Kálmán, Pap Zoltán, Petényi István, Ritókh István, Streitmänn András, Vörös István.

1917/8-ra: Almásy Imre, Ágh Géza, Barabás Ábel (I.), Barcza Leander, Bartsch József, Beke Ödön, Bodó Ferenc, Bodrogi János, Borhy Gizella, Böhm János, Demeczky Mihály, Demjanovich Andor, Dékányi Kálmán, Dóczy Ferenc, Durnyi Boldizsár, Einzig Miklós, Farnoss Dezső, Feley Loránd, Ferencsik Lajos, Félegyházy Gyula, Ficsor József, Finger Béla, Forgács Ferenc, Forgó György, Gabos László, ifj. Gáspárics Lajos (3 K), Geiger Edit,

(Folytatása a boríték negyedik oldalán.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTETTE

ADY LAJOS és DR MARCZINKÓ FERENC

LII—LIII. ÉVFOLYAM: 1918—19, 1919—20

TARTALOMMUTATÓ.

TANULMÁNYOK, CIKKEK.

1918—19.

	Oldal		Oldal
A Schneller-féle előkészítő első osztályáról. <i>Dr. Batta István</i> ...	65	A közoktatásügyi népkormány szózata a magyar nevelőkhöz	147
A középiskolai tanárság és a magyar népköztársaság. <i>Gaal M.</i>	113	A IV. Orsz. Tanárkongresszus felhívása	185
Búcsúszó. <i>Gaal Mózes</i>	145	Az iskola a forradalom útján. <i>Dr. Dénes Lajos</i>	217

1919—20.

Változások a közoktatásügyi kormányban	5	A békeszerződés és a középiskolák. <i>Dr. Benisch Artur</i>	49
Új középiskolai tanterv. <i>Dr. Pintér Jenő</i>	7	Régi bajok és új sérelmek. <i>Sajó Sándor</i>	57
Jellemnevelés. <i>Dr. Koczogh András</i>	18	Távozó főigazgatók. <i>Krompaszky Miksa</i>	59
Magyar Középiskolai Tanárok Nemzeti Szövetsége. —s.	21	Megjegyzések az új középisk. tanterv tervezetéhez. <i>Pintér Jenő</i>	63

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

1918—19.

A tankerületek új beosztása. <i>Dr. Marczinkó Ferenc</i>	6	Háborús iskolapótlék. <i>Kf.</i>	81
Új tanáregyesület. <i>Bittenbinder Miklós</i>	9	A nevelőmunkásoknak egységes szervezetbe való tömörítése. <i>Ries Ferenc</i>	116
Miniszteri rendelet a latin és magyar nyelvi érettségi dolgozatokról. <i>Custos</i>	12	Ben Akiba a pedagógiában. <i>Kf.</i>	118
Az új tandíjszabályzat. <i>S—a</i>	13	A rendkívüli tantárgyak tanítása és díjazása. <i>Medreczky István</i>	119
A leányközépisk. új tanítástervei	14	Leányközépiskolai Tanáregyesület. <i>Vajda Gyula. Hacker Boriska</i>	120, 171
Külföldi középisk. okt.-ügy. <i>K.15.</i>	82	Nequid nimis. <i>Custos</i>	149
Kommuniké-támadás a pesti fronton. <i>Ady Lajos</i>	73	Hadviselt Tanárok Orsz. Szövetsége	151, 170, 206
Megjegyzések az új tandíjrendeletekhez. <i>Dr. Füzes Aladár</i>	75	Az új irány* a porosz középiskolákban. <i>Kf.</i>	152, 183
Órarend és dolgoztatás. <i>Agárdi László</i>	78		

	Oldal		Oldal
Új egyesületi tagok	44	Nyugdíjtörvény revíziója	76
A tizenkettedik órában!	72	Vizsgálati díjak felemelése	76
Kimutatás a Tanárok Nevelő Házáról	73	Magyar Humaniszt. Gimnázium Híveinek Egyesülete	77
Nyugdíjazott kartársak lakbér- nyugdíja	75	A budapesti tankerület értesítői	77
Hadviselt tanárok ügye	76	Bizonyítványkiállítási díj	77
		Latin nyelvi verseny	77

LAPSZEMLE.

1918—19.

A vegytan jövője a középiskolák- ban	63	A tanári pálya ellen	110
A református tanárképzés	64	Középfokú gazdasági iskola	110
Egységes középiskola	64	Középfokú iskoláink területiális elhelyezkedése	110
Felvételi vizsgálatok	65	Az annexiós pedagógia; forra- dalomellenes izgatás az iskolá- ban; a tanári pálya ellen. Tankönyvmonopólium Porosz- országban. Kf.	144, 145
Kath. gyakorlógimnázium	65	Német köztársasági pedagógia	176
A németországi középiskola jö- vendő nemzeti irányzata. Dr. Veress Endre	107		
Tanársors	110		

KÖNYVSZEMLE.

1918—19.

Schmidt Frigyes: Forró napok	59	Orel Géza dr.: Műhelyi nevelés Páris iskoláiban. Szociális re- formok iskoláinkban. Szóts Gyula	174
Ungarn. Kemény Ferenc	102	Baros Gyula: Arany, Petőfi és a ponyvairodalom. B.	175
Dr. Takáts György: Történelem a leányközépiskolák II. oszt. számára. Dr. Acsay István	106	Sikabonyi Antal: Az alkotó lélek és a háború. Nánai Béla	212
Dr. Goposa László: A magyar gyorsírás tört. Wagner Jó- zsef dr.	142	Kornis Gyula: A lelki élet. Dé- kány István dr.	214
Az erdélyi r. k. státus igazgató- tanácsának évi jelentése. Hid- végi M.	172		

1919—20.

Imre Sándor: A magyar nevelés körvonalai. B. C.	45	Sajó Sándor: Tegnaptól Holnapig Gölniczbányai Győző	78
Vikár—Dengs: Vitégyváltás. W. J.	47	Beküldött könyvek	47, 49

Hiszek egy Istenben,
Hiszek egy hazában,
Hiszek egy isteni örök igazságban,
Hiszek Magyarország föltámadásában!
Amen.

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület hivatalos
ügyeiben minden irat
SAJÓ SÁNDOR
főtitkárhoz küldendő, VIII.,
Eszterházy-utca 14. sz. alá

SZERKESZTI:
ADY LAJOS
I., Ráth György-u. 8.

Az egyesület anyagi ügyei,
valamint a lap kiadását
illető ügyek
MÜLLER JÓZSEF
pénztárnok (II., Áldás-u. 4.)
hatáskörébe tartoznak

Előfizetési díj egy évfolyamra 12 korona. — Évi tagdíj 8 korona

Megjelenik, a nyári szünetet kivéve, minden hó 1-én és 15-én

GAAL MÓZES KÖZGYŰLÉSI MEGNYITÓ-BESZÉDE.

Nehéz idők komor gondjai között emelem fel szavamat, hogy elnöki tisztemet teljesítve, sáfárkodásunk első évéről beszámoljak. Midőn ezelőtt egy évvel tanártársaink bizalma országos egyesületünk vezetésére elhívott: ha bátoratlanul is, de élt lelünkben a remény, hogy a nemzet megpróbáltatásai belátható időn belül véget érnek, hogy az iskola munkája csöndes medrébe visszatér, a távollevő kartársak a harcterekről, messze idegenből testvéri keblünkre borulva együtt dolgoznak velünk, romokat tisztítva és új hitre tanítva a gondjainkra bízott ifjúságot.

A remény megint csalóan elröppent. Az ágyúk mennydörgeése keleten elnémult ugyan, de délen és nyugaton fokozottabb erővel folytatta és folytatja végzetes rendeltetését. Az iskola képe, a mi szűkebb világunk nem derült ki. Lelket emésztő munkánk meddősége méltán tölt el mérhetetlen szomorúsággal. Vetésünk verejtékes fáradozásunk dacára ugarrá durvult, aratásunk acélos búzaszem helyett sűrűn adott konkolyt s az erkölcsi erő, amelynek gyarapítása legfőbb gondunk vala, visszacsökkent; a fizikai épség, melyre a szellemi tevékenységnek éltető forrásul szüksége van, elsatnyult.

Mindez nem vád, nem felpanaszolás, nem is mentegetődzés, csak tények krónikás hűségű megállapítása. Akit vádunk és panaszunk érhetne: annak lenyűgöző, megbénító erejét érezzük mindnyájan, akaratunkon felül álló, nemzeteket és egyéneket vaskézzel lebíró: maga a nagy háború.

Megindult virágkoszorúta homlokkal és diadalénnel; kiváltotta a szívből a legnemesebb ember-érzést, faji önértetet, testvéri együvértartozást, hősokeket termett, legendákat szőtt, az emberiség újjáteremtését ígerte, erkölcsi megtisztulást jóslott

1632/1918

belőle az első fellángolás: de midőn a vérkataraktákat a szomjas föld beitta s újak meg újak jöttek a régiék helyébe, a lélek kifáradt, a test kezdett sínyleni, az emberi érzelmek szint változtak, az erkölcsi megtisztulás folyamata irányt változtatott, az áldozatok szaporodtával az erkölcsi erő apadt, féktelen szenvedélyek szabadultak fel, az egyetemesség gondolata helyet adott az egyén magaszeretetének s kezdődött az a gazdasági folyamat, mely a társadalmi osztályokat egymással szembeállította: a létért való küzdelem legridegebb egoizmusában.

Ennek a jegyében folyt le a háború negyedik éve. Tegyük e négy év alatt vizsgálatunk tárgyává a tanárlelket, mutassunk rá arra a szerepre, melyet be kellett töltenie és állapítsuk meg igazmondó lélekkel, hogy betöltötte-e, betölthette-e hivatását?

A háború első évében számos iskola kaszárnnyává alakult át. Az otthonából kizavart ifjúság vendégül került idegen hajlékba. Ha iskola volt is, de reá nézve idegen volt. A tanárok tömegesen kerültek a harctérre, megürültek a katedrák, munkával fölösen megterhelve dolgoztak az itthonmaradottak, hogy társaikat pótolják. A háború parancsolt, a pedagógia minden szempontja háttérbe szorult. Rendeletek sűrű nyílzápora zuhogott az iskolára és tanárra. Dolgozni kellett, mert ez hazafias kötelesség volt. És a tanárlélek megértette a kötelességet; zokszó nélkül vállalta a munkát az iskolában, a társadalomban. Többet vállalt, mint amennyinek meg lehet huzamosabban felelni. Tanított rosszul világított termekben az esti órákig, felbomlott életrendjéhez igyekezett alkalmazkodni; élére állt társadalmi akcióknak, odament, ahova kirendelték s elvégezte a munkát, ahol azt számára kijelölték. Egyelőre nem törődött azzal, hogy megbírja-e; arra gondolt, hogy a harctéren küzdő tanártársuknak még keserveesebb az élete és abban reménykedett, hogy nem tart sokáig. Csakhogy a háború második éve még fokozta ezt a munkát, újabb hézagok támadtak a tanító sorokban; az egyetemi hallgatók is pályájukat derékba törve bevonultak, még több tanárt kellett pótolni, még több munka jutott az egyesre. A hajléktalan intézetek épen úgy megsínylették a hajléktalanságot, mint a vendéglátó intézetek. Itt is, ott is megbomlott a régi rend. A szülői házak elárvultak. Katonasorba került az apa, itthon maradt a nagyobbára gyöngé, fegyelmezésre nem alkalmas anya, s a tanulói ifjúság a rendszertelenségnek, az ellenőrzés hiányának sok helyütt valóságos áldozatává lett.

A háború harmadik évében a lelki élet megrázkódásához súlyos teherként a folyton fokozódó anyagi gond járult. Az áldozatok, melyeket a társadalom szakadatlan láncolatban hazafias és emberi kötelességérzetből hozott, kezdették kimeríteni az egyest, s legfőképen a társadalomnak azt a rétegét, melyhez a tanárság is tartozik: a közszolgálatban álló szellemi munkásokat. Kenyere megszűkölt, ruhája elványolódott, a sötét gond, mely a holnapot félelmissé és aggodalmassá tette, belemarkolt a szívébe.

A szellemi munka, melyet kultúra néven szoktak emlegetni parádés szónoklatokban s évszázadok óta az emberi fejlődés végcéljául szoktak kitűzni: a gazdasági élet forgatagában, miként ha a földcsuszamlás őt kívánta volna első és egyetlen áldozatul, rohamosan csúszott lefelé. A föld, melynek fekete televényéből a költő szerint »fehér cipőt tördel« a paraszt, fölemelte az ő munkását, mert kenyér kell a teremtetett lénynek, a föld tulajdonosai és munkásai jelentősebbekké váltak, mint a nem közszükséglet célját munkáló szellemi napszámosok; az ipar, mely a háborút és az egyetemes szükségletet elégítette ki termelésével: fölemelte az ipari munkást, különbbé, keresettebbé, megbecsültebbé tette, mint a szellemi napszámosokat; a kereskedelem, mely a gazdasági élet vérkeringését szolgálta: kenyérhez, ruhához, fölös haszonhoz juttatta az élelmesekeket s az óriási malomkő, mely a milliók kenyérét örölte, lassankint az összes intellektuális pályán működőket is kezdte kérlelhetetlen következetességgel őrleni, összemorzsolni.

Az iskola, mely a békeeséses időkben lelki építésen, a belső ember finom kibontakozásán hivatásszerűleg, nemes hevülettel dolgozott, mindennapos délelőtti és délutáni összegyülekező helyévé vált olyan ifjúságnak, amely hazulról panaszt és elégtelenséget hozott, s olyan nevelőknek, akikhez iskolába jövet makacs kísérő társul sötét kenyérgond szegődött. Vidám, összhangzó munka helyett diszharmónikus vergődés elriasztó képe bontakozott ki az iskola világából. Sietős, minden ellenmondást lehetetlenné tevő parancs kényszere rendeli el a néhány hetes tanfolyamokat, hogy a fegyverbe szólitott ifjak tanulmányaikat sürgősen befejezhessék. A tanári ítélőszék átalakul rögtönítélő kegyelmi-törvényszékké s a tudás nélkül szükölködő ifjak egész seregét érlelte meg sietősen, hogy az iskola padjáról a honpolgári köteleességteljesítés nehéz mezejére bocsássa. Így kellett tennie lelkiismeretének erőszaktételével is, mert a helyzet kényszerítő ereje reá nehezedett, s így önmaga ásta alá az iskolának erkölcsi alapját, az igazságosságot; a komoly szellemi munka ez értékesökkenése megtermette szomorú gyümölcsét az ifjúság itthon maradt részénél a köteleességteljesítésnek rohamos aláhanyatlásában. A könnyen boldogulás léha jelszavának divatja lett általánossá.

Minden erre utal. A környezet ezer példájával ezt tanítja; az utca rideg, könyörtelen tülekedésével ezt bizonyítja; a napisajtó hírei erről számolnak be; az élelmiszereket árusító boltok ajtajára, ablakára ez volt és ez van kiírva; a család erről beszél keserű panasszal; a mulatóhelyek ezt ordítják: »Kapard kurta, neked is lesz!« A napszámostól fel a milliomosig ezt vallja, s mindenki, aki termel, vagy elad valamit: árut, testi erőt, kezébe munkáját, a piacon minden nap új numerust ír, növekedő numerust, mert megdrágult az élet. Nem az élet drágult meg, hanem a megélhetés eszköze. A nagyüzemű tőke kéthónaponként

a piaci árak változásához mérten kénytelen revideálni a munkások hetibérét s megadni a különbözetet, mert üzemét csak így tarthatja fenn s ennek arányában kéthónaponként fölemeli termelt árucikkének is az árát.

Milliók gyűltek össze az élelmesek kasszájában s a pénznek e rettentő forgatagából új értékmegállapítások keletkeztek. A szellemi munka, mely magát a köznek szolgálatába szegőd-tette, a pénz vásárló értékének csökkenésével veszített értékéből, mert az állam nem követte és nem követhette a nagy tőke példáját, mivelhogy jövedelmének olyan arányú gyarapítása nem állott és nem áll ma sem módjában.

Az anyagi leromlás megdőbbentő folyamata megkezdődött s ezzel együtt a morális ellenállás végzetes próbák előtt áll. A közszolgálatban álló tisztviselők, s közöttük mi, középiskolai tanárok is, arra a kiábránduló meggyőződésre jutottunk, hogy a társadalmi elhelyezkedés számunkra hovatovább lehetetlen lesz. Az intellektus, a diploma, az évszázados szólam, hogy az állami élet gerince és fenntartó oszlopa vagyunk, tartalmatlanná vált; a tanulás, a tudás nem elég a kenyérszerzéshez a lekötött és díj-osztályokba skatulyázott tisztviselői hierarchiában. Az iparos, a napszámos, a lánckereskedelem csekély tanultságú közvetítője lesajnál minket; gyermekét jobban táplálhatja, egészségét meg-óvhatja, nyári pihenőre jobban elküldheti, betegségében jobban istápolhatja, s ha meghal valakije, tisztesebben eltemetheti, mert munkája *pénzben* kifejezve többet ér, mint a miénk. Az új tár-sadalmi osztály, amelyet a háború teremtett s melyet *hadsereg-szállító* néven szoktak keserű megbélyegzéssel nevezni, eleven cáfolata a tisztos és értékes szellemi munka megbecsülésének.

Ilyen komponensekből tevődött össze az a végtelen elke-seredés, mely ma a tisztviselők s köztük a tanárok lelkét napról napra emészti. Vannak, akik zokszó nélkül tűrik s hordják az élet nehéz keresztjét, megmaradt morális erejük roncsát görcsösen tartják össze, féltik a teljes megsemmisüléstől; vannak, akik el-fásultak s a fatalizmus bizonyos nemét erőltetik magukra; ámde vannak, akikből a keserűség hevesen kitör, a régi ideológiát el-avultnak hirdetik s új szólamok, új igazságok felé hajlanak. Csak olyan nincs és nem lehet, aki meg van elégedve, mert mindenki megsebesült e négy év alatt a front mögött is, ezen a csata-téren, melynek kétségbeesett küzdői, vergelődői és eszeveszett, mérhetetlenül dölyfös, embertársaikat kiuzsorázó élvezői két egye-netlen táborba verődve gyűlöletes szemeket vetnek egymásra.

A tanárság e visszás helyzetben, bomladozó idegzetével, kimerült fizikumával, gondterhelte agyával teljesítheti-e kellő-képen hivatását? A háború kataklizmái megrendítették az iskola szilárd erkölcsi alapját; a felbomlott vagy elgyötört családi élet nem tudja a gyermeket az utca mételyétől megóvni; a szegény-ség megfosztja az ifjúság egy részét a tanulás lehetőségétől, mert sem a tél hidege, sem az esti homály sötétsége ellen nincs

orvossága; künn ácsorog a gyermek a vásáros bódék előtt, míg szerencsésebb társa a mozik káprázatain csüng s mindkettő elszokik a munkától. Az iskola a szülők egy részének szemében az a hely, ahol néhány órára elhelyezheti, de nem az a hely, ahol következetes, építőmunkának kell folynia. Miért dolgozzék komolyan a diák, akinek osztálytársa kétszer hat hét alatt elvégezhetett kétévi munkát? A harc tér is gyorsan érlel, az iskola is azt a példát követi. Az élet siettet s ez a lázas sietség terjeszti a mindennél kárhozatosabb félműveltséget. Irtózatoss dilemma az, mibe az iskola belekényszerítődött. Beláthatatlan a veszedelem, amely ebből a jövő nemzedékre háramlik. A mai ifjúság számítóbb szemmel néz előre. Más principium vezet. Jövedelmet keres, nem közjót; apró pénzre váltja fel minden percének a munkáját. Emberszeretet, idealizmus, önfeláldozás: mind elavult ócskaságok. Nem lehet belőlük megélni. A tisztviselők jajsza, mely végig sikolt az országon, az ifjúságra nézve kijózanító intelem.

Nézzétek végig a papnevelő intézeteket s alig találtok új növendéket; a tanári pályán a férfihallgató csak lézeng; s a jogtudomány hallgatói közül többen fogják a szabad pályákat keresni, mint a lekötött tisztviselői pályát.

A tanárihiány egész nyomorúságát látjuk már s ez a hiány még fokozódni fog, mert elképzelhető-e, hogy a józan ész mérlegén az ideális szegénység fogadalma nyomósabb legyen, mint a gondtalanabb megélhetés biztató reménye? Várhatjuk-e, hogy a mi lesújtó tapasztalatunk vonzóbb lesz a tehetséges ifjakra, mint a szabad pályán működők szemellátható boldogulása?

Felsír bennünk a jó érzés, mely a mult tisztos hagyományaként él még lelkünkben s egykor hímet varrt jövőnk álma gyanánt, melyet naiv hittet, a megindultság lelkesedésével követünk: hogy íme, most a nagy háború halottjaként azt a színes illúziót is el kell temetnünk.

Es mégis kell hinnünk, hogy ez a mi mostani sötét látomásunk a lelki elborulás szüleménye; kell hinnünk az intellektuális munka új életre kelésében; kell remélnünk, hogy a béke visszatértével, ha majd a köznyomorúság vízőzőne lassan lepad: kiemelkednek a most megtagadott erkölcsi és szellemi értékek a posványból s mi is visszakerülünk régi helyünkre. Ezt a hitet, ezt a reményt, még azoknak is, akik a jelen sivárságában ingadozni és foszladozni látják: mesterségesen kell élesztetniök; akiknek pedig a mai helyzet javítására hatalom adatott, mindent el kell követniök, hogy az ész munkásai lelkük egyensúlyát megtalálják.

Az iskolának, mint a nemzetnevelés templomának előbbi tisztességét, erkölcsi jelentőségét, munkájának semmi szóval fel nem mérhető lelkes komolyságát vissza kell adni! A nemzet fájának ezer meg ezer felé elágazó gyökérszála az iskolák; e gyökérszála közül egyiknek sem szabad elsorvadnia, mert a gyökérszála sorvadása: a nemzet-fa pusztulását jelentené.

E kietlen ténsorozatból egyetlen egy mozzanat emelkedik ki a tanárlelket megerősítő biztatással. A háború negyedik évében a tanárirend templomépítő, magasztos cselekedete: a Tanárok Nevelő Házának alaprakása. Miként ha a szomorú, nagy éjtszakában, a sötétben és a némában, egy biztató fény villanna fel, egy szerető testvéri szó hallatszanék: élünk magyar középiskolai tanárok, gondolunk egymásra, tudjuk egymás iránt való kötelességünket; a közös nyomorúság nem tudta megfojtani bennünk azt a nemes ember-hevületet, melynek hivatásunk szerint hirdetői voltunk. Míg a magát bálvánnyá magasztaló egyéni önzés szemérmetlenül szívja embertársának a véré, hogy vagyont halmozzon fel; míg a kenyérharc rideg kérlelhetetlenségében az ész munkásai gondok között virrasztják át az éjtszakát: íme a szív ostromló erővel hozza az áldozó oltárhoz a magyar tanárok ezreit, egy táborba mind az együvé tartozókat. A jövőnek hite lobban ki e cselekvésből. Megindult lélekkel állunk meg e cselekedetnél. Ebben erő van, önmagát nevelő, felépítő, rekonstruáló erő. Az oltáron ég a szeretet tüze. Gyűljünk köréje imádkozó lélekkel, tanártársaim! Akarjunk hinni a magyar középiskolai tanárirend alkotó erejében s ezzel együtt a viharok elmúlásával a nemzet újjászülető erejében is.

Ezzel a szent érzéssel üdvözlöm az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek itt megjelent tagjait, és az LII. közgyűlést megnyitom.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A tankerületek új beosztása. Középiskoláink rohamos gyorsasággal megindult számbeli fejlődése következtében azok a keretek, melyek közé az 1883. évi törvény középfokú oktatásunkat beszorította, immár majdnem az egész vonalon nem felelnek meg többé a mostani viszonyoknak. A gyermek nagyot nőtt, ruhája pedig megmaradt. Ezt az abnormitást észrevehetjük középiskoláink életének minden fokán. Óriási, megduzzadt osztályok, nagy intézetek és rettenetes terjedelmű tankerületek sokszor majdnem lehetetlenné teszik a tanár, az igazgató és a főigazgató munkájának pontos, gyümölcsözőtető elvégzését. E bajokon — melyeket egész közoktatásunk meg fog sínyleni — új közoktatási törvény megalkotása és életbeléptetése lesz hivatva segíteni. Egyelőre azonban, sajnos, az idő kultúrpolitikai törvények hozatalára nem alkalmas s így meg kell elégednünk azzal, hogy legalább a legkiáltóbb anomáliákon ideiglenes rendelkezésekkel segít a közoktatási kormány.

Ilyen célzattal készült közoktatásügyi miniszterünknek f. évi 92.079. sz. rendelete, mely a tankerületek eddigi beosztását részben megváltoztatta s egyúttal egy új tankerületi kirendeltséget is létesített.

A középiskolai tankerületek új beosztását egyrészt középiskoláink nagy fejlődése, másrészt pedig az a körülmény tette szükségessé, hogy e fejlődés aránya vidékenként igen különböző volt. Az 1884.

évi beosztáskor nagyjából egyforma kerületek közül némelyik alig változott, másoknak iskolái megsokszorozódtak. Ez aránytalansághoz nagy mértékben hozzájárult az is, hogy nemrégiben a leányközépiskolákat is a tankerületi főigazgatók alá sorozták. Ennek az intézkedésnek jelentőségét eléggé mutatja, hogy a budapesti tankerületnek 11 leányközépiskolája van, tehát annyi intézete, mint ezelőtt egyik-másik tankerület összes iskolái.

Hogy a főigazgatók ily körülmények között egyre halmozódó munkájukat sikeresen elvégezhessék, majdnem emberfölötti erőfeszítésre volt szükségük s a nagy kerületek határozott hátránya is kerületek a kisebbekkel szemben. E bajokon a legegyszerűbben új főigazgatóságok létesítésével lehetne segíteni. Csakhogy a középiskolai törvény 42. §-a a főigazgatóságok számát 12-ben állapította meg s így e számtól csak új törvény megalkotásával lehetett volna eltérni. A sürgősségre való tekintettel kultuszminiszterünk az új törvényhozatalnak, úgy látszik, hosszadalmas útját elejtette s helyett a túlnagy nagyvárad tankerületből egy úgynevezett *Temesvári tankerületi kirendeltséget* hasított ki, új főigazgatóval s azonkívül a budapestvidéki tankerületet kibővítette és a kerület főigazgatója mellé a teendők elvégezhethetése végett új főigazgatót nevezett ki. Az új főigazgatók iskolalátogatásai és segítő munkájuk a tankerület adminisztratív igazgatásában lehetővé teszik e két nagy kerület vezetésének a középiskolai törvény rendelkezései szerint való igazgatását.

A kerületek új beosztásánál — mint említettük — a főcél az aránytalanságok megszüntetése volt. Különös figyelembe vették a közlekedési viszonyokat. A tankerületek székhelyéhez gyakran közeleső s gyorsan megközelíthető iskolák sok esetben más, távolfekvő kerületekhez tartoztak, pl. Miskolcz, mely Kassáról $1\frac{1}{2}$ óra alatt elérhető, a távoli Debreczenhez tartozott, viszont a Debreczenhez aránylag közel-eső Szatmár-Németi középiskoláit a kassai főigazgató látogatta és adminisztrálta. És egész sereg ehhez hasonló esetre lehetne még hivatkozni! Jóformán alig van kerület, mely ilyen irányú beavatkozásra okot ne szolgáltatott volna.

Áttérve az egyes kerületekre, változatlanul megmaradtak régi hatáskörükben: 1. A budapest-fővárosi tankerület 21 fiú- és 11 leányközépiskolával. 2. A székesfehérvári tankerület 16 fiú- és 2 leányközépiskolával. A legerősebben pedig a budapestvidéki és a nagyvárad tankerületeket érintette az új rend. Mindkettő a régi főigazgató mellé még egy második új főigazgatót kapott. Csakhogy a minisztérium nem járt el teljesen egyformán a két körülbelül egyformán nagy tankerülettel. A nagyváradival radikálisabban vágott, amennyiben ezt a kerületet a temesvári tankerületi kirendeltséggel már ketté is osztotta. A kirendeltség élén álló főigazgató minden valószínűség szerint Temesváron is fog székelni. Ez csak előnyére válik a kirendeltség igazgatásának. Temesvárott magában 5 középiskola van, s ha a főigazgató betartja a főigazgatói utasításokban előírt osztályonkénti félnapot a látogatásoknál, majdnem egy hónapi munkát talál magában a kirendeltség székhelyén. Érthetetlen, miért nem követték ugyanezt a példát a budapestvidéki tankerületnél is. Szigorúan elhatárolt munkakerületeknél és hatáskörök mellett — köztudomás szerint — a rátermett és felelőssége súlyát érző vezetőember sokszorosan nagyobb és értékebb munkát végezhet.

Mindkét tankerület hatalmasan megnövekedett a szomszédos tankerü-

letek rovására. A budapestvidéki kerület megkapta az ipolysági, komáromi, tatai, mezőkövesdi, balassagyarmati, losonci főgimnáziumokat. Ily módon a legtöbb fiúközépiskola e tankerületi főigazgatóság alá tartozik, számszerint 28, azonkívül 2 leányközépiskola. A nagyváradai — miniszteri rendelettel immár kettéosztott — kerületből a szorosan vett nagyváradai tankerület a szentesi állami, a szarvasi ág. ev., a hódmezővásárhelyi ref., a zilahi ref. és a szilágy-somlyói kat. főgimnáziumokkal bővült. Így 14 fiú- és 2 leányközépiskolája van. A Marostól délre terjed ki az új temesvári kirendeltség munkaköre. A szomszédos kerületektől Pancsovát, Dévát, Petrozsényt és Szászvárost szedte el. Intézeteinek száma a most megnyitlt rescabányai községi főreáliskolával együtt 13 fiú- és 2 leányközépiskola.

Kevésbé érintette az új beosztás a győri tankerületet, mert mindössze a tatai kat. főgimnáziumot kellett a budapestvidéki tankerületnek átengednie. 13 fiú- és 5 leányközépiskolája maradt.

A pozsonyi tankerület kisebb lett. A komáromi kat. és az ipolysági állami főgimnáziumokat átadta a budapestvidéki tankerületnek. Jelenleg 14 fiú- és 2 leányközépiskolája van. Ugyancsak két intézetet (a losonci és balassagyarmati állami főgimnázium) engedett át a besztercebányai tankerület is a budapestvidékinek. A besztercebányai tankerület 16 fiú- és 2 leányközépiskola felett rendelkezik. A kassai tankerület elvesztette a tőle távoleső és nehezen megközelíthető szatmárnémeti kat. és ref. főgimnáziumot, nemkülönben a máramaroszigeti kat. és ref. főgimnáziumokat és a két városban levő leányközépiskolákat, továbbá a nagybányai állami főgimnáziumot, viszont megkapta a 3 miskolci fiú- és 1 leányközépiskolát. Mivel az ungvári állami reáliskola is fokozatosan megszűnik, végeredményben a kerület vesztéssel került ki az új beosztásból. Hatáskörébe jelenleg 13 fiú- és 4 leányközépiskola tartozik.

Nagyobb változást szenvedett a debreczeni tankerület. Mint már láttuk, elvesztette a Kassához csatolt miskolci fiú- és leányközépiskolákat, a budapestvidéki tankerülethez beosztott mezőkövesdi főgimnáziumot és a nagyváradai tankerülethez csatolt hódmezővásárhelyi, szentesi és szarvasi középiskolákat. E vesztett területeiért kárpótlást nyert a fentemlített máramaroszigeti, szatmárnémeti és nagybányai iskoláknak megszerzésével. Végső eredményben 19 fiú- és 5 leányközépiskolája maradt.

A régi beosztás rendkívül súlyos terheket rótt a kolozsvári tankerület vezetőjére. Túlnagy kerület és az ország leggyengébb közlekedési viszonyai munkáját nagyon megnehezítették, sőt sok tekintetben meg is akadályozták. Annymra el volt halmozva teendőkkel, hogy az utóbbi években néhány iskolát már nem is tudott meglátogatni. Az új beosztás következtében tankerülete tömörebb lett. Elvették tőle Szilágy és Udvarhely megye középiskoláit, nemkülönben az erzsébetvárosi állami és a gyulafehérvári kath. főgimnáziumot. A területén levő besztercei és szászrégeni ág. ev. gimnáziumok látogatásával a nagyszombati főigazgató bizatott meg. Viszont a nagyszombati főigazgatóság területén 6 inspicálja a két brassói román középiskolát. Igazgatása alá még jelenleg is 16 fiú- és 3 leányközépiskola tartozik.

A nagyszombati tankerületnek a súlypontja azáltal, hogy kerülete nyugati részén levő iskoláit a temesvári tankerületi kirendeltség alá helyezték és majdnem északkeleti sarkában a kolozsvári kerülettől megkapta a székelyudvarhelyi kath. és ref. főgimnáziumokat, továbbá a székelykeresztúri unitárius főgimnáziumot — némileg áttevődött kelet felé. Nem tudni az ily irányú fejlődés nem teszi-e jövőben indokoltá a túlságosan nyugaton levő tankerületi székhelynek a központi fekvésű Brassóba való áthelyezését? A kerületnek 20 fiú- és 2 leányközépiskolája van.

A szegedi tankerületet csak annyiból érdekli az új beosztás, hogy elvesztette a pancsovai állami főgimnáziumot. Maradt 13 fiú- és 2 leányközépiskolája.

A tankerületek ez új beosztása haladást jelent a mulchoz képest, bizonyára meg is lesz az üdvös hatása. De remélhetőleg e »hadi« intézkedés csak ideiglenes jellegű és csak a legkiáltóbb bajokon kíván segíteni. Ma már mindenkinek látnia kell, akinek a magyar középiskolai

oktatásügy a szívéhez nőtt, hogy ennek egész területén mélyreható reformok szükségesek. Türelmetlenül várjuk az időt, mely majd alkalmas lesz e gyökeres reformok megvalósítására. *Dr. Marczinkó Ferenc.*

Új Tanáregyesület. A Tanáregyesületi Közlöny előbbi évfolyamának utolsó számában a fenti címmel egy kis cikk jelent meg. Legyen szabad e kérdéshez egy pár szóval hozzászólnom. Előrebocsátom, hogy a bírálatot szükségesnek tartom. A Közlönyben megjelent bírálatot azonban nem tartom teljesen magas szempontúnak. A cikkíró előtt csakis az Országos Egyesület érdeke lebeg s csakis pénzügyi szempontból nézi a dolgot. Elismerem, hogy nehéz sok egyesületbe lépni, különösen a mai napokban. Ha tehát nem feltétlenül szükséges, ne alakítsunk új egyesületet. De az épen a bökkenő, hogy feltétlenül szükséges. És itt ismét előrebocsátom, hogy nem célunk az Országos Egyesülettől elszakadni, sőt amikor a cikk íródott, még az sem volt elhatározva, hogy külön egyesülete alakítunk-e, vagy megmaradunk az Országos Egyesület keretében. Még ma sincs biztosítva egyik megoldás sem. Nem beszél belőlünk az Országos Egyesület ellen való ellenszenv. Külön egyesület alakítása esetén is igazán minden módot meg fogunk ragadni, hogy az Országos Egyesülettel az eddiginél bensőbb viszonyt létesítsünk. A cikkíró kiélezi a dolgot, mikor azt kívánja, hogy említsük fel ezeket az eseteket, mikor az egyesületben igazságtalanság ért bennünket. Az ilyen felsorolások szítják és kiélesítik az ellentétet, de azt az egy tényt leszögezni kívánom, hogy mutassa ki a cikkíró, mennyit tett az Országos Egyesület annak érdekében, hogy a leányközépiskolai reform 1916-ban és 1918-ban a leányközépiskolai pedagógusok kívánságai szerint az ő embereikkel oldassék meg? Rendkívül sok panaszkodni valna, amelyek az iskolafajnak pedagógiai érdekeibe vágnak, még talán a Közlöny ellen is, s nem szívesen emlékszünk meg pl. arról sem, hogy státuszunk volt vezetője előtt még annak halála után sem hajtotta meg a zászlót, pedig a mi megbecsülésünket jelenti e dolog. A cikkíró maga is elismeri, hogy az Országos Egyesület választmányában és igazgatóságában státuszunk nincs kellő számban képviselve, van ugyan egypár ember ott, de nem annyi, amennyinek súlya lenne érdekeink keresztülvitelére. A legfontosabb, a leglényegesebb azonban előttünk az, hogy ez egyesületet meg kellene alakítani akkor is, ha senki sem kívánná, se a Közlöny, se az Országos Egyesület, se a státuszunk, mert ezt *követeli* a nevelés, a *nemzet* érdeke. Ez pedig fontosabb minden más érdekénél. A leánytest, a leánylélek, a nők szociális helyzete annyira eltér a fiúkétól, annyira különleges pedagógiát kíván, mellyel senki sem akar törődni, még a fiúiskolai kartársak és az illetékes hatóságok sem, úgy hogy ezt az egyesületet e pedagógiai érdekek miatt ki kell küzdeniök azoknak, akikben van érzék és lelkesedés. Szeretném hinni, hogy a háború ezeket a tulajdonságokat nem ölte ki sem a leányközépiskolai tanerőkből, sem az Országos Egyesületből. Mi tagjai maradunk az Országos Egyesületnek s a közös munkában közösen dolgozni akarunk ezután fokozottabban, s csak az a kérésünk, hogy támogassanak bennünket ők is. Tegyék továbbá lehetővé, hogy az Országos Egyesületben levő és remél-

jük növekvő tagjaink számára és a testvériskolaság érdekeinek, fontosságának megfelelően kellő nagy számban dolgozhassunk a választmányban és az igazgatóságban. Fogjunk baráti kezét az Egyesületben és az egyesületen kívül. A magyar nemzet, a magyar tudományosság, a magyar tanárság érdeke kívánja mindezt. Sőt szerintem még az is szükséges lenne, hogy a Nőnevelők Országos Egyesületét is megalkossuk.

Bittenbinder Miklós dr.

*

B. M. cikkét őszinte csodálkozással olvassuk. Fellapoztuk a Közlöny múlt évi júliusi füzetét, de semmiképen sem sikerült ott felfedeznünk azt, hogy bírálatunk alacsony szempontú volt, sem pedig, hogy előttünk »csakis az Orsz. Egyesület érdeke lebegett«, meg hogy »csakis pénzügyi szempontból« néztük volna a dolgot. A 741. oldalon pl. ezt olvassuk:

Mi csak örvendünk rajta, ha a magyar középiskolák tanárai — az iskola és saját érdekeik védelmére — minél hatékonyabb módon szervezkednek. Ez okból rokonérzéssel nézzük a leányközépiskolai tanárság külön szervezkedését is, s az oktatásügy javát célzó törekvéseikhez sikert, eredményt kívánunk.

Talán ez volna tőlünk a »nem teljesen magas szempont?« Vagy talán a következő passzus:

Mindezt nem azért hozzuk föl, mintha a különálló Orsz. Leányközépisk. Tanáregyesület megalakulását kedvetlenül látnók, hanem csak azért, hogy ezt az alakulást — melyre éppen elegendő *igazi* és komoly okot lehet találni — a fiktív indokolástól megtisztítsuk. Az OKT csak barátságos érülettel nézheti a külön érdekek istapolására alakuló új Országos Középiskolai Tanáregyesületet.

Anit bíráló hangon szóvátettünk — hogy t. i. a napilapokban közölt kommuniké szerint az OKT indolenciája adott okot a külön leányközépiskolai tanáregyesület megalkotására — azt még most is, a Bittenbinder M. cikke után is joggal kifogásoljuk. Mi ugyanis bizonyítékokat, adatokat kértünk arra vonatkozóan: mikor nem honorálta az OKT a leányközépiskolai tanárok kívánságait. B. M. ezt a kérdésünket »kiélezés«-nek nevezi s azt írja, hogy »az ilyen felsorolások szítják és kiéleltik az ellentétet«. Ez a gyöngédség megható, de mikor egy kérdés tisztázásáról van szó, — felesleges. Ám B. M. nem is olyan gyöngéd, mint amilyennek látszik, mert hisz' nyomban az idézett mondat után azt kérdi: »mennyt tett az OKT annak érdekében, hogy a leányközépiskolai reform... a leányközépiskolai pedagógusok kívánságai szerint az ő embereikkel oldassék meg?« A felelet könnyű erre: mindazt megtette, amire a leányközépiskolai pedagógusok e tekintetben felhívták.

B. M.-nak azonban rendkívül sok panasa volna még, többek között a Közlöny ellen is, s bár »nem szívesen«, de mégis csak megemlékezik arról, hogy »a leányközépiskolai státusz volt vezetője előtt még ennek halála után sem hajtotta meg a zászlót« (t. i. a Közlöny). A kegyeletnek csodálatos módja az, amivel — átlag negyedévenként s immár negyedizben — felfrissítik némelyek ezt az ügyet. Mi kíméletesebbek leszünk az elhunyt emléke iránt s többé nem emlegetjük fel a zászló meg nem hajtásának okát. Ha az egyesületet érte is a megbol-

dogult részéről bizonyos megbántás, azért nincs ok rá, hogy azt háromhavonként újra meg újra felpanaszoljuk. Bejelentjük tehát, hogy ezentúl a Közlönnyel szemben elégedetlenkedők számára ez a panasz igen alkalmas érv lesz, amelyet nem fog fenyegetni semmiféle megcáfolásnak a veszedelme.

Ha azonban B. M. egy-két kifogását nem tartjuk is megokoltnak, cikkének lényegével és végső konklúziójával teljes mértékben egyetértünk: csakugyan fogjunk baráti kezet egyesületben és egyesületen kívül. Az OKT módosított alapszabályai biztosítani fogják azt, hogy az egyre nagyobb jelentőségű és folyton növekvő számú leányközépiskolának tanársága az OKT vezetőségében megkapja az őt joggal megillető nagyobb szerepet. Egy dolgot azonban nem szabad felednünk — ez, persze, nem egyedül B. M.-nak, hanem minden tagtársunknak szól —: semmiféle egyesület vezetőségét (az OKT.-ét sem) nem szabad olyannak tekinteni, amely X évig *mindennemű* ügyünkben azért magaga és magától fog gondoskodni, anélkül hogy a tagok életjelt adnának magukról. Minden egyesületi tagnak nemcsak joga, de kötelessége is a vezetőséget beadványban vagy élőszóval figyelmeztetni, emlékeztetni egy vagy más teendőre, feladatra, ha azt veszi észre, hogy az illető feladat a vezetőség figyelmét kikerülte. Csakis így válhat egy egyesület a tagok összességének mindenféle ügyeit és érdekeit kellő figyelemben részesítő társulássá.

A szerkesztő.

*

Jún. 22.-én a budapesti VI. ker. áll. leányközépiskolában mintegy 40 budapesti és vidéki leányközépiskolai tanár gyűlt össze, külön szervezkedésük megbeszélése végett.

Kiss Ödön vezette a tanácskozást s közölte a megjelentekkel a leányközépiskolai tanáregyesület megalakítására indult mozgalom eredményeit.

Utána *Bittenbinder Miklós dr.* előadó beszédében rámutatott arra, hogy nem akarnak elszakadni, különválni az OKT.-tól, már csak azért sem, mert ezzel ártanának a munka színvonalának, de egyesülni, tömörülni kívánnak, hogy a leányközépiskolák érdekeit hathatósabban szolgálják és hogy az intézmény szellemi munkásainak minden jogos törekvését támogathassák. Közös kötelességük: a középiskolai leánynevelés kérdéseinek szakszerű tanulmányozása, pályatársaik jogainak védelmezése, főképen a polg. isk. képzésük státusrendezése ügyében. Sorsuk, törekvésük, céljaik a fiúközépiskolákéval azonos a legtöbb tekintetben, de nekik külön kötelességeik és jogaik is vannak. A viszonyokhoz alkalmazkodniok, a hiányokat pótolniok kell. A leány- és fiúiskolák között lényeges eltérések vannak, amelyeket egyformán elintézni nem lehet. A kezdeményezést kedvező hangulattal fogadták. Több budapesti és vidéki iskola jelentette be csatlakozását, bár a nehezebb postaközlekedés miatt a válaszok egy része késik. Többeknek a javaslata, hogy külön szakosztályt létesítsenek az OKT-ben, az előadó szerint nem lenne oly célravezető, bár ettől a gondolattól sem kell elzárkózni. Sikert azonban így nem remélhetnek. Nevelési és személyi érdekeik vannak. Informátori jellegű egyesület szervezésére volna szükségük. Eddig száz tag jelentkezett. Szolidaritással kell dolgozniok, nehéz munkát végezniök. A szünetelt fel kell használniok, hogy az ősszel már munkához foghassanak. Végre a két felfogáshoz hozzászólást kér: külön egyesületet létesítsenek-e, vagy külön szakosztályt?

Arató Frigyes igazgató úgy látja, hogy az úgy nincs még a döntéshozzá teljesen megérve. Legcélszerűbb volna, ha folytatnák a tájékoztató és előkészítő munkálatokat s az egyesülés módjára nézve csak akkor határozo-

nának, amikor valamennyi leányközépiskola tanári testületének állásfoglalásáról értesülést nyertek s nagyobb valószínűséggel számíthatnak arra, hogy elég erejük lesz nemcsak az egyesületnek vagy külön szakosztályok megalkotásához, de annak munkaképességében való megtartásához is.

Incze József igazgató a külön egyesület sürgős megalakítását javasolja. Az OKT kebelében külön szakosztályt csak úgy tudná elképzelni, ha ennek kezdeményező és végrehajtó hatalma lenne. A fejlődésnek az ügykezelés ottani tempója nem felel meg. Az egyesületnek mozgékonynak kell lenni, hogy sürgős kívánságaik minél gyorsabban elintéztet nyerjenek.

Marcsek Tibor dr. a külön szakosztály sürgős megalakítását ajánlja. Anyagi tekintetben vannak aggodalmai. Kevés a tag, nem lesz életképes az egyesület. *Strasser Sándor* szerint is az OKT-ben kell tömörülni, míg *Weber Arthur* és *Keller Imre* a külön egyesület mellett voltak.

Az értekezlet nagy szótöbbséggel elhatározta, hogy a Leányközépiskolai Tanárok Országos Egyesületét megalkotja. A további előkészítő munkálatok intézkedésére az eddigi elnökséget kérte fel.

Miniszteri rendelet a latin és magyar nyelvi érettségi dolgozatokról. A közoktatásügyi kormány a júniusi érettségi vizsgálatokra vonatkozó jelentések nyomán szükségesnek találta rendeletben hívni fel a tanártestületek figyelmét arra, hogy az érettségi vizsgálati dolgozatok latin nyelvi tételeinek megválasztását és a magyar nyelvi dolgozatok kijavítását nagyobb körültekintéssel végezzék. Amarra vonatkozóan — nagyon helyeselhetően — oly tételeket óhajt, melyek »magukban véve megérthetők, kerek egészet alkotnak és nem tételezik fel az előzmények teljes ismeretét«, — az utóbbit illetően az írásjelek használatában való ingadozást, a bonyolult mondat szerkesztést, s az idegenszerű kifejezést és szerkezetet kifogásolja. »Egész iskolák növendékeinél tapasztalható pl., hogy az *ít* végű igéknél és különösen származékaiknál az *i* betűt, az *új* szó és származékainál az *ú* betűt következetesen röviden írják« — panaszolja a miniszteri rendelet.

A közoktatási kormányt a szóbanforgó rendelet kiadásában bizonyára a legjobb szándék vezette, s ez okból a tanárság a rendeletben foglalt nagyobb jelentőségű tanácsokat — de még az egészen apró cseprő észrevételeket is — megszívlelőn veszi tudomásul. Lehetetlen azonban, s épen e rendelettel kapcsolatban, reá nem mutatnunk arra, hogy vajha az *ít* képzőnek, s az *új* szó származékainak rövid *i* és rövid *u* betűje volna a magyar középiskolai oktatásügynek a háború ötödik esztendejében a külön kormány-intézkedést igénylő legnagyobb fogyatkozása! Az OKT s annak számos vidéki köre lépten-nyomon felemeli panaszos szavát amiatt, hogy a háborúval kapcsolatos bajok (tanárhiány, az iskolák lefoglalása katonai célokra, hadi tanfolyamok stb. stb.) mint ássák teljesen alá a magyar értelmiség nevelő intézetének, a középiskolának hajdan szolid és szilárd épületét. Testületek, körök és maga az Egyesület annyiszor hallatták szavukat felsőségünk és a nagy nyilvánosság előtt azzal a komoly figyelmeztetéssel, hogy a magyar középiskola a szellemi csőd felé tart — s imhol, midőn a háborús bajok immár a fejünket borítják el, amikor a középiskola a háborús viszonyok között mindenütt rövidséget szenvedett, az *ít* képző és az *új* szó magánhangzójának rövidsége az, ami a közoktatási kormányt külön rendelet kiadására ösztönözte.

A magyaros stílus dolga¹ — minden magyar tanár ezt tartja — még a háború ötödik évében sem bagatell. Csakhogy most a középiskolának még a magyaros stílusnál is nagyobb, elsőrangúbb kérdései várják a közokt. kormány bölcs és hatékony intézkedéseit. Mi, tanárok látjuk a bajokat, melyek középfokú iskolázásunkat végtelenségig fenyegetik, de elhárításukra nincs se erőnk, se módunk, se eszközünk. Az ezekről való gondoskodás a magyar közoktatási kormány joga és kötelessége. Mi legfeljebb készséges támogatásunkat s egész munkaerőnket ajánlhatjuk fel e célból. De ezt szívesen tesszük, s türelmetlenül várjuk a felső helyről jövő felhívást a regeneráló munka végzésére. *Custos.*

Az új tandíjszabályzat. A pénzviszonyoknak a háború alatt beállott gyökeres megváltozása szükségessé tette, hogy a fiúközépiskolákban a tandíjat és az összes középiskolákban a felvételi díjat újonnan állapítsák meg. A közoktatási kormány augusztus hónapban kelt rendeleteiben a fiúközépiskolák tandíját 160 K-ra, a felvételi díjat pedig mind a fiú-, mind pedig a leányközépiskolákban 20 K-ra emelte fel. Egyidejűleg azonban a *tandíjmentesség* szabályozásának módosítása tárgyában is rendelet jelent meg, mely főbb pontjaiban így hangzik:

1. Mindazok a nyilvános tanulók, akiknek szülei a családi pótlék szempontjából az első csoportba tartoznak, de csakis a VI. fizetési osztályig bezárólag, továbbá a közös hadsereg, a haditengerészet, a m. kir. honvédség és a m. kir. csendőrség szolgálatában álló havidíjasok az ezredesi rendfokozatig bezárólag, valamint az ezen csoportba tartozó nyugdíjasok fiai, s az ugyane csoportba tartozók árvai mindaddig, míg legalább általános elégséges előmenetelt tanúsítanak, az állami, kir. kath. és oly fiú- és leányközépiskolákban, melyekben a tandíj a vallás- és közoktatásügyi minisztérium által kezelt valamely közalapba folynak be, %-on felül részesítendőek feltandíjmentességben. 2. E kedvezményben részesítendőek azok is, akik a tanév végén elégtelen osztályzatot kaptak ugyan, de elégtelen osztályzatukat a következő tanév elején kijavították és felső osztályba léphetnek. 3. Nem részesíthetők e kedvezményben azok a fentemlített csoportba tartozók, akiknek maguknak, feleségüknek vagy a középiskolába járó gyermeküknek szóbajöhető magánvagyonra van. 4. Az I. pontban említett kedvezményre igényjogosultak a családi pótlék szempontjából a második és harmadik csoportba sorozottaknak azok a fiai is, akiknek elégséges osztályzatuk nincsen s a felsőbb osztályba való előmenetel szempontjából irányadó tárgyaknak legalább feléből jeles érdemjegyük van. Ugyanilyen kedvezményre jogosultak a katonaaaltisztek fiai is. 5. Az I. osztályba lépő tanulók közül az igényjogosultak a fentemlített fél tandíjmentességben szintén részesítendőek, de az igazgató az I. osztályba lépő tanulókat az első félévben tandíjkedvezményben csakis feltételeken s ez esetben is csak kivételesen részesítheti. A feltételeken tandíjkedvezményben részesített tanuló kedvezménye (fél, harmnegyed vagy egész mentesség) csakis akkor válik véglegessé, ha I. félévi értesítője a tandíjmentességnek a tandíjszabályzat 14. §-ában felsorolt feltételeinek megfelel. Ha értesítője a feltételeknek nem felel meg, a feltételeken

¹ Kissé fonákul hat reánk, hogy a stílus magyarosságát hangoztató miniszteri rendeletben — többek között — ilyen borzalmas mondatokra bukkanunk: »Kivánatos ezért, hogy nemcsak az írásbelire, hanem még a szóbelire feladott szöveg is gondosan megválasztassék, hogy a tanuló munkája mestersegesen ne nehezítettessék, hanem ellenkezőleg mód és alkalom nyugtassék arra, hogy képességét minél jobban kifejtthesse...« meg aztán ilyen kifejezésekre: »... nem *tételezik fel* az előzmények teljes ismeretét«, vagy pedig: »... a tanulók magyar *stílusban* (!) kifejező képessége.«

elengedett tandíjat az I. félévre visszamenőleg is megfizetni tartozik. 6. A felmenthető tanulók számának megállapításánál a százalékon felül félmentességben részesített tanulók számát olyképen kell levonni, hogy a tanulók számából a félmentességben részesített tanulók számának fele vonandó le.

A középiskolai tandíj és felvételi-díj emelésével szemben a Közlöny már több ízben kifejtette álláspontját. Az emelést — a tandíjmentességnek egyidejű és olyan értelmű szabályozásával, mely *minden szegénysorsú jó tanuló és minden tisztviselő-gyermek* számára biztosítja a mentességet — a változott pénzviszonyokra való tekintettel érthetőnek és természetesnek tarthatjuk. Az új tandíjmentességi szabályzatban azonban e junktímot nem látjuk teljesen keresztülvive. S ez már nem szépség-, de komoly hibája az új rendezésnek.

Nem találunk azonban semmi kifogásolni valót a szabályzatnak abban a pontjában, mely az állami altisztek és szolgák gyermekeinek csak az esetben biztosít %-on felül is mentességet, ha azok *jó tanulók*. Áldemokrácia volna a hivatalsszolgák bukdácsoló gyermekei számára mentességet biztosítani a tudós-középiskolában.

A felvételi díjat egyébként kereken 100, a tandíjat pedig ca 122%-kal emelte fel a minisztérium, s ezzel maga a közoktatási kormány adott példát reá, hogy mind a tanári rendes illetmények, mind pedig a külön honorált munkálatok (többletórák, magán- és érettségi-vizsgálatok) díjazásai *legalább is 100—122%-kal emelendők!* S—a.

A leányközépiskolák új tanítástervei. A közoktatásügyi miniszter az 1916/81.600. szám alatt kelt rendelettel kibocsátott leányközépiskolai (felsőleányiskolai, leánygimnáziumi és felső kereskedelmi leányiskola) tanításterveket hatályon kívül helyezte s helyükbe 141.330—1918—V. szám alatt kelt rendeletével új tanításterveket léptetett életbe.

Az új terv *szervezetében* nem érinti a leányközépiskola egységes alsó tagozatát és a felső fokon hármasság elágazódását. Megmarad a felsőleányiskola, a gimnáziumi és a felső kereskedelmi iskolai ágazat. Az első tagozatban a legnevezetesebb újítás az *ókori irodalomnak* külön rendes tárgylal bevezetése a III. és IV. osztályba, heti 1—1 órában. A növendékek itt görög és latin prózaírókat fognak olvasni magyar műfordításban. Ezen a fokon redukálták a német- és francianyelvi órák számát és nemzetibbé tették a történelmi oktatást.

A kétosztályú felsőleányiskola tanításterve lényegében nem változott.

A leánygimnáziumban a *görög* nyelv megszűnt rendes tárgylal lenni, a *francia* nyelv pedig kötelező rendes tárgylal lett mind a négy osztályban. Eddig ugyanis a leányok vagy a görögöt vagy a franciát tanulták. Az új terv a francia nyelvnek végig megtartásában abból a helyes megfontolásból indult ki, hogy »nem volt célszerű, hogy a tanulók egy részének a már megkezdett, sőt három évig folytatott nyelvi stúdiumot akkor kellett abbahagynia, midőn szorgalmának gyümölcsét élvezni kezdte és nagyobb irodalmi remékek olvasása előtt állott«. Viszont a görög nyelvismeret szükséges mértékének elsajátítására a multban szerzett tapasztalás szerint elegendő egy rendkívüli kurzus is. Ilyen kurzus fel-

állításáért a miniszter külön rendeletben fog intézkedni. Nevezetes az a módosulás, amelyen a leánygimnázium *matematikai* tanításterve átesett. Itt az volt a panasz, hogy a leánygimnáziumokban minőségileg és mennyiségileg is nehezebb és több az anyag, mint a fiú-középiskolákban. A leányiskolában a matematikai oktatás reformja előbbrehaladt, mint a fiúknál. Az új terv meglassítja a reform tempóját, bár épenséggel nem jelent visszaesést, mert nem rekeszti ki az integrál- és differenciálszámítást, de a tanítandó részleteket minimumra redukálta. Ezzel remélhetőleg véget vetett a sűrűn felpanaszolt túlterhelésnek.

Az új terv a leányok felsőkereskedelmi iskolájának anyagát lényegében nem érinti, de súlyt vet arra, hogy az utolsó, VII. o.-ban a *kereskedelmi* iskola jellege kidomboríttassék.

Általános megelégedést fog kelteni — a szülők és a pedagógusok táborában egyaránt — az új tanítástervnek az az intézkedése, hogy leszorítja a heti órák számát az egész vonalon 30-ra, szemben a leánygimnázium eddigi 35 órájával, amely a tanítványok, tanárok és szülők köréből annyi panaszra adott okot.

Külföldi középiskolai oktatásügy.

Latin a porosz főreáliskolákban. A három középiskolai típus egyenjogosításának ellenére a főreáliskolák jórésznél idővel szüksége mutatkozott annak, hogy növendékeiket tanulmányaik folytatása érdekében némi latinnyelvű ismeretekkel ellássák. Evégből a porosz főreáliskoláknak csaknem kétharmadában a latint magántanítás keretében bevezették, ami azonban nem járt kellő eredménnyel. Hogy ezen lendítsenek, egy ápr.-ban megjelent miniszteri rendelet rendkívüli tárgygyá avatja a latint, de szigorú intézkedésekkel egyben gondoskodik arról, hogy a tanulók ne lépjék el túlságosan ezt a tanfolyamot. Így csak azoknak a tanulóknak engedik meg a latin nyelv tanulását, akik egyéb tanulmányi előmenetelük alapján biztosítékot nyújtanak arra, hogy a követelményeknek meg fognak felelni. Mihelyt ez nem következik be, a részvételtől esznek. A tanterv könnyebb latin művek megértését jelöli meg általános célul. A 3 felső osztályban (OII, UI, OI) az alaktan és kielégítő szókincs elsajátítása mellett arra kell törekedni, hogy latin írásműveket, pl. Cicero és Livius egy könnyebb beszédét, esetleg Horatiust megértsék és lefordítsák. A fősúlyt kezdetről fogva a nyelvi jelenségeknek értelmes felfogására kell fektetni, ami annál könnyebb, mert ezek a tanulók előzőleg már foglalkoztak a francia és az angol nyelvtan jelenségeivel. Ezen módon, a főreáliskola lényegének és céljának csorbitása nélkül el lehet majd érni azt, hogy a tanulók a latinból elsajátíthassák azokat az alapvető ismereteket, amelyekre további tanulmányaikban (pl. orvostudományi) szükségük lesz. *k.*

A reform-reálgimnáziumok Németországban állandóan tért hódítanak; a Kunze-Kalender szerint ma a birodalomban 100-nál jóval több ilyen iskola van; magában Berlinben 16, amelyhez most mint 17. a neuköllni reform-reálgimnázium járul. Ezen reformközépiskolák

mozgalma még a hetvenes években indult meg: céljuk az volt, hogy a latin nyelvtanítás megkezdésének kitolásával a középiskola, illetőleg életpálya megválasztása is későbbi időpontra legyen halasztható. Ezt az elvet a gimnázium részére annak idejében majnai Frankfurtban még Reinhardt valósította meg. Míg azonban a reform-gimnáziumok száma ma sem nagyobb 20-nál, a reform-reálgimnáziumok annak köszönhetik népszerűségüket és elterjedésüket, hogy a legelső osztályban a francia szerepel mint első idegen nyelv, m. p. nagyobb óraszámmal mint a régi reálgimnáziumban, míg a latin csak az. Untertertiában (3—4. oszt.) kezdődik. Így önmagától egy háromosztályú alsó tagozat származik, mely egyúttal megfelel az alreáliskolának is. A porosz kultuszminiszter most jóváhagyta a városi hatóságok határozatát és megengedte, hogy a neuköllni reáliskola mellé ösztől kezdve ilyen reform-reálgimnáziumot állítsanak, illetőleg abban az Untertertiát megnyissák. Még megjegyezzük, hogy a tandíj helybeliek és berliniek részére évi 140, vidékiek részére évi 180 márka. — Vajjon nem lehetne-e ezt a reform-reálgimnáziumot honi viszonyainkhoz alkalmazni? Annál is inkább, mert közte és a mi latinnal kiegészített reáliskolánk között nem egy rokon kapocs található.

Német iskolaügy Kurlandban. A németek bevonulása előtt Libauban egy orosz gimnázium volt, amelyet német reformiskolává alakítottak át. Ugyanott van még 2 német középiskola és 8 nagyobb felekezeti népiskola egyenként kerek 900 tanulóval. Ezeknek kétharmada litván nemzetiségű és a legnagyobb buzgósággal és sikerrel tanul németül. A népoktatásügyet a német közigazgatás alatt újjászervezték és kerületi iskolakörökre osztották. Az orosz nyelv helyét a német foglalta el, amelyet a gyermekek még a falusi iskolákban is gyorsan elsajátítanak — írja forrásunk, a Deutsches Philologenblatt. Mitauban és Goldingenben gimnáziumok vannak; a rigai még a középkor óta fennálló kolostori iskolát, amelyen Herder is működött, ismét megnyitották és reálgimnáziummal kibővítették. Ugyanott a tőzsdeegyletnek kereskedelmi iskoláját főreáliskolává alakították át.

A bosnyák-hercegovinai középiskolai ifjúság rehabilitációja ügyében az osztrák kormányhoz intézett interpellációra Seidler dr. miniszterelnök a közös pénzügyminiszterrel egyetértőleg a következő írásbeli választ adta jún. elején: Az 1914 júniusi ádáz merénylet és a háborús események során a bosnyák-hercegovinai tanulóifjúság körében feltárt hazaárulási mozgalmak következtében vagy 200 tanulót zártak ki a bosnyák-hercegovinai középiskolákból. Erre a rendszabályra egyrészt a tanulókat ért büntetőbírósi ítéletek, másrészt kényszerű pedagógiai érvek jogosítottak. Az 1917 aug. 17-i legfelsőbb amnesztia szellemének megfelelően a bosnyák-hercegovinai közokt. hatóság már 1917 okt.-ben megengedte, hogy a politikai vétségek miatt kizárt, úgyszintén a bíróság elítélt és amnesztiát nyert tanulók tanulmányait ismét megkezdhessek. Ezek magántanulókként beiratkozhatnak és az előírt vizsgálatokra bocsáttatnak. Az erre vonatkozó rendelet megjelenése óta nem fordult elő egyetlen eset sem, amelyben a politikai bűnözés miatt tanulmányaiban kárt vallott tanulótl a rehabilitálás lehetőségé

megvonták volna. Sőt, hogy az ifjúságot további, önhibáján kívül eső károsodástól is megóvják, kedvezően intézték el azoknak a tanulóknak vizsgálati engedélyi folyamodását is, akik ellen a bírói eljárás katonai szolgálatra való bevonulások miatt még folyamatban van. Mindezekből kiderül, hogy az interpellációban kifejezésre jutott az a vélemény, mintha az országban senki sem törődne azzal, hogy az értelmiség pótlását (Nachwuchs) biztosítsa, alaptalan és mivel sem megokolható aggodalom és hogy nem volt szükség az interpellálók kezdeményezésére arra, hogy a bosnyák-hercegovinai orsz. kormányt kötelességére emlékeztesse. Még meg kell állapítani, hogy egyetlen középisk. tanulót sem végeztek ki és hogy a büntetőtörvényszék által elítélt 115 tanuló közül ezidő-szerint már csak 8 van fogságban, egyik pedig: a merénylő Grabez Trifko a fogság tartama alatt tuberkulózisban meghalt. A miniszterelnök végül megjegyzi, hogy jóval ez interpelláció megtétele előtt a kormány a fentemlített elítéltek közül 46-ot legfelsőbb kegyelemre felterjesztett, aminek folytán azoknak büntetésük hátralevő részét is elengedték.

A világháború bűnös felidézését megvilágító ezt a hivatalos nyilatkozatot már történelmi jelentőségénél fogva is érdemesnek tartottuk arra, hogy Közlönyünkben megjelenjék. Az eredetijét lásd a Neue Freie Presse jún. 6-i sz.-ban. k.

A középiskolai óradíjak felemelését határozta el a porosz kultusz-miniszter a háború tartamára. Eszerint a tudományos, rajz- és ének-órakért egyenként és évenként 140 márka, az egyéb műszaki és elemi órákért 120 márka jár. Óraszerinti díjazásnál az 1. csoportbeli tantárgyaknál 4, a többiekénél 3 márka számítandó fel. Ezek a felemelt óradíjak azonban csak azoknak járnak, akik az államtól nem kapnak drágasági pótlékokat (Vossische Zeitung jún. 18.). k.

Középiskolai tanárnők képzésére Königsbergben, Greifswaldban, Göttingenben és Münsterben előkészítő tanfolyamokat állítottak fel, amelyek az előírt szemináriumi gyakorlatokkal egyenlő értékűek. Ezekbe főleg azokat a hallgatónőket veszik fel, akik az Oberlyceumot elvégezték. A kultuszminiszter elrendelte, hogy a vizsgálóbizottságok ezeket a tanfolyamokat a szemináriumi gyakorlatokkal egyenlő értékűeknek ismerjék el. k.

Betörő gimnázisták. A danzigi gimnáziumnak több 16—19 éves tanulója, kivétel nélkül tekintélyes családok gyermekei, betöréses lopás miatt súlyos fogházbüntetésben részesült. A tárgyaláson kiderült, hogy a bűnszövetkezet még 1916-ból való, a főcinkos pedig egy elhunyt gimn. igazgató fia. A vádlottak szüleiktől engedélyt kaptak arra, hogy pince-lakást béreljenek, ahol állítólag fizikai és vegytani kísérleteket akartak végezni. Ez a helyiség azonban egy másikba vezetett, amelyet lopott bútorokkal, szőnyegekkel stb. díszítve, tivornyákra használtak fel, amikor a lopott élelmiszereket: borokat, tortákat stb. elköltötték. Ugyancsak lopás útján a villamosvilágítást is bevezették. A bizonyító eljárás során a lopott holmik értékét 50.000 márkában állapították meg. A megtévelyedetteket az iskolában rendkívül tehetséges tanulóknak ismerték. — Bizony, nagyon elszomorító eset. k.

EGYESÜLETI ÉLET.

Jegyzőkönyv

az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek 1918. évi június hó 29.-én
Budapesten tartott LII. évi rendes közgyűléséről.

Elnök : *Gaal Mózes*, jegyző : *Sajó Sándor* főtitkár. Az egyesület tisztikarából jelen vannak : *Négyesy László dr.* tiszteletbeli elnök, *Lévay Ede dr.*, *Székely István dr.* és *Ries Ferenc* alelnökök, *Müller József* pénztáros, *Rados Ignác*, a segélyalap kezelője, *Ady Lajos* szerkesztő és *Szóts Gyula* ideigl. titkár.

Jelen vannak továbbá :

a vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter képviselője : *Nagy János* államtitkár, az Orsz. Ref. Tanáregyesület képviselőjében *Ravasz Árpád*, a Kath. Tanáregyesület képviselőjében *Friml Aladár dr.*, a Kereskedelmi Szakiskolai Tanárok Orsz. Egyesülete képviselőjében *Trautmann Henrik*, a Tanítóképzőintézeti Tanárok Orsz. Egyesülete képviselőjében *Lechnitzky Gyula*, az Orsz. Polgáriskolai Egyesület képviselőjében *Mezey Lajos*, a Magyarországi Tanítók Eötvös-Alapja képviselőjében *Rákos István*.

Betegsége miatt meg nem jelenhetett ruttkai *Erődi Béla* budapesti tanker. kir. főigazgató.

Tagok és vendégek :

Arató Frigyes,
Agner Lajos dr.,
Badics Ferenc dr.,
Bagyó János dr.,
Balassa József dr.
Balog Mór,
Baranski E. László,
Baros Gyula dr.,
Bartos Fülöp,
Baumgartner Alajos,
Beke Ödön dr.,
Benedek Marcell,
Benisch Arthur dr.,
Bóhm János,
Danielisz Jenő,
Dénes Lajos dr.,
Dietz Lajos,
Finácz Ernő dr.,
Földessy Gyula dr.,
Fröhlich Károly,
Gedai József,
Gerő János dr.,
Geréb József dr.,
Gyomlay Gyula dr.,
Haszler Károly,

Hebelt Sándor,
Héber Bernát,
Hegedüs István,
Hegedüs Izidor dr.,
Heller Bernát dr.,
Herezeg Árpád,
Himpfner Béla,
Holló Alajos,
Incze József,
Jacobi Károly,
Juvancz Ireneusz,
Juvancz Ireneuszné,
Kallós Ede dr.,
Kemény Ferenc,
Kempf József,
Kiss Gábor,
Klauber Frigyes (Eger),
Kocsis Lénárd dr. (Pápa),
Korpás Ferenc,
Kovács Gyula dr.,
Kovács János,
Köpesdy Sándor,
Krompaszky Miksa,
Kronberger Ede,
Kucsera Rezső (Szolnok),

László Pál,	Reibner Márton dr.,
Laurentzi Vilmos,	Rorák Imre dr. (Cegléd),
Lissák Ernő,	Scherer Sándor,
Marczinkó Ferenc dr.,	Schmidt Márton,
Máthé György,	Simon László,
Mattyasovszky Kasszián dr.	Szántó Soma,
(Esztergom),	Székely György,
Mikola Sándor,	Szemere Samu dr.,
Mixich Lajos dr. (Nagy-	Sziklai Jenő,
szeben),	Szkunzevics Kornél,
Müller László,	Tihanyi Márkus,
Nagy József,	Tompa Béla dr.,
Oberle Károly,	Varannai István,
Olgvai Bertalan dr.,	Várdai Béla,
Pais Dezső,	Vargha György,
Pál Mózes,	Végh Kálmán,
Pintér Jenő,	Virág Teofil (Pápa),
Pösch Árpád,	Viszota Gyula,
Priváry Géza,	Waldapfel János
Radó Simon,	stb. A névsor hiányos.

A közgyűlés színhelye a Magyar Tudományos Akadémia heti üléseinek terme.

[1. *Gaal Mózes* elnök az iskola leromlott állapotáról és a tanárság lelkére nehezedő bajokról, a szellemi munka aggasztó elértéktelenedéséről elmélkedő lendületes beszéddel megnyitja a közgyűlést.

A közgyűlés éljenzéssel és tapssal fogadja az elnöki megnyitót.

2. Az elnök megnyitója után *Nagy János* államtitkár üdvözlí a közgyűlést. Szerencsésnek érzi magát, — úgymond — hogy a vallás- és közoktatásügyi Miniszter Úr képviselőletében ismét ő jelenhetett meg az egyesület közgyűlésén. Ő Excellenciája megbízásából és nevében melegen köszönti a közgyűlést s kifejezi Ő Excellenciája nagyrabecsülését s benső vonzalmát a tanárság iránt. A miniszter úr biztosítja a tanárságot, hogy minden nemes törekvésében s minden jogos kívánságának kielégítése érdekében egész lelkével támogatni fogja. Az államtitkár úr örömmel jelenti a közgyűlésnek a miniszter úrnak e tettekre kész jóindulatát.

Az államtitkár úr maga is mindig örömmel és szívesen jön a tanárság közé, mert amióta alkalma van közvetlenül látni a tanárság munkáját, azóta nőttön-nő benne a tisztelet és nagyrabecsülés e rend iránt s kellő értékelése a tanári hivatásnak. E hivatásban egybeolvad a tudomány tisztelete s a lelkek nevelése. Szomorú állapotaink bénítólag hatnak e hivatás teljesítésére, de nem megsemmisítőleg — mert erkölcsi erő van a tanárságban és lelkesedni tudás. Ennek köszönjük, hogy inter arma — non silent Musae. Az

anyagi gond, mint általában a tisztviselő-osztályra, súlyosan nehezedik a tanárságra is. Természetes, hogy ennek lehető megkönnyítésével foglalkozott a multheti tanárkongresszus is; megnyugtató lehet azonban, hogy komolyan foglalkozik ezzel a miniszter úr Ő Excellenciája is; működését épen a tanárság ügyeivel való foglalkozással kezdette meg, az egyesület elnökével tárgyalva a tanárság speciális kívánságairól. Folyamatban vannak a tárgyalások a pénzügyminisztériummal is. Adja Isten, hogy eredményesek legyenek — a haza javára! Ezzel a meleg óhajtással üdvözlí a közgyűlést.

Gaal Mózes elnök meleg szívvel köszöni a közgyűlés nevében az államtitkár úr meleg üdvözlétét. Az államtitkár úr megelőzte őt, az elnököt, az üdvözlésben: már e ténye is rávall az ő nemes egyéniségére; ezzel s a tanárság iránt érzett meleg rokonérzésével Ő Méltósága mindjárt működésének kezdetén megnyerte a tanárság becsülését és tiszteletét; épen ezért kiváló örömünkre szolgál, hogy miniszterünk képviselőjében az idén is őt üdvözölhetjük közgyűlésünkön. Köszönetet mond az elnök a miniszter úr Ő Excellenciájának a közgyűlésnek küldött üdvözlétért s kéri az államtitkár urat, hogy e köszönetünkkel együtt fejezze ki Ő Excellenciájának a közgyűlés és a tanárság igaz nagyrabecsülését és meleg üdvözlétét.

Az elnök kartársi szeretettel üdvözlí *Négyesy László* tiszteletbeli elnökünket: a tanárság örömmel látja, hogy volt elnökünk mostani nagy elfoglaltságában is módot talál a köztünk való megjelenésre; a kartársi együttérzés e kedves megnyilvánulását a tanárság szeretettel és bizalommal viszonozza.

Öszinte tisztelettel köszönti az elnök a tankerületnek a közgyűlésen betegsége miatt meg nem jelenhetett főigazgatóját, *Erődi Béla* Ő Méltóságát; ugyanígy a budapestvidéki tankerület jelenlevő főigazgatóját, *Badics Ferencet*; egybefoglaló meleg üdvözléssel köszönti a tanáregyesületek megjelent képviselőit: *Ravasz Árpádot* a Ref., *Friml Aladárt* a Kath. Tanáregyesület, *Trautmann Henriket* a Keresk. Isk. Tanárok Egyesülete, *Lechnitzky Gyulát* a Tanítóképzőintézeti Tanárok egyesülete, *Mezey Lajos* az Orsz. Polgári iskolai Egyesület

s *Rákos Istvánt* az Országos Tanítószövetség s Eötvös-Alap képviselőjében.

Végül az elnök a tanárság együttérzését s a közgyűlés igaz részvétét fejezi ki az egyesület nagyérdemű volt elnöke, *Beöthy Zsolt* iránt, az olasz harctéren hősi halált halt fiának fájdalmas elvesztése alkalmából.

A közgyűlés meleg tetszéssel és helyesléssel fogadja az elhangzott üdvözléseket.

2. Az elnök a közgyűlés jegyzőkönyvének hitelesítésére *Jacobi Károly* és *Rorák Imre* dr. tagokat kéri meg.

3. *Sajó Sándor* főtitkár előterjeszti a lefolyt egyesületi évről szóló titkári jelentését.

A közgyűlés meleg tetszéssel és tapssal fogadja a jelentést.

Waldapfel János egészen véve szíves örömmel hozzájárul a főtitkár lelkes és lendületes előadása nyomán megnyilvánult helyeslő tetszéshez ; a maga részéről azonban a jelentés három pontjára nézve egy-egy megjegyzést kell tennie : 1. a tanári pályát illetően ő senkinek sem mondaná, hogy »menjen másfelé« ; neki öröm és büszkeség magyar tanárnak lenni s akárhány fia volna, mindet a tanári pályára biztatná ; 2. nem találja természetesnek, hogy a háború után a tanárok nem mind a tanári pályára jönnek vissza ; 3. nem helyesli, hogy a főtitkár a jelentés egy helyén *fajmagyarságot* emleget, mert ez ebben a sokfajú országban félreértésre adhat alkalmat.

Kovács Gyula dr. Waldapfel Jánossal szemben tökéletesen egyetért a főtitkár jelentésével ; a kongresszus kívánságait illetően megjegyzi, hogy az ott hangoztatott 100—200%-os többletet nem tartja túlzottnak.

Benedek Marcell dr. a főtitkári jelentésnek a lefolyt tanárkongresszusról szóló részére vonatkozóan, mint a kongresszus titkára és előadója, kijelenti, hogy a kongresszus intéző és szervező bizottságának semmi köze nincs a sajtóban itt-ott valóban felhangzott s valóban bosszantó gyanúsításhoz, mintha a tanáregyesület útját akarta volna állni a kongresszus törekvéseinek. A kongresszus részéről kijelenti, hogy a kongresszus és a tanáregyesület közt nincs és nem is lehet ellentét ; kéri a főtitkárt, hogy jelentésének a kongresszust illető megjegyzéseivel kapcsolatosan az egyesület részéről ő is megnyugtató kijelentést tegyen.

Ries Ferenc és Székely István dr. alelnököknek a kongresszusra vonatkozó rövid felszólalásai után

Sajó Sándor főtitkár szintén csak röviden reflektál Benedek Marcell és Waldapfel János felszólalására. — Benedek Marcellnek az a kijelentése, hogy a kongresszus és az egyesület közt nincs ellentét, örvendetes tudomásul szolgál ; hogy az egyesület is egész lélekkel munkálja a tanárság érdekeit és semmi tekintetben sem akar szembehelyezkedni a kongresszussal, a titkári jelentésből is világosan kitetszik, külön megnyugtatóra tehát igazán nincsen szükség. — Waldapfel Jánosnak harmadik megjegyzésére a főtitkár kijelenti, hogy fajmagyarságról tudatosan és meggondoltan tett említést — a galíciaiakkal szemben.

A közgyűlés egyhangúan tudomásul veszi a főtitkár jelentését.

4. *Sajó Sándor* főtitkár a többi hivatalos jelentést megelőzően előterjesztést tesz a közgyűlésnek a tiszteleti tagok választásáról. Rövid hivatkozással a múlt évben tartott ötvenedik évi közgyűlés lelkes határozatára, mellyel a közgyűlés tiszteleti taggá választott az egyesület életében kiváló érdemeket szerzett négy férfiút, — ugyanez alapon, minden fölösleges megokolás nélkül, a múltévi választás természetes kiegészítéséül, az igazgatóság és a választmány nevében tiszteleti tagokul ajánlja Beke Manó dr. és Fináczy Ernő dr. egyetemi tanárokat.

A közgyűlés meleg éljenzéssel fogadja az előterjesztést és Fináczy Ernő dr. és Beke Manó dr. tagtársakat egyhangú lelkesedéssel egyesületünk tiszteleti tagjaivá választja.

Fináczy Ernő dr. — a távol levő Beke Manó dr. nevében is — meleg köszönetet mond a megtisztelő választásért. Nemcsak a maga nevében, hanem — úgy véli — tiszteleti tagtársa nevében is jelentheti, hogy valamint a multban mindenkor igaz együttérzéssel munkálkodtak az egyesület és a tanárság javára, azonképen a jövőre nézve is lelkes örömmel bocsátják erejüket az egyesület és a magyar tanügy szolgálatába.

A közgyűlés élénk tetszéssel fogadja a kijelentést.

5. *Müller József* pénztáros jelentést tesz a pénztár állapotáról, továbbá a Tanárok Házáról; előterjeszti a jövő évre szóló költségvetést.

A közgyűlés tudomásul veszi a jelentést és a költségvetést; a pénztárvizsgáló bizottság jelentése alapján megadja a pénztárosnak a fölmentést s meleg köszönetet mond neki az egyesület anyagi ügyeit intéző, kiválóan buzgó működéséért.

6. *Rados Ignác* rövid jelentést tesz a segélyalapról s a fűrdő-konviktusról.

A közgyűlés köszönettel tudomásul veszi a jelentést.

Számvizsgálókul a közgyűlés a jövő évre is Balog Mór, Mikola Sándor és Fröhlich Károly tagtársakat bízta meg.

7. *Sajó Sándor* főtitkár előterjeszti az igazgatóság és a választmány indítványát az alapszabályok módosítása tárgyában, hivatkozva az egyesület Közlönyében megjelent Tájékoztatóra s előterjesztve egyúttal a Fiumei Tanárkörnek idevágó azt az indítványát is, hogy »az egyesület igazgatóságában hivatott képviselője legyen a leányközépiskolák érdekeinek is, illetőleg, hogy az egyesületben a leányközépiskolák paritása valamiképen kidomborodjék«. Bemutatja a főtitkár s elfogadásra ajánlja az Alapszabályok 35. §-ának ez indítvány értelmében módosított következő szövegét: »35. §. Az igazgatóság tagjai: az esetleges tiszteletbeli elnök, az elnök, 5 alelnök (2 budapesti, 2 vidéki és 1 — állomásra való tekintet nélkül — leányközépiskolában működő tag), a főtitkár, a titkár, a szerkesztő, a pénztáros, a segélyzóalap elnöke és pénztárosa, az egyesület egyéb intézményeinek vezetői, valamennyi kör elnöke vagy elnökeinek helyettese és a Tanárok Özvegeit és Árváit Segítő Országos Egyesület elnöke. Azonkívül a választmány a maga kebeléből tizenöt tagot küld az igazgatóságba, — ezek közül kettő leányközépiskolában működő tagok sorából választandó.«

A közgyűlés a Közlönyben megjelent s tudomásul vett Tájékoztató s a főtitkár fentebbi előterjesztése alapján egyhangúlag elfogadja s határozattá emeli az igazgatóság és a választmány alapszabálmódosító javaslatát s megbízza az elnökséget a határozat szabályszerű végrehajtásával.

8. A napirend letárgyalása után *Gaal Mózes* elnök a maga és munkatársai nevében köszönetet mond a közgyűlés vendégeinek és tagjainak megjelenésükért; megállapítja, hogy az egyesület vezetősége becsületesen igyekezett képviselni a tanárság ügyeit, mindenkor résen állva, a jövőben is lelkes kötelességérzettel fogja szolgálni erkölcsi és anyagi érdekeit, azzal a törekvéssel, hogy az egyesületben egységbe tömörítse az egész magyar tanárságot a hagyományok tiszteletén alapuló természetes fejlődés érdekében.

Végül a közgyűlés köszönetét fejezi ki *Berzeviczy Albert* Ő Nagyméltóságának, az Akadémia elnökének, az ülésteremnek közgyűlésünk színhelyéül való szíves átengedéseért.

Több tárgy nem lévén, elnök a közgyűlést berekeszti.

K. m. f.

Gaal Mózes s. k.
elnök.

Sajó Sándor s. k.
főtitkár, jegyző.

Hitelesítjük:

Jacobi Károly s. k.

Rorák Imre dr. s. k.

Az igazgatóság s a választmány együttes ülése a közgyűlést megelőzően.

Egyesületünk igazgatósága és választmánya jún. 29.-én együttes ülést tartott a közgyűlés előkészítésére.

Jelen voltak: *Gaal Mózes* elnök, *Lévay Ede*, *Ries Ferenc* és *Székely István* alelnökök, *Sajó Sándor* főtitkár, *Marczinkó Ferenc* titkár, *Szöts Gyula* id. titkár, *Ady Lajos* szerkesztő, *Müller József* pénztáros, *Rados Ignác*, a Segítőalap szerkesztője, *Balog Mór*, *Baros Gyula*, *Pintér Jenő*, *Schmidt Márton* igazgatósági tagok, *Ágner Lajos*, *Badics Ferenc*, *Balassa József*, *Benedek Marcell*, *Benisch Artúr*, *Fináczy Ernő*, *Juvancz Ireneusz*, *Kemény Ferenc*, *Klauber Frigyes*, *Máthé György*, *Müller László*, *Olgay Bertalan*, *Rorák Imre* választmányi és egyesületi tagok.

Az elnök a választmánynak megköszönte a gyászában kifejezésre juttatott részvétet. Őszinte részvéttel emlékezett meg arról a pótolhatatlan veszteségről, mely az Egyesület volt elnökét, *Beőthy Zsolt* fia hősi halálával érte. Javaslatára az igazgatóság elhatározta, hogy részvétét írásban fejezi ki *Beőthy Zsolt*nak.

A főtitkár bemutatta a közgyűlés elé terjesztendő jelentenivalók sorozatát. Ezzel kapcsolatban *Ady Lajos* indítványára elhatározta a választmány, hogy *Hódy Gyula* képviselőnek az elnökség útján köszönetét fejezi ki, mivel az inzultált középiskolai tanár ügyét interpelláció alakjában az országgyűlésen szóvátette.

A főtitkár és *Székely István* javaslatára elhatározta a választmány, hogy a közgyűlésnek javasolni fogja *Beke Manó dr.* és *Fináczy Ernő dr.* egyetemi tanároknak tiszteletbeli tagokká való választását. *Fináczy Ernő* köszönetet mondott a megtiszteltetésért, amely meglepetésszerűen érte.

Új tagokul jelentkeztek és fölvétettek : Csaba Jenő dr. nagybecskereki r. k. főg. tanár, (Martinka József), Bárczi Lajos eperjesi kir. kath. főg. tornatanár, Kökény Ferenc, Pösch Rudolf és Szalay László kislebényi kegyesr. főg. tanárok (Szegszárdy József dr.), Csörgő Tamás marosvásárhelyi leánygimn. tanár (Szerényi Károly és Szathmári Jenő), Nyíró Jolán, dr. Révffyné Almási Erzsébet és Stauffer Elma fiumei felsőleányisk. tanárnők (Fiumei Kör), Jirkovszky Sándor szentesi áll. főg. tanár (Király László és Dongó Orbán), Gallovics János pécsi áll. főg. igazgató, Komócsy István, Hajnos Rezső és Loránt Lipót dr. ugyanottani tanárok, Gondán Felicián dr. pécsi ciszt. főg. tanár, Schindler József pécsi felsőkeresk. isk. igazgató, Barankay Lajos, Farkas Lenke, Halász Dezső, Lénárt Franciska, Markovits Dávid, Mészáros Ferenc, Rozmanits Timót és Zánkay Cornélia dr. ugyanottani tanárok, Gyömörey Zsigmond dr. és Báter János pécsi tanítóképzőint. igazgató, ill. tanár, Jakab Béla dr. pécsi leánygimn. igazgató, Kún Kálmán pécsi polg. isk. igazgató, Gedeon Mátyás, Simon Nándor és Terebes János ugyanottani tanárok, Czuppon Elek, Dóri Antal, Gratzl Gyula és Tadits Benő dombovári főg. tanárok (Gaal és Sajó). Összesen 35 új tag. 200 K-val alapító tagul belépett : Horti József jászberényi áll. főg. tanár.

A *pénztáros* jelentését köszönettel vette tudomásul a választmány.

Rados Ignác javaslatára a választmány 3 özvegynek fejenként 80 K segítséget szavazott meg.

Szűcs Gyula, id. titkár.

Titkári jelentés.

Tisztelt Közgyűlés !

Egyesületünknek e mai közgyűlésünkkel végződő ötvenkettedik évéről csak rövid jelentést óhajtok tenni ; rövidet nem azért, mintha akár az egyesületi élet eseményeiből, akár a tanárság lelkéből nem tudnék elég gazdag anyagot meríteni, hanem csak azért, mert nem akarnék ismétlésekbe bocsátkozni. Legalább fölöslegesen nem. Mert viszont természetes, hogy tisztelnék lévén az egyesület lefolyt évi működéséről s ezzel szorosan összefüggően a tanárság lelkületéről szólani, föl kell említenem s föl is akarok említeni olyan gondolatokat is, amelyek a sokszoros ismétlés következtében szinte közhelyekké váltak már, de amelyeket hangoztatnunk kell mindaddig, míg gondolatból tetté nem érnek, hangoztatnunk kell folytonosan és fáradhatatlanul — a megvalósulásig. Természetem szerint hangoztatnom kell s tisztelnék szerint hangoztatni akarok már sokszor ismételt gondolatokat mindkét irányban : az egyesület fontosságának gondolatát a tanársággal szemben s a tanári hivatás fontosságának gondolatát a társadalommal szemben. E két gondolat szoros összefüggésben van egymással : emez a társadalom lelkében akkor érlelődhetik valósággá, ha amaz a tanárság lelkében már azzá érlelődött.

Egyesületünk a lefolyt évben eleven életet élt és buzgó munkásságot fejtett ki egész szervezetében : elnökségében, igazgatóság-

gában és köreiben egyaránt. Elnökünk az év elején mindenre kiterjedő gazdag programmal foglalta el székét s nemes becsvággyal s fáradhatatlan tettekeszséggel buzgólkodott az egyesületi élet föllendítésén s a tanárság jogos érdekeinek szolgálatában. A nagy munkaterv sok részének megvalósításának most még persze csak a kezdetén vagyunk, de a kezdet biztató; egy s más dologban éppen csak hogy vetettünk, de a vetés szép s csak jó időjárás kell, hogy jó aratásunk legyen. Új vetések mellett — természetesen — gondoznunk kell régi ültetvényeinket is. Érthetően és röviden szólva vannak új szükségleteink és vannak régi sebeink, tanári szükségletek és sebeik, *tehát* iskolaiak s *tehát* nemzetiek egyszersmind. És sem tűrhetőbb jelen, sem boldogabb jövő nem lehetséges ez új szükségletek kielégítése s a régi sebeik orvoslása nélkül. Egyesületünk mindkét irányban megtett minden lehető. Erről fölterjesztéseink száma és tartalma tanúskodik.

A tanárság egyik legfájóbb sebe a *helyettes tanárok* nagy száma és nyomorúsága. Ez megenyhült egyidőre: az év elején nagyobb számú helyettes tanár neveztetett ki rendessé. Teljes megnyugvásra a helyettes tanári intézmény csak oly módon rendezhető, hogy a tanár helyettes minőségében is meg tudjon élni a fizetéséből s hogy — ha megállja a helyét — rövid és záros idő alatt rendes tanárrá neveztessék ki. Megtörtént az év elején az 1917-re esedékes *megharmadolás* is, az ígéretnek megfelelően, az igazgatói létszámnak a tanáritól való elkülönítése nélkül. Jogos anyagi kívánságaink között ez elkülönítésnek is meg kell történnie, akár régi seb orvoslása, akár új szükséglet kielégítése címen. *Fölterjesztéssel élünk* az év folyamán — csak a főbbeket említve — a helyettes tanárok jutalomdíjának emelése, az óratöbbletek díjazása, mindennemű vizsgálati díj fölemelése, az óratöbbleti díj fölemelése, a helyettes tanárok vasúti arcképes igazolványa, az igazgatói és tanári állásoknak pályázat útján való betöltése, a helyettes-igazgatói intézmény rendszeresítése, az iskolai épületeknek a katonaságtól való végleges főlsszabadítása, az oklevélnélküli helyettes tanári szolgálatnak a nyugdíjba való kétségtelen beszámítása, a katonáskodó tanárjelöltek s ámára vizsgálatuk letevésére szabadság engedélyezése, a harminc éven túl szolgáló tanárok lakbérnyugdíja, a nyugalomba vonuló tanárok illetményei és háborús segélye, a katonáskodó tanárok szabadságolása, a leányközepiskolák tanítónőinek státuszrendezése tárgyában; kértük továbbá egyesületünk államsegélyének 10.000 K-ra emelését, stb. Természetes, hogy sokféle fölterjesztésünknek nem mindegyike járt egyforma eredménnyel, legalább egyelőre nem; örömmel és megnyugvással látjuk azonban, hogy minisztériumunk meleg megértéssel nézi egyesületünk működését s fogadja megokolt javaslatainkat s biztató jóakarattal támogatja a tanárság és az iskola érdekében való törekvéseinket. E tekintetben hálás elismeréssel emlékezünk volt miniszterünkre, *Apponyi Albert* grófra, bízó reménységgel — régi ismerősül — köszöntjük az újat, *Zichy János* grófot. Nem mulaszthatom el

e helyen megemlíteni, hogy egyesületünk és az egész magyar tanárság minden jogos és méltányos ügyben meleg barátját üdvözölheti és tisztelheti *Nagy János* államtitkár személyében.

Igazgatóságunk havonként ülésezett az egyesületi ügyek intézésére, *választmányunk* március 27.-én s mai közgyűlésünket megelőzően tartott alapszabályszerű ülést. *Köreink* is eleven életet éltek s nem egy kérdésben irányító hatással voltak a központi vezetőségre is. Az időknek megfelelően többnyire a tanárság egyetemét érdeklő kérdésekkel foglalkoztak, így nevezetesen a Budapesti, Budapestvidéki, Debreczeni, Eperjesi, Fiumei, Kassai, Kolozsvári, Nagyváradi, Pozsonyi, Szepes-liptói, Ung-Beregvármegyei kör. Az idén alakult meg, dicséretes például, a Hunyadmegyei s most legutóbb a Baranya-Tolnamegyei Kör. A Budapesti kör üléseinek egyik nevezetes tárgyalása az iskolán kívül végzett tanári munka díjazása volt; kimondotta a kör, hogy egy magánóra díja legalább 10 korona, a magánintézetekben egyheti óra évi díja legalább 250 korona legyen s kívánatos, hogy ezt minden tanár kötelezőnek ismerje el magára nézve; a tanárság és az iskola érdekeinek komoly átértésével ezenkívül különösen a Debreczeni és Szepes-Liptól Kör hozott fontos határozatokat. A nagyszámú s mindmegannyi nagyfotosszerű kérdés közül különösen a szolgálati pragmatika, a tanári kamara s a *harmincévi szolgálati idő visszaállításának ügye* foglalkoztatja a tanárságot. Én magam ez utóbbit tartom a legjelentősebbnek s úgy vélekedem, hogy semmiféle tanárgyűlésnek nem szabad lefolynia az új nyugdíjtörvény idevágó s bennünket sújtó, reánknezve sérelmes s az iskolára nézve kárhozatos rendelkezései ellen való tiltakozás nélkül. A harmincötévi szolgálati idő, a harminc év mellett maradt tanárok lakbérnyugdíjtól való megfosztottsága ma is úgy égeti a lelkemet, mint a törvény keletkezésekor s ma is vallom és ismétlem, amit azévi jelentésemben mondtam: »Az iskola becsületese szeretetében eltöltött húsz év után ennek az új nyugdíjtörvénynek a hatása alatt éreztem először pályám keserűségét és ha alkalmam van pályaválasztás dolgában tanácsot adni, mindenkinek azt mondom: menjen másfelé...« A *szolgálati pragmatika* ügye általános tisztviselői ügy s az *Állami Tisztviselők Országos Egyesülete* gondoskodásának egyik legfontosabb tárgya. Itt veszek alkalmat reá, hogy kifejezzem a tanárság tiszteletét ez egyesület iránt s hogy ráirányítsam tagtársaink figyelmét az egyesület tevékenységének bennünket is érdeklő fontosságára. Ez egyesület kebelében újabb egy új intéző szerv alakult, a *közalkalmazottak szervezeteinek központi bizottsága*; ebben az első között s a maga jelentőségének megfelelően képviselve van a mi egyesületünk is az elnök és főtítkár vagy helyetteseik személyében. A *Tanári Kamara* terve talán nem is annyira terv még, mint inkább csak óhajlás, csak gondolat; nem tudom, megvalósítható-e, azt gondolom azonban, hogy a tanárságnak minden szükséges intézményét országos egyesületünk keretében lehetne és kellene megteremtteni. Általában egyik nagy bajunk, hogy partikuláris szervezke-

désre való hajlandóságunkkal sokszor akaratlanul is mi magunk csökkentjük az egyesület súlyát s aztán mi magunk panaszkodunk, hogy nincsen elég súlya. Okkal és ok nélkül gyakran szidjuk ez egyesületet, — ez nem baj ; szidjuk szeretetből s azért, mert lenyűgöztetni akarunk rajta ; oktanul és szemérmetlenül azok viselkednek, akik kívülről és távolról szidják, akiknek semmi sem tetszik, amit nem ők csináltak, maguk pedig nagy hangon kritizálnak mindent és nem csinálnak semmit. És itt tolu ajkra az a gondolat, melyet mint legfőbbbet újra és mindig hangoztatni kell a magunk számára : a tanárság hasztalanul panaszkodik társadalmi súlytalanságáról, míg a maga társadalmát nem tudja egységesé és erőssé tenni. Vallom és hirdetem : nem hiszek a sokféle tanárság egységbe olvasztásának lehetőségében, míg ezt sem tudjuk elérni, hogy az egyféle, mondjuk : csak az állami tanárság teljes számban ebbe az egyesületbe tömörüljön. Általában szomorúan és bosszankodva látom, hogy sok kartársunk és tagtársunk — igaztalan és rossz politikával — nem becsüli eléggé vagy lebecsüli ezt az országos egyesületet, meg nem gondolva, hogy ez az egyesület már pusztán létevel is nagy és fontos hivatást tölt be. Csak a napokban is, a multheti szép kongresszus alkalmából olvashattuk azt a meggyanúsítást, mintha ez egyesület vezetősége ellenezte volna a kongresszust és gáncsot akart volna vetni neki. Meg kell állapítanunk, hogy az ország tanársága egyesületünket szólította föl a kongresszus egybehívására ; az egyesület igazgatósága nyomban és készséggel intézkedett ; a kongresszus előkészítő bizottsága általa jött létre, ennek az egyesületnek helyiségében ülésezett ; az egyesület nélkül a kongresszus talán meg sem lehetett volna. A kongresszus előkészítő bizottsága — kétségtelen túlbuzgóságból — túlságos önállósággal intézkedett, az igazgatóság mégsem élt a maga rendelkező jogával, mert vidéki kartársainkban nem akart zavart okozni s főképp, mert nem akarta azt a gyanút kelteni, mintha akadályozni kívánná a tanárság keserűségének teljes megnyilatkozását. Meg kell azonban állapítani, hogy a kongresszus végleges határozata, a 200%-os drágasági — s a 100%-os családi pótlék követelésének kivételével — tökéletesen egyezik az egyesület elnöke által ajánlott javaslattal. Meg kell állapítani továbbá, hogy a státuszrendezés pontjaira nézve az egyesület elnöksége már a kongresszus előkészítő bizottságának működése előtt megállapodásra jutott a felettes hatósággal, vagyis amit miniszterünk jóleső megnyugtatóul mondott a kongresszus küldöttségének, az megvolt már a kongresszus előtt is. Ez az eredmény pedig az egyesület munkája volt. Ami az egyesület elnökségének javaslatában nem volt benne, azt a miniszterelnök teljesíthetetlen kívánságnak mondotta ; viszont amit a mi miniszterünk teljesítenedőnek mondott, azt az egyesület vezetősége már eleve biztosította. Ez a tény teljesen igazolja az egyesület politikáját. A kongresszus egybehívását sokan fölöslegesnek tartottuk, de mivel a tanárság nagyrésze kívánta, sem jogunk, sem szándékunk nem volt e kívánságnak útját állni. Való : az egyesület vezetősége e közgyűlés napját

óhajtotta a kongresszus idejéül és helyesen óhajtotta : így kongresszus és egyesület a maga erkölcsi erejével közvetlenül támogatta volna egymást, szemmel láthatóbban működhetett volna együtt s egész küzdelmünk erkölcsi ereje még imponálóbb s maga a kongresszus is még tekintélyesebb, mert még népesebb lett volna. De így is jól van. A kongresszus sikere mindnyájunk sikere s a tanárság minden közügye az egyesület ügye is egyszersmind. Tiltakozom még a gondolat ellen is, hogy a : egyesület nem érez együtt a tanárság egyetemével ; szégyelleném magam s egy percig sem maradnék e helyen, ha így volna. Ismétlem : az ily könnyelmű vádaskodás a legrosszabb tanári politika. Nem baj, ha vannak az egyesületnek elégedetlenjei ; az elégedetlenség is hajtóerőül szolgálhat a gépezetben s az ily nagy egyesületnek, mint a mienk, többféle hajtóerőre lehet szüksége ; én csak azt mondom : tessék a maga helyén alkalmazni ezt a hajtóerőt ; s a kívülállóknak mondom : tessék beljebb kerülni s idebent elégedetlenkedni.

Egyébiránt, hála Istennek, szép számmal vannak olyanok is, akik a vezetőség felhívására s egyesek lelkes buzdítására az egyesület munkásságának s egynémely irányban valóban gyönyörű működésének lelkes méltánylásával épen mostanában csatlakoztak hozzánk. Benső örömmel jelentem, hogy az év folyamán a mai napig 554 új tag lépett az egyesületbe, visszalépett 7 ; e dícséretes csatlakozással szemben a kilépők száma mindössze 14, nagyobbbrészt nyugalomba vonuló kartársaink, halottainké 25, az évi gyarapodás 515, az egyesület tagjainak száma ez év végén 2944. Új tagjaink toborzásában kiváló buzgósággal s egyesületi céljaink meleg átérzésével működött közre kistétényi Walther Béla nagyszebeni tankerületi főigazgató tagtársunk, — egyesületünk meleg köszönetét fejezem ki neki e mai közgyűlésből is. Ily köszönet illeti meg Kárpáti Kelemen székesfehérvári tankerületi főigazgatót is. *Elhunyt tagtársainkról* az igazgatóság is, Közlönyünk is illő kegyelettel szokott megemlékezni ; e helyen nemcsak egyesületünknek, hanem egész művelődésünknek is érzékeny veszteségeiül említém külön is Molnár Viktor volt államtitkárunk s tiszteleti tagunk, Raj Ferenc egykori szerkesztőnk s tiszteleti tagunk, továbbá Endrei Ákos kiváló buzgóságú és érdemű tagtársaink elhunytát. Áldott legyen emlékezetük ! Hősi halottainkat illetően — fájdalom ! — még most sem avult el róluk való emlékezőseim formája s szórul-szóra ideiktathatom múltévi jelentésem e sorait : »1915-iki közgyűlésünk nagyrészt nekik, csatlakozón elvérzett kartársaink emlékének volt szentelve : ahogy akkor zendült, bennünk zeng még most is értük való gyászunk, síró búszkéségünk mindazokért, akik meghaltak a hazáért s akik — mint már akkor mondtuk — halni fognak érte. S mint akkor, hinnünk és akarnunk kell most is elomlott vérüknek egy szebb magyar jövődbe sarjadó érdemét és erejét.«

Részvétell gondolunk ellenséges idegenben rabságban sínylődő vagy internált kartársaink sorsára is ; ez utóbbiakén már a multban igyekeztünk, amennyire módunkban volt, enyhíteni is ; viszont

szívbeli örömmel s meleg szeretettel köszöntjük azokat, akiket jobb sorsuk, oly sok hányatás és annyszenvedés után végre visszavezérelt közénk; így köszöntöm a többi között — majdnem négyévi távollét után — az egyesületben közvetlen munkatársamat, *Marczinkó Ferenc dr.* titkárunkat. Találjon itthon ő és az övéhez hasonló sorsú minden társa a multak szenvedéseit feledtető minél több örömet...

Ez a nagy világégés mily régóta tart már s mennyi testi-lelki változáson mentünk át e hosszú négy év alatt! Eleinte, az első fölbuzdulásoknak a maihoz képest oly boldog idejében még mi áldoztunk filléreinkkel a köznek, ma már — mi vagyunk az áldozatok. De még most is, még így is áldozunk lelkünk szerint és tehetségünk-höz képest. Hálásan említve e helyen, hogy a M. kir. Honvédelmi Minisztérium Hadsegélyző Hivatala is az egyesületi év kezdetétől havi 3000, majd novembertől kezdve havi 4000 koronát utal ki hadiözvegyeink és árváink segítésére, büszke örömmel és áradó szavakkal a *Tanárok Házáról* kellene most szólanom. Mindaz, ami e név alá tartozik: a gondolat szerencsés ihletettsége, Gaal Mózes elnöknek e gondolatot lelkekbe sugalló buzgósa, a tanárságnak a célt átérező lelkessége, egyes testületeknek, pl. nagyszalontai, új-verbászi, aranyosmaróti, ipolysági stb. kartársainknak példás találékonysága a cél érdekében, az egész tanárság egységes és gyönyörű, az adakozásban és gyűjtésben szinte egymással vetélkedő fölbuzdulása e cél megvalósításáért: mindez a sok szép dolog s az ehhez fűződő szép reménység zengő szavakra volna méltó; de a legszebben zengő szónál is szebben beszélnek most — a számok, ezekről pedig a pénztáros fog a t. Közgyűlésnek jelentést tenni.

Egyesületi *Közlönyünk* most lezárult évfolyama, korlátozott terjedelmében is, tartalomban és formában változatos és eleven volt; figyelme kiterjedt az iskola és a tanárság életének minden jelentős mozzanatára, a magunk és a külföld viszonyaira, szellemi és anyagi érdekeinkre, a szükséghez képest megfelelő arányban. Én magam benső örömmel olvastam egyik cikkében a *közgazdasági ismeretek* tanításának sürgetését: ennek nemzeti szempontból való szükségét hangoztattam én már több mint tíz évvel ezelőtt *Magyar műveltség, magyar iskola* című közgyűlési előadásomban. Ilyen, már általam is hangoztatott, tehát nekem különösen is tetsző gondolatokat fejtegetett Szentirmai Imre dr.-nak a *tankönyvekről* szóló cikke is. Azzal a váddal szemben, hogy az iskola magoltat, én mindig azt hirdettem, azt vallom ma is: a mi iskolánknak éppen az az egyik baja, hogy keveset tanultat könyv nélkül s ennek következtében tartalomban és formában bizonytalan ismereteket nyújt a tanulóknak. Csakhogy, persze, jó tankönyvekre s különösen is jól megírt tankönyvekre van szükség; — a tankönyvírás ne legyen gyáripár s ne akarjon mindenki — az abszolúté nem-író is — tankönyvíró lenni. Okos és igaz megjegyzéseket olvastam a *javítóvizsgálatokról* is *Közlönyünk* ezidei évfolyamának 27—28. lapján. Mindezeket s általában *Közlönyünk* egész tartalmát hasznos tanulságul ajánlhatjuk az iskolán kívül állók érdeklődő figyelmébe is.

Közlönyünk nyomdai költsége azonban — s erről is a pénztáros jelentése fog a t. közgyűlésnek szomorú számadással szolgálni — egyre és oly arányokban növekszik, hogy már a mult évben is fölvetődött az *egyesületi tagsági díj fölemelésének* a gondolata, megvalósítása pedig immár elodázhatatlanul szükségessé vált. Főképen ez teszi szükségessé *alapszabályaink módosítását* is. Természetesen, ha már erre került a sor, alapszabályaink módosítandó pontjaiban iparkodtunk lehetőség szerint megvalósítani azt az elvet, hogy az egyesület tagjai mennél közvetlenebb hatással lehessenek az egyesület életének és működésének irányítására. Javaslatunk tehát a tagdíj fölemelésén kívül főkép a tisztújító eljárásra: jelölésre és választásra vonatkozik. Minderről egy tájékoztatót közöltünk Közlönyünk ezévi 604—606. lapjain; ennek ismeretével, ha a t. Közgyűlés is így akarja, gyorsan és könnyen határozhatunk.

Az elmondottak után, t. Közgyűlés, be is fejezhetném jelentésemet, ha — háború nem volna, ha nem érezném kötelességemnek, hogy néhány komolyan átérzett és meggondolt megjegyzést tegyek az iskola állapotáról és a tanárság helyzetéről. Megtette ezt a mult héten tartott s a tanárság méltóságához illően lefolyt IV. országos tanárkongresszus is. Ez csak megkönnyíti az én feladatomat, de nem ment föl a tisztem szerint való kötelesség alól: megteszem megjegyzéseimet épen úgy, mint ahogy megtenném akkor is, ha kongresszusunk nem lett volna. Teljesíteni akarom kötelességemet emberi, tanári és magyar lelkem szerint. Ha az utóbbi években egy s más kérdésben szószólója lehettem a tanári közérzésnek: most igazán és egész lelkemmel az akarok lenni; a tanárság sorsának a nemzetével való egybeforrottságát sohasem éreztem úgy, mint most; ma már nemcsak érzem, — ma már látom, hallom, tudom, hogy a tanárság országos jajszávában nem csupán e rend tisztviselői nyomorúsága, hanem egész magyarságunk, állami és nemzeti létünk életöszöne jajdul föl. Én mindent csak magyar szívvel és szemmel tudok és akarok nézni, kicsiny és nagy dolgot: tanárt, tanári fizetést, iskolát, politikát; én nem vagyok semmi más, csak magyar, — nem is akarok más lenni; magyar Magyarországot akarok ezen a földön s enélkül élni sem akarok. Ezzel a lelkiütemmel, ezzel a lobogó érzéssel hirdetem és kiáltom: a magyar középiskola veszedelemben van! Veszedelemben van, mert tanulóifjúságát és tanárságát egyaránt lezüllesztették a háborús viszonyok nyomorúságai. Nem vádaskodva mondom én ezt, csak megállapítom, hogy így van; nem kérdelem, miért és hogyan jutott ennyire, csak azt mondom: itt a legfőbb ideje, hogy kiemeljük ebből a zülöttségéből. Akarunk magyar középiskolát? Hogyne, — hiszen közkeletű igazság, hogy a középiskola a magyar művelődés alapvetője; akarunk magyar művelődést? hogyne, — hiszen közkeletű igazság, hogy a művelt magyar középosztály a nemzet gerince; de akkor tudnunk kell a következményt is: tudnunk kell, hogy *magyar iskolát, magyar műveltséget nem lehet csinálni magyar tanárság nélkül*. Ez a tanárság pedig nagyon megfogyatkozott és nagyon befáradt a

munkába : ki kell egészíteni és új erőt kell önteni belé. Magyar szemmel nézve a dolgot, a kormányzat már nem okoskodhatik, segítsen-e vagy se, itt most már *muszáj* segíteni ; nem töprenghet azon sem, mennyibe kerül a segítség, ne is akarjon a költségekre hivatkozni, mert az erre való hivatkozás a milliárdokat pocsékoló mai időkben igazán nem volna komoly dolog ; itt most már *muszáj* segíteni, bármibe kerül is. A kormánynak itt sürgősen és hathatósan kell segítenie, mert ha nem segít, akkor — s itt most nem nagyhangú fenyegetőzés, csak egy szomorú megállapítás következik. A tanárság nem azt mondja, hogy akkor nem dolgozik tovább, csak egyszerűen *nem bír* tovább dolgozni, nem azt mondja, hogy nem teljesíti kötelességét, csak egyszerűen összeroskad kötelessége teljesítésében. Mert, tudjátok ti, akik az iskolán kívül vagytok, mit tesz tanítani ? Nem tudjátok ! Ámító, aki azt mondja, hogy napi három óránál többet lehet lelkesen és eredményesen tanítani és szerencsétlen pária, aki anyagi nyomorúságában kénytelen többet tanítani. Nehezen megy az órátöbbleti díjak fölemelése ? Én, t. Közgyűlés, törvényes jogomnál fogva, többszörös díjért sem vállalnék órátöbbletet, épen mert szeretem az iskolát s csak a lelkes, komoly munkát szeretem ; ha engem a hatalom órátöbblettel terhel meg, ez rámnézve annyit jelent, hogy egész tanításom kedvetlen és eredménytelen. Óh, sokkal fontosabb, — nemzeti szempontból sokkal jelentősebb probléma van itt most előttünk, mint a gondolkodni csak a megszokott kerékvágásban tudók képzelik ! Meg kell becsülni a magyar tanárságot, a magyar értelmiség nevelőjét, a magyar művelődés legértékesebb elemét, meg kell becsülni társadalmilag, politikailag egyaránt, nemcsak lehetővé, hanem lehetően vidámmá kell tenni kiválóan nemzeti fontosságú munkáját. Tanárihiány van már most is, még nagyobb lesz a háború után ; a régiek egymásután kidőlnék, a pálya ifjabb munkásai eltávoztak a katedráról, legderekabb jelöltjei az egyetem padjaiból és nagyszámban elvéreztek a csatákon : — aggasztó kérdés, kik fognak tanítani a magyar középiskolában. És új idők jönnek : új pályák nyílnak a magyar értelmiség minden számbavehető ifjabb tehetsége előtt és tanárok is, akik majd visszajönnek, nem mind a katedrára jönnek vissza. Nekem már adataim vannak, hogy értékes tanárok számára több és fehérebb kenyér kínálkozik a háború után és természetesnek kell találnom, hogy aki könnyebbé és virágosabbá teheti az életét, bizony nem jön vissza erre a nemkereső, nagyon nehéz és teljesen tekintélytelen pályára. A tanárság társadalmi tekintélye sohasem volt valami nagy, az a kicsi is, ami volt, nagyon megromlott a háború folyamán az iskola tekintélyének aláhanyatlásával együtt. A háború folyamán veszedelmesen elterjedt az a gondolkodás, hogy az iskola csak bizonyítványgyártásra való intézmény s a tanár csak arra való, hogy a komolyság látszatában, bizonyos formalitások megőrzésének kínos munkájával, megfelelő bizonyítványt adjon ; ha nem így tesz, lelketlen, komisz ember, rászolgált arra is, hogy az utcán megfenyítsék. De én, összefoglalóbb és magyarszempontból nézve a dolgot, nem akarok csak bizonyítvány-

gyártó lenni; én, a jövődó érdekében, szigorú akarok lenni s nem vagyok hajlandó elnézéssel dédelgetni a züllést, a léhaságot, a laza erkölcsöt, a féktelenkedést, a dologtalanságot. Ha mindig is kellett, most kell igazán és komolyan kötelességteljesítésre nevelni a könynyelműségre most különösen is hajló ifjúságot. Összefoglalóbb, magasabb és magyarabb gondolkodással le kell vetnünk magunkról az álhumanizmus köntösét és lehetetlen nem helytelenítenünk a háromhetes, sokakra nézve még ennél is rövidebb tanfolyamokat és lehetetlen keserűen nem kacagnunk az olyan eseten, hogy egy, a frontról jött hetedik osztálybeli tanuló háromórai hallgatás után érettségi vizsgálatot tehet hazája oknyomozó történelméből. Hősi érdemeikért szemet húnyhatunk ifjú katonáink kényszerű készületlenségén, hősi érdemeikért adjunk nekik grafikailag szépen kiállított hadi-érettségi bizonyítványt, de — az iskola komoly érdekében! — ne kényszerítsük őket vizsgálatra és ne gyötörjük még ily módon is az amúgy is meggyötört tanárságot.

Ha komolyan törődünk a magyar jövődóvel s nemcsak szavalunk róla, komolyan kell törődnünk a jövődót nevelő magyar tanársággal is. A jövődó érdekében kívánjuk: nagyobb megbecsülést, társadalmi tekintélyt és politikai súlyt kell adni a magyar tanítónak és tanárnak. Mily nagy és szent dolgok, mekkora feladatok várnak ránk a jövődóban! Hogy egyebet ne említsek, csak a mult évnek legmagyarabb, legmélyebb, leggyönyörűbb rendeletére, Apponyi Albert grófnak az anya- és csecsemővédelemről szóló rendeletére gondolok: »Lelkére kötöm — úgymond — minden tanítónak és tanárnak, hogy nemcsak az ismereti anyag tanítása közben, hanem az egész iskolai nevelésben nemzeti tudatosságának teljes erejével, a nemzet iránt való kötelességérzéssel igyekezzék növendékei lelkét is ennek az ügynek megnyerni.« Nemzeti tudatosságunk teljes erejével vajjon képesek vagyunk-e még e nagy és szent s ehhez hasonló sok más célt szolgálni? Nagy lelkesség kell az ilyen munkához; de vajjon a háború viharában, mindennapi életünk százféle nyomorúsága között ruházatával együtt a tanárságnak nem rongyolódott-e le már a lelke is? Tanító és nevelő munkánkat hogyan végezzük lélekkel, ha ezt a lelket egyre jobban órlik a napi gondok és nélkülözések? Napi élelmünket drága áron is csak nagynehezen tudjuk beszerezni; beteg gyermekünknek, hiába rendeli az orvos, 3 K-ért sem tudunk egy liter tejet kapni; 50 K-t fizetünk egy kg. vajért, 5 K-t egy kg cseresznyéért stb.; nincs ruhánk, nincs fehérneműnk, foltozni se tudunk már, mert se foltnak valónk, se cérnánk nincsen. Én — ismétlem — mindent csak magyarságunk szempontjából tudok és akarok nézni; régóta tudom azt is, hogy magyarnak lenni bús és nehéz dolog: ha valaki meggyőz róla, hogy a magyar tisztviselő-rend mai nyomorúsága magyar nemzeti érdek, beletenyuszom és némán szenvedem e nyomorúságot. De nem hiszem magyar érdeknek, hogy, míg mi nyomorgunk, körülöttünk milliókat harácsoljanak össze idegenlelkű bitangok vagy galíciai családok; nem gondolom nemzeti érdekünknek, hogy nemzetietlen elősdiék

sorvasszák nemzeti létünk gerincét s fajtalan piócák hízzanak a magyar nyomorúságon, a te keserves filléreidből te magyar tisztviselő, te magyar bíró, te magyar tanár! *Tiborcz* panaszos szavai csendülnek lelkünkbe:

A jó merániak legszebb lovon
Ficáncolódnak, — tegnap egy kesej,
Ma szürke, holnap egy fakó: — nekünk
Feleség- s porontyainkat kell befogni,
Ha veszni éhen nem kívánczunk.
Ők játszanak, zabálnak szüntelen,
Ugy, mintha mindenik tagocska bennök.
Egy-egy gyomorral volna áldva: nekünk
Keményeinkről elpusztúlnak a
Gólyák, mivel magunk emésztjük el
A hulladékat is...

Rettenetes, de hiteles néhány adat a sok közül, hogy egy nagykereskedő évi 100.000 K-t vallott be hadiadója alapjául, holott 4.000.000-t keresett; hogy egy galíciai menekült jövedelme nagy részének eltitkolása mellett is 580.000 K hadinyereségadót fizet; hogy két ügynök fejenként 600.000 K-t keresett csak azzal, hogy üzletfeleket összehozott egymással; hogy egy ügynök tíz vagon zsír csempészésével, tehát tilos ügylettel, vagononként 130.000, összesen tehát 1.300.000 K-t keresett. A fajmagyarság annyira fürdik már a harci dicsőségben, hogy mármár belefut; a magyar értelmiség úgy vergődik az uzsora karmai között, hogy mármár elpusztul, — tovább is tétlenül nézni e pusztulást, tűrni a sok idegenséget és erkölcstelenséget, vajjon magyar érdek-e? Azért vagyok magyar nevelő, hogy magyar Magyarországot akarjak; azért magyar kormány, hogy magyar célok felé kormányozza a nemzet hajóját. Nem is szabad kételkednünk benne, hogy ezt a lehetőség szerint meg akarja tenni. Egyik legfőbb teendője most talpraállítani a lenyomorodott magyar értelmiséget. Meg kell fékeznie az árdrágítók és árudugdosók garázdálkodásait, anyagilag föl kell segítenie a tisztviselőkart, ha másképp nem, a hadiuzsorások elkobzandó millióival. A magyar értelmiség komoly feljajdulását, ebben a magyar tanárság férfias jajsavát a lelkiismeret szózatául hallják és értsék államférfiaiunk. Mi tanárok nem kívánunk lehetetlent: ma, e fergegetes időkben csak azt kívánjuk, hogy meg tudjunk élni, holnapra s egy boldogabb jövőre, hivatásunk nemzeti fontosságának s értékének tudatában, több megbecsülést kívánunk, társadalmi tekintélyünknek emelését, a művelt magyar középosztály nevelőihez méltóbb élet föltételeit s ezek sorában régi és ismert erkölcsi és anyagi igényeinknek méltányos teljesítését kívánjuk. Ezt kívánja a becsület, az igazság, az emberi érzés, a magyar érdek.

Ezzel befejezem jelentésemet. Ha a t. közgyűlés úgy találja, hogy e néhány megjegyzésben csak valamennyire is meg tudtam szólaltatni a magyar tanárság lelkét, tisztelettel kérem e jelentés tudomásul vételét.

Sajó Sándor.

A pénztáros jelentése.

Mélyen tisztelt Közgyűlés !

Nagy okunk van az utolsó év eredményével megelégedve lenni. Kiadásaink ugyan igen nagyok voltak, de mindig volt fedezetünk és az óriási mértékben megnövekedett nyomdai kiadásokat mindig pontosan fizethettem meg és hogy ezt megtehessem, csak egyszer kellett takarékpénztári folyószámlánkból 1200 K-t igénybe venni. A kijáró kamatokkal azonban ez is megtérült és f. számlánk most 2662 K-val kisebb összeggel van megterhelve mint a mult évi közgyűlés idejében és ez a teher is csak a hadikölcsön terhe és majdnem 10.000 K-val kevesebb, mint a megterhelt hadikölcsönkötvények értéke. Ezt az aránylag kedvező helyzetet azon körülmény okozta, hogy a tagdíjak igen kedvezően folytak be. Tagdíjak és előfizetési díjakból 24.840 K 51 fillér folyt be, 5840 K 51 fillérrel több, mint a költségvetésben föl volt véve és majdnem pontosan $1\frac{1}{2}$ -szer annyi mint amennyi az 1916/7. évben befolyt (16.566 K). Az 1914/5. évi 12.222 K-nál 2-szerénél is nagyobb. A tagdíjból 8108 K a hátralékokból, 1059 K pedig előre fizetett tagdíj- és előfizetési díjból folyt be. Azonban bármilyen kedvezően alakultak a bevételek, a nyomda mindent felemésztett. A Közlöny kiadásai 25.274 K 41 fillér volt. A Közlöny terjedelme a költségvetésben felvett 30 ív helyett már eddig is 44 ív, az utolsó füzet pedig még hátra van.¹

A bevételek többi tételei közül külön megemlítést érdemel, hogy alapító tagdíj fejében ez évben 2200 K folyt be és hogy egy régi időben buzgó tagunk: Lederer Ábrahám volt izr. tanítóképzői tanár hagyatékából a egyesület 200 K-s 4%-os magyar korona járadékkötvényt kapott.

A tagok száma az 1917/8. év végén 24 tiszteletbeli, 44 alapító, 2870 rendes (554 új) és 6 rdk. tag, összesen 2944 tag, 551-gyel több, mint az év elején.

Gyertyánffy István kir. tanácsos, ny. polgári isk. tanítóképzői igazgató Budapesten és Paal Gyula marosvásárhelyi ny. r. k. főgimn. tanár tagságuk 50. esztendőjét, Kovaliczky Antal debreczeni ny. áll. főreáliskolai tanár, Simonyi Zsigmond budapesti egyet. tanár és id. R. Vozáry Gyula munkácsi ny. áll. főgimn. tanár tagságuk 40. évét érték el.

A háborúban elesett tanárok özvegyeit és árváit segítő alapunk örvendetesen gyarapodott. Az 1916/7. évi vagyonmérlegben az alap 7587 K 20 fillér volt, az 1917/8. évi vagyonmérlegben 9124 K 11 fillér, tehát 1536 K 91 fillérrel több mint a mult évben, dacára annak, hogy ez évben az özvegyek segélyezésére az alapból 1000 K-t felhasználtunk. Az alap gyarapítására befolyt adományok voltak: Fáy Károly kör-möcbányai áll. főreálisk. tanártól 25 K, a hajduböszörményi ref. Bocskay-főgimn.-tól 597 K 85 f., a szegedi áll. főgimn. ifjúságának adománya 211 K 50 f., a szegedi áll. főgimn. ifj. által, május 12.-én rendezett hangverseny tiszta jövedelme 816 K 42 f., Ruzsonyi Béla áll. főgimn.

¹ Ezzel együtt 47 $\frac{1}{2}$ ív.

tanár és tartalékos főhadnagy adománya 50 K, a szegedi áll. főgimn. VII. oszt. adománya egy 100 koronás 5½%-os hadikölcsönkötvény, és a szegedi kegyesr. főgimn. adománya 440 K. A saját alapunkból nyújtott segélynél azonban sokkal jelentékenyebb az, melyet a m. kir. honv. min. Hadsegélyző Hivatala jóakaratából nyújthatunk az özvegyeknek. A havi 4000 K-ból jelenleg 52 özvegynek és 1 teljesen árvának nyújtunk havisegélyt, miről a Közlönyben havonként megjelenő számadásokból tudomást vettünk.

A »*Tanárok Nevelő Háza*« alapja egy negyed milliónál több!

A befizetett összeg június 28-ig	114894.84 K
(Ebből az I—VIII. kimutatásban 108 ezernél több rész- letezve van.)	
107 középiskola alapítványa	127000.— »
5 » ifj. »	5000.— »
3 körünk »	12000.— »
Az Eötvös Koll. »	1000.— »
Az Athenaeum »	20000.— »
A Franklin-Társulat »	20000.— »
Összesen	185000.— K
Ebből ki van fizetve	47197.44 »
Még kifizetendő	137802.56 K
Ez összeggel összeadva a befizetett	114894.84 »
az eredmény	252697.40 K

Az Orsz. Középiskolai Tanáregyesület bevételeinek és

Tétel	B e v é t e l e k	K	f
1	Pénztári maradvány az 1916/7. évről	1.051	55
2	Tagdíjak és előfizetési díjak	24.840	51
3	Alapító tagdíjak	2.200	—
4	Hirdetési díjak	1.600	—
5	Megtérült postaköltségek	235	80
6	Kamatok	2.987	29
7	Államsegély 1917/8-ra	5.000	—
8	Egy kisorsolt záloglevélért	200	—
9	A Közlöny régi számaiért	17	38
10	A takarékpénztárból	2.925	48
11	A házra	43	—
12	Lederer Ábrahám hagyatékából	200	—
13	Vegyes átmeneti bevételek	328	—
Összesen		41.629	01

Budapest, 1918 június 26.

Tételenként megvizsgáltuk, az eredeti okmányokkal

Budapest, 1918 június 26.

Balog Mór, Fröhlich Károly,

kiadásainak részletes kimutatása az 1917/8. évről.

Tétel	K i a d á s o k	K	f
1	Az egyesületi Közlöny költségei: Nyomdaköltség és szétküldés 21.819'91 K Írói díjak 2.454'50 > A szerkesztő tiszteletdíja 1.000'— >	25.274	41
2	A tisztségviselők tiszteletdíjai: A főtákar tiszteletdíja 1.000'— K A titkárhelyettes tiszteletdíja 300'— > A pénztáros tiszteletdíja (26.693 K 69 f. után 7% + 200 K) 2.068'56 > A segélyező-alap kezelőjének tisztelet- díja 240'— >	3.608	56
3	Ügyviteli kiadások	1.352	63
4	A körök jutaléka	1.430	22
5	Az egyesületi helyiség költségei: a) Házbér 1.100'— K b) Fűtés és világítás 446'30 > c) Egyéb kiadás 162'90 >	1.709	20
6	Közlönyelési költségek	125	20
7	Könyvkereskedés és könyvkötő	33	—
8	Nyomtatványok	242	—
9	Fizetett kamatok	1.025	48
10	A takarékpénztárba: fel nem vett kamatok	3.119	50
11	Ügyvédi költség	9	30
12	5 alapító tagdíjat és Lederer Ábrahám hagyatékát a takarékpénztárba helyezve	1.200	—
13	Az elesett tanárok özv. és árváit segítő alapnak	516	—
14	A Tanárok Nevelő Házának kamat	118	50
15	A fiumei 1916/7. évi 2 jutalomdíj	40	—
16	Az Eötvös-alapnak	100	—
17	Az Állami Tisztségviselők Orsz. Egyesületének tagdíj	20	—
18	Vegyes kiadások	609	68
19	Pénzmaradék 1918/9-re	1.095	33
	Összesen	41.629	01

Müller József
pénztáros.

összehasonlítottuk és helyesnek találtuk.

Mikola Sándor.

**Az Országos Középiskolai Tanáregyesület vagyonmérlege
az 1917/8. év végén.**

Tétel	Vagyon		Teher	
	K	f	K	f
1 Alapítványok:				
Magyar 4 ⁰ / ₀ -os koronajáradék n. é. K	2.900	—		
Egyesült Bp. Föv. takarékp.				
4 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ -os Zálogl. ... n. é. >	3.200	—		
5 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ -os hadikölcsönkötvény > > >	1.100	—		
6 ⁰ / ₀ -os > > >	1.900	—		
Ruszt Józsefalapítványának értéke >	320	—		
Készpénz ... >	6'02			
	9.426	02		
2 A tartalékalap:				
4 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ -os magy. koronajár. n. é. K	1.440	—		
4 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ -os E. Bp. Föv. takarékp.				
záloglevél ... n. é. >	1.400	—	2.840	—
3 A háborúban elesett tanárok özv. és árváit segítő alap:				
6 ⁰ / ₀ -os hadikölcsönkötvény n. é. K	6.750	—		
5 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ -os > > >	100	—		
Készpénz a takarékpénztárban ... >	2.274	11	9.124	11
4 A Tanárok Nevelő Háza:				
6 ⁰ / ₀ -os hadikölcsönkötvény n. é. K	8.600	—		
5 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ -os > > >	300	—		
A takarékpénztárban ... >	101.860	33		
Készpénz ... >	1.687	78	112.448	11
5 Hadikölcsönkötvények:				
6 ⁰ / ₀ -os hadikölcsönkötvények n. é. K	6.200	—		
5 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ -os > > >	19.200	—		
5 ¹ / ₂ ⁰ / ₀ -os hadi pénztárjegy > > >	10.000	—	35.400	—
6 Pénztári maradék az 1917/8. évről ...			1.095	33
7 Tagdíjhátralék ...			26.500	—
8 A volt elnökök arcképeinek értéke ...			2.800	—
9 Bútorok, felszerelés stb. ...			660	—
10 A segélyző-alap vagyona a XLVIII. kimutatás szerint ...			68.440	46
11 A fürdőkonviktus vagyona ...			7.715	91
12 Előre fizetett tagdíjak és előfizetési díjak ...				1.058 83
13 A hadikölcsön után tartozás ...				25.056 —
14 Az elesett tanárok özv. és árváit segítő alap				9.124 11
15 A Tanárok Nevelő Háza ...				112.448 11
16 A segélyző-alap vagyona ...				68.440 46
17 A fürdőkonviktus >				7.715 91
18 Az egyesület egyéb >				52.606 52
Összesen ...	276.449	94	276.449	94

Budapest, 1918 június 26.

Müller József pénztáros.

Tételenként megvizsgáltuk, az eredeti okmányokkal összehasonlítottuk és helyesnek találtuk.

Budapest, 1918 június 26.

Balog Mór, Fröhlich Károly, Mikola Sándor.

Költségvetés az 1918/9. évre.

Tétel	Bevétel		Kiadás	
	K	f	K	f
I. Bevétel.				
1	Pénztári maradék az 1916/7. évről	1.095	33	
2	Tagdíjakból	24.000	—	
3	Előfizetési díjak	3.000	—	
4	Hirdetési díjak	1.600	—	
5	Állami segély az 1918/9. évre	5.000	—	
6	Kamatok	2.360	—	
7	Megtérülő kongresszusi költség	207	20	
II. Kiadás.				
1	A Közlöny költségei: 25 ív 3300 példányban 10 füzet- ben: a papiros, nyomatása, fűzése és 10 szétküldése		24.100	— K
	írói díjak		1.600	— >
	a szerkesztő tiszteletdíja		1.000	— >
				26.700 —
2	A tisztségviselők tiszteletdíjai: a főtákar tiszteletdíja		1.000	— K
	a titkárs tiszteletdíja		300	— >
	apénztáros tiszteletdíja (28.600 K után 7% + 200 K)		2.202	— >
	a segélyző-alap kezelőjének		240	— >
				3.742 —
3	Ügyviteli kiadás			1.000 —
4	Közzgyűlési költségek			200 —
5	A körök jutaléka			1.600 —
6	Az egyesületi helyiség költségei: a) házbér		1.100	— K
	b) fűtés és világítás		500	— >
	c) egyéb kiadás		100	— >
				1.700 —
7	Könyvkereskedő és könyvkötő			200 —
8	Áll. tisztségviselők Orsz. Egyesülete tagdíja			20 —
9	A hadikölcsön megterhelése után fizetendő kamat			1.250 —
10	Előre nem látott kiadás			300 —
11	Pénztári maradék az 1919/20. évre			550 53
Összesen		37.262	53	37.262 53
Budapest, 1918 június 29.				
Müller József pénztáros.				

**XLVIII. Kimutatás az Országos Középiskolai Tanáregyesület
segélyző-alapjának pénztári forgalmáról (1917/18).**

Folyó- szám	Tétel	Bevétel		Kiadás	
		K	f	K	f
1	A XLVII. kimutatás szerint a pénztári készlet a számadási év elején	1.005	35		
2	Adományok (részletezve az alábbi kimutatásban)	336	—		
3	Kamatok	2.552	50		
4	Földhitelintézetből a rendes folyószámla terhére	2.000	—		
5	Földhitelintézetből a külön folyószámla terhére	444	62		
6	Fölvételi díjak	788	—		
7	Egy elszegényedett tanár, egy tanár árváinak és 20 tanári özvegy segélyezésére			2.070	—
8	Befizetés a földhitelintézeti rendes folyószámla javára			1.917	—
9	Befizetés a földhitelintézeti külön folyószámla javára			1.100	—
10	Kamat a földhitelintézeti külön folyószámla terhére 10.000 K n. é. 1914. évi 6%-os magyar járadék vásárlására fölvelt kölcsön törlesztetlen része után			440	20
11	Jutalék a Földhitelintézetnek				80
12	Költségek megtérítése és őrzési díj a Földhitelintézetnek			12	84
13	Tőkekamatadó			5	35
14	Ügyviteli és postai költségek			12	90
15	Pénztárkészlet a számadási év végén			1.567	38
	Összesen	7.126	47	7.126	47

Budapest, 1918 június hó 26.-án.

Rátz László s. k.
a segélyző-alap elnöke.

Rados Ignác s. k.
a segélyző-alap pénztárosa.

Tételenként megvizsgáltuk és helyesnek találtuk.

Budapest, 1918 június hó 26.-án.

Balog Mór s. k., **Fröhlich Károly** s. k., **Mikola Sándor** s. k.
a közgyűlés számvizsgálói.

Melléklet a segélyző-alap pénztári kimutatásához.

**Az 1917/18. egyesületi évben a segélyző-alap javára befolyt
adományok.**

Folyó- szám	Adományszó	K	f
1	Budapesti Kör adománya	100	—
2	Rátz László	100	—
3	R. J.	1	—
4	Hornvánszky Viktor	20	—
5	Singer és Wolfner cég	15	—
6	Magyar Országos Központi Takarékpénztár	100	—
	Összesen	336	—

**XLVIII. Kimutatás az Országos Középiskolai Tanáregyesület
segélyző-alapjának vagyonáról.**

Folyó- szám	Tétel	Activum		Passivum	
		K	f	K	f
1	Az Eötvös-alapnál a Tanítók-házaiban létesített két alapítványi helyre letétbe helyezve:				
	a) 7.200 K n. é. 4%-os m. koronajáradék al pari	7.200	—		
	b) 800 K n. é. m. földhitelintézeti 4%-os szab. talajjav. záloglevél al pari	800	—		
2	A Magyar Földhitelintézetnél letétbe helyezve:				
	a) 37.000 K n. é. m. földhitelintézeti 4%-os kor. é. záloglevél al pari és kamatja jún. 30-ig	37.740	—		
	b) 3.600 K n. é. m. földhitelintézeti 4 1/2%-os kor. é. záloglevél al pari és kamatja jún. 30-ig	3.627	—		
	c) 4.800 K n. é. m. földhitelintézeti 4%-os szab. talajjav. záloglevél al pari és kamatja jún. 30-ig	4.848	—		
	d) Szemák István dr. 1.000 koronás alapítványából eddig átadott 700 K n. é. m. koronajáradék al pari és kamatja jún. 30-ig	702	33		
	e) 2 drb. Tisza-szab. sorsjegy al pari és kamatja jún. 30-ig	404	—		
	f) 10.000 K n. é. 1914. évi 6%-os m. járadék al pari és kamatja jún. 30-ig	10.100	—		
3	1.390.61 K takarékpénzt. betét és kamatja jún. 30-ig	1.408	76		
4	Kötelezvények	510	—		
5	Készpénz	176	77		
6	Magyar földhitelint. rendes folyószámla egyenlege	923	60		
7	Magyar földhitelint. külön folyószámla egyenlege			7.976	—
8	Vagyonmérleg:				
	Vagyon 1918 június 30.-án			60.464	46
	Összesen	68.440	46	68.440	46

Budapest, 1918 június hó 26.-án.

Rátz László s. k.
a segélyző-alap elnöke.

Rados Ignác s. k.
a segélyző-alap kezelője.

*A letétekről szóló hivatalos kimutatás alapján a fenti kimutatást
helyesnek találtuk.*

Budapest, 1918 június hó 26.-án.

Balog Mór s. k., **Fröhlich Károly** s. k., **Mikola Sándor** s. k.
a közgyűlés számvizsgálói.

X. Kimutatás a Szünidei Fürdőkonviktusok pénztári forgalmáról (1917/18).

Folyó- szám	T é t e l	Bevétel		Kiadás	
		K	f	K	f
1	A IX. kimutatás szerint a pénztári készlet a számadási év elején	75	19		
2	Kamatok	26	54		
3	Balneológiai Egyesületnek tagsági díj			4	—
4	Adó a máriatelepi telek után			1	—
5	Postaköltség				17
6	Pénztárkészlet a számadási év végén			96	56
	Összesen	101	73	101	73

Budapest, 1918 június hó 26.-án.

Rados Ignác s. k.
a Fürdőkonviktusok elnökének helyettese.

Tételenként megvizsgáltuk, az eredeti okiratokkal összehasonlítottuk és helyesnek találtuk.

Budapest, 1918 június hó 26.-án.

Balog Mór s. k., **Fröhlich Károly** s. k., **Mikola Sándor** s. k.
a közgyűlés számvizsgálói.

X. Kimutatás a Szünidei Fürdőkonviktusok vagyonáról.

Folyó- szám	T é t e l	Activum		Passivum	
		K	f	K	f
1	A máriatelepi telek értéke (vételára)	7.214	—		
2	96'56 K takarékpénzt. betét és kamatja jún. 30-ig	97	91		
3	400 K n. é. 1915 nov. havi 6%-os m. járadék és kamatja jún. 30-ig	404	—		
4	Vagyonmérleg: Vagyon 1918 június hó 30.-án			7.715	91
	Összesen	7.715	91	7.715	91

Budapest, 1918 június hó 26.-án.

Rados Ignác s. k.
a Fürdőkonviktusok elnökének helyettese.

Az eredeti okiratokkal összehasonlítottuk és helyesnek találtuk.

Budapest, 1918 június hó 26.-án.

Balog Mór s. k., **Fröhlich Károly** s. k., **Mikola Sándor** s. k.
a közgyűlés számvizsgálói.

KRÓNKA.

Tanárok Nevelő Háza.

A nyári nagy szünet alatt sem szakadt félbe a nemes adakozó- és gyűjtő-buzgalom, mely minden dícséretre méltó lelkesedéssel szinte naponként hordja össze a téglákat a felépítendő Tanárok Háza céljaira.

Szeptember havi igazgatósági ülésünkön buzgó pénztárosunk, Müller József jelentéséből arról nyertünk értesülést, hogy a nyári két hónap közel 50.000 K megajánlását s részben befizetését eredményezte, úgy hogy szeptember végén a felajánlott adományok, alapítványok végső összege csaknem elérte a 300.000 (Háromszázezer) koronát!

A Közlöny más helyén számolunk be részletesebben arról a nagy-jelentőségű eredménnyről, hogy a közoktatásügyi miniszter úr jóindulatú állásfoglalása a tanulók beiratási díjából 1—1, a javító vizsgálatok után pedig tárgyanként 5—5 K-t fog juttatni a Tanárok Háza számára, ami — ha a javító vizsgálatok díjazását egyéb iskolafenntartók is elhatározzák (amiben nem kételkedünk) — évente 150.000 (másfél százezer) koronát meghaladó biztos jövedelmet jelent.

A gyűjtés buzgalmának azonban nem szabad megcsappannia. Igazán a magunk alkotásának csak akkor érezhetjük a Tanárok Házát, ha annak felépítő munkájából minden egyes tanár és minden egyes testület kiveszi a maga részét. Ilyen irányú törekvést lehetetlen észre nem vennünk. Még csak az ötödik éve szomorú internáltságban sínylődő kartársaink sorából is adomány érkezik: *Horváth Lajos* szegedi áll. felsőleányisk. tanár Franciaországból 200 K-s adományt utaltatott át a Tanárok Házára s egyidejűleg alapítótagul lépett be az OKT-be.

A nemes cél javára újabb meg újabb találékonysággal gyűjtik a pénzeket az egyes testületek. A *szegzárdi áll. főgimn.* igazgatósága pl. az alábbi levélben adja az egyidejűleg beküldött 5000 (ötezer) koronás alapítványnak a hisztorikumát:

Igen tisztelt szerkesztő úr!

Gaal Mózes elnökünk lelkes felhívására, Kárpáti Kelemen főigazgatónk serkentésére és saját szíve sugallatára tantestületünk mindjárt a mozgalom kezdetén 1000 koronát ajánlott fel a *Tanárok Házára*.

De vártunk a szerencsés alkalomra, hogy többet is küldhessünk be. A kedvező alkalmat meghozta egy nemes gondolat. Lakos János Pál intézetünk rajztanára, akad. festő, felajánlotta e célra egy festményét. Felkértük adakozásra volt és jelenlegi tanítványainkat azzal, hogy a képet a beküldött összegek arányában az adakozók közt viszonzásul kisorsoljuk.

Rövid két hét alatt 4307 korona gyűlt össze. Hozzáadva ehhez a tantestület által eddig befizetett 693 koronát, 5000 koronát utalványoztam át a mai napon a Magyar Általános Hitelbank útján Müller József pénztáros kezéhez.

A papírség folytán nem állt módunkban a befolyt adományokat nyilvánosan nyugtatni; óhajtanánk mégis a legalább 50 koronáig emelkedő adományokról nyilvánosan beszámolni. Ezek a következők: Simontsits Elemér, Simontsits Béla, ifj. Simontsits Elemér 300 korona; Weidinger Imre 150 korona, Wéber János 120 korona, Wéber Dénes 120 korona, Szabó Ferenc 100 korona, gróf Apponyi Sándor 60 korona, Bezerédj István 60 korona, ifj. Leopold Lajos 50 korona, Tolnamegyei Takaréék és Hitelbank 50 korona, Tolnamegyei mezőgazdasági r.-t. 50 korona. A kép a sors útján dr. Rubinstein Mátyás szekszárdi rabbi úrnak jutott, az összes adakozóknak pedig nem múló hálánk. Szíves kartársi üdvözlettel Szekszárd, 1918 szept. 17. *Wigand Károly*, igazgató.

Annyi sok buzgó gyűjtőnk között is a legbuzgóbb: *György Lajos* losonci főgimn. tanár, c. igazgató elnökünknek szóló levélben örömmel jelenti, hogy »gyűjtésem maholnap eléri a 6000 (hatezer) koronát. Örömet fokozza az is, hogy június vége óta, — amikor a helyi lapokban is nyugtáztam az odaig begyűlt összeget — nagyobbára önként folynak az adományozások volt és jelen tanítványaim részéről; utóbbiak közül egyesek kikapott ösztöndíjaikat ajánlották föl.«

Gaal Mózes — tank. kir. főigazgatóvá való kineveztetése alkalmából — több középiskola tanártestülete akként üdvözölte, hogy egyidejűleg gyűjtési eredményéről számolt be, vagy újabb akció megindításáról értesítette őt. A *kaposvári áll. főgimn. testülete* nevében *Pongrácz Károly dr.* igazgató többek között így ír:

»Egyesületünk Nagyságod vezetése alatt új életre ébredett, föllendült, mert Nagyságod kereste és megtalálta azokat az utakat, amelyek a különböző világnézeteket valló tanárokat összehozzák és összetartják. Ezek pedig küzdelmek a tanárság ethikai értékének felismeréséért, nemzetnevelő munkásságának megbecsüléséért, erkölcsi és anyagi érdekeinek kielégítéséért. Nagyságod azonban nemcsak a jelenért, hanem a jövőért is munkálkodik s a jövő nemzedékek sorsa lebegett szeme előtt, mikor felvetette egy tanári főiskolai internátusnak, a Tanárok Nevelő Házának megteremtését. Tanári karunk az elsők között sietett 1000 K-val alapító tagul jelentkezni. Ismerjük, mennyire szívén viseli Nagyságod a Tanárok Nevelő Házának sorsát, azt hisszük tehát, hogy semmi mással nem tehetnők mostani gratulációnkat Nagyságod előtt kedvesebbé, mint annak bejelentésével, hogy a felajánlott 1000 K-val nem látjuk kötelezettségünket a Tanárok Nevelő Háza iránt kimerítettnek, hanem igyekezünk a gyűjtést tovább is folytatni és reméljük, hogy az 1000 K-n felül még nagyobb összeget tudunk a Tanárok Nevelő Házára juttatni.

Ugyancsak a gratuláció alkalmát használja fel a *zsolnai áll. főreálisk.* igazgatója, *Bozzay Zoltán* arra, hogy elnökünket fölkérje a nov. 3.-án rendezendő intézeti estélyen való szereplésre, mely estély jövedelme a Tanárok Háza javára szolgálna. E levelében közli az igazgató, hogy e célra történt félévi gyűjtésük eredménye készpénzben 2800 K.

Ferentsik Lajos, szolnoki áll. főgimn. igazgató újabb 1300 K-t küldött be, mint az intézet tanulóinak ajándékát; ugyancsak tanulóik adományaként küldött be 659 K 25 f-t *Zajzon Ferenc*, a *sepsiszentgyörgyi Székely Mikó* koll. tanára, jelezvén, hogy ők 10.000 K-ig akarnak menni a gyűjtésben. További gyűjtő szándékáról értesített a *jászberényi áll. főgimn. testülete*, melynek már 2000 K-nyi befizetett alapítványa van.

A részletes elszámolást alább adjuk. (—s.)

*

IX. KIMUTATÁS

a Tanárok Nevelő Házára befolyt és följánlott összegekről.

A június 20.-án kelt VIII. kimutatás szerint addig befolyt 108015.19 K

Azóta befolyt:

Kirner Dezső bártfai gimn. bevonult tanár adománya	50.— »
Dr. Sárkány Loránd igazgatótól a fogarasi áll. főgimn. tanártestülete 1000 K-s alapítványára: 1. a májusi előkész. tanf. és jún. éretts. vizsgadíj 5%-a (28 K); 2. m. vizsg. díj 5%-a (84.94); 3. az int. hangvers. jövedelméből 250 K, összesen ..	358.94 »

Járai István igazgatótól a nagyenyedi Bethlen koi. főgimn. tanári kara (11 rendes és 2 helyettes t.) ezer koronás alapítványa	1000.— K
Dr. Urbanek Sándor igazgatóh.-tól a fiumei áll. főgimn. tanártestülete 1000 K-s alapítv. I. részlete	454.— »
Elekes Pál tanártól az aradi áll. főreálisk. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. harmada (333 K) és az áprilisi tanf. után éretts. v. tett katonák (Dizmacsek S. 2, Fischer B. 10, Solcz A. 10, S. K. 1, Sebes K. 10 és Vámos 5 K) adománya 38 K, összesen	371.— »
Dr. Vajda Gyula igazgatótól a szabadkai áll. f. l. isk. és l. gimn. évzáró ünnepén a tanulók és szülők adománya	500.— »
Hunek Emil tanártól a szatmárn. kir. k. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. III. részlete	300.— »
A pancsovai áll. főgimn. tanári karától ezer koronás alapítv. utolsó részlete	700.— »
Szántó Á. tanártól a vágújhelyi főreálisk. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete	200.— »
A kolozsvári áll. f. l. isk. és leánygimn. ifj. adománya	500.— »
Almásy Imréné, bevonult ungvári áll. főreálisk. tanártársunk nejétől	56.— »
Horvay Róbert tanártól a debreczeni áll. főreálisk. tanártestülete 1000 K-s alapítványára a mellékdíjak 5%-a	70.93 »
Petres Kálmán igazgatótól a kolozsvári Marianum t. ifjus. hangversenyének jövedelme (az 1000 K-s alapítványba be nem számítandó)	140.— »
Dr. Ozorai Lajos tanártól a temesvári áll. főgimn. tanártestülete 1000 K-s alapítványa II. felének I. részl.	26.— »
Schürger Ferenc igazgatótól a beregszászi áll. főgimn. tanárai adománya (Schor Ernő 38.30, Szűtor Zoltán 13.—, Telkes Sándor 18.30, Szász József 20.—, Bellus Károly 10.—, Haba Ferenc 10.—, Huszár Frigyes 10.—, dr. Móczár József 10.—, Úr Márton 20.—, dr. Deák István 7.—, Kreiger Kornél 20.—, Nyers Károly 10.—, Schürger Ferenc 116.— K)	302.60 »
Dr. László Mihály nyilv. főgimn. és nevelő int. alapítványa	1000.— »
Gaal Mózes főigazgatótól egyik volt tanítványa: Mezei István főhadnagy adománya	300.— »
Gaal Mózes főigazgatótól Schlesinger Ede adománya	200.— »
Gaal Mózes főigazgatótól Arak József adománya	50.— »
Gaal Mózes főigazgatótól Vinkler József adománya	10.— »
Gaal Mózes főigazgatótól vizsgadíjak %-a	92.20 »
Gömöry János igazgató az eperjesi ág. ev. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete	156.— »
Horváth Ferenc igazgatótól a karczagi ref. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. II. részlete	300.— »
Göbl Alajos tanártól a dési áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. IV. (utolsó) részlete	200.— »
A lévai k. r. főgimn. jún. 13.-án rendezett isk. ünnepélye tiszta jövedelme	2079.15 »
Dr. Vass Bertalan nagyváradi tanker. kir. főigazgató adománya Az egri áll. főreálisk. tanári testülete 1000 K-s alapítv. I. részlete	200.— »
A békéscsabai ág. ev. Rudolf főgimn. 1000 K-s alapítv. I. részlete	279.63 »
Hirschmann Nándor igazgatótól a pozsonyi ág. ev. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítványának I. részlete	200.— »
Berkes Ottó igazgatótól a keszthelyi pr. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete	500.— »
Dr. Kopp Lajos igazgatótól: a júniusi m. vizsg. díjakból 50.— K, Strasser Ernő 10.— K, dr. Szmodits Hildegard 30.— K, Fekete Antal 20.— K és Erőss Lajos 30.— K-s adománya ..	875.— »
Dr. Fodor Gyula igazgatótól a bp. IX. ker. áll. főgimn. tanári kara alapítv. I. részlete	140.— »
	251.02 »

Barthos Indár bp. II. ker. áll. főgimn. tanártól Osztóics Mihályné adománya fia m.-vizsgálata alkalmával.....	50.— K
Kovács Gergely igazgatótól a fehértemplomi áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részl. (a m.-vizsg. díj 5%-a)	165.36 »
Vogel Richard tanártól a zalaegerszegi áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. II. részlete	200.— »
Dr. Vass Miklós tanártól a kaposvári áll. főgimn. tanártestülete 1000 K-s alapítv. I. fele	500.— »
A miskolci kir. k. főgimn. tanári kara alapítv. II. részlete ..	500.— »
Benisch Artur igazgató adománya.....	100.— »
Dr. Hittrich Ödön igazgatótól a bp. ág. ev. főgimn. VI. oszt. adománya az évzáró ünnepély alkalmából	85.— »
Szlávik Ferenc brassói r. k. főgimn. tanártól 100.— K-s adományának III. részlete	30.— »
Szlávik Ferenc tanártól a brassói r. k. főgimn. 1000 K-s alapítv. II. részlete	98.40 »
Victorisz József igazgatótól a nyíregyházai ág. ev. főgimn. tanártestületének alapítványa	1000.— »
A tordai áll. főgimn. tanártestületétől 1000.— K-s alapítv. jún.-júl. részlete	35.50 »
Magdics Gáspár székesfehérvári ciszt. főgimn. tanár adománya ..	50.— »
A szombathelyi áll. főreálisk. tanári karától alapítv. I. fele	500.— »
Dr. Gorzó Gellért rozsnyói pr. főgimn. tanár adománya	20.— »
A kézdívasárhelyi r. k. főgimn. tan. kara 1000 K-s alapítv. részlete	158.— »
Murányi Kálmán tanártól a mezőkövesdi kir. k. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete	250.— »
Hunek Emil tanártól a szatmárnémeti kir. k. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. IV. részlete	87.70 »
Barczán Endre igazgatótól az ipolysági áll. főgimn. tanártestülete I. ezerkoronás alapítv. törlesztésére	30.80 »
Dr. Polgár Sándor tanártól a győri áll. főreálisk. tanári kara folytatólagos küldeménye	210.— »
Borosnyay Károly tanártól: a) a szegedi áll. főgimn. tanártestületének júliusi adománya 56.50 K; b) a IV. a) és b) oszt. 100 K hadikölcsön jegyzésekor megmaradt 8.10 K; összesen	64.60 »
Dr. Visnya Aladár igazgatótól a soproni áll. f. l. isk. és l. gimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete	200.— »
A Franklin-Társulat 20000 K-s alapítv. I. részlete	5000.— »
Petres Kálmán igazgatótól: a Marianum 1000 K-s alapítv. törlesztésére 129.50 K és az önképzőkör záró ünnep. bevétele 110.84 K; összesen	240.34 »
Miklós Alajos tanártól a bp. VII. ker. István-úti áll. főgimn. III/A. oszt. utólagos gyűjtése	51.20 »
Dömötör János szamosújvári áll. főgimn. igazgatótól az intézet gyűjtése	200.— »
Dr. Kardos Albert debreczeni áll. főreálisk. igazgató útján 50 K Ignatz Ernő tanár és 5 K Nádasdi József tanár adom. gyanánt	55.— »
A fumei m. kir. áll. főgimn.-tól.....	39.— »
Varannai István tanártól a szakolczai kir. k. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. IV. részlete	30.— »
Kovács Dezső igazgatótól a kolozsvári ref. koll. főgimn. önképzőköri ünnep. jövedelme mint adomány	232.20 »
Dr. Radits Dusan igazgatótól az újvidéki gör. kel. szerb főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. részlete	830.— »
Mérey Gyula tanártól a gyulai r. k. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete	300.— »
Szabó András igazgatótól a székelyudvarhelyi ref. koll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete	360.— »
Mészáros Mihály tanártól az újvidéki kir. k. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. részlete.....	610.— »

Vigh Béla igazgatótól: Klauber Frigyes egri áll. főreálisk. tanár gyűjtése: az Egri Agrár Takarékpénztár r.-t.-tól 50 K, az Egri Szőlőművelési r.-t.-tól 30 K, a Hevesmegyei Takarékpénztártól (Eger) 50 K, Goldner Dávid és tsa áruháza-tól (Eger) 10 K; összesen	140.— K
A P. H. E. Takarékpénztár útján a T. Ö. és Á. S. O. E.-től	350.— »
A privigyei kath. főgimn. tanári kara alapítványának I. részlete	100.— »
Rados Ignác igazgatótól a bp. VI. ker. áll. főreálisk. tanártestülete 1000 K-s alapítv. I. részlete	197.68 »
Ifj. Gáspárics Lajos igazgatótól: a) a petrozsényi áll. főgimn. tanári testülete 1000 K-s alapítv. I. részl. 48 K; b) a t. ifjúság körében rendezett gyűjtés eredménye 50 K; összesen	98.— »
Szabó András igazgatótól a székelyudvarhelyi ref. koll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. II. részlete	40.— »
Dr. Noszkay Ödön igazgatóh.-tól az érsekújvári közs. kath. főgimn. tanártest. 1000 K-s alapítv. I. részlete	320.— »
Szlavik Ferenc tanártól a brassói r. k. főgimn. tanártestülete 1000 K-s alapítv. III. részlete	84.— »
Péter János igazgatótól a kézdívasárhelyi r. kath. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. IV. részlete	56.— »
Borosnyay Károly tanártól a szegedi áll. főgimn. tanári kara alapítv. VII. részlete	50.— »
Dr. Ferencsik Lajos igazgatótól a szolnoki áll. főgimn. tanuló-ifjúságának alapítványa 6%-s hadikölcsön kötvényben	1300.— »
Kamatok: 1. a szolnoki főg. t. ifj. alapítv. augusztusi szelvényei-ért 39 K; 2. a letétben levő VI. és VII. hadikölcsön kötv. ½ évi kamatja 135 K; 3. takarékpénztári kamatok 695.53 K; összesen	869.53 »
Dr. Ferencsik Lajos igazgatótól a szolnoki áll. főgimn. tanártestülete tagjainak gyűjtése	982.— »
Tatár Balázs igazgatótól a nagyszalontai áll. főgimn. tanári kara 10000 K-s alapítv. részlete	676.— »
Darvas Dénes tordai áll. főgimn. r. k. hitoktató adománya	23.— »
Bogdány Ferenc id. igazgatótól a soproni Láhne f. m. gimn. és nevelő int. ifjúságának a b. igazgató elhunytá alkalmából rendezett gyűjtéséből maradt összeg »Láhne Vilmos emlékére«	500.— »
Fodor József tanártól a k.-k.-félegyházai vár. kath. főgimn. 1000 K-s alapítv. I. részlete gyanánt 200 K készpénz és 100 K 6%-os hadi kölcsönkötv.	300.— »
Zayzon Ferenc tanártól a sepsiszentgyörgyi ref. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. II. részlete (II. fele) 520 K és vizsg. díjak, háborús előadások és isk. ünnep. jövedelme 5%-a 139.25 K; összesen	659.25 » ¹
Mészáros Gyula vágújhelyi főreálisk. igazgató adománya	100.— »
Bakcsy Gergely igazgatótól a szatmárnémeti ref. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete	100.— »
Dr. Reibner Márton tanártól a budapesti VI. ker. áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. 5½%-s hadikölcsönkötvényben	1000.— »
Összesen	140105.20 K

A VIII. kimutatás kelte óta a következő újabb alapítványokat jelenthetem:

Az aradi áll. főreálisk. tanári karának alapítványa	1000.— K
A bekéscsabai ref. főgimn. tanári karának alapítványa	1000.— »
A bp. László Mihály nyilv. m. gimn. és nevelő int. alapítv.	1000.— »
Az egri áll. főreálisk. tanári karának alapítványa	1000.— »
A fiúmei áll. főgimn. tanári karának alapítványa	1000.— »

¹ Ez összeg beküldésével egyidejűleg Zayzon Ferenc tanár azon kívánságát fejezte ki, hogy a sepsiszentgyörgyi főgimn. tanári kara és ifjúsága részéről küldött 2840.25 K egy alapítvány gyanánt kezeltessek, mivel ezt egyelőre 10.000 K-ra kiegészíteni akarják.

A hajdúböszörményi ref. főgimn. tanári karának alapítványa ..	1000.— K
A nyiregyházai ág. ev. főgimn. tanári karának alapítványa	1000.— »
A privigyei kir. k. főgimn. tanári karának alapítványa	1000.— »
A soproni áll. f. l. isk. és l. gimn. tanári karának alapítványa	1000.— »
A szatmárnémeti ref. főgimn. tanári karának alapítványa	1000.— »
A Szent-István-Társulat alapítványa	20.000.— »
A székelyudvarhelyi ref. főgimn. tanári karának alapítványa..	1000.— »
A székelyudvarhelyi r. k. főgimn. tanári karának alapítványa..	1000.— »
A szolnoki áll. főgimn. tanári karának alapítványa	1000.— »
A szolnoki áll. főgimn. tanuló ifj. alapítványa	1300.— »
A szombathelyi áll. főreálisk. tanári karának alapítványa	1000.— »
Az újvidéki gör. kel. szerb főgimn. tanári karának alapítványa	1000.— »

A följánlott alapítványok összege	226300.— K
Ez összegből ki van fizetve	79908.55 »

Még kifizetendő 146391.45 K

Ez összeghez hozzáadva az e kimutatás szerint befizetett 140105.20 K

Eredmény..... 286496.65 K

Budapest, 1918 szeptember 3.-án.

Müller József, pénztáros.

*

SZÁMADÁS

a m. kir. Honvédelmi Minisztérium Hadsegélyező Hivatala részéről az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek a hősi halált szenvedett tanárok özvegyei és árvái támogatására 1918 július havára utalványozott összegről.

Bevétel.

A Hadsegélyező Hivatal vezetőségének 1917. évi 56922. és 53076. számú rendelete alapján a Hadsegélyező Hivatal főpénztára július 1-én. postatakarékpénztári csekk fizetési utalványon címekre átutalt	4000.— K
---	----------

Kiadás.

Az A) alatt mellékelt »postautalványok feladó jegyzéke« szerint július 3.-án 26 özvegy címére a budapesti 23. számú postahivatalnál feladtam	3910.— K
Augusztus hóban elszámolandó maradt	90.— »
Összesen	4000.— K

Budapesten, 1918 július 3.-án.

*

SZÁMADÁS

a m. kir. Honvédelmi Minisztérium Hadsegélyező Hivatala részéről az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek a hősi halált halt tanárok özvegyei és árvái támogatására 1918 augusztus havára utalványozott összegről.

Bevétel.

A Hadsegélyező Hivatal vezetőségének 1917. évi 56922. és 58076. számú rendelete alapján a Hadsegélyező Hivatal főpénztára augusztus 1.-én postatakarékpénztári csekk fizetési utalványon címekre átutalt	4000.— K
Július 3.-án kelt számadásom szerint augusztusra elszámolandó maradt	90.— »
Összesen	4090.— K

Kiadás.

A mellékelt »postautalványok feladó jegyzéke« szerint a bpesti 23. sz. postahivatalnál augusztus 3.-án 26 özvegy és 1 teljesen árva címére feladtam augusztusi és szeptemberi illetmény gyanánt	4090.— K
---	----------

Budapesten, 1918 augusztus 4.-én.

*

SZÁMADÁS

a m. kir. Honvédelmi Minisztérium Hadsegélyező Hivatala részéről az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek a hősi halált halt tanárok özvegyei és árvái támogatására 1918 szeptember havára utalványozott összegről.

Bevétel.

A. Hadsegélyező Hivatal vezetőségének 1917. évi 56922. és 58076. számú rendelete alapján a Hadsegélyező Hivatal főpénztára szeptember 1-én postatakarékpénztári csekk fizetési utalványon címemre átutalt..... 4000.— K

Kiadás.

A mellékelt »postautalványok feladó jegyzéke« szerint a bpesti 23. sz. postahivatalnál szeptember 4.-én 26 özvegy címére feladtam augusztusi és szeptemberi illetmény gyanánt..... 3880.— K
-t, október hóban elszámolandó 120.— »
Összesen 4000.— K

Budapesten, 1918 szeptember 4.-én.

Müller József,

az Orsz. Középisk. Tanáregyesület
pénztárosa.

Bokor Ármin.

(Szül.: 1878, megh.: 1918.)

Mint vágújhelyi izr. főrealisk. tanár szept. 3.-án szenvedett ki tüdőlobbal komplikált influenzától gyötörve, mely 8—10 nap alatt emésztette el a nehéz kenyérkereső munkában elgyengült szervezetet. Az egész város apraja-nagyja gyászolta. Temetése meghatóan impozáns megnyilatkozása volt annak a spontán tiszteletnek, melyet nem a külső csillogás, az anyagi hatalom, csak az igazi szellemi és erkölcsi érték tud kiváltani. Élete folyása egy darab felette jellemző magyar-zsidó kultúrhistoria: sorsa egyrészt típusa a magyar szellemi proletárának, akit magasabb célokért folytatott küzdelmében a mindennapi élet ezer gondja, a megélhetés nehézsége nyűgöz le, másrészt az önérzetes magyar zsidóának, akit izzó fajszeretete az asszimiláció elleni kérlelhetetlen küzdelemre s a sajátos zsidó kultúregyéniség megmentésére ösztönöz.

Bucu-Szt.-Lászlón, Zala megyében született, s szülőhelyének zamatos magyarságát nyelvében, valamint kedves, nyílt, nyájas egyénisége sok szép vonásában mindvégig megőrizte. Középiskolai tanulmányait Pápán, az ottani kollégiumban fejezte be. A lanyha zsidóság, melyet hazulról magával hozott, Pápa városnak ősi zsidó hagyományokkal telített atmoszférájában gyúlt lánggra. Egyetemi klasszika-filológiai tanulmányait Pesten és Berlinben végezte. Még e tanulóévek alatt ragadta őt is magával a Herzltől megindított nyílt cionista mozgalom, mely akkor Európaszerte vert fel hullámokat, s amelynek a magyar zsidó-ifjúság körében ő volt az első apostola. Az ő buzdítására, saját kis diáktanyáján alakult meg egyetemi ifjakból a még most is fennálló első magyar cionista egyesület, a *Makkabea*. Ő volt az első, aki *magyar nyelven*, röpiratokban, majd »Zsidó Néplap« és »Zsidó Elet« c. hetilapjaiban, síkra szállott a zionista eszmék mellett.

Miután tanulmányait befejezte, a zsidó ifjúság önérzetes nevelésének eszméjét megvalósítandó, magángimnáziummal kapcsolatos internátust akart Budapesten létesíteni. Az új iskola berendezése elkészült, de a nyilvánossági jogot nem kapta meg és néhány évi tengődés után megszűnt, az anyagi tönk szélére juttatva alapítóját. Ez volt e nagyra és nemesre törő élet fordulópontja. Hogy családját és magát elláthassa, állás után kellett néznie. Helyettes tanító lett a nagyváradi orth. izr. polgáriban. Innen került Vágújhelyre. Kitűnő klasszika-filológus volt, s csak az utolsó egy-két évben jutott hozzá, hogy egyik kedves szak tárgyát, a latint, mint reáliskolai rendkívüli tárgyat taníthassa. Abban reménykedett, hogy a létesítendő pesti zsidó gimnáziumba kerül, s akkor újra hatékonyabban élhet eszméinek. Megható, hogy halála előtt néhány héttel csillant fel előtte egy reménysugár. Szó volt róla, hogy Pestre kerül az orth. izr. iskolák élére. Azonban a sors másképp határozott.

Tanári működését az ifjúság iránt táplált igazi szeretet, nyájas, atyai modor, meleg érdeklődés, higgadt, minden kicsinyességtől ment ítélet és a tanulók egyéniségének szemmel tartása mellett, kitűnő, aranyos humorral ékesített előadás, céltudatosság és önállóság jellemezte. Kollegáinak őszinte, igaz barátja és tanácsadója volt, aki ügyes-bajos dolgaikban mindig készséggel állott rendelkezésükre. Nincs a vágújhelyi társadalomnak olyan tagja, legyen bár ifjú, vagy öreg, szegény, vagy gazdag, akinek az ő halála valami módon ne személyes veszteséget jelentene. Nagyra hivatott lélek volt, mely, miként a nap, még hanyatlóban is, megaranyoz mindent, amihez sugara hozzáér.¹ Sz. H.

A Közlöny olvasóihoz és munkatársaihoz. A folytonos és fokozatos drágulás abban a kellemetlen meglepetésben részesítette szeptember elején a Közlöny kiadóját, az OKT-t, hogy a június végi nyomdai árak figyelembe vételével elkészített költségvetés csak az esetben lesz reális, hogy ha az 1918/9. évfolyamra tervezett *40 ív helyett* borítékkal együtt is *csak 25 ívet ad*, t. i. egy 4, két 3 íves és hét 2 íves számot. A drágulás mértékére nézve jellemző, hogy egy ívnek az előállítására 1000 példányban a múlt ősszel — pedig már akkor is körülbelül kétszeresét fizettük a békebeli árnak — *220 K-ba* került, ma pedig *440 K* az ára pusztán a nyomdai munkálatoknak s azonkívül még a *papírt is magunknak kell megvennünk a Papir-*

¹ Nekrológokat — a dolog természete hozza ezt magával — az elhunyt kartárs legközvetlenebb környezetének valamelyik tagjától minden változtatás nélkül szoktunk közölni. A jelen esetben is így történt: változatlan formában közöltük a megemlékezést (erre a kísérőlevél külön is kérte a Közlöny szerkesztőjét), holott a »zsidó kultúregyéniség«, s főként ez »izzó fajszeretete« az »asszimiláció ellen való kérelmelhetetlen küzdelem« nem épen azok a tulajdonságok, amelyekben egy magyar tanár egyéniségének kulminálnia kívánatos volna. Sőt komoly hitünk az, hogy zsidó vallású tanártársaink túlnyomó többsége szintén ezen a véleményen van. Erről a kényes kérdésről — a halottnak kijáró kegyelet megsértése nélkül — *ez alkalommal* nem lehet többet szólnunk. Ennyit azonban már most kötelességünk volt megjegyezni. — *A szerk.*

központtól. Az ötödik háborús évben tehát még az eddigi háborús terjedelmet is nagy mértékben redukálni vagyunk kénytelenek. Ez okból most már teljességgel arra kell szorítkoznia a Közlönynek, hogy — a hosszabb tanulmányokat s tudományos cikkeket mellőzve — tisztán-pusztán az egyesületi és köri-élet céljaira, tehát kizárólag a tanári rend erkölcsi és anyagi érdekeinek szolgálatára fordítsa a rendelkezésre álló, immár nagyon is korlátolt területet. Tisztelettel kérjük a Közlöny munkatársait, — elsősorban a köri titkárokat — hogy e kényszerű megkötöttség szíves és gondos szem előtt tartásával könnyítsék meg a szerkesztőnek igen nehézé vált helyzetét.

Beöthy Zsolt szept. 4.-én töltötte be hetvenedik életévét. Az évforduló alkalmából a magyar közéletnek, a tudományos és irodalmi világnak illusztris képviselői keresték fel üdvözlétükkel Beöthy Zsoltot, hogy tiszteletükről, ragaszkodásukról biztosítsák. Nem tévedünk, ha szeptember 4.-ét a magyar kultúra ünnepnapjának nevezzük. Mert a Beöthy Zsoltot közelebbről ért súlyos gyászeset miatt csak csöndben, s úgyszólván családi szűk körben megült évfordulón lélekben és jó kívánságokkal ott volt az egész művelt magyar társadalom, mely e napon hálásan emlékezett arra, hogy mit köszönhet Beöthy Zsoltnak. — Ott voltunk hálás tiszteletünkkel s ragaszkodó nagyrabecsülésünkkel mi is, magyar középiskolai tanárok, akiknek dicsekedő büszkeségünk marad minden időben az, hogy Beöthy Zsolt valamikor középiskolai tanár volt, s a mienk maradt — vezetőnk, elnökünk volt — akkor is, amikor kivételes képessége, elhivatottsága díszes és nagyfontosságú állások betöltésére szolgáltatta el. A legelső magyar tanár számára, hetvenedik életévének betöltése alkalmából, a magyar tanárvilág további lelki-testi frissiséget kér a Gondviseléstől.

Márki Sándor kitüntetése. Ófelsége a király a személye körüli magyar miniszter előterjesztésére *Márki Sándor dr.* kolozsvári Ferencz József tudomány-egyetemi nyilvános rendes tanárnak a felső oktatás terén szerzett érdemei elismerésül a Lipót-rend lovagkeresztjét díjmentesen adományozta. — Tiszteleti tagunknak s kolozsvári körünk kiváló és buzgó elnökének királyi kitüntetése bizonyára az egész tanártársadalomban osztatlan örömet keltett, mert Márki professzor jelentős és gazdag tudományos munkássága, s példaadó módon betöltött egyetemi tanárkodása mellett is mindenkor időt tudott szakítani arra, hogy a magyar középiskolai oktatásügy kérdéseiben és a középiskolai tanárság ügyeiben értékes egyéniségevel hasznos munkát végezzen.

Címadományozások. Ófelsége a király a közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Timár Pál* budapesti VII. ker. István-úti és *Ries Ferenc* ceglédi áll. főgimn. igazgatónak a tankerületi kir. főigazgatói címet, *Szmetana Agoston* budapesti V. ker. áll. főgimn., *Balog Mór* budapesti VI. ker. áll. főreálisk., *Streitman András* budapesti X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimn., *Dörre Tivadar* budapesti VI. ker., *Förster Rezső* lőcsei, *Mailand Oszkár* dévai, *Seemann Kálmán*

soproni áll. főreálisk., *Székely István dr.* és *Friml Aladár dr.* budapesti VIII. ker. áll., *Szörényi József dr.* és *Bartha József dr.* budapesti II. ker. kir. kath. főgimn. rendes tanároknak a *középiskolai igazgatói* címet, *Strauss Armin*, a budapesti József-műegyetemre beosztott középiskolai tanárnak a *műegyetemi nyilvános rendkívüli tanári* címet adományozta.

Kitüntetés. Öfelsége a király *Roboz Andor dr.* bpesti VI. ker. áll. főreálisk. tanárnak az *átmenetgazdasági minisztériumban* kifejtett buzgó munkássága elismeréséül a II. o. polg. hadiérdemkeresztet adományozta.

Miniszteri köszönet. A közoktatásügyi miniszter *Arányi Béla* kegyestanítórendi áldozópap, érdemesít házfnök és főgimn. igazgatónak, a váci kegyestanítórendi főgimnázium tanulói javára 2000 korona tőkével, és *Juba Adolf dr.* VII. ker. István-úti állami főgimn. iskolaorvos s egészséggyógytanárnak az intézet tudóvészes tanulóinak gyógyítására 1000 korona tőkével tett adományáért köszönetét nyilvánította.

Az IKIB. rendes tagjai. A közoktatásügyi miniszter az újonnan szervezett Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottságba ötévi időtartamra *Alexander Bernát* egyetemi ny. r. tanárt, *Balló Ede* festőművészt, a M. kir. Országos Képzőművészeti Főiskola tanárát, *Imre Sándor* egyetemi m. tanárt, az állami polgári iskolai tanítóképző-intézet igazgatóját, *Gaal Mózes c.* főigazgatót, *Szölgyény Ferencet*, a Ferenc József nevelő-intézet kormányzóját, *Mágócsy-Dietz Sándor* egyetemi ny. r. tanárt, *Dóczy Imre* gimn. felügyelőt, *Wolf Agoston* leányközépisk. igazgatót, *Végh Ferenc* r. kath. tanítóképző-intézeti igazgatót, *Bilinszky Lajos dr.* r. kath. tanítónőképző-intézeti igazgatót, *Nagy László* áll. tanítónőképző-intézeti igazgatót, *Fejes Áron* ref. tanítóképző-intézeti igazgatót, *Gerhardt Béla* ág. hitv. ev. tanítóképző-intézeti igazgatót, *Végh József* áll. óvónőképző-intézeti tanárt, *Zilahy György* áll. felsőkeresk. isk. tanárt, *Trautmann Henrik* keresk. akad. tanárt, *Magyar Endre* iparokt. kir. főigazgatót, *Gerényi Jakab* közp. szolg. beosztott kir. tanfelügyelőt, *Magyar László* polg. isk. szakfelügyelőségi igazgatót, *Győry Vilmos* áll. polg. isk. igazgatót, *Moudry Hugó* áll. polg. isk. tanítóképző-intézeti gyak. isk. tanárt, *Ember Károly* r. kath. tanítónőképző-intézeti igazgató-tanárt, *Rákos István* szakfelügyelő-igazgatót, *Simon Károly* ref. elemi isk. igazgató-tanítót, *Urhegyi Alajos* áll. tanítónőképző-intézeti gyak. isk. tanítót, *Alexy Lajos* ág. h. ev. elemi iskolai igazgató-tanítót rendes tagokul kinevezte és a vezetése alatti minisztérium képviselőjében a bizottságba *Hidasi Sándor* kir. tanácsos, közp. szolg. beosztott kir. tanfelügyelőt kiküldte. — Már az IKIB tisztviselő karának kinevezése alkalmából — szótartottuk a multkoriban, hogy a harmadfél-száz középiskola több, mint négyezer főnyi tanárságából senki sem jutott be a vezetőségbe. Most, midőn a rendes tagok névsora is előttünk áll, megállapíthatjuk, hogy:

a) 26 rendes tag közül mindössze 4 van olyan, aki a középiskolai oktatásügy szolgálatában áll;

b) ezzel szemben az elemi isk. tanítóképzők tanszemélyzetét 6 tag (és 1 gyakorló iskolai tanító, valamint az elnökség 1 tagja) képviseli;

c) a reáliskoláknak egyetlen képviselőjük sincs a Bizottságban.

Egyébiránt a közokt. minisztérium Egyesületünkől kért javaslatot arra vonatkozóan, hogy a középiskolai tanárok közül kik volnának az IKIB bírálói sorába beiktathatók.

Kinevezések. Öfelsége a király *Madzsar Gusztávot*, a makói állami főgimn. igazgatóját és *Gaál Mózes*t, a X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimnáziumnak tanker. kir. főigazgatói címmel felruházott igazgatóját tankerületi kir. főigazgatókká kinevezte és megengedte, hogy előbbi a nagyvárad, utóbbi pedig a budapestvidéki tanker. kir. főigazgató mellé osztassék be; ugyancsak **Öfelsége** *Bozóky Endre dr.-t*, az Orsz. Közokt. Tanács titkári teendőinek ellátásával megbízott áll. középisk. igazgatót, jelen alkalmazásában való meghagyása mellett, továbbá *Kalkbrenner Antal* karánsebesi, *Pongrácz Károly* kaposvári, *Dömötör János* szamosújvári áll. főgimn., *Andor József* közp. szolg. beosztott áll. középiskolai és *Jendrassák József* trsztenai kir. kath. főgimn. igazgatót a VI. fizetési osztályba nevezte ki.

A közoktatásügyi miniszter *Danczer Béla* okl. középisk. tanár, *Szent-Szív r. kath. leányközépiskolai igazgatót* a VII. f. o.-ba rendes tanárrá kinevezte és szolgálatáért a budapesti m. kir. középisk. tanárképző int. gyak. főgimnáziumhoz osztotta be, *Rajka László dr. kolozsvári Marianum r. kath. leánygimn. r. tanárt* a kolozsvári középisk. tanárképző intézeti gyak. középiskolához a IX. f. o.-ba rendes tanárrá; *Fehér Géza* mezőtúri, *Benedek Róza dr. békéscsabai állami leányközépisk. tanárt* és *Tunner Károly*, a szombathelyi áll. leányközépisk. vezetésével megbízott áll. főreálisk. rendes tanárt a megnevezett városokban az áll. leányközépiskola igazgatójává nevezte ki; *Starek Andor dr. szolg. ber. áll. leányközépisk. r. tanárt*, jelenlegi működési körében való további meghagyása mellett áll. leányközépisk. igazgatóvá; *Lindner August*a kolozsvári, *Rokszer Ilona* soproni áll. leányközépisk. r. tanítónőt, *László Lujza* temesvári áll. leányközépisk. r. tanárt és *Fluck Jolán* mezőtúri áll. leányközépisk. rendes tanítónőt és megbízott internátusi igazgatónőt internátusi igazgatónővé; *Nagy József dr. kiskunhalasi ref. főgimn. r. egyetemi magántanárt* a budapesti VI. ker. áll. főgimnáziumhoz a VIII. fizetési osztályba rendes tanárrá; *Benkő István dr. szegedi, Kohlmann Dezső dr. zombori áll. főgimn., Stodolnai Gyula dr. soproni, Fodor János dr. kecskeméti áll. főreálisk., Mazár Sándor* losonci áll. főgimn., *Koczán Aladár* győri áll. főreálisk., *Mihalik István* zombori áll. főgimn., *Grosz Ferenc* körmöcbányai, *Holló Alajos* budapesti V. ker. áll. főreálisk., *Sztója Miklós* nagyikindai áll. főgimn., *Benda Jenő* budapesti II. ker. áll. főreálisk., *Lovas Imre* temesvári, *Gelletich Vince* fiumei, *Bucsy István* szegedi és *Zimányi Dániel* dr. budapesti I. ker. áll. főgimn. tanárt a VII. (hetedik); — *Havas József* kecskeméti áll. főreálisk., *Steiner Szilárd dr. zalaegerszegi áll. főgimn., Egner Sándor* máramaroszigeti és *Hegyí Ferenc* selmeczbányai kath. főgimn. áll. alk., *Oravecz Lajos* makói áll. főgimn., *Krix András* verseczi és *Harsányi Lajos* soproni áll. főreálisk., *Schidella István* budapesti I. ker. áll. főgimn., *Friedländer Jakab* verseczi áll. főreálisk., *Széll Sándor* budapesti VIII. ker. és *Antoni Dezső* kaposvári áll. főgimn., *Tóth Gyula* egri áll. főreálisk., *Kerecsy Jenő dr. erzsébetvárosi, Lintia Izsák* zalaegerszegi, *Jirkovszky Sándor* szentesi áll. főgimn., *Ivaskó Lajos* kassai tanker. kir. főigazgatósághoz beosztott áll. középisk., *Madai Pál* debreczeni áll. főreálisk., *Csiky György* zalaegerszegi áll. főgimn., *Bánhid*y Ödön egri, *Tóth Sándor* verseczi, *Vargha Zoltán* dr. budapesti V. ker. áll. főreálisk., *Kuncz Aladár dr. budapesti VI. ker. áll. főgimn., Mayer Márton* szegedi áll. főreálisk., *Hadas Gyula* temesvári áll. főgimn., *Forgács Ferenc* máramaroszigeti r. kath. főgimn. áll. alk., *Tas Kálmán* fogarasi és *Szabó Lajos* losonci áll. főgimn. tanárt a VIII. (nyolcadik); — *Roleizek Mátyás* ungvári, *Antalfy Vilmos* pozsonyi, *Vujsz János* eperjesi, *Besskó Jenő* budapesti

II. ker., Cs. Lázár Ottó és Madáchy István miskolci, Bál Jeromos újvidéki kir. kath. főgimn. és Kritsfalussy István aradi Bibics-alapítv. főgimn. tanárt a VII. (hetedik); — Thomay János lőcsei, Havas Vilmos és Nyul József újvidéki, Gróza Ferenc szatmárnémeti, Horváth Kálmán dr. közp. szolg. berend. Jámor György pozsonyi kir. kath. és Simon Kálmán aradi Bibics-alapítv. főgimn. r. tanárt a VIII. (nyolcadik); — dr. Takátsné Kistenmacher Emilia budapesti VI. ker., Tirczka Klotild máramaroszigeti és Kontz Gizella soproni áll. felsőleányisk. tanítónőt a VIII., Tokajiné Borbély Gizella békéscsabai, Grätz Lujza temesvári, Herkely Irén szabadkai és Benkhard Ilona mezőtúri áll. felsőleányisk. tanítónőt a IX., Lorx Olga lőcsei, Majsch Mária pozsonyi, Farkas Anna kolozsvári és Kárpáthy Julia kassai áll. felsőleányisk. s. tanítónőt a X. fizetési osztályba rendes tanítónővé; — Kilár István szentgotthárdi, Borz Gyula budapesti X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimn., Gulyás Sándor budapesti tank. kir. főigazgatósághoz beosztott áll. középisk., Timbus Endre ceglédi, Tako János balassagyarmati, Spangel Rezső lipótszentmiklósi áll. főgimn., Király István dr. magyaróvári r. kath. főgimn. áll. alk., Gold Béla petrozsényi, Hajdu János budapesti VI. ker., Kováts Gyula kisvárdai áll. főgimn., Buday Károly dr. máramaroszigeti r. kath. főgimn. áll. alk., Kristóf Géza gyergyószentmiklósi áll. főgimn., Bellaágh Aladár aradi áll. főreálisk., Schröder Imre dr. és Újvári Gyula munkácsi, Zsarko Péter és Veszprémi Jenő ipolysági, Hauck Jenő fehértemplomi áll. főgimn., Kurucz György dr. verseczi, Hergovits Jenő szegedi, Gálóczi Sándor kassai áll. főreálisk., Stuller Jenő ipolysági, Kelemen Kálmán szegedi, Vajczik Vilmos kisvárdai áll. főgimn., Kintzler Ödön kecskeméti, Kardos Fülöp lőcsei áll. főreálisk., Gál Gedeon szegedi, Soos Sándor budapesti X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimn., Geduly Olivér budapesti gyak. főgimn. beosztott áll. középisk., Bittera Gyula budapesti X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimn., Merényi Oszkár körmöcbányai áll. főreálisk., Angi Dénes gyergyószentmiklósi, Soos Károly nagykállói áll. főgimn. és Petricsko Miklós budapesti VI. ker. áll. főreálisk. helyettes tanárt, továbbá: Muresán Szabin mezőkövesdi, Kocsis Vince szakolczai, Petrován Oszkár trencsényi, Losonczi Lajos mezőkövesdi, Martinko Mátyás podolini, Jandik József budapesti II. ker., Péchy Alán miskolci, Tóth László dr. szakolcai, Matkovich Jenő újvidéki, Krssák József lőcsei, végül Kujáni Ferenc dr. újvidéki, Andreánszky Imre besztecebányai és Szegszárdi József dr. eperjesi kir. kath. főgimn. helyettes tanárt a IX. fizetési osztályba rendes tanárrá és Csudáky Bertalan Ferencz József Nevelőintézeti helyettes nevelő tanárt jelenlegi állomáshelyén a IX. fizetési osztályba nevelőtanárrá nevezte ki; Hanko Béla dr. okl. középisk. tanárt, egyetemi tanársegédet a IX. fizetési osztályba középisk. rendes tanárrá nevezte ki és szolgálattételre a Magyar Nemzeti Múzeumhoz osztatta be; — Duha Mária mezőtúri áll. leányközépisk. helyettes tanárt rendes tanárrá, Bräutigam Ferenc r. kath. lelkészt a magyarországi r. kath. és a fiemei vallásalapból javadalmazott középiskolai rendes hittanárak létszámába a IX. fizetési osztályba rendes hittanárrá, Wieland Róza trencsényi áll. leányközépisk., Jandik József budapesti II. ker. kir. kath. főgimn. és Biró Izabella dr. trencsényi áll. leányközépisk. helyettes tanárt rendes tanárrá; Tarant Margit okl. polg. isk. tanítónőt az Erzsébet Nőiskolával kapes. felsőleányiskolához nevelőnővé, Bérczy Ede eperjesi kir. kath. főgimn. r. tornatanítót a IX. f. o.-ba nevezte ki; — Molter Károly marosvásárhelyi ref. főgimn. h. tanárt a marosvásárhelyi ref. főgimnáziumhoz, Baky István ref. főgimn. tanárt a gyönki református főgimnáziumhoz, Budai József tanárt a miskolci ref. főgimnáziumhoz, Kiss Lajos tanárt a miskolci ref. főgimn.-hoz, Héjjas Imre tanárt a csurgói ref. főgimnáziumhoz, Iványi Antal csikszeredai r. kath. főgimn. r. tanárt a kiskunfélegyházi városi kath. főgimnáziumhoz a fennálló szerződés értelmében rendes tanárrá kinevezte.

Áthelyezések. A közoktatásügyi miniszter Décsi György budapesti VI. ker. áll. főreálisk. tanárt a budapesti V. ker. áll. főreáliskolához, Bonkáló Sándor zalaegerszegi áll. főgimn. tanárt a budapesti X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimnáziumhoz, Bernolák Kálmán budapesti II. ker. kir. kath. főgimn. t. tanárt a brassói áll. leányközépiskolához, Szabó Kálmán dombóvári kir.

kath. főgimn. tanárt a losonci, Dongó Orbán szentesi áll. főgimn. tanárt a budapesti X. ker. kőbányai áll. főgimnáziumhoz, Hirschberg Jenő pancsovai áll. főgimn. tanárt a miskolci kir. kath. főgimnáziumhoz, Radó Simon budapesti V. ker. áll. főreálisk. tanárt a budapesti VI. ker., Rados Ignác budapesti VI. ker. áll. főreáliskolai tanárt, c. igazgatót a budapesti V. ker. állami főreáliskolához, Kálmán Etelka szabadkai áll. leányközépisk. tanárt a szombathelyi állami leányközépiskolához, Molnár Gyula losonci áll. főgimn. tanárt a pancsovai, Szilágyi Adolf tordai áll. főgimn. tanárt a ceglédi áll. főgimnáziumhoz, Solya János trsztenai kir. kath. gimn. tanárt a lőcsei kir. kath. főgimnáziumhoz, Bentzik Mihály lipótszentmiklósi áll. főgimn. tanárt a szombathelyi áll. főreáliskolához, Varga Ferenc szekszárdi áll. főgimn. tanárt a dombovári kir. kath. főgimnáziumhoz, Fraenkel Jenő jászberényi áll. főgimn. tanárt a kassai, Barajevacz Szvetozár ungvári áll. reálisk. tanárt a miskolci, Kárpáti F. Nándor ungvári áll. reálisk. tanárt a kassai, Csehák Lajos dombovári kir. kath. főgimn. tanárt a miskolci áll. főreáliskolához, Magi Ferenc sümegi áll. reálisk. tanárt a szentesi, Ferencz Domokos podolini r. kath. főgimn. áll. alk. tanárt a fogarasi áll. főgimnáziumhoz, Dénes Ferenc székelyudvarhelyi áll. főreálisk. tanárt a dévai áll. főreáliskolához, Lányik János mezőturi áll. leányközépisk. tanárt és Lányikné Mortenson Gabriella mezőturi áll. felsőleányisk. tanítónőt a lőcsei áll. felsőleányiskolához, Komjáthy Gizella temesvári áll. felsőleányisk. segédtanítónőt a mezőturi, Kerekes K. Jolán lőcsei áll. felsőleányiskolai segédtanítónőt és Kárpáthy Julia kassai áll. felsőleányisk. rendes tanítónőt a trencséni áll. felsőleányiskolához, Klein Leonie temesvári áll. felsőleányisk. segédtanítónőt a kolozsvári áll. felsőleányiskolához, Zivuska Jenő dr. besztercebányai kir. kath. főgimn. r., egyetemi magántanárt a debreczeni, Hoffmann Miksa ungvári áll. főreálisk. tanárt az ungvári, Goschi Péter dr. debreczeni áll. főreálisk. tanárt a székesfehérvári, Aczél János győri áll. főreálisk. és Gábrriel János jászberényi áll. főgimn. tanárt a szombathelyi, Stima-kovits László dr. ungvári áll. főreálisk. tanárt a kassai áll. főreáliskolához; Ágotai Ferenc kiskvárdai áll. főgimn. tanárt a dombovári kir. kath. főgimnáziumhoz, Várady Erzsébet dr. szegedi áll. leányközépisk. tanárt a budapesti VI. ker., Gludovác Ilona pozsonyi áll. leányközépisk. r. tanítónőt a szegedi áll. leányközépiskolához helyezte át.

Tanárválasztás. A hódmezővásárhelyi ref. főgimnázium fenntartósága *Bányai Lajost* rendes vallástanárrá választotta meg.

Halálozás. Újabban a következő kartársak elhunytáról értesültünk:

Váczy János dr., a bpesti VII. k. Barcsay-utcai áll. főgimn. ny. tanára, a Magyar Tudományos Akadémia I., a Magyar Tört. Társ. igazg.-választmányi tagja; megh. élete 59. évében.

Bod Sándor, a szatmárnémeti ref. főgimn. ny. tanára; megh. élete 60., nyugalombavonulása 6. évében.

A. Kiss Ernő dr., a kolozsvári unit. koll. főgimnáziumának tanára; megh. élete 32. évében a háborúban szerzett betegsége következtében.

Lovaghy Dénes, a máramaroszigeti kir. kath. főgimn. tanára; megh. élete 32., tanári működése 10. évében.

Bokor Ármin, a vágújhegyi izr. főreáliskola tanára.

Perjéssy Lajos, a verseczi áll. főreálisk. ny. tanára; megh. élete 63. évében.

Varjas Endre, áldozó pap, az Irsik-konviktus igazgatója, a szatmárnémeti kir. kath. főgimn. hittanára; megh. élete 42., tanári működése 18. évében.

Hackmüller Oszkár, a dévai áll. főreálisk. tanára, népf. főhadnagy; megh. élete 42. évében.

Gulyás Kálmán János, csornai prem. kanonok, a keszthelyi kath. főgimn. tanára; megh. élete 30., tanári szolgálata 3. évében.

Baksay József, bpesti kegyestr. főgimn. tanár; megh. élete 56., tanári működése 32. évében.

Emléküket kegyelettel fogjuk megőrizni!

Nyugdíjazások. A közoktatásügyi miniszter *Gyalog István* bonyhádi ág. h. ev. főgimn. igazgató-tanár részére 9000 K nyugdíjat és 1000 K lakbérnyugdíjat; *Bányai Sándor* hódmezővásárhelyi ref. főgimn. vallástanár részére 7000 K nyugdíjat és 1040 K lakbérnyugdíjat; *Demjén Zoltán* ideigl. nyugdíjazott máramaroszigeti ref. főgimn. tanárt véglegesen nyugalomba helyezte és részére 3564 K nyugdíjat és 720 K évi lakbérnyugdíjat; *Szepesi Géza* székesfehérvári közs. leányközépisk. igazgató részére 6320 K nyugdíjat és 1000 K évi lakbérnyugdíjat; *Ulbrich Sándor* budapesti ág. h. ev. főgimn. tanár részére 7000 K nyugdíjat és 1040 K lakbérnyugdíjat utalványozott az Orsz. Tanári Nyugdíjintézet alapjának terhére.

Új egyetemi magántanárok. A közoktatásügyi miniszter *Eckhardt Sándor* dr.-nak, a báró Eötvös Collegium tanárának a »XVI. századi francia irodalom« köréből, *Haltenberger Mihály* dr.-nak a »Morphographia« tanából, *Weber Arthur* dr. ref. felsőleányisk. tanárnak a »XIX. század német irodalom-története« című tárgykörből, *Fest Sándor* dr. budapesti középisk. tanárképző-intézeti gyakorló főgimn. tanárnak a »régi angol irodalom története« című tárgykörből a bpesti tudományegyetem bölcsészettudományi karán, *Gyulai Ágost* dr. budapesti pedag. tanárnak a »XIX. század magyar irodalmának története« című tárgykörből és *Zivuska Jenő* dr. besztercebányai kir. kath. főgimn. tanárnak a »görög filozófia története« c. tárgykörből a debreczeni egyetem bölcsészeti-, nyelv- és történettudományi karán egyetemi magántanárrá történt képesítését jóváhagyólag tudomásul vette és nevezetteket e minőségükben megerősítette.

A IV. tanárkongresszus végrehajtóbizottságának — külön is megkérdeztük erre vonatkozóan — nem volt hivatalos közlése e jelen számunk részére. Annnyit a napilapokból olvasunk, hogy:

A IV. tanári kongresszus végrehajtóbizottsága legutóbbi ülésén napirenden volt a végrehajtóbizottságnak a kultuszminiszterhez szeptember elején küldött levele, amelyben a minisztert fölkérték, hogy szabadságideje alatt hatalmazzon föl egy miniszteri tisztviselőt, ki a bizottsággal a tanárság kívánságáról a miniszter nevében és intencióinak megfelelően tárgyaljon. A tanárság nyugtalanul várja a választ. Majd az elnök bejelentette a miskolci kongresszus lefolyását, amelyen a Nevelő Munkások Országos Szövetsége megalakult. A tanárokat legújabbban ért sérelmek (mint például az óratöbbletnek régi alapon s a tanári munkát megszegyenítő díjazása) heves kifakadásokra adtak okot a méltánytalan bánásmód miatt, amelyben a tanárságot a kormányzat részesíti.

Felvilágosításképen megjegyezhetjük, hogy az óratöbbleti díjnak 50%-kal való fölemelése megtörtént. A kiutalásnak (de minden egyéb illetményünk kiutalásának) immár tűrhetetlenül késedelmes volta ellen — mint a Közlöny más helyén olvasható — az OKT az összes tanár- és tanítóegyesületekkel társulva fog sürgős és érélyes kormányintézkedést kérni is. Olvassuk a IV. orsz. középisk. tanárkongresszusról kiadott Jelentést. — Sok minden dolog megérdemelné e Jelentés kapcsán, hogy reflexiót fűzzünk hozzá. Előjő annak is az ideje. Most hallgatunk, nehegy »ünneprőtő« színben tűnjünk föl. Ezúttal csupán *Gulyás István* dr.-nak a Jelentésben olvasható beszédére kell egypár szót felelnünk, mert ő felszólalását tisztán a Közlönynek adresszálta. Gulyás I. ugyanis azt mondotta többek között:

„Méltóztatnak mindannyian jól tudni, hogy akármilyen jól elő volt is készítve a kongresszus dolga, a kongresszusról a vidéki tanárság édes-keveset tudott. *(Igaz! Úgy van!)* Valami megfoghatatlan, csodálatos módon, — minden eddigi szokástól is eltérően — a Tanáregyesület közlönye a kongresszus dolgairól alig értesítette a vidéki kartársakat, szinte azt a látszatot kelte, hogy hermetice el akar zárkózni előle. *(Igaz! Úgy van! Zaj.)*»

Teljes szárazsággal s higgadtan fogunk felelni a burkoltan is eléggé nyílt vádra. A Közlöny megjelenik minden hó 1.-én. Hogy 1.-re megjelenhessék, a mai nyomdai viszonyok között, le kell zárni a lapot (többször megírtuk azt a Közlönyben) a hónap 20—22.-e körül. A IV. tanárkongresszus előkészítőbizottsága pedig megalakult május 24.-én. Erről a tényről *kivételesen* mégis beszorítottunk egy rövidebb tudósítást júniusi számunkba (l. 683. o.). Ekkor még semmi érdembe vágó dolgot nem írhattunk az előkészítőbizottság tárgyalásairól, mert még csak a megalakulásig jutott az el. A lap élén azonban *vezércikket* írt a kongresszusról épen a szerkesztő. Ha Gulyás István kartársunk lett volna a szerkesztő, — ugyan árulja már el! — mi más módon járt volna el az adott helyzetben? Ha a vidéki tanárság mégis »édes-keveset« tudott a kongresszusról, annak valahol másutt keresse az okát G. I.: a közelre kitűzött időpontban. De hát erre a veszedelemre épen a Tanáregyesület elnöke és szerkesztője figyelmeztette még idejében, máj. 24.-én az előkészítőbizottságot. Nem sok eredménnyel. De épen e jóindulatú figyelmeztetés vált okává annak, hogy az előkészítőbizottság néhány vezértagja akként vitte az előkészítő tárgyalások menetét, hogy egy idő múlva az elnök is, szerkesztő is kénytelen volt odahagyni a bizottságot. Sajnáljuk, hogy *személyes* ügyünket is fel kell emlegetni, de a Közlöny szerkesztőjét épen e bizottsági tárgyalások során érte a kongresszus elnöke részéről olyan inzultus, amely morális lehetetlenséggé tette számára a kongresszusi ügyekben való aktív részvételt. — Mindezek a körülmények — természetesen — legkevésbé sem tették az Egyesület vezetőségét (hiszen ez erkölcsi lehetetlenség volna) a IV. tanárkongresszus elleneseivé. A kongresszus végrehajtóbizottsága úgy látta jónak, hogy a legutóbbi kongresszus munkálataiban az OKT vezetőemberei szerephez ne jussanak. A kongresszus ehhez hozzájárult vétumával. (Kérünk egy kongresszust — csak egyet, egyetlenegy! — mely valaha nem járult hozzá az előkészítőbizottság proposícióihoz!). Haragra azért nincsen ok se jobbról, se balról. A Közlöny nem is haragudott meg, s a végrehajtóbizottságnál ő maga érdeklődött e szám részére szóló hivatalos közlések után. De ezt a G. I. felszólalása nélkül is szívesen megtette volna. Viszont a G. I. felszólalására sem tehetjük meg azt, amit pedig G. I. »feltétlenül elvár« a Közlönytől, hogy t. i. *minden olyan közleményt, amit a végrehajtóbizottság alkalmasságuk itél, közzétegyen*, meg hogy a *Közlönyben a kongresszus minden ténykedésének szabad keret engedtesék*. Nem, ezt már nem lehet megtennünk; mert nincs hozzá — jogunk sem. A Közlöny tulajdonosa ugyanis az OKT (súlyos tízezreket fizet ma ezért a titulussért), annyira rendelkezni pedig egy lappal, mint G. I. akarja, csak a tulajdonosnak lehet. De még a tulajdonosnak is csak addig, amíg a zsebe engedi. Az pedig, a mai nyomdai árak mellett, igen gyorsan kiürül!

Új főreáliskola. A krassó-szörényi Érchegységnek bányákban és gyártelepekben gazdag vidéke már régóta érezte egy reáliskolának hiányát. Minthogy a néhány (5) évvel ezelőtt megnyílt oravicabányai főgimnázium az e vidékre utalt lakosság csak egy részének az igényeit elégítette ki, örömmel kell vennünk azt a hírt, mely szerint az Érchegység legnagyobb és legfontosabb helyén, első ipartelepén, *Resicabányán*, reáliskola nyílt meg szept. 1.-én. Az internátussal kapcsolatos új iskola megnyitása nagy ünnepélyességgel történt s résztvett azon Siegescu József országgyűlési képviselő is, aki nagy érdemeket szerzett a tanintézet megszervezése körül. A községi jellegű iskolának első igazgatójává *Fábián Lajos* nagyváradai áll. főreáliskolai tanárt választották meg.

Az illetmények késedelmes kiutalása a közoktatásügyi tárcánál nem újabb, háborús jelenség. Már a békében sem volt ritkaság, hogy pl. az augusztus hóban újonnan kinevezett rendes tanár csak úgy karácsony felé juthatott első rendes tanári illetményeihez. Ez a késedelem igen kellemetlen volt már a normális időkben is, de ma, amikor a szabott-jövedelmű tisztviselő megélhetése anélkül is borzalmas nehézségekbe ütközik, rendkívüli mértékben sérelmes jelenség. Hiszen ma még az a körülmény is komolyan számba veendő, hogy a pénz értéke hónapról-hónapra — sőt hétről-hétre — csökken s ez okból pl. 2—3 havi késedelem a kiutalásban ma azt jelenti, hogy az érdekelt tanár 20—30%-kal kevesebb értékű pénzt kap, mint amennyire ő becsülettel megszolgált. — A késedelem mértékére nézve jellemző, hogy egy szept. 6.-án kelt *munkácsi* levél azt panaszolja föl, hogy még a 88 K 88 f-és *óratöbbleti* díjakat sem utalta ki aznapig a minisztérium. — Az *aradi* kir. főgimnázium tanárai pedig szept. 4.-én még mindig nem kapták kezükhöz a *ruházati segélyt* s e napon táviratilag fordultak panaszukkal a közokt. minisztériumhoz. — A kiutalásnak ez a késedelmes volta nemcsak bennünket, középiskolai tanárokat károsít meg, hanem a többi oktató kartársakat is sujtja, elannyira, hogy a polg. isk. kartársak június 26.-i kongresszusának küldöttsége ezt a sérelmet is szóvátette a pénzügyminiszter előtt. Popovics miniszter úr válaszában kijelentette, hogy a tanári, tanítói személyzet ebbeli sérelmeiről már előzően tudott, s »akar is, fog is segíteni« rajta. Minthogy tehát ez az illetmények kiutalásában keservesen tapasztalt késedelem minden tanárral, tanítóval közös, — épen e sorok írójának indítványára — Egyesületünk szeptemberi igazgatósági ülése elhatározta, hogy az összes testvér tanár- és tanítóegyesületekkel karöltve közös akciót kezdeményez oly irányban, hogy az illetmények késedelmes kiutalásának ez — már a pénzügyminiszter úr előtt is ismeretes — sérelmes és káros ténye minél előbb és minél hatékonyabb módon nyerjen orvoslást.

Tanári jubileum. Negyedszázados tanári működésük betöltése alkalmából az elmúlt iskolai év végén meleg ünneplésben részesítette a gyöngyösi áll. főgimn. tanárkara, tanulóifjúsága s a város társadalma — élén a város polgármesterével — az intézet két nagyérdemű, buzgó pap-tanárát: *Stiller Jánost* és *Ulmanek Gyulát*. Az ünneplés napjáig körülbelül 6000 K-t gyűjtöttek össze a hálás tanítványok egy létesítendő »Stiller János« és »Ulmanek Gyula«-alapra, melynek kamatait a latin és görög nyelvben, illetőleg a természettudomány- és földrajzban legjobban elismert tanúsító jómagaviseletű tanuló fogja évenként jutalmul elnyerni.

A tisztviselői szolgálati pragmatika tervezete — a napilapok értesítése szerint — elkészült. Az OKT igazgatósága lépéseket tesz az irányban, hogy az általános tisztviselői pragmatika-tervezeten a tanári szolgálat sajátos természetének megfelelő kiegészítések, illetve változtatások megtörténjenek, s evégből a tervezet leküldését kéri a közokt. kormánytól.

A Tanárok Házának állami támogatása. A közoktatásügyi miniszter úr elnökünk kérésére elvi hozzájárulását adta ahhoz, hogy a Tanárok Nevelő Háza minden beírt középiskolai fiú- és leánytanuló felvételi díjából 1 K összeget nyerjen. A pénzügyminisztériumban történik ugyan meg e kérdésben a végleges döntés, de minden jogunk megvan hozzá, hogy e döntés kedvező eredményét reméljük. Ez a támogatás évente csaknem 100.000 korona biztos jövedelmet jelent a Tanárok Házának. (A legutolsó közokt. miniszteri jelentés szerint a középiskolai tanulók létszáma már 1913/4-ben 86.248 volt.) E tekintélyes összeg a Ház megépüléséig tőkésítettnek, a megnyitástól kezdve pedig a fenntartás céljaira fordítandó. — Ugyancsak megnyerte az egyesületi elnök a miniszter úr hozzájárulását ahhoz is, hogy az állam rendelkezése alatt álló középiskolákban a javítóvizsgálatokért tárgyaként 5—5 K díjat szedjenek a Tanárok Háza javára. Hasonló eljárásra fogja felhívni az Egyesület a többi iskolafenntartókat is (községek, felekezetek). Az 1913/4. évben az osztályvizsgálatot tett nyilvános és magántanulók közül egy tárgyból 6594, kettőből 3753 bukott. Ez utóbbiaknak $\frac{1}{4}$ -ét ismétlőnek számítva, évente $12222 \times 5 = 61.110$ K — a tanulók létszámának megfelelő emelkedését véve számba, pedig mintegy 70.000 K — jövedelem remélhető a javítóvizsgálatok díjából. E két forrás olyan tekintélyes és állandó jövedelmet biztosít a Tanárok Háza számára, hogy — ha a magunk gyűjtő és adakozó buzgalma is méltó marad az első évéhez — a Tanárok Házának fölépülését sokkal korábbi időpontban kezdhethük meg, mint azt a legoptimistább ember is remélte volna.

Figyelmeztetés. Az újonnan kinevezett rendes tanárok szíves figyelmét felhívom arra, hogy a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület alapszabályai értelmében kinevezésüktől számítva csak 3 hónapon belül léphetnek be az Egyesületbe fölvételi díj nélkül. *Szöts Gyula titkár.*

»**Forró napok**« címen írta meg *Schmidt Frigyes* hajdúböszörményi tanártársunk — a 24. honv. gye. nyolcszorosan kitüntetett, vitéz századosa — székely honvédezredének véres, de dicsőséges harcait. A könyv teljes tisztá jövedelme az ezred özvegyeit és árváit illeti meg. Megrendelhető 7 koronáért a kiadónál, Szmuk Gábornál, Hajdúböszörményben. A közvetlenséggel, élvezetesen megírt könyvet szívesen ajánljuk az iskolai könyvtár-kezelő kartársak figyelmébe.

A felsőleányiskolai tanítónők helyzete. A budapesti VI. ker. áll. leányközépiskola testületének felkérésére a szeptember havi igazgatósági ülés elhatározta, hogy a leányközépiskolákban működő polg. iskolai képesítési tanítónők számára ugyanolyan fizetést fog kérni a közokt. minisztériumtól, mint amilyet a középiskolai képesítésű tanárok élveznek, mert hiszen egyazon munkát végezők illetményei csakis egyenlők lehetnek. A képesítés különböző volta époly kevésbé lehet ennek akadálya, amint az 1883 : XXX. t.-c. nem tett különbséget illetmények tekintetében az okleveles és a »jogosított« tanárok között.

A Pálffy János gróf-féle 100 milliós hagyaték ügyében tízévi huzavona után az örökösök most júl.-ban végre megegyeztek. Ennek ötletéből eszünkbe jut egy a magyar tanárságot közelről érdeklő ügy, amelyről régóta hallgat a krónika. *Vöröskő* várát értjük és az ott a nemes gróf végrendelete értelmében a közoktatásügyi minisztérium által felállítandó *tanári-üdültelepet*, amelyről annak idejében Közlönyünk képek kíséretében részletesen megemlékezett. E sorok írója, mint ennek a festői várnak első és egyetlen tanárvendége és — »hőse«, régebben úgy hallotta, hogy a kevéssé biztató kezdet után egyezkedő tárgyalások indultak meg a közoktatásügyi kormány és a kastély másik szárnyát lakó Pálffy gróf között. A végleges megállapodásokról azonban mindmáig nem értesültünk, noha azok elég közelről érintik a tanárság érdekeit, esetleg jogigényeit. Ezeknek az alkalmi soroknak tehát nem az a célja, hogy bárkinek kellemetlenkedjenek, hanem pusztán az, hogy a tanárság megtudja, mi lett Vöröskőből, kapott-e helyette valamit cserébe és mit? (kf.)

A T. Ö. és Á. S. O. E. tőkegyűjtő munkája a nyári szünetben is szép eredménnyel folyt. Ez a körülmény tanúságot tesz róla, hogy a tanárság a Tanárok Nevelő Házának megalapozásával magára vállalt újabb kötelezettsége mellett lankadatlan buzgalommal és változatlan szeretettel szolgálja a régebben maga elé kitűzött célt: az özvegyek és az árvák gyámolítását is. — Mindenekelőtt illő hálával kell megemlékeznünk arról az 1000 K-ás adományról, melyet Pruzsinszky János dr. főigazgató küldött a gyakorló főgimnázium ifjúsága által rendezett tornaünnepély jövedelméből. — Szombathy István dr. igazgató a következő megjegyzéssel küldte el a jászberényi áll. főgimnázium 1000 K-ás alapítványát:

»A jászberényi áll. főgimnázium tanárai fölolvasások tartásával, magánvizsgálatok díjaiból és havi járulékaikból 1000 K névértékű hadikölcsönöket vásároltak, melyeket szeretettel ajánlanak fel a T. Ö. és Á. S. O. E.-nek alapítványképen.«

A felajánlott alapítványt hálás elismeréssel fogadjuk az iránt a tanári kar iránt, mely kulturális munkaerejét önzetlen szeretettel állítja a nemes cél szolgálatába. Ugyancsak hálásan köszönjük a bonyhádi ág. h. ev. főgimn. és a budapesti II. ker. áll. főreáliskola 1000—1000 K-ás alapítványát. — Júniusi jelentésünkben megemlékeztünk arról az erkölcsi sikerről, mellyel a budapesti I. ker. áll. főgimnázium ifjúsága művészek szíves közreműködésével hangverseny segítségével egyesületünk népszerűségét növelte. Most beszámolhatunk a hangverseny fényes anyagi eredményéről is. 1508 K-val gyarapította vagyonunkat a lelkes vállalkozás. Köszönjük mindazoknak, akiket illet. — Azonkívül a következő adományokról számolhatunk be:

Zsolnai főreál: tanári kar ad. 600 K, Rózsahegyi Hitelbank r.-t. zsolnai fiókja 30 K, Zalaegerszeg áll. főg. v. d. 79 + 68 K, adomány 75 + 18 + 55.60 + 7 K, Nagyszalonta áll. főg. v. d. 133.94 K, gyógynövénygyűjtés 31 K, Bp. Wieselmann Rezső fogtechnikus 150 K, István-úti főg. tanári karának júniusi, júliusi és augusztusi adománya 35 + 27 + 27 K, Sümegi reál. v. d. 6 + 2 K, Debreczeni áll. főr. v. d. 70.93 K, Dévai áll. főr. 133.27 K, Zilahi ref. főg. 595 K, Szatmárnémeti kir. kat. főg. 93 + 19 K, Fehértemplomi áll. főg. v. d. 236.31 K, Nagyszebeni áll. főg. v. d. 65.50 K, Székesfehérvári áll. főg. gyűjtés a beiratkozáskor 150 K + 90 K, Sepsiszentgyörgyi ref. főg. 139 K, Esztergomi közs. főr. 27 K, Fogarasi áll. főg.: Majtényi Károly 15.20 K, Karczagi ref. főg. 376 K, Jászberényi áll. főg. (januárban) 200 K, Iglói ág. h. ev. főg. Buchner Jánosné 50 K, Gaidenecker György útján v. d. 5.50 K, Kecskeméti ref. főg. 100 K, Mészáros Ignácné 3 K, Bp. V. ker. áll. főg. v. d. 64.90 K. — Fogadják a nemeslelkű adakozók az Egyesület hálás köszönetét. — Az elnök címe: Theisz Gyula dr., I., Krisztina-körút 61. A számvevő címe: Szabó Ernő dr., I., Fehérvári-út 15. A titkár címe: Szóts Gyula, I., Mátray-utca 5.

A vizgadíjak felemelése ügyében ismételtén sürgető lépéseket tett elnökünk, s végre sikerült is a miniszter úr elvi hozzájárulását megnyernie a különböző vizsgálati díjak olyan mérvű felemeléséhez, ahogyan azt múlt évi felterjesztésünkben kértük. Most már csak az a fontos, hogy a kérdés rendeleti megoldása *minél előbb* megtörténjék, nehogy úgy járjunk vele, mint a többletórák emelésével, amely mire valósággá lesz, a pénzünknek időközben történt elértéktelenedése miatt jóval kevesebbet jelent, mint — idejében kiutalva — az eredeti alacsonyabb összeg ért volna.

Polgári iskolai kartársaink országos kongresszusa jún. 26.-án ment végbe. A kongresszus, melyen Egyesületünk képviselőjében *Gaal Mózes* elnök jelent meg, nagyjában a középiskolai tanárkongresszus határozataival harmonikus döntést hozott, s speciális kívánságait pedig az alábbi pontokban foglalta össze:

A Pedagógium és Erzsébet Nőiskola tényleges főiskolai jellege alakilag is haladéktalanul ismertessék el, mert sérelmeik zömének e hiány a főoka.

A polgáriskolai igazgatóságok és főigazgatóságok szerveztessenek.

Sürgősen megalkotandó a polg. tanárságot oly hivatalos szervezetbe tömörítő szolgálati pragmatika, mely szervezet jogokat ad és befolyást biztosít személyi, pedagógiai kérdésekben és az adminisztráció terén.

A rangosztályokra alapított egészségtelen fizetési rendszer mielőbb oly méltányosabb fizetési rendszerrel cserélendő ki, melyben az alapfizetés

a) mindenkor a tényleges megélhetési viszonyokhoz igazodik;

b) az egyén tisztességes megélhetését, a családalapítás lehetőségét és az automatikus előlépést mindenkinek biztosítja;

c) melyben a különböző fokú iskolák tanítóinak, tanárainak fizetése között levő különbség egyedül tanulmányi idejökkel legyen arányos, oly mérvben, amennyi a továbbtanulást indokoltá teszi.

Az internált tanárok érdekében az OKT igazgatósága szeptember havi üléséből a közoktatásügyi minisztériumhoz fölterjesztést intézett, melyben azt kéri, hogy — megfelelő diplomáciai úton — eszközölje ki a négy év óta ellenséges földön (nagyobbrészt Franciaországban) internált magyar középiskolai tanároknak semleges ország területére, Svájcba való hozatalát. Van okunk hinni, hogy egyesületi igazgatóságunknak ez az akciója kedvező eredményre fog vezetni, amint sikerrel járt pár év előtt az a közbenjárásunk is, hogy az internált tanárok számára egy év letelte után is folyósítsák az illetményeket. Talán épen ezt az — egyébként kötelességszerű — fáradozását akarta Egyesületünknek meghálálni egyik internált tanártársunk, *Horváth Lajos* szegedi áll. leányközépisk. tanár, midőn 200 K összeggel alapító tagnak jelentkezett s ugyanakkor 200 K adományt küldött a Tanárok Háza alapjára.

Régi középiskolai értesítő. A győri áll. főreáliskolában idők folyamán több évtizedre szóló és több mázsára menő középiskolai értesítő gyűlt össze az országból. Miután ez anyag sorozatos gyűjteményre hiányossága miatt nem való, az illető iskolák számára (tanári könyvtár, ifj. könyvtár, városi könyvtár, városi levéltárban való elhelyezésre) juttatjuk vissza a szükséges példányokat. Az alábbi címre jelentkező intézményeknek megküldjük az értesítőket a majd közlendő posta és csomagolási díj előzetes beküldése ellenében. A legrégibb értesítők a 40—50-es évekből valók. Újabbak között díszkötésűek is vannak. *Pálos Ede*, főreálisk. tanár, Győr.

Ruhaellátásunk. A sokat emlegetett »naturaliák« között tudvalevőleg ott szerepel a köztisztviselők ruhaellátásának a dolga is.

A kormány ugyanis a Népruházati Bizottság útján 25%-os turnusokban juttat bennünket felsőruhához. A mult hetekben került sorra — a tempót a legjobb indulattal sem lehet gyorsnak mondani — a második 25%. A Népruházati Bizottság révén kapott ruhának az ára, a viszonyokhoz mérten, igen méltányos összegben van megállapítva. Ez ellen panasz nem lehet. De az ellen már számos kartársunktól érkezett panasz, hogy a most sorra kerültek egy tekintélyes hányada csak *II. osztályú ruhára* kapott utalványt. Ez a minőségű ruha pedig olcsó ugyan (mindössze *háromszor* drágább a békebeli ruhánál!), azonban mind a kiállítás, mind pedig a tartósság szempontjából kifogásolható. A tanár-ember (a többi köztisztviselővel egyetemben) a háború alatt lassanként leszokott arról, hogy igényei legyenek, hogy akár ételben, akár ruhában vagy cipőben válogasson, ám a *II. oszt.* ruha sok esetben olyan — hogy is mondjuk csak? — *ordinaré*, amit csak végső szükségben és akkor is szegyenkezve vehet fel tanár-ember. Értesülésünk szerint az igazságügyi szolgálatnál *minden bíró*, tehát a *VIII. f. osztályúak* is, elsőrendű ruhára kap utalványt, ezzel szemben a mi státusunkban, az igazgatókat s a *VII. f. osztályú tanárok* egy részét kivéve, csak *II. osztályú ruhák* vásárlására szóló utalványokat osztanak. A háborús viszonyok az adminisztrációban annyi új szervet teremtettek, hogy hirtelenében azt sem tudjuk, vajjon hova is kell ezzel a panasszal fordulnunk. Valahova azonban mégis csak tartozik ez a dolog, s mire a harmadik turnusra kerül a sor, meg kellene értetnünk azzal a bizonyos szervvel — nem tudjuk: bizottság, központ vagy hivatal-e a neve? — hogy olyan ruhában, amilyenben pár évvel ezelőtt a konfliskocsisok jártak (ma, persze, ők különben járnak!) még a háború ötödik évében sem lehet a tanári katedrára felülni.

Egy minta-iskolaszolga halála. Akik *Kiszela* Györgyöt, a *II. ker. főreáliskola* szolgáját ismerték, nem fogják közömbösen azt a hírt olvasni, hogy a nyári szünetben meghalt, mert a maga nemében párját ritkító, sőt talán páratlan volt. A tanulók respektálták, mert a rendnek árgusszemű öre volt; de egyúttal szerették is, mert észrevették azt is, hogy a szigorú pedellus alapjában véve barátjuk, amit világosan láttak pl. akkor, amikor a kenyeret árusító feleségét ösztönözte, hogy a mindig jóétvágyú diákoknak nagy karéjt vágjon és vastagon kenje be vajjal. A szülők ennek s ehhez hasonlóknak tapasztalata folytán nagyon becsülték, no meg azért is, mert iskolai ügyekben megbízható fölvilágosítást nyerhettek tőle. *Kiszela György* u. i. a 33 év alatt, amelyet mint iskolaszolga töltött, az iskolai adminisztráció minden csínját-bínját megismerte s abban rendkívüli jártasságra tett szert. Az intézet igazgatójának és tanárainak mindig készségesen szolgálatára állott, nemcsak a kötelesség határain belül, hanem határ nélkül és mindenben, akik a hú minta-szolga iránt táplált megbecsülésöknek a halálakor is többszörös kifejezést adtak. Temetésekor koszorút helyeztek a koporsójára. Özvegyéhez részvét-iratot intéztek. Az alakuló tanácskozáson *Jánosi Béla dr.* meleg szavakkal emlékezett meg az elhunytáról. Nem azt kell nézni — mondá egyebek közt — ki milyen helyet foglalt el, hányadik rangosztályban volt, hanem azt, hogy a munkakört, amely neki jutott, miképen töltötte be. És végül a tanév megnyitó ünnepélyen *Szekeres Kálmán dr.* igazgató méltatta a tanulók előtt az *ő jó Kiszela bácsi*-jukat. — (*Kálmán Miksa.*)

Módosított alapszabályaink kormányhatósági megerősítést nyertek, s most már végleges alakjukban a Közlöny útján jutnak el a tagokhoz. Az igazgatóság az új alapszabályok értelmében a december

havi választmányi ülésen fog saját kiegészítéséről gondoskodni, s ugyanakkor történik meg a jelölés a leányközépiskolai státust illető, ötödik alelnöki állásra is. A választmányi ülésen nemcsak az öt új igazgatósági tagság kerül betöltésre (közülök *kettő* csakis leányközépisk. tanárral vagy igazgatóval), hanem még más két hely is, mert új szabályaink szerint a körök elnökei hivatali állásukból folyólag tagjai az igazgatóságnak, már pedig a régi összetételű igazgatóságnak két olyan tagja van, aki egyszersmind köri elnök.

Tanári fizetések Németországban. A brandenburgi filológusok egyesületében *Rommel* berlini tanár jún.-ban előadást tartott »A jövő fizetésrendezéséről«. Az előadó a tisztviselők részére állásukhoz méltó jövedelmet kíván, mely arányban álljon a nép vagyonával és közműveltségével. A fizetés alapja az *aggregérfizetés* legyen, amely a családi állapot szerint fejlesztendő. A lakbér alkalmazkodjék az illető helyi viszonyokhoz és határozott arányba hozandó a fizetéssel. Háztartási és családi pótlékokat is kell kívánni, de nem külön jutalmakat a gyermekszaporaságért. A fizetések kétvétenként emelkedjenek és a pénzviszonyok szerint rendszeresen újból szabályozandók. A kezdőfizetést fel kell emelni és tanárok (Oberlehrer) részére körülbelül 4000 márkában megállapítani. Az ezen javaslatok felett megindult vitában főleg az ellen foglaltak állást, hogy az aggregérfizetés szolgáljon a fizetésrendezés alapjául. Elfogadták ellenben a választmánynak azt az indítványát, mely az egyesület csatlakozását jelentette be a felsőbb birodalmi és állami tisztviselők szövetségének ősszel megalakuló munkaközösségéhez. — Ime, a tanárok ott is a tisztviselők hatalmas szervezeteivel szövetkezve, igyekeznek a közös érdekeket megvalósítani. (*k.*)

Helyreigazítás. Közlönyünk mult évi 21. számában Kemény Gábornak Lähne Vilmosról írt megemlékezésében e helyett: »a pedagógiai hivatásban lehet következtetni valaki után...« ez olvasandó: »a pedagógiai hivatásban lehet következni valaki után...«

LAPSZEMLE.

A vegytan jövője a középiskolákban. Erről tartott előadást a berlini filológusok egyesületének máj. ülésén *Stock dr.* tanár, a »Kaiser-Wilhelm-Institut« tagja. Történeti visszapillantás után rátért a vegytannak óriási fellendülésére napjainkban. Németország, mely ennek a tudománynak gyakorlati értékét és módszereit idejében felismerte, a XIX. század 2. felében vezető szerepet biztosított magának. A főiskolák egész sereg tudományosan képzett vegyészt neveltek, kik részben ipari vállalatokba léptek át és ott is kiváló teljesítményeket érleltek. Ezt a főlényt a háború is beigazolta, mert számos új nyersanyagot sikerült az országban előállítani. Az iskolákon múlik, hogy ezt a főlényt a háború után is megtarthassuk. A vegytannak, mint a többi természettudományoknak, szellemképző ereje is van, mely azonban különbözik a humanisztikus tantárgyaktól: a szellemi tudományok logikáját itt a természeti folyamatok következetességének szemlélete pótolja. Ezért

van szükség szigorúan tudományos módszerre a felsőbb osztályok vegy-tanításánál, mert itt nem lehet mindig ez egyszerűbből az össze-tettebbre haladni. A tanításnak mindvégig figyelemmel kell lennie a vegy-tan gyakorlati és gazdasági jelentőségére, a szóbeli tanítást mindig kísérletekkel kell kiegészíteni és ezekkel kedvet, lelkesedést kelteni. Ma a tanítás sok helyen széjjelfolyik, a rendszer és az elméleti ismeretek kelleténél nagyobb helyet foglalnak el. Az alsó fokon csak tájékoztató bevezetést lehet nyújtani; a gimnáziumok felső osztályaiban 1—2 órával szaporítani kell a vegy-tan tanítását. Elsőrendű fontosságú a tanerőknek főiskolai kiképzése, amelynek célja nem annyira a számonkérő részlet-ismeretek mint a tudományos elmélyedés és a vegy-tan közművelődési és közgazdasági jelentőségének felismerése. Más a célja a főiskolai és más a középiskolai vegy-tan tanításának; ez utóbbi iránt a főiskolai tanároknak is érdeklődniük kell, mert jórészt ettől függ ennek a tan-tárgynak jövője.

kf.

A református tanárképzés kérdésével egyre sűrűbben foglalkoznak a ref. egyházi lapok. Legutóbb *Borsos Károly* mondja el véleményét ez ügy-ben (I. Prot. Egyh. és Isk. L., 30—31. sz.).

Állítson sürgősen a ref. egyház — írja Borsos K. — valamelyik egye-tem székhelyén ref. tanárképző intézetet, ahol kiváló növendékek teljes ingyenes, vagy kedvezményes lakáson és ellátáson kívül megfelelő szellemi vezetésben, nevelésben részesüljenek. Álljon ez intézet élén mint spiritus rektor a magyar ref. szellemnek egy kiváló képviselője, a modern szellemi irányzatok alapos ismerője, egyetemi tanári fizetéssel. Legyen segítőtársa docens jelleggel pl. három kiváló képesítésű fiatal tanár, akiknek egyike a filozófiában és pedagógiában, másik a történelemben, harmadik a magyar irodalomban legyen a tanárjelöltek útmutatója, támogatója, különös tekin-tettel e tudományoknak a protestantizmushoz való viszonyára. A tanár-képző tagjai köteleztessenek arra, hogy az intézettel kapcsolatos teológiai akadémián, avagy fakultáson bizonyos teológiai tárgyakat hallgassanak s azokból kollokváljanak. Kötelező tárgyakul felveendőek volnának pl. sze-rinte a ker. egyháztörténelem, a dogmatika, apologetika és a vallásböl-csészet.

Am a képzés egymagában nem elég: *«a meglevő és jövőendő tanáro-kat pedig mindenképen meg kell becsülnünk, jobban, mint eddig, hogy egész szívvel-lélekkel, soha nem lohadó lelkesedéssel tölthessék be szent hivatásu-kat»* — ezzel fejezi be a vezetőhelyen közölt cikket Borsos igazgató.

Egységes középiskola szervezésének szükségét vitatja — láthatóan a polgári iskola szemszögéből nézven a dolgokat — a Néptanítók Lapja folyó évi 30. számának vezető cikke (Magyar Lajos: Egységes iskola). A cikk-fró gondolata szerint az »egységes középiskola« csak alsó tagozatában volna egységes, magába olvasztván a mai gimn.-ot, reált. és polg. isk.-t. A felső tagozat két főtípusra oszlik: egy tudományos irányúra (mely maga is több részre szakadna szét) és egy gyakorlati irányúra, mely a hétszotályú polg. iskola szerepét töltené be. Hogy azonban ez a gyakorlati irányú tagozat az oda nem való növendékektől szabaduljon, szükséges a nyolcosztályú nép-iskola egyidejű szervezése. A cikk az egységes alsótagozatú középiskola mellett pedagógiai és anyagi érveket (ugyanazon kis városban ma külön gimn., reál- és polg. isk. van!) bőven hoz fel.

(Folytatása a boríték harmadik oldalán.)

Kiadótulajdonos: Az Országos Középiskolai Tanár egyesület.
Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája, Rákóczi-út 54.

Felvételi vizsgálatok tartása mellett szólalt fel a Debr. Prot. Lap 32. sz.-ban egy cikk, s főleg a falusi, osztatlan népiskolából jövő tanulókat a magyar írás, olvasás és nyelvtanból, valamint a számtanból szigorú felvételi vizsgálatnak kívánná alávetni. — Az említett lap következő számában egy —a jegyű cikkíró viszont megállapítja, hogy bár az osztatlan iskolából rekrutálódott növendékekkel szemben a panasz csakugyan jogosult, felvételi vizsgálatot nem lehet követelni az 1883: XXX. t.-c. 10. §-a szerint az elemi IV. osztályról sikeres végbizonyítványt felmutató növendékektől. Különben is, míg a minősítési törvény, vagy az iskolareform nem fog levezető csatornákról gondoskodni, addig a felvételi vizsgálat is csak erőtlén rendszabálynak bizonyul a tehetségtelen tanulók febris gymnasialisával szemben. — Az —a cikkében egyébként a ref. iskolázás történetének alábbi érdekes adatát találjuk:

»Régentén, 1806-ban, az álmosdi Ratio Institutionis a négy osztályú elemi iskola III. és IV. osztályát két ágazatra osztotta (bifurkálta): az egyik azon növendékek számára szólt, akik a gimnáziumba lépni nem akartak, a másik azokéra, akik latin iskolákba készültek.«

Kath. gyakorló gimnázium. A kath. autonómia szervezésével kapcsolatban számos oktatásügyi kérdés is felvetődött, melyekre a kath. tanügyi lapok nagy buzgósággal igyekeznek feleletet adni. Legutóbb a Magyar Középiskolában jelent meg egy dolgozat (1917/8: 5—6. sz.), melyben az író, Kozák Lajos dr., *katholikus gyakorló gimnázium és gyakorló nevelőintézet* szervezésének a gondolatát veti fel. Mindkét intézményt a bpesti II. ker. kir. egyet. kath. főgimnázium és a vele kapcsolatos Ferenc József-nevelőintézet megfelelő átszervezésével aránylag csekély anyagi áldozat árán gondolja megvalósíthatónak.

SZERKESZTŐI ÜZENETEK.

Olvasóinknak. Mivel a nyomdai árak újabb, horribilis méretű emelkedéséről csak szeptember elején értesültünk, ez időpontig a szerkesztő abban a hitben és jó reménységben adott nyomdába kéziratokat, hogy a Közöny — a június végi költségvetés szerint — az 1918/9. évi folyamában 40 íven fog megjelenni. Mikor aztán kiderült, hogy a borítékokat nem számítva csak kb. 23 ív terjedelem áll rendelkezésünkre, mindjárt az első szám összeállításánál alkalmazkodnunk kellett ehhez az adott kényszerűséghez, s ez okból mintegy két *ínyi* kiszedett kéziratot a későbbi számokra tettünk félre. Így kiszedetten vár közlésre többek között *Batta István* dolgozata a *Schneller-féle előkészítő I. osztályáról*, továbbá *Kemény Ferencnek* egy hosszabb könyvismertetése, aztán *Kempff József* nekrológja *Váczy Jánosról*. S még e kihagyásokkal is csak úgy bírtunk négy ív keretében elhelyezkedni, ha egyes megszokott rovatokat megnyirbáltunk, sőt teljesen kihagyunk. Mindezek a dolgok a füzet szerkesztését láthatóan egyenetlenné tették, s az egyenetlenség, fogyatékoság még egypár számon át elkerülhetetlen lesz. Kérjük t. kartársaink szíves elnézését miatta.

M. I. »Byzantinizmus az iskolában« c. cikkének állításait mi is igazaknak látjuk, azonban — medicina morbo peior: s ez okból a mérghesangú cikkecskét nem volna helyes közölnünk. Szó sincs róla, még monarchikus államban is lehet bizonyos mértéket tartani az efféle dologban, csak hogy a mértéktartásnak az igazgatók jó ízléséből, nem pedig támadóhangú újságcikkekkel kellene fakadnia!

Gellért Bella, Glass Ferenc (még 6 K), Gombos F. Albin, Grusz Lipót, Gyalui Ilona, György Dénes, Gyulai D. Kálmán, Handlos Gyula, Hauck Jenő, Hornyák Elvira, Horváthné-Nyarády Berta, Incze József, Kameniczky Miklós, Kapossy Lúcián, Kálmán Géza (I.), Keller Imre, Kiss Ernő (Pápa), Kis Kálmán (II.), Korompay Aladár, Kovács Jenő, Kovács József, Kovács Károly, Kóbori János, Kucsera Rezső (még 3 K), Láng Nándor, Majthényi András, Moldován Anna, Nagy Endre, Nagy Márk, Orosz György, Osztián Kálmán, Paal Gusztáv, Pál Mózes, Petényi István, Petres Kálmán (I.), Pollner Arnold, Prickler Lajos, Rajka László (II.), Ritókh István, Schummer Szilárd, Stimekovits László Fr., Streitmann András, Szalay László, Szentgyörgyi József (II.), Szinay József (II.), Szirtes Ignác (II.), Tóth András, Tróznér Lajos, Valker Ágnes, Weichhart Gabriella, Weiner Imre, Wiesinger Károly, Wollek Géza, Xantus János (II.), Zoltán Lipót.

1918/9-re: Almásy Imre, Barankay Lajos (8 K), Beke Ödön (8 K), Borbély György, Bothár Dániel, Csörgő Tamás, Forgács Ferenc (2 K), Gallóvich János (8 K), Gedeon Mátyás (8 K), Glass Ferenc (2 K), Gyömörey Zsigmond (8 K), Halász Dezső (8 K), Jakab Béla (8 K), Incze József (8 K), Jósza János (8 K), Kameniczky Miklós (2 K), Katona Lajos, Keller Imre (5 K), Kiss Tamás (8 K), Komócsy István (8 K), Kucsera Rezső (5 K), Kun Kálmán (8 K), Loósz István (8 K), Magassy Antal (8 K), Markovits Dávid, Rajka László (10 K), Révfyiné-Almási Erzsébet (8 K), Schummer Szilárd (8 K), Simon Nándor (8 K), Stauffer Elma (8 K), Szinay József (8 K), Szirtes Ignác (4 K), Terebess János (8 K), Ujváry Mihály, Xantus János (8 K), Xantus Jánosné.

1919/20-ra: Borbély György (4 K).

Élőfizettek:

1915/6-ra: Csapkay Sándor (3 K).

1917/8-ra: a békéscsabai ref. főgimn. (8 K), a budafoki áll. polgári isk., a budapesti: VIII. ker. áll. főgimn., IX. ker. áll. főgimn., X. ker. köbányai áll. főgimn., a Képviselőház könyvtára, a Magyar Földr. int. r.-t., a komáromi b. főgimn. t. könyvtára, a soproni m. kir. honvéd főreálisk., a tordai áll. polg. fiúisk. (még 4 K).

1918/9-re: a bonyhádi ág. ev. főgimn., a bpésti V. ker. áll. főreálisk., Ferenczy Gyula, a közzei polg. fiúisk. (4 K), a pápai ref. tanítónőképző (8 K), a soproni ág. ev. főgimn., a tordai áll. polg. fiúiskola (8 K).

Budapest, 1918 szeptember 3.-án.

(I.) = I. fele.

Müller József.

(II.) = II. fele. egyesületi pénztáros (II. ker., Áldás-u. 4.)

NÉVSORA

**azon tagoknak, kik az 1918 június 20.-tól szeptember 3.-ig
felvételi díjat fizettek:**

Agh Géza, Barankay Lajos, Barcza Léander, Bartsch József, Bodó Ferenc, Bodrogi János, Csörgő Tamás, Dóczy Ferenc, Farnoss Dezső, Feley Lóránd, Félegyházy Gyula, Finger Béla, Forgács Ferenc, Gabos László, Gallóvich János, Gedeon Mátyás, Geiger Edit, Gellért Bella, Glass Ferenc, Gold Béla, Grusz Lipót, Gyalui Ilona, Gyömörey Zsigmond, György Dénes, Halász Dénes, Hauck Jenő, Hornyák Elvira, Horváthné-Nyarády Berta, Jakab Béla, Kálmán Géza, Komócsy István, Korompay Aladár, Kovács Károly, Kun Kálmán, Majthényi András, Markovits Dávid, Pollner Arnold, Prickler Lajos, Rajka László, Révfyiné-Almási Erzsébet, Simon Nándor, Stauffer Elma, Stimekovits László Frigyes, Streitmann András, Szalay László, Szentgyörgyi József, Szinay József, Terebess János, Valker Ágnes, Weichhart Gabriella, Weiner Imre, Xantus János, Xantus Jánosné.

Budapest, 1918 szeptember 3.-án.

*Müller József,
Rados Ignác.*

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI: ADY LAJOS

LII. ÉVFOLYAM. 3.
1918 NOVEMBER HÓ 1.
5—6. SZÁM.

* TARTALOMMUTATÓ.

	Oldal
Batta István dr.: A Schneller-féle előkészítő első osztályáról	65
KISEBB KÖZLEMÉNYEK.	
Ady Lajos: Kommuniké-támadás a pesti fronton	73
Fürst Aladár dr.: Megjegyzések az új Tandfjrendeletekhez	75
Agárdi László: Órarend és dolgozatírás	78
kf.: Háborús iskolapótlék	81
k.: Külföldi középisk. oktatásügy	82
EGYESÜLETI ÉLET.	
Igazgatósági ülés (Marczinkó Ferenc dr.)	83
Kolozsvári Kör (Biró Vencel dr.)	87
Nagyvárad Kör (Hegedűs Árpád	88
Temesvár-kerületi Kör (Szentgyörgyi László dr.)	89
Indítvány (Vajda Gyula dr.)	90

KRÓNKA.

Tanárok Nevelő Háza	91
Kempf József: Váczy János dr. †	93
Barts Gyula dr.: Perjéssy Lajos †	95
Janicsék József dr.: Szilasy Hermin †	96
Hírek, vegyesek	97

KÖNYVSZEMLE.

Ungarn. Kemény Ferenc	102
Történelem. Acsay István dr.	106
Beküldött könyvek	107

LAPSZEMLE.

A németországi középiskola jövőndő nemzeti irányzata. — Tanársors. — A tanári pálya ellen. — Középfokú iskoláink területiális elhelyezkedése.	107
--	-----

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST,
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS
NYOMDAI R.-T. NYOMÁSA

KIADÓHIVATAL: BUDA-
PEST, II., ÁLDÁS-UTCA 4

Évi tagdíj 12 korona.

• DNYOBY 21 JYDGET 1918

ORZĄDZOS-KOŁEPISKOLAI TANÁREGEYSEJLEI KÖZLÖNY SZERKESTLADYAJOS

LII. ÉVFOLYAM. 22.
1918. NOVEMBER 10. I.
5-6. SZÁM.

TARTALOMTARTÓ

1. A tanári köröknek a tanári szolgálatról szóló törvényekről és rendszabásokról szóló közlemények.	1-10
2. A tanári köröknek a tanári szolgálatról szóló törvényekről és rendszabásokról szóló közlemények.	11-20
3. A tanári köröknek a tanári szolgálatról szóló törvényekről és rendszabásokról szóló közlemények.	21-30
4. A tanári köröknek a tanári szolgálatról szóló törvényekről és rendszabásokról szóló közlemények.	31-40
5. A tanári köröknek a tanári szolgálatról szóló törvényekről és rendszabásokról szóló közlemények.	41-50
6. A tanári köröknek a tanári szolgálatról szóló törvényekről és rendszabásokról szóló közlemények.	51-60
7. A tanári köröknek a tanári szolgálatról szóló törvényekről és rendszabásokról szóló közlemények.	61-70
8. A tanári köröknek a tanári szolgálatról szóló törvényekről és rendszabásokról szóló közlemények.	71-80
9. A tanári köröknek a tanári szolgálatról szóló törvényekről és rendszabásokról szóló közlemények.	81-90
10. A tanári köröknek a tanári szolgálatról szóló törvényekről és rendszabásokról szóló közlemények.	91-100

MINISZTERSTANÁRI
KÖZLÖNY
1918. NOVEMBER 10. I.
5-6. SZÁM.

MINISZTERSTANÁRI
KÖZLÖNY

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület hivatalos
ügyeiben minden irat

SAJÓ SÁNDOR

főtítkárhoz küldendő, VIII.,
Eszterházy-utca 14. sz. alá

SZERKESZTI:

ADY LAJOS

I., Ráth György-u. 8.

Az egyesület anyagi ügyei,
valamint a lap kiadását
illető ügyek

MÖLLER JÓZSEF

pénztárnok (II., Áldás-u. 4.)
hatáskörébe tartoznak

Előfizetési díj egy évfolyamra 12 korona. — Évi tagdíj 12 korona

Megjelenik, a nyári szünetet kivéve, minden hó 1-én és 15-én

A SCHNELLER-FÉLE ELŐKÉSZÍTŐ ELSŐ OSZTÁLYÁRÓL.

Középiskolai reformtörekvéseinkben rendszerint csak a középiskola speciális állapotával és kívánalmaival szoktunk számolni. Elfelejtjük, hogy bármelyik iskola reformjára törekszünk is: az egész közoktatási szervezetre kell tekintenünk.¹ Falakat építgetünk olyan tervrajz szerint, amelyből hiányzik az alap teherbírása, meg a tetőzet szerkezete is. Az elemi iskola szempontjából régtől fogva kifogásolták már ezt a sok visszasságot teremtő eljárást: eddig — eredménytelenül.

Dr. Schneller István, a kolozsvári országos tanárképző-intézet gyakorló középiskolájának tanszervezetére és tantervére vonatkozó javaslatában,² úgy elemi alapozásában,³ mint egyetemi betetőzésében⁴ teljesen befejezett épületet állít elénk. Ennek a hatalmas épületnek egyik oszlopával: az előkészítő első évfolyamának közérdekű szerveztével foglalkozunk a következőkben, vizsgálván a kérdést: *van-e szüksége a gyakorló középiskolának arra, hogy az elemi iskola negyedik osztályát, Schneller-féle szervezetében magához kapcsolja?*

Schneller maga részletesen megfelel a kérdésre. Kimutatja, hogy a középiskolára előkészítő intézmény szervezését döntő súlyú *nemzeti érdekek* parancsolják. Utal arra a közismert tényre, hogy a nemzetiségi iskolákban sem a magyar nyelv tanítására, sem hazánk történetének ismertetésére kellő súlyt nem fektetnek: ⁵ „nem buzdúl ott a tanuló hazaszeretetre, nem telik meg magyar hazájáért szent lelkesedéssel».

¹ Legutóbb Imre Sándor is felhívta erre a tárgyra a figyelmet. L. O. T. K. 1913. — 46: 11. l.

² Dr. Schneller István: A kolozsvári országos tanárképzőintézet gyakorló középiskolájának tanszervezetére és tantervére vonatkozó javaslat. Kolozsvár, 1918.

³ Jav. 102—110. l.

⁴ Jav. 111—148. l.

⁵ Jav. 107. l.

Már pedig a középiskola a haza feltétlen szeretetének érzületét joggal elvárhatja attól, aki a küszöbét át akarja lépni. *Nemzetünk történetének s a magyar nyelvnek lelkes tanításával, elsősorban is erre az érzületre kíván nevelni Schneller előkészítője.* — De a nemzeti érdek másik fontos ága : a magyar anyanyelvű tanulók szempontja is parancsoló kötelességgé teszi ilyen kiegészítő intézmény szervezését. Nemzeti érdek kívánja ugyanis, hogy kölcsönhatásban éljünk más kultúrnéppekkel. »Nemzet, mely magában van, mely ki van kapcsolva a kultúrnemzetek kölcsönható életéből : elsorvad, elhal« . . . A kölcsönhatás közege a nyelv. Idegen nyelvet gyermekkorunkban, azaz addig tanulunk könnyen, amíg csak befogadunk és — nem reflektálunk. A gyermek természetével számolunk tehát, amidőn az első idegen nyelvet már itt az előkészítőben kívánjuk tanítani. Geográfiai helyzetünk, tudományos érdekünk, a német nyelv és irodalom sajátos értéke, stb., mind a *német nyelv* tanítását indokolják és javasolják : ezt kell tehát tanítanunk.¹ — Végül az előkészítő iskola szervezését kívánja az organikus fejlődés érdeke, a *személyiség paedagógikájának szelleme* is : A humánium kultúrkincsének átételését szolgáló középiskola előtt kell lenni egy oly iskolának, melynek központi uralkodó tárgya : a *nemzeti* kultúrkincsnek előterjesztése, a nemzeti szellembe való beleélés, a nemzet történelmének szívvel-lélekkel való átélése.

Ezek a szempontok teljesen megszabják Schneller két éves előkészítő iskolájának tantervét is. Az előkészítő intézménynek két ága van aszerint, amint a magyar, illetőleg a nem magyar anyanyelvű tanulók csoportjának szükségletét vesszük tekintetbe. Amott — természetesen a *magyar mellett* — a német nyelvnek, emitt a magyar nyelvnek tanítására s mindkét ágban a hazafias érzést közösen alapozó törzsre : a *magyar nemzet történetének biográfikus alapú, lelkesítő célzatú előterjesztésére fektetünk különös gondot.* Így alakul ki a mai negyedik eleminek megfelelő első előkészítő osztály következő óraterve :

Tárgyak	Hetiórák száma	
	a magyar anyanyelvűek első előkészítő	a nem magyar anyanyelvűek osztályában
Vallás	2	2
Magyar történet	4	4
Magyar nyelv	3*	6
Német nyelv	6	3*
Mennyiségtan	5*	5*
Természetrész	2	2
Földrajz	2	2
Írás és rajz	2	2
Slöjd	2	2
Ének	2	2
Torna	2	2

A *-gal jelzett órák Schneller eredeti tervében : 1-gyel kevesebbet szerepelnek (l. Jav. 149. l.), de — újabb megállapítás szerint — az óraterv az itt adott módon alakul.

¹ Jav. 102. l. stb.

Eddig »a szürke elmélet«, »a paedagógusok országújától távol élő individualista régi álomképe«...

De vajjon mit mutatnak a fejlődés útjának mérföldjelzői? Mit kíván a paedagógiai közvélemény? Mit szól az iskola gyakorlati élete?

Ezekre a kérdésekre igyekszünk megfelelni röviden a következőkben.

A legfontosabb kérdésben: az elemi és a középiskola szorosabb kapcsolódásának kérdésében, a vezető kultúrnemzetek rég túl vannak már az elmékedés álláspontján. Németországban a legtöbb¹ középiskolának külön tantervvel ellátott² s külön jogokkal felruházott³ saját előkészítő iskolája van (Vorschule).⁴ Angliában a ma is legtekintélyesebb public school-ok mindegyikének megvan a maga preparatory school-ja, sőt a Board of Education rendelkezése alá eső újabb középiskolák junior department-ját is joggal ideszámíthatjuk, mert csak ennek a két-három éves előkészítő tanfolyamnak elvégzése után léphet a tanuló a tulajdonképeni középiskolába.⁵

Nálunk a régebbi rektori és kollégiumi elemi iskolák is emlékeztetnek valamit az előkészítőre, egyenesen idetartozik azonban a sárospataki kollégium sokáig működő progimnáziuma. A progimnáziumba, vagyis a gimnáziumra előkészítő osztályba oly növendékek vétettek fel, »akik 8-ik életévüket már betöltötték, 11 évesnél nem idősebbek, a népiskola harmadik osztályát sikerrel bevégezték s ezt szabályszerű iskolai bizonyítvánnyal vagy felvételi vizsgálat útján igazolni képesek.«⁶ Tanterve többször változott s többé-kevésbé eltért a népiskola negyedik osztályának tantervétől. Tantárgyai: vallás, magyar, mennyiségtan, földrajz, természetrajz, ének, torna, írás és a történet. Az utóbbi hol magában,⁷ hol a földrajzhoz,⁸ hol a magyarhoz csatolva szerepel,⁹ de mint önálló tantárgy, rendszeresen nem adatott elő, ehelyett hazai történetünk nevezetesebb mozzanatainak, kitünőbb hazafiak életrajzának szívnemesítő és észképző rövid olvasmányoknak utánfogalmazásában, költemények betanulásában és értelmes felmondásában gyakoroltattak a progimnáziumi tanulók.¹⁰ Az intézmény működése a tanulók és az alsóbb osztályokban tanító tanárok munkáját nagyban megkönnyítette, sajnos azonban, 1897-ben, az első gimn. osztály párhuzamosítása alkalmával, »egy időre«, azután végkép megszűnt.¹¹ Megölték a

¹ Ma körülbelül 250 középiskolának van külön előkészítője.

² A tanterv különösen súlyt helyez az idegen nyelvek tanításának előkészítésére.

³ Az előkészítőt végzett tanuló felvételi vizsga nélkül megy a középiskolába; a népiskolát végzett tanuló felvételi vizsgát tesz.

⁴ V. ö. Jmuk Abhandlungen. I. k. 2. f. W. Lietzmann: Die allgemeine Organisation d. Unterrichts, etc. Leipzig, 1910: 10, etc.

⁵ V. ö. G. Wolff: Der Unterricht d. höh. Knabenschulen Englands. Leipzig. 1915: 18, etc.

⁶ Jelentés a sárospataki ref. főiskola állapotáról. 1882: 86 l.

⁷ V. ö. Jelentés etc. 1876: 46.

⁸ Jelentés etc. 1877: 34, 1879: 55, 1881: 76 etc.

⁹ Jelentés, etc. 1896. Pótl. 13. l.

¹⁰ Jelentés, etc. 1876: 46.

¹¹ L. Sárosp. Ért. 1897: 270.

rektori és kollegiumi iskolák sajátos szervezetével együtt részben az anyagi okok, valójában pedig azok a szerencsétlen eszmeáramlatok, amelyek ezidőtájt nálunk az egységes iskolák halvaszületett eszményéhez vezettek. Mert az egységes középiskola gondolatának uniformizáló törekvése, az egyaránt kötelező és teljesen egységes művelődési elemek törzsének végleges megalkotása, az a törekvés, hogy »a nemzet vezető osztályai az általános műveltség teljes azonosságában találkozzanak.«¹ — érezttette pusztító hatását az elemi iskolákban is, ahol az egyéni tagoltság utolsó maradványai, az igazán értékes sajátosságok utolsó nyomai is eltűnedeztek.

Tanügyünk ezidőbeli retrograd irányzatának volt azonban egy pozitív haszna is. Az egységes középiskola célja érdekében a középiskolák felsőbb hatóságai felvetették a kérdést: »hogyan válnak be az elemi iskolából jövő tanulók a középiskolában?«² A feleletek: a panaszok és javaslatok az elemi és a középiskola kapcsolódásának kérdésében tanulságos eszmecserékre adtak alkalmat.

Először Felméri Albert³ mutatott rá arra a nagy szakadékra, amely az elemi iskolát a középiskolától elválasztja. A különböző iskola-fajok tantervének készítői — panaszolja — nem vesznek egymás munkájáról tudomást, a különböző iskolafajok között semminemű kapcsolatot nem létesítenek s így az elemi iskola középiskolai előkészítő szerepe is »teljesen illuzórius«. A kolozsvári tanári kör helyeslése mellett azt indítványozta, hogy az elemi iskolák alsó négy osztálya szerveztessék át úgy, hogy ne csak az elemi felsőbb osztályok, hanem a középiskolák legalsó osztályai szempontjából is valóban alapvető és előkészítő legyen. Hasonló hiányok miatt panaszkodnak s többé-kevésbé hasonló megoldást javasolnak a pápai,⁴ debreczeni,⁵ szatmári⁶ stb. tanári körök is. Legtöbbször helyeselték dr. Nagy Zsigmond⁷ debreczeni tanár javaslatát, amelyben azt a megoldást ajánlja, hogy csak az elemi iskola hat osztályának elvégzése után léphessenek a tanulók a középiskolába, viszont a középiskola csak hatosztályos legyen: »a magyar középiskola a maga történelmi kifejlődésében úgyis hatosztályú, a nyolc osztály az abszolutisztikus kornak a szülöttje.«⁸ ... Itt tehát az elemi iskola ötödik és hatodik osztálya venné át a középiskolára előkészítő tanfolyam szerepét. Több javaslat a mai elemi iskolák összességének tisztán a középiskola céljaihoz alkalmazkodó átszervezését kívánta. Ez a gondolat azonban — szerencsére! — »közvéleménnyé« szélesedni nem tudott. Észrevették ugyanis azt a lényeges különbséget, amely a népiskola felsőbb osztályait a középiskola alsó osztályaitól már céljában is elválasztja, amikor amaz

¹ Lukács miniszter gondolata; J. L. Schneller Jav. 21. 1.

² Müller L.: Elemi iskola — középiskola. O. T. K. 1912. — 46: 902. 1.

³ Az elemi iskoláról, mint a középiskola előkészítőjéről. O. T. K. 1901. — 34: 561. 1.

⁴ O. T. K. 1902. — 35: 572. 1.

⁵ O. T. K. 1901. — 34: 825. 1.

⁶ O. T. K. 1902. — 35: 759. 1.

⁷ O. T. K. 35: 98. 1.

⁸ U. o. 101. 1.

a nemzeti elemi műveltség épületét tetőzi be sebtiben, míg emez az általános műveltség elemeit igyekszik lerakosgatni alaposan. Ráműtattak arra, hogy amott a legfelső fokon is a részletező, kérdve-kifejtő, aktív módszer dominál, emitt a középiskolai rendszert követő, fokozatosan emelkedő, lassanként a tudományoshoz hajló módszer vezet¹ Megállapították, hogy a népiskola nem a középiskolának tanít s csak a közoktatás mai állami rendje kényszeríti arra, hogy annak előiskolája legyen. De meg aránylag is kevés a népiskolából a középiskolába járó tanulók száma s így *helytelen dolog volna az elemi iskolák összességét tisztán a középiskola szempontjából reformálni.*² Már pedig az egységes iskola gondolata itt sem tűrhetett »kivételt« s így az elemi és középiskola kapcsolódásának, illetőleg az előkészítő intézményeknek ügye zátonyra került. A történeti előzmények ismerete után jellemző iskolaügyünk »fejlődésére«, hogy a középiskolai reform ügyében 1913 szept. 27.-én az Országos Közoktatási Tanácshoz intézett miniszteri rendelet a középiskola fogatkozásai között még mindig első helyen kénytelen megjelölni, hogy »a középiskola kellő átmenet nélkül csatlakozik az elemi iskolához«³

Ez a megállapítás a középiskolai tanárok jogos panaszaira támaszkodik. Egyre panaszzák, hogy az elemi iskola gyenge anyagot ad, a tanulók nincsenek kellően előkészítve, az első osztály a középiskola módszerét nem bírja⁴ s ez az egyik oka a középiskolai tanítás eredménytelenségének is. A népiskola képviselői súlyos érvekkel feleltek a kifogásokra. Ráműtattak arra az egészségtelen »tantervi kérdőzítésre«, amely az elemi iskola negyedik osztályának és a középiskola első osztályának tananyagbeosztását máig is jellemzi;⁵ rámutattak arra a tényre, hogy az alsófokú tanítás legnehezebb feladatával: az elemiben és a középiskolában kongruens tárgyak módszeres kezelésének áthidalásával a középiskolai gyakorlati tanárképzés szervezői nem igen törődtek. »Mert vajjon a tanárjelöltek nagy része gondol-e arra, hogy neki az alsó osztály tanítása céljából a népiskola módszerével is meg kellene ismerkednie; tanulmányozza-e az elemi iskola feladatát, utasításait, vezérkönyveit, stb.; különösen pedig van-e alkalmuk arra, hogy a tanítványait adó iskolát a maga gyakorlati valóságában megismerje, az elemi iskola munkáját színről-színre lássa?!«⁶ Mennyivel helyesebb a német rendszer, amely a középfokú oktatás előkészítőjeként, egységes vezetés alatt maga elé kapcsol egy elemi iskolát is, a tanárjelöltekkel megismerteti az elemi fokozat gyakorlati paedagógiáját is s nemcsak a tanterveket közelíti egymáshoz, hanem gondoskodik a zök-

¹ L. Dr. Novy Ferencz: Az elemi és középiskola kapcsolatáról. Magy. Paed. 1910. — 19: 342. l.

² Bihari F.: Az elemi és középiskola kapcsolatához. Magy. Paed. 1910. — 19: 76. l.

³ V. ö. Magy. Paed. 1914. — 23: 223. l.

⁴ V. ö. Magy. Paed. 1910. — 19: 79. l.

⁵ V. ö. Somogyi Géza: A középiskolai reform és a népiskola. Magy. Paed. 1914. — 23: 220. etc.

⁶ L. Novy id. ért.

kenésnélküli methodikai átmenet megteremtéséről is. . . . »Ejtsé módját a középiskolai tanárképzés nálunk is annak, hogy a középiskolai tanárjelöltek az elemi tanítás módszerét, ha már nem is gyakorolhatják, legalább mennél többször tanulmányozhassák». . . .¹

A methodikai különbségek áthidalására ez az indítvány volt az eszmecseréknek általános megnyugvást keltő akkordja. Rátértek azonban a népiskolai tanterv közelebbi vizsgálatára is s a különböző iskolanevek képviselői ritka egyértelműséggel állapították meg itt is a leglényegesebb fogyatékoságot.

Abban mindannyian egyetértettek, hogy a népiskola az igazi nemzeti iskola, mert az egész nemzet minden tagja ebben az iskolában szerzi meg műveltségének és hazafias nemzeti érzésének alapját. A népiskolába járó gyermekeket a magyar nemzet lelkes tagjává kell nevelnünk, tehát az egész tanítást a magyar nemzeti szellemnek kell áthatnia.² De éppen ezért — a nemzeti irodalom termékei mellett, — a nemzeti fejlődés menetének ismertetésére, hazai történelmünk nagy alakjainak bemutatására kell a legfőbb súlyt helyeznünk, — általában, mihelyest a tanuló némileg is megérett a történeti belátásra, a nemzeti történet legyen számára az elméleti erkölcsi képzés legfőbb fundamentuma!³

De vajjon a mai tanterv megvalósítja-e ezeket a szép gondolatokat, ennek a tantervnek a közvetítésével elérjük-e a célt? . . . A tapasztalat határozott nem-mel felel.

Kováts Gyula dr.⁴ már 1901-ben nyilván panaszolja, hogy az elemi iskola négy alsó osztályának mai berendezése távolról sem elegendő arra, hogy — különösen az idegenajkú növendékekben, a hazafias érzést valamennyire is meggyökereztesse. — Schneller,⁵ — aki iskolalátogatásai révén is az idevonatkozó viszonyok egyik legalaposabb ismerője és leghivatottabb bírálója, régesrég felhívta a közfigyelmet arra, hogy az elemi iskola négy alsó osztályában, igazi nemzeti érzületet keltő, tudatos hazafiságra nevelő történettanításról — ami elsősorban a nemzetiségi iskolákból a középiskolába lépő tanulók szempontjából volna igen fontos, — egyáltalán szó sincs. Nemzeti érdek követeli, hogy ennek a hiánynak pótlásáról a középiskola gondoskodjék — Bursics Ernő,⁶ a Magyar Paed. Társaságban alig pár éve tartott székfoglaló értekezésében, statisztikai adatokkal cáfolhatatlanul igazolta, hogy »Magyarország iskoláinak egyharmadában szó se lehet rendes történettanításról: ezekben az iskolákban senki se tanítja, senki se tanulja nemzetünk ezeréves történetét, . . . a nemzetiségi vidékekről, az idegen anyanyelvű gyermekekről pedig még csak ne is szólunk!«

Mi az oka ennek a lehetetlen helyzetnek?

¹ U. o.

² V. ö. Budapest székesfőváros elemi népiskoláinak helyi tanterve. Bp. 1913: 9, stb. 1.

³ U. o. 109. l. és a Min. Ut. 13. l.

⁴ V. ö. O. T. K. 1901/2. — 35: 804. l.

⁵ V. ö. O. T. K. 45: 773, stb.

⁶ A történettanítás erősítése a népiskolában, I. Magyar Paed. 1914. — 23: 498, stb.

Az a tény, hogy a tanterv »a kultúra csataterve«, a legszerencsétlenebb módon csak az ötödik és hatodik elemi osztályokban teszi kötelezővé a történettantást, ahelyett hogy nemzeti érdekeink komoly számbavételével már a harmadik¹ és negyedik osztályban éreztetné a magyar történet tanításának pótolhatatlan nemzetnevelő hatásait...

Sok tanulságos tapasztalat eredményeként, többször elhangzott már az elemi történettanítás új szervezésének, illetőleg lejjebb vitelének óhaja; de — a tantervszerkesztők részéről — eddig minden visszhang nélkül...

És ezzel — nagyjában — számot adtunk a negyedszázadnál tovább tartó eszmecseréknek tárgyunkat illető eredményéről. Paedagógusaink kívánalmái három pontban foglalhatók össze:

1. Kívánják, hogy a középiskola kellő átmenet útján csatlakozzék az elemi iskolához;

2. kívánják, hogy a középiskolai tanárjelöltek az elemi fokozatú tanítás módszerével, lehetőleg gyakorlatilag is megismerkedjenek;

3. végül kívánják, hogy a biografikus alapú, minden ízében nemzeti szellemű magyar történettanításra, mint a nemzetnevelés egyik leg-hathatósabb eszközére, az elemi iskola alsóbb osztályainak tantervében is a lehető legnagyobb gond fordíttassék.

Vessük össze ezekkel a kívánalmakkal Schneller javaslatának megállapításait:

1. Schneller előkészítője az elemi és a középiskola rég óhajtott átmenetének szolgálatában áll;

2. Az előkészítő, mint a gyakorló középiskola szerves része módot ad arra, hogy a tanárjelöltek az elemi fokozat tanítását közvetlen megfigyelés útján tanulmányozzák és gyakorolják;

3. Schneller, a magyar történet tanítását előkészítő iskolai tantervének középpontjába helyezi.

Ez összevetés után — úgy hiszem — joggal megállapíthatjuk, hogy Schneller paedagógikája, az előkészítő intézmény első osztályának

¹ Hogy ebben az óhajban nincs »lehetetlen dolog«, erre nézve utalunk W. Rein jénai intézetére, ahol — magyar látogatók tanúsága szerint — harmadik, sőt második oszt. gyermekek is »pompás eredménnyel értettek meg történelmi kérdéseket«. V. ö. O. T. K. 1914. — 47: 888. l.

² A Magy. Paed. szerkesztősége — a választójogi javaslat tárgyalása alkalmával — körkérdéseket intézett az elemi iskolai oktatással foglalkozókhoz, a többi között a következő kérdésekre is kérve feleletet: »Lehetséges volna-e a mai elemi iskolai tanterv keretében, a négy alsó osztályban az eddiginél alaposabb állampolgári oktatást adni? E célból bevihető-e a történelem (és az alkotmánytan) a IV. osztályba?« A beérkezett válaszok változatos képet mutatnak ugyan, de megállapítható, hogy azok, akik a kérdésre tagadólagosan felelnek az elemi iskola mai tantervében, az újabb tárgy rendszeres tanításának sok időt kívánó terhében, szóval külső okokban látják a főakadályt (v. ö. 1, 3, 4, 7. fel. stb.); különben szerényebb keretekben (10, 12. fel.), biografikus alapon (1. f.) szívesen látják, sőt követelik (2. fel.) a rendszeres történettantást. »Indokolt volna (a történelem mellett) a természetrajzi ismeretek felvétele is, mivel a tapasztalat mutatja, hogy a IV. osztályos gyermek több új anyag után vágyódik, mint amennyit kap.« — mondja a 2. fel. írója. — L. Magy. Paed. 1918. — 27: 331. l. »A népiskola és a választójog.«

részletkérdésében nemcsak a vezető kultúrnemzetek tényleges tanügyi szervezkedésével halad azonos irányban, nemcsak magukban véve is döntő jelentőségű nemzeti érdekek szolgálatában áll, hanem hazai tanügyünk történeti fejlődését s hazai gyakorlati paedagógusaink idevonatkozó kívánságait és követelményeit is a legteljesebb mértékben honorálja.

Természetes folyománya ez a találkozás Schnellerünk kiinduló és vezérlő elvének: »az iskola az életnek áll szolgálatában; az iskolaszervező hatalomnak tehát folyton meg kell figyelnie a fejlődő életet s ezzel számolva és megállapítva azt, hogy az új tényleg a fejlődésnek a szolgálatában áll, — e fejlődő élet követelménye értelmében kell magát az iskolát is átalakítani, illetőleg új iskolát szervezni.«¹

Az életet szolgálja a német nyelv előkészítői beállításában is. A városi elemi iskolák egy részében ma is be van vezetve a német nyelv tanítása, de legtöbb esetben a tanítató társadalom terhe marad, hogy a gyermekek német nyelvi oktatásáról privát úton gondoskodjék. Könnyen ki lehetne mutatni, hogy az ilyenmű megterhelhetetés korunk uralkodó eszméivel: a demokráciának eszméjével és a szociális eszmével ellenkezik s viszont hálás téma lenne annak a beigazolása, hogy az oktatás ilyen közszükségletéről az iskola gondoskodni köteles. De szükségtelen tárgyunktól eltávolodnunk: Schneller — amint láttuk — a nemzeti érdek parancsoló szempontjából vezette le a német nyelv előkészítői tanításának szükségét s így az elemi iskola általános céljával, t. i. a nemzeti művelődés szolgálatával itt is teljes harmóniában marad. Külön is hangsúlyozza, illetőleg magától értetődőnek tartja, hogy »ezen a fokozaton a német órákban sajátos német nemzeti érzületet keltő vagy tápláló szöveget sem olvasni, sem emlékelni nem szabad«² s nyilván előírja, hogy az előkészítőben a német nyelv direkt módszer szerint, tehát minden grammatizálás nélkül tanítandó!³

Ehhez nem kell kommentár!...

Felmerülhet azonban az az aggodalom, hogy a német nyelv (és az elemi negyedik osztályában nem szereplő természetrajz) fölös órái« túlterhelővé teszik a Schneller-féle előkészítő tanrendjét. A »rövid órák« bevezetésével nem lesz túlterhelés. Az állami tanterv heti 26 órában foglalkoztatja az elemi iskola negyedik osztályú tanulóját, ami a szokásos ötven perces órákat számítva hetenként 21·7 valóságos órát tesz ki. A Schneller-féle előkészítő első osztályának tanulója — 40 perces órákban — 21·3 órát tölt az iskola padjaiban; ⁴ tehát valamivel kevesebbet, mint a negyedik elemista. És ez a kalkulus nem a számok üres játéka, hanem a túlterhelés veszedelmének egyik, külföldön már jólismert és alkalmazott komoly ellenszere. Lay — kísérleti didaktikájában ⁵

¹ L. Schneller Jav. 1. l.

² Jav. 109. l.

³ U. o. — Az idegen nyelvtanulás hatására igen találóan mondja Schneller: »Sok anyával találkozunk életünkben, de minél többel, — annál értékesebbé, egyetlen értékűvé válik édesanyánk; így vagyunk az anyanyelvünkkel is...«

⁴ A közölt táblázat szerint 32 órát számítunk.

⁵ W. A. Lay: Experimentelle Didaktik. allg. Theil. Leipzig, 1910.

— kétségkívül beigazolta a rövid órák didaktikai előnyét; Poroszországban a 45'-es tanítás 1909 dec. óta a középiskolákban is engedélyezve van,¹ a winterthuri (Svájc) középiskolákban pedig a 40'-es órák vannak már régebben bevezetve.² Nálunk Schmidt Henrik dr. egyetemi professzor meggyőző indokokkal ajánlotta nemrég a 40'-es órákat a leányközépiskolák óraterhének könnyítésére.³ Természetes, hogy az elemi fokozatú tanításnál még inkább indokolt az ilyen beosztás...

Különbben ilyenmü részletkérdésekkel nem óhajtok itt tovább foglalkozni. Nem az órák száma, hanem az órák *élete* a fődolog. Nem a tanterv száraz váza fontos, hanem az *szellem*, amely az iskola gépezetét éltetőleg mozgatja. Ennek a szellemnek a minősége elsősorban a tanítók személyiségétől függ. A személyiség elve áll Schnellerünk paedagógikájának középpontjában is s végeredményében ez az elv vezetett az előkészítő intézmény szervezéséhez és szervezetéhez is. Célunkat elértük, ha sikerült kimutatnunk, hogy ez a szervezet valóban *szükségszerű*, mert benne a fejlődő élet értékes kívánalmait úttörő módon, de tudatosan és következetesen érvényesülnek.

(Kolozsvárt.)

Dr. Batta István.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Kommuniké-támadás a pesti fronton. A Budapesti Tanári Kör okt. 20.-án közgyűlést tartott. E közgyűlés számcs érdekességgel, sőt eredetiséggel dicsekedhetik, melyek közül nem a legutolsó volt pl. az, hogy a felszólalók egy része ezúttal csak *mint vendég* lépett a közszereplés emelvényére: a vezérszónokok közül ugyanis kettő kilépett az OKT-ből, még pár évvel ezelőtt. A másik, külön felemlítésre méltó érdekessége és eredetisége a közgyűlésnek az volt, hogy a *titkári jelentés* kapcsán *Benedek Marcell dr.* váratlanul bizalmatlansági indítványt terjesztett elő az OKT jelenlegi vezetősége ellen, ncha a meghívó tárgysorozata arról, hogy a közgyűlésen bizalmatlansági indítvány kerül tárgyalásra, mélységesen, sőt diszkrétén hallgatott.

Ha a Budapesti Tanári Kör titkára nem épen Benedek Marcell dr. lett volna, illenék azt hinnünk, hogy a bizalmatlansági indítvány megtevője valószínűleg nem informálta szándékáról előzetesen a kör titkárát. Így azonban másképp kell értelmeznünk a dolgot. Vagy úgy, hogy:

1. Benedek M. dr. nem ismeri annak a Körnek, melynek titkára, az ügyrendjét, s általában nem ismeri azt a nevezetes s minden egyesületben megtartott elvet, mely szerint fontosabb ügyben dönteni csak akkor lehet, ha az az ügy a gyűlési meghívó programjában fölvetetett; — vagy akként kell értelmeznünk a dolgot, hogy:

2. Benedek M. dr. ezt az elvet nagyon is jól ismerte, de — finis sanctificat media — ezúttal túltette magát rajta. Lehet, hogy elvárás-

¹ W. Lietzmann i. m.

² U. o.

³ O. T. K. 1918. — 54 : 424—426. 1.

taival talán magánúton mégis csak közölte, hogy mi fontos indítványt akar és fog ő — bár a tárgysorozat erről hallgat — a közgyűlésen megtenni, ez azonban nemcsak hogy nem enyhíti, hanem még súlyosabbá — majdnem puccsszerűvé — teszi az egész dolgot.

Nem akarok most az ügynek avval az épenséggel nem delikát ízlésű mivoltával részletesebben foglalkozni, hogy az OKT vezetését illető bizalmatlansági votum érdekében épen két olyan tanár buzgódott, szónokolt a legjobban, akiknek az OKThez — nem lévén tagok — semmi közük sincsen. Arról a frivol lelkiismeretlenségről sem most az ideje beszélni, hogy a bizalmatlansági határozat emberei (akik nagyjából a legutóbbi kongresszus korifeusaival azonosak) a kongresszus sajnálatos és szomorú eredménytelenségének az ódiumát a maguk válláról az OKT vezetéségre szeretnék áthárítani, s ez okból szóban, írásban — s főként felelősség nélkül üzhető hirlapi közleményekben — azt a vakmerő és képtelen rágalmat engedik terjedni, hogy a kongresszus azért maradt teljeseen eredménytelen, mert az OKT, csupa féltékenységből, a kormánynál kontraktarizta a kongresszusi végrehajtóbizottság lépéseit.

De annak az illusztrálására, hogy bizonyos emberek ítéletében, szavahihetőségében és jóhiszeműségében mennyire lehet megbízni, itt, alább olvasható egy kommuniké, mely a »Pesti Napló« okt. 23.-i számában látott napvilágot, s így hangzik:

— **Megbukott a Tanáregyesület vezetősége.** A Budapesti Tanári Kör közgyűléséről keddi számunkban adtunk hírt. Ezen a közgyűlésen a Tanáregyesület eddigi vezetősége megbukott, mert a kör titkári jelentéséből kiderült, hogy épen a vezetés akadályozta meg, hogy a tanárság fizetésrendezési mozgalma eredményel járjon. A közgyűlés bizalmatlanságot szavazott az Országos Tanáregyesület vezetésének, mire a budapesti kör tisztikarának is le kellett mondaní. Ennek helyébe új tisztikar alakult, elnök *Incze József*, alelnök *dr. Ágner Lajos* és *dr. Benedek Marcell* lett.

Ebben a 11 soros kommunikében — mely már csak ráduplázása az okt. 22.-i számban adott tudósításnak — csupán csak ennyi falzum van:

1. Az OKT vezetősége *nem bukott meg*.
2. A Budapesti Tanári Kör nem felettes, hanem alárendelt szerve az OKT-nek; s mivel a vezetés nem a Bpesti Körtől, hanem az Egyesülettől, az egész magyar tanárságtól kapta mandátumát, a bizalom megvonása, s a vezetés lemondása is csak az OKT egyetemének állásfoglalásából eredhet. Szóval: a Kör *nem is buktathat*.
3. A titkári jelentésből *nem derült ki*, hogy a vezetés akadályozta meg a tanárság fizetésrendezési mozgalmának sikerét. Ezt csak *Benedek M. titkár* — akire a kongresszus eredménytelenségének az ódiuma a legsúlyosabban nehezedik — szeretné elhíttetni a tanársággal.
4. A Budapesti Tanári Kör tisztikarának *nem a bizalmatlansági indítvány elfogadása miatt kellett lemondania*, hanem mert mandátuma lejárt.

Summa summarum : a kis kommunikében tehát jórészt csak a kötőszavakban és a névelőkben maradt igazság.

Kinek a lelkiismeretét terheli ez a kommuniké? A »Pesti Napló« főszerkesztő-tulajdonosának, Hatvany Lajos bárónak a lelkét — nyugodtan mondhatjuk — nem terheli. A mai papírszük világban (azokban az időkben, amikor országok összeroppanásáról, új államok keletkezéséről szólanak a táviratok százai) nem igen szoktak a napilapok szerkesztői a Budapesti Tanári Kör gyűléséről *ismételt*en is tudósítást hozni. Mert bármennyire is szép beszédek hangzottak el s bármilyen nagy események is mentek végbe azon a vasárnapi gyűlésen, az olvasók százezreit — tudja Isten, de már ez így van — sokkal jobban érdeklik ezekben a napokban egy volt tanárnak, Wilsonnak az írásai. *A kommuniké tehát nem a szerkesztőségben készült.* De vajjon akkor ki fogja érette a felelősséget elvállalni?

Senki. Nem is lehet sem ezért, sem pedig az időközben, a Nevelő Munkások Szövetségének ügyével kapcsolatban megjelent hasonló hangú és lelkiismeretességű közleményért a felelősséget elvállalni. Az ilyen kommunikéknek nincs, nem akad gazdájuk. De arra jók, hogy bizonyos irányban hangulatot teremtsenek. Hogy aztán e hangulat-teremtés 8–10 tanárembert, az OKT vezetőségét becsületében, tisztességében alaptalanul támadta meg — ugyan, kérem, ilyen csekélységen csak nem fogunk fennakadni!

Ady Lajos.

Megjegyzések az új Tandíj-rendeletekhez. A Közlöny legutóbbi számában *S—a* kartárs már ismertette és néhány rövid, főleg elvi megjegyzéssel kísérte a VKM-nek aug. 17.-én kiadott tandíj-szabályzat-módosítását. Legyen szabad most, mikor megtörtént az első, újrendszerű »diák szemle« és a felmentésre alkalmatlanoknak találtak meg is fizették az első tandíjrészletet, pár szóval tapasztalataimat papírra vetnem, miképen vált be az új rend.

I. Bizonyára minden, a mentességek odaítélésére összeült konferencia elsősorban azt tapasztalta, hogy az új eljárás jóval bonyolódottabb, összetettebb, mint a régi. Míg azelőtt csupán a tanferfiak gyermekei (*Tfgy* a hivatalos jelzésük), legfőlebb még 1–2 államilag eltartott patronázs-gyermek volt %-on felül számbaveendő, addig most végig kellett tanulmányoznunk a fél intézet szülőinek társadalmi állását és — fizetési könyvecskéjét, hogy megállapítsuk a tandíjkezelővezményre való jogosultsága fokát. A cím és jelleg alapján t. i. épenséggel nem könnyű eldönteni azt, hogy a bürokrácia végtelen útvesztőjében valamelyik hivatalnok a családi pótlék szempontjából az első csoportba tartozik-e (én a tandíjkezelői iratokban A-csoportbeli tisztviselőknak *Atv.* neveztem őket), avagy a B-csoporthoz (*Btv.*). Az új rendelkezések szerint ugyanis mindkét csoport fiai %-on felül részesítendőék féltandíj-mentességben megfelelő előmenetel esetén, azonban, míg a »megfelelés« kritériuma azelőtt egyforma volt az egész vonalon, addig most háromféle minősítést kell megkülönböztetnünk:

1. A Btv gyermeke csak elégséges osztályzat nélkül, több jeles mint jó alapján kaphat % felüli ftm., neki tehát úgyszólván jelesrendű minősítésre van szüksége;

2. az Atv viszont élvezzi a számfeletti kedvezményt a legelégségesebb minősítés mellett is, ha csupa hármasa van, sőt ha az év elején javított is;

3. a Tfgy-re nézve, épúgy, mint a többi misera plebsre még fennáll a régi minősítés, melyet közepesnek nevezhetünk: annyi jó mint elégséges.

II. Ez a rend azonkívül hogy nem egyszerű, nem áttekinthető, nem is igazságos, nem demokratikus. Az új rendelet hírére nálunk főleg a középső és alsó hivatalnokstátus emberei ostromolták az igazgatóságot: érdemes csendőraltisztok, rendőrök, irodaszemélyzet, vasutasok, művezetők, stb. — diákszüelőinknek jókora része —: legalább féltandíjmentességet szerettek volna fiaiknak szerezni, ha gyengébben tanultak is, hisz ha megfeleltek a régi követelményeknek, eddig is megkaphatták, ezentúl is megkapják a fél vagy egész mentességet. És, mondhatom, nekem nehezemre esett, restelkedtem, mikor az osztályokat végigjártam és ki kellett hirdetnem, hogy X gyenge tanuló megkapta a kedvezményt, mert Atv; Y jobb tanuló viszont nem, mert csak B csoportbeli. Az apákkal is bajcs volt az igazgatónak elfogadtatnia a tétel igazságát, hogy a VI. fiz. osztálybeli tisztviselő egyetlen, 400 K családi pótlékos gyermekével jobban rászorul az állam támogatására, mint a XI. rangosztálybeli, 8 gyermek apja, ki csak 200 K-t kap fia után, hogy az egyik állomásfőnök megkapja a kedvezményt, a másik állomásfelügyelő nem, mert nem Máv, vagy mert nem maturált. Súlyosbítólag hozzájárul az a körülmény, hogy a tisztviselők valamennyi fiának, kik a számfeletti ftm-t megkapták, a tanári kar természetesen megadta a másik féltandíjmentességet is, míg amazok, ha a régi mértéken alul maradtak, két szék között plühe estek: az ellentétet fő- és altiszt közt így még ridegebbé tévén. Pedig a fixfizetésűek ma ugyancsak bajtársak és egy és ugyanazon malomban őrölnének. Hogy utóbbi tekintetben némi kiegészítésre szorul a családi pótlékot élvezők hivatalos sorozata, mely tekinteten kívül hagyja pl. a városi alkalmazottakat mind, valamint a magánvasutak (DV) egész személyzetét, bizonyára szemébe ötlött ez alkalommal másoknak is.

III. Némi kisebb anomáliák napfényre fognak kerülni az I. félév végén, amikor egyes mentességek elvesztéséről lesz szó. Az Atv megtarthatja számfeletti tandíjmentességét (én $\frac{1}{8}$ jellel jeleztem ezt a kedvezményt, míg a Tfgy egészen számfeletti tandíja = 0), de elveszítheti a számbavett felét hármasai gyarapodtával: miképen kezeljük és könyveljük ezt a tényt Részletes Kimutatásunkban, ahol a megfelelő rovat csak úgy hangzik: megvonatott (scilicet az eddigi mentesség). Tanférfiak fiai, ha csak az »elégséges« minősítésnek feleltek meg, a mostani beosztásnál Tfgy-nek nem szerepelhettek, mert különben a régi 14. §. alapján semmit sem kaphattak volna, ellenben mint Atv jogot formálhattak $\frac{1}{2}$ mentességre. Ha ezek immár megjavulnak, a II. félévben visszavál-

toznak majd Tígy-nek, hogy egészen számfelettieknek számítsanak. Vagy elő fog fordulni, hogy a most közepes bizonyítvány alapján tdm-t élvező tanuló a következő alkalommal jeleseként szerez majd és egyszerre mint Btv fog jelentkezni, zavarba ejtven a tandíjkezelőt, miképpen írja be kimutatásába ezt a pénzürtékben nem, csak elszámolási jellegben történt metamorfózist.

IV. Végül még néhány szó az első osztályba lépő tanulók ügyében történt intézkedésekről. Ezeknek az igazgató csak kivételesen adjon mentességet, — mondja a rendelet. Érthető, hisz az elemi iskolai kitűnő bizonyítvány tapasztalat szerint épenséggel nem biztosítja a középiskolai jó előmenetelt és azért eddig sem igen osztogatták nekik a kedvezményt. De ha még kivételesebbé tesszük, nem lesz-e szükséges vagy tanácsos, hogy az I. félévben néhány helyet tartalékban betöltetlenül hagyjunk az érdemesekké leendők javára ?!

Az I. félévesek tandíjmentessége a tisztviselőgyermekeket kivéve — azonkívül feltételes is, azaz a szülők azt a II. félévben kötelesek megtéríteni, ha gyermekük meg nem felel. Ez tehát egészen új elv alkalmazása, melynek, — ha helyes — épügy lehetne helye a többi osztályokban is; a valóságban nem egyéb, mint rövid lejáratú »Stundung«, ahogyan a német egyetemeken a tandíjelőlegezést hívják. Valamint ott a diák, ill. apjának aláírása biztosítja a tartozást, úgy a mi igazgatónk is aláíratott a szülőkkel egy kis elismervényfélélt: mert ki feleljen az előlegezett tandíjért, ha a tanuló pl. kimarad, vagy nem tud fizetni?

Ugyancsak az I. osztályosoknál kerül először szóba, parenthetikus, zárójeles megjegyzésben, a $\frac{3}{4}$ -es tandíjmentesség, melyet a későbbi rendelet általános érvényűvé tesz ugyan, de melynek egyelőre nincs rovata. Hogyan számítsuk már most ezt a kedvezményt? A mi iskolánk tandíja pl. (míg helyben polgári iskola nem létesül), az alsó osztályokban 60, a felsőbbekben 120 K. Ha 60 K-nak elengedjük $\frac{3}{4}$ részét, a tanuló összesen 15 K-t köteles fizetni, vagyis az I. félévben, melyre a felmentés egyelőre szól, 7.50-t. Ámde ez az összeg két részletben is fizethető, tehát esik egy-egy befizetésre 3.75 K, olyan csekély összeg, hogy a mai devalvációnál igazán alig jöhet számba mint iskolai adó és nála jóval tetszetősebbnek tűnik a teljes mentesség, melyet pedig az új rendelet általában csak »nagyon megokolt esetben« kíván adományoztatni. Megjegyzem különben, hogy a 7.50 sem könyvelhető el rendesen a mi nyomtatványainkon, nem lévén a kimutatásban rovat a fillérek részére.

V. Végeredményben kimondhatjuk tehát, hogy az új rendeleték még kiegészítő, pótló utasításokra szorulnak, hogy a fentemlített egyenletlenségek részben kiküszöböltessenek. Legegységesebben és legegészebben, úgy a demokrácia mint a paedagógia elveinek megfelelően azonban úgy formálnám, ill. reformálnám meg a szabályzatot, hogy »minden szegénysorsú tanuló, ki a régi, nagyon méltányos közepes mértékű megüti (és minden tanár a tanum, hogy 1—2 hármas eltüntetésére hányszor alakult át az osztályozó értekezlet kegyelmi törvényszékké!), részesüljön teljes tandíjmentességben!« A tisztviselők gyermekei, A és B csoportbelieké egyaránt, nem bánom, százalékon felül, noha ugyanaz

az eredmény elérhető a felmenthetési százaléknak emelésével vagy csökkentésével is! Aki pedig tehetségtelen vagy lusta, az nem való ingyen a tudós-középiszkolába, sem akkor, ha »hivatalszolga bukducsoló gyermeke«, sem akkor, ha méltóságos főtisztviselő, vagy akár tanárember fia.

(Székesfehérvár.)

Dr. Fürst Aladár.

A multkori cikkeske írója, S—a, — kinek rövid úton bemutatottk Fürst A. közleményét — a következő sorok kiadását kérte :

»F. kartárs úrnak tökéletes igaza van abban, hogy »minden szegénysorsú tanuló, ki a régi, nagyon méltányos közepes mértéket megüti, részesüljön teljes tandíjmentességben.« Magam is ezt kívántam — és már ő előtte (L. Közlöny : 15. l. 7—8. sor), s ugyanott kifogásoltam is, hogy az új tandíjszabályzat ezt nem adta meg. Ellenben — s ez csakugyan bűnöm lehet — nem szóltam a Tandíjszabályzat azon kedvezménye ellen, mely az *elégséges* osztályzatú tisztviselő-gyermekek számára is %-on felül biztosít félkedvezményt. F. A. a demokrácia nevében ugyanezt kéri az altisztek és szolgák gyermekei részére is. Ha hajdani kollégánk, Wilson, felkötet is, én mégis csak azt kérdem most is : a hivatalszolgák »elégséges«-rendű fiai nem elégedhetnek-e meg a polgári iskolával, hanem minden áron és *állami pénzen* kell őket a gimnáziumokban szellemi proletárokká kinevelni ?

Órarend és dolgozatírás. Az iskolai munka minden területén érvényesül újabban az a felfogás, hogy a gyermekpszichológia tanulságainak minél tágabb érvényesülést kell engedni. A fejldező értelem a priori megállapított elvek szerint helyesen nem bontakozhatik ki. A felnőtteknek bele kell magukat helyezniök a tanulók lelki világába és emellett értékesíteniök kell gyakorlat útján szerzett tapasztalataikat. Ilyen kettős alapon több olyan kívánság megvalósítását sürgethetik, amelyek talán nem elsődrendű fontosságúak, de megtartásuk a pedagógiai célt minden esetre közelebb viszi az eredményhez.

Tankerületenként más-más manapság a dolgozatírás számára kijelölt órabeosztás. Vannak intézetek, ahol magában szerepel a dolgozatírásra kijelölt óra, másutt pedig egymás után következő két óra másodikán történik. Vannak, ahol szorosan tekintettel vannak az előző órára és pl. tornázás után nem iratnak dolgozatot, hasonlóképen az utolsó órában (a tanuló figyelme ekkor már lankadt és esze az iskolán túl kalandozik), másutt ellenben minderre nincsenek tekintettel. Az a felfogás, hogy : úgyis mindegy, a dolgozatok értéke nem lesz arányos az előkészítésükre fordított idővel, gonddal és fáradsággal, — természetesen nem jöhet számba. Hasonlóképen nem gondolunk olyan tanárookra, akik az eredmény biztosítása céljából, azt lehet mondani, szóról-szóra lediktálják a dolgozatokat. (Ilyenek azután élvezet javítani !) Azokra a buzgó és lelkes pedagógusokra gondolunk és azoknak akarjuk a figyelmét felhívni a célszerűbb órabeosztásra, akik minden törekvésük

ellenére sem tudják elérni, hogy fáradozásukat aránylagos siker koronázza.

Bármily dolgozat értékét sok körülmény szabja meg. Ezek között első helyen a téma megválasztása áll, a másodikon pedig a dolgozat anyagául szolgáló ismeretek begyakorlása. Az elsőt mellőzve, az utóbbira térünk ki és megállapíthatjuk, hogyan történhetik ez mennél sikeresebben. Elsősorban a nyelvekre leszünk tekintettel, de az itt megállapított eljárás a mennyiségtannál is útmutatásul szolgálhat.

A nyelvek tanára a grammatikai fokon az olvasmányok tárgyalását különválasztja a nyelvtanétól. Induktív tanítás csak így lehetséges és ennek helyességéhez szó nem férhet. Azonban nem szabad megelégedni a szöveg egyszerű lefordításával, esetleg az Utasítások ajánlotta egyes vagy többes számba való helyezés útján az olvasott rész átalakításával. Ennél sokkal helyesebb, ha a tanár maga alkot az ismert vagy előforduló szavakkal mondatot és azt fordíttatja le a tanulóval. A latin, német, francia és görög nyelvtan helyesen csupán így gyakoroltatható be. Nyelvtani órákon sem szabad megelégedni a paradigmák sorban való elmondatásával, hanem azokat a lehető legváltozatosabban kell kérdezni és a tudást apró mondatok alkotása segítségével biztosítani. A nyelvtant ismerő tanulóval ilyesmi egy-két percet vesz igénybe; akinek tudása azonban nem biztos, ott kínos és fárasztó foglalkozás ez, de ennek megfelelően eredményes. Általános tapasztalat, hogy a tanulók jelentékeny része tud felelni az iskolai feldolgozás után otthon is átvett fordításból vagy nyelvtanból, mihelyt azonban némileg önállóan kell mutatkoznia, tudása szerfölött bizonytalannak vagy hiányosnak mutatkozik.

Ez a tapasztalat nemcsak az idegen nyelvekre vonatkozik, hanem a magyar nyelvre is, főleg az alsó fokozaton. Hosszas és türelmes begyakorlásra van szükség, míg az osztály nagyobb része (vidéki intézetek lebegnek előttem) megtanul helyesen, hangsúlyozva, tagoltan és a szünetek kellő megtartásával olvasni. Az előadásról most nem esik szó; ami gondolkodásuknak írásban való jelentkezését illeti, a dolgozatok a gondolkodás helyességét és a kifejező-készség belső és külső ismertető jeleit magukon viselik. Akár az olvasmányi, akár a nyelvtani órán e kettős követelmény megalapozását nem szabad figyelmen kívül hagyni. Minden alkalmat és módot meg kell ragadni, hogy a tanuló szókincese (magyar és idegen nyelvi) gyarapodjék, a finomságok iránt való érzéke fejlődjék, de egyúttal készsége is, hogy gondolatait vagy még inkább szemléleteit és tapasztalatait szóval is és írásban is mennél természetesebben, összefüggőbben és technikai hibák nélkül tudja kifejezni.

És itt lehet hasznát venni a gyermekpszichológiának. A tanulók nagy száma nem rendelkezik azoknak a fogalmaknak bőségével, amelyeket a középiskolai tanulmányok megkívánnak. Az átmenet nem egészen természetes a középiskolába; itt a magyar nyelvből s ezenkívül a latinból vagy németből a tanulónak annyi új fogalommal kell megismerkednie, sőt ez utóbbiakat újabb meg újabb nyelvtani csoportokban gyakorolnia, hogy nem különös, ha a tanulók szókincese nemcsak

anyanyelvükből, hanem főleg az idegen nyelvekből fölötté lassan gyarapodik. Hiába hallja ugyanazt a szót igen sokszor, újabb nyelvtani részlet vagy más tartalmú olvasmány tárgyalása után, a régi szókincs nagy része feledésbe megy. Ez nem volna különös, de már középszerű tanulók is egy-egy olvasmány végén alig felét tudják a szavaknak, ha pedig alkalmazniok kell pl. gyakorlathatásnál, a rendelkezésükre álló szóanyag még csekélyebb.

A szókészletet állandóan fel kell eleveníteni és nem szabad megelégedni újabbak szerzésével. A fölelevenítésnek a módja az említett példamondatok szerkesztése, de magában ez sem elég. Hasonlóan általános tapasztalat, hogy a tanulók auditív képzei csekélyek. Hiába hall valamit igen gyakran a tanuló, azt hamarosan elfelejti. Sokkal jobban megragadnak emlékezetében a motorikusaktól is erősített vizuális képzetek. A látott dolgot, melyet a kéz, esetleg testmozdulat is kísér, sokkal jobban megőrzi. A reális tárgyaknál a szemléltetés előnye megvan a humaniorákkal szemben, azonban ezeknél is gyakran kell szemléltetni, vagyis *lehetőleg minden szót és mondatot fel kell írni a táblára.*

A hármas inger kétségtelenül erősebben hat az egyesnél. Amit a tanuló hall, szeme mozgásával kísér és lát, az jobban vésődik emlékezetébe és természetesen szükség esetén inkább tudja reprodukálni. Dolgoztatás alkalmával pedig ilyesmi történik. Fel kell használnia a tanulóknak az ismeret amaz elemeit, amelyeket tudatába elraktározott és kombinatív készségével újat kell alkotnia. Mint ebből látható, a dolgoztatás nagy feladat elé állítja a tanulókat. Összes lelki elemeiket működésbe kell hozniok; nem különös, ha ez hiányosan történik. A tanárnak a mutatkozó hiányokat hamar észre kell vennie és javításukra minden eszközt megragadnia.

Ezek között a szemléltetés után következik az *analógia*. Olyan fogalmakat hangoztat és ír le, amelyek tartalmi vagy alakí (helyesírás) sajátágaik miatt nem ismeretek eléggé a tanulók előtt. Sőt tovább mehet. Analógia segítségével letárgyalhatja a magyar dolgot; analógia alapján készíti elő a latin és német dolgozatokat is. Ezt azonban nem akármikor teszi a dolgozatokra való tekintettel, hanem a dolgozat írását megelőző órán. Ha ez az írást egy nappal megelőzi, fáradozása az eredményre vonatkozólag úgyszólván hiábavaló. Közvetlen a dolgoztatás előtt kell ennek megtörténnie; igazi siker így is csak az értelmeseknél fog mutatkozni. Sok tanuló minden figyelmeztetés ellenére sem tud rájönni az analógia jelentőségére és a szemléltetés is csekély hatással van rá. A középiskolának egyik főcélja a gondolkodás fejlesztése. Ha valamely tanuló a korának megfelelő fokon erről nem tud bizonyosságot szolgáltatni dolgozataiban is, azt ott meg kell állítani.

Ezek után le lehet vonni a következtetést. A dolgozatok kellő és lehetőleg eredményes előkészítése szemléltetés és analógiák alapján való begyakorlás útján lehetséges. A tanulók értelmi fejlettsége nincs azon a fokon, hogy hosszabb idő eltelté után is fel tudná használni az így nyújtott ismereteket. A dolgozatokban a tanuló egész lelkivilága nyilvánul meg, értékét tehát okos és célravezető módon kell biztosítani. Ez úgy történhetik legcélszerűbben, ha *az alsó fokozaton két óra követ.*

kezik egymás után. Ezek közül az első olvasmányi óra és ezen a tanár különös tekintettel van a dolgozat anyagának előkészítésére. Ha a következő órán írt dolgozat nem sikerül, amire van eset, oly zavaró körülmények okozhatták ezt, ami a tanár tudatos eljárásán kívül esik.

Agárdi László.

Háborús iskolapótlék. (*Előkészítő diákok, tanárok és intézetek*).

Megvallom, bűnbe estem: az apróhirdetések »Iskola és oktatás« című rovatát böngésztem — hiába. Délutánra német kisasszonyt kerestem egy kis leány mellé és helyette találtam hosszú sorát a mindenféle magánvizsgálatra előkészítő ajánlatnak: diákokon kezdve, tanárokon folytatva, külön »szak«-intézeteken végezve.¹ Az ügyet tanulmányozni kezdtem szélesebb alapon, azaz több újságban és íme, egyes magánvizsgálati cégekkel több ízben és helyen találkoztam. Pedig a hirdetés ma nem olcsó mulatság, a vállalatnak tehát jövedelmezőnek kell lennie. Alighanem úgy lesz hát, hogy a háborúban megtollasodott »új társadalom« veszi ezt a háborús iskolapótlékot igénybe és zsíros vizsgadíjak útján biztosítja magának a nemzeti műveltséget. De legyünk igazságosak. Ezen a téren úttörő maga az iskolai hatóság volt, amikor a legkülönbözőbb kényszer- és szükségrendeletekkel és ugyanilyen vizsgákkal istápolta a nem-tanulást, a nem-tudást és jogerős alapon életre keltette a »hadi«-bizonyítványokat, amelyeknek légiónyi áradata majdan eleven és megsegélyező tanúságot fog tenni korunk közművelődési könyveltségéről és árulásáról. Igen. Ha tehát ilyesmi nyilvánosan folyik, miért ne adhatná rá magát a magánvállalkozás is!? A magánelőkészítés tehát vígan folyik a Kárpátoktól az Adriáig, az iskolát gyárakkal kezdik pótolni, a lelkiismeretes és fáradságos iskolai munkát kényelmes ipari üzemmel. Szóval itt is az üzlet, az üzérkedés konjunktúrája dühöng és a legnemesebb foglalkozás üzletté sülyedt. A »hadi« iparcikkek mellé, amelyeknek jelzője már magában foglalja a 2-od, sőt 3-ad rendű minőséget, kevésbé méltó társként az iskola szegődött ezen iskolánkívüli mivoltában. Általában azt vallják, még pedig joggal, hogy a közművelődés is csak a szabadság légkörében fejlődhetik, de ami itt történik, az bizonyos gyanus »Kultur-Ersatz«-féle, amely a szabadság homályában tenyészik. Ezzel szemben pedig résen kell lenni, még pedig elsősorban az igazi iskola embereinek, nehogy az ő tudtukkal, esetleg akaratlan közreműködésükkel komoly csorba és maradandó kár essék a nemzetművelésen. Ismerjük el tehát a komoly tudást, amelyet lelkiismeretes munka előzött meg, de üldözzünk és irtsunk minden áltudást, mely lelkiismeretlenségből fakadva s azon felépülve, szükségképen a nemzet megrontására és megromlására vezet.

kj.

¹ Íme, néhánynek hangzatos címe: »Haladás« tanintézet. »Reform« tanintézet, »Progress Academy«, Zsoldos tanintézet, »Korrepetitio«, »Fővárosi Előkészítő Tanintézet«, »Bango szemináriuma« (»feltétlen siker«, »egy tanítvány sem bukott«), »Előkészítő Tanintézet«, »Magántanulók tanfolyama«, stb. stb. A pontos lakáscímet természetesen mellőztem, nehogy magam is reklámba keverődjem, avagy — perbe foghassanak.

Külföldi középiskolai oktatásügy.

A középiskolai pályaválasztási tanácsadásról, egy újabb porosz kultuszminiszteri rendelet kapcsán, *Kuckhoff* tanár és orsz. képviselő előadást tartott a berlini filológusok egyesületének legutóbbi (jún.) ülésén, amelyen a miniszter is képviseltette magát. Kiindulva a gazdasági életből, amely a munkakeresőket mindinkább hatalmába tereh, az előadó bebizonyítani igyekezett, hogy a főiskolát végzetek mind jobban »alkalmazott« minőségbe állásokba szorulnak, ami társadalmi szintájukat leszorítja. Miután az egyének kultúrája egyúttal az általa elért állás, illetőleg kereset fokától függ és a főiskolai tanulmányok is a különböző szakok keresetbeli kilátásai szerint szabályozódnak, a középiskolának kötelessége, hogy növendékeit mindezekről tájékoztassa. A jövőben egy új idealizmusnak kell támadnia, mely az egyént arra fogja kényszeríteni, hogy minden erejét és tehetségét az államnak rendelkezésére bocsássa.

k.

A matematikai és természettudományi oktatásnak német választmánya, mely húsznál több tudományos egyesületet foglal magában, pünkösdi értekezletén foglalkozott a háborúból visszatérő hallgatók elégtelen előképzésével. Miután külön előkészítő tanfolyamok nem váltak be, a szemináriumi foglalkoztatás mélyítését tervezik, úgyszintén az előadásokkal párhuzamos pótlótanfolyamokat. Ezután behatóan megvitaták a mathem. és természettudományi oktatás szerepét a háború után. Mindkettőnek jelentőségét a háború csak fokozta, ezzel szemben azonban a középiskolák nyújtotta képzés nagyon is hiányos. Főleg a gimnáziumokban, ahol a felső fokon egészen hiányzik a vegytan és élettan. A választmány, amely ebben a kérdésben eddig tartózkodóan viselkedett, most egyértelműen állást foglalt az idegen nyelvek tanításának túltengése ellen a középiskolákban. Kiadásában legközelebb munka fog megjelenni, mely a természettudományok és a földrajz művelődési értékét kellő világításba helyezi.

k.

»Ajax«-előadás leányokkal. A berlini kir. Augusta-Schule legfelsőbb osztályának növendékei tanárnőjüknek, *Lotte Loeschke dr.* aszszonynak vezetése mellett az intézet dísztermében nagy közönségnek görögül előadták az »Ajax«-tragédiát Ajax haláláig. A *Vossische Zeitung* (jún. 22.) dicsérettel emlékezik meg erről az előadásról, mely kezdetlegesen görög színpadon folyt le *Bellermann* zenéje és karai mellett. *Tekmessa*, *Odysseus* és *Ajax* — olvassuk — úgy ejtették a görögöt, mintha anyanyelvük lenne, mások ajkáról ellenben a görög szavak nagyon is németesen hangzottak.

k.

A logikus gimnázisták. A »*Zeitschrift für pädagogische Psychologie*« jún. sz.-ban *W. Stern*, az ismert hamburgi tudós azokról a meghatározási kísérletekről számol be, amelyeket *Roloff* középisk. tanár 1200 tizenhétéves bergedorfi tanulón végzett. Ezek a kísérletek lényeges különbségeket derítettek ki gimnázisták, reálisták és népiskolai tanulók között: a reálisták még jobban elmaradtak a gimnázisták mögött, mint a népisk. tanulók. A gimnázium hívei ebben újabb bizonyosságot látnak a latin logikai képzőerejének.

k.

Főigazgatók továbbképzése. A porosz kultuszminiszter a berlini természettudományi központban jún. 24—29.-én földrajzi tanfolyamot (*Erdkunde-Woche*) rendezett, amelyen első ízben a porosz tank. főigazgatók (*Provinzial-Schulräte*) is résztvettek. A neves tudósok részéről tartott előadások felölték a földrajzi tanítás jelentőségét és mai céljait, továbbá új módszereit és azok alkalmazását a gyakorlati tanításban. Az előadásokat vetített képek, kirándulások és megbeszélések egészítették ki. k.

Érdekes pályakérdést tűzött ki a humanisztikus gimnázium barátainak német egyesülete: »Hogyan lehet a gimnáziumban a görög és latin tanítás és követelések révén az oktatásnak belső eredményét korunk követelményeinek megfelelően fokozni?« A beérkezett 32 pályamunka közül *Dresdner Albert dr.* tanulmánya nyerte el az 1. díjat. Az illető a charlottenburgi műszaki főiskola magántanára. k.

Titkos tanügyi tanácsosok. Legutóbb számos berlini középiskolai igazgatót a »*Geheimer Studienrat*« címmel tüntettek ki. Ugyanez a kitüntetés ért több érdemes idősebb tanárt, akiknek címe eddig: »*Studienrat*« volt.

EGYESÜLETI ÉLET.

Igazgatósági ülés.

Egyesületünk igazgatósága szeptember 20.-án ülést tartott. Jelen voltak: *Gaal Mózes* elnök, *Lévay Ede*, *Madzsar Gusztáv*, *Székely István* alelnökök, *Sajó Sándor* főtktár, *Müller József* pénztáros, *Rados Ignác* a segítőalap kezelője, *Ady Lajos* szerkesztő, *Marczinkó Ferenc* titkár, *Imre Sándor*, *Balog Mór*, *Barczán Endre*, *Pintér Jenő* igazgatósági tagok és Szóts Gyula.

Napirend előtt *Lévay Ede* alelnök szólalt fel: A legutolsó igazgatósági ülés óta elnökünket és az igazgatóság több tagját magas kitüntetés érte. Meleg szeretettel üdvözlí *Gaal Mózes* elnököt, akit Öfelsége tankerületi kir. főigazgatóvá nevezett ki. E kinevezést mindenki, aki ismeri elnökünknek a magyar művelődés, az iskola és a magyar tanárság érdekében kifejtett munkásságát, a legnagyobb örömmel vette tudomásul. Adja az Ég, hogy elnökünk ez új működési körében is megtartsa frissességét, és nagy tehetségét ez új állásban is a tanárság és az Egyesület számára értékesítse. Magasabb állásba jutott, de nekünk továbbra is marad, ami volt, a mi elnökünk, aki iránt mi mindenkor a régi szeretettel leszünk.

Gaal Mózes meghatva mondott köszönetet a kartársi szeretetnek eme megnyilatkozásáért. A kartársi szeretet, mely tiszta szívből fakad, mindennél becsebb előtte. Jövőben is ugyanazon úton fog haladni mint eddig: a magyar iskola és a magyar tanárság érdekeit fogja szem előtt tartani és ezekért fog küzdeni. Isten áldását kéri a magyar tanárságra. Az elnök szíves szavakkal köszönti *Marczinkó Ferenc* titkárt,

aki majdnem 4 évi fogság után visszatérve ezúttal először teljesíti titkári funkcióját.

Örömmel jelenti, hogy újabban az Egyesület három érdemes alelnökét érte magas kitüntetés. Szíves szavakkal köszönti elsősorban Madzsar Gusztávot, akit a király tankerületi főigazgatónak nevezett ki, és Ries Ferencet főigazgatóvá történt kinevezése alkalmából. Kívánja, hogy munkájukat a jövőben is siker koronázza. Harmadik alelnökünkben, Székely Istvánban — akit a tanárságra nézve problematikus értékű igazgatói címmel tüntettek ki — szintén a tanári rend és a magyar iskola egyik legbuzgóbb és derekabb munkását jutalmazták meg. Hasonló örömeink ad kifejezést Balog Mór igazgatósági tagunknak igazgatóvá történt kinevezésével kapcsolatban.

Az elnök e kitüntetéseket általános tanári szempontból is öröndetes jelenségnek látja. Mutatják e kitüntetések, hogy azok érdemeit — akiket a magyar tanárság a maga ügyének intézésével megbízott — fent is kezdik elismerni és megbecsülik azt, aki az iskola ügyeiért és társai érdekében önzetlenül munkálkodik.

Az elnök jelenti, hogy az Egyesület működése a nyáron sem szünetelt. Az elnökség a tanárság kívánságainak teljesítését a minisztériumban állandóan szorgalmazta. A minisztériumtól vett értesülés szerint a vizsgálati díjak felemelése olyan formában fog megtörténni, mint ahogy azt az Egyesület kívánta. A közoktatási kormány felemelte többszöri sürgetés után 50%-ra az óradíjakat is. Elvben hozzájárult a miniszter ahhoz, hogy minden tanuló felvételi díjából 1 korona a Tanárok Háza javára utaltassék. Ugyancsak hozzájárult a miniszter ahhoz is, hogy ezentúl a javítóvizsgálatért minden tárgy után 5 korona fizetendő és ez összeg szintén a Tanárok Háza javára fordítandó.

Az elnökség állandóan felszínen tartotta fizetésrendezésünk ügyét is. E kérdés azonban — mint azt felsőbb helyről közölték — csak a többi tisztviselőkkal egyszerre fog megoldatni. Sajnos, azonban erre a közel jövőben kevés kilátás nyílik. Partialis státuszrendezésünket illetőleg kilátás van arra, hogy a főigazgatók fele az V., az igazgatók pedig a VI. fizetési osztályba jutnak. Ez évben sikerült egyébként elérni, hogy a helyettes tanárok száma a lehető legkisebb számra redukáltatott. Kíváncsú és elérendő cél, hogy a helyettes tanárok a IX. fizetési osztály javadalmazásával egyenlő jutalomdíjat kapjanak, a rendes tanárok pedig a VIII., VII. és VI. osztályba kerüljenek.

Bejelenti továbbá, hogy a Tisztviselők Szolgálati Pragmatikája elkészült. Oda fogunk hatni, hogy speciális állásunknak megfelelő kívánságaink érvényre jussanak.

Kettőzött erővel fog munkálkodni az elnök a Tanárok Háza ügyének előbbre vitelén. Reméli, hogy a múlt évi szép eredmény a jövőben nem fog megcsappanni. Ő ezt egyelőre a maga feladatának tekinti, a nagybizottságot csak az ügy előrehaladottabb stádiumában kívánja életre hívni. Reméli, hogy a szerzetfenntartó alapok is adakozni fognak a nemes célra. Megfelelő formában fog fordulni pénzintézeteinkhez is, hogy nagyobb alapítványokkal támogassanak minket.

Végül jelentette az elnök, hogy új alapszabályaink értelmében legközelebb egy új alelnököt és 5 új igazgatósági tagot kell választani.

Az igazgatóság az elnök jelentését örömmel tudomásul vette.

Sajó Sándor főtitkár jelentette, hogy a miniszterium 139.460/1918. szám alatti rendeletével módosított alapszabályainkat jóváhagyta. Az igazgatóság határozata értelmében az új alapszabályok a Közlöny novemberi számában meg fognak jelenni.

A főtitkár örömmel jelentette továbbá, hogy az utolsó ülés óta a szentesi állami főgimnázium a Tanítók Háza javára 1000 koronás alapítványt tett. Horváth Lajos szegedi felsőbb leányiskolai tanár, aki jelenleg internálva van, a messze távolból a nemes céltól hevítve 200 koronát küldött a Tanárok Háza javára. Ugyancsak a Tanítók Háza javára a budapesti István úti főgimnázium V/a. osztálya 150 koronás adományt küldött.

Gaal Mózes elnökünkhöz kinevezése alkalmából érkezett üdvözlő iratokban szintén számosan új adakozásokat jelentettek be. Így a kaposvári főgimnázium tanári kara bejelentette, hogy a bejelentett 1000 koronás alapítványon felül még nagyobb összeget fog a Tanárok Házának küldeni. A zsolnai áll. főreáliskola nov. 3.-án műsoros estét rendez, melynek jövedelmét a Tanárok Házának szánja. György Lajos losonczyi kartársunk, aki már eddig is az ügy egyik leglelkesebb munkása volt, az elnökhöz intézett soraiban bejelentette, hogy személyes gyűjtése rövidesen a 6000 koronát fogja meghaladni.

A főtitkár bemutatta a budapesti VI. ker. áll. felső leányiskola tanári testületének az Egyesülethez intézett kérelmét. Az intézet az Egyesület közbenjárását kéri, hogy a leányközépiskoláknál működő polgári iskolai képesítésű női kartársaink — tekintettel arra, hogy a középiskolai képesítésű tanárokkal teljesen egyforma munkát végeznek — ez utóbbiakkal egyenlő előlépésben és javadalmazásban részesíttessenek. Az igazgatóság ez irányban meg fogja tenni a szükséges lépéseket.

A főtitkár bemutatta továbbá a szentesi áll. főgimnázium tanári karának az igazgatósághoz intézett átiratát, melyben kéri az Egyesület közreműködését, hogy az internált tanárok hazatérhessenek, vagy legalább is semleges államba internáltassanak. Ilyen irányú felterjesztéssel fogunk fordulni a vallás- és közokt. miniszteriumhoz.

Az igazgatóság örömmel veszi tudomásul, hogy Horváth Lajos szegedi kartársunk 200 koronával az Egyesületbe alapító tagul lépett be. Mivel bejelentése még az új alapszabályok életbelépése előtt történt, a fenti összeg teljes alapító tagsági díjnak számít.

A főtitkár jelentette, hogy a vallás- és közokt. miniszterium a népiskolai ifj. könyvtárak szervezetét az összes iskolákra kiterjeszti. A miniszterium ez ügyben az Egyesület elnökségétől bizalmas javaslatot kért. Az elnökség a javaslatot megtette.

A miniszterium a tanároknak ruházati cikkekkal való ellátása érdekében intézett felterjesztésünkre adott válaszában közölte, hogy

e tekintetben nem intézkedhetik, mert ez a Népruházati Bizottság hatáskörébe tartozik.

Bruckner Károly és Forgó György kartársainknak az egyesület-hoz intézett kérését az igazgatóság az elnök hatáskörébe utalja.

Új tagokul jelentkeztek és felvétettek: *Szücs István dr.* miniszteri tanácsos (aj. Székely István dr.), *Szabó András* székelyudvarhelyi ref. főgimn. igazgató, *Dobos Ferenc dr.*, *Spanyár Pál*, *Szász József*, *György Imre* székelyudvarhelyi r. k. főgimn. tanárok (aj. Jancsó Pál), *Friedrich Valéria*, *Garay Ilona*, *Strobl Paula*, *Takách Mária*, *Szárits Karola* soproni áll. leányközépisk. tanárok és *Rácz Manó* soproni áll. felsőkeresk. isk. tanár (aj. Marcsek Tibor dr.), *Kátsa Gábor*, *Kulcsár Endre*, *Benkő Barnabás*, *Helbek János*, *Biró Pál* soproni, *Lähne* főgimn. tanárok és *Röder János* Károly szászrégeni gimn. tanár (aj. Sajó Sándor). Kilépését bejelentette: *Rácz Lajos dr.* sárospataki akad. tanár.

Müller József pénztáros jelentést tett a pénztár állapotáról. Eddigi bevétel 4904·35 K. Kiadás 4400·79 K. Készpénzmaradvány 503·56 K.

A Tanárok Nevelő Házára bejelentett alapítványok összege 229.800 K. Ebből kifizettetett 84.544·79 K. Hátralékos összeg 145.255 K. Ez összeget összeadva az eddig befolyt 149.941·94 = 295.197·15 K.

Bemutatta egyúttal az újabban érkezett alapítványokat, melyekről az erről szóló »kimutatás« ad számot. Az igazgatóság ez adatokat a legnagyobb örömmel vette tudomásul.

A pénztáros ezután jelentette, hogy a Közlöny megjelenése elé egyre nagyobb és nagyobb finánciális akadályok hárulnak. A nyomdaköltségeket már nem bírjuk fedezni, olyan rohamos drágulással állunk szemben. *Múlt év szeptemberében 1000 példány nyomatása papírral együtt 220 koronába került, ma ugyanaz papír nélkül 440 koronába.* Kénytelenek vagyunk ennek következtében a Közlöny terjedelmét redukálni. Az igazgatóság beható eszmecsere után elhatározta, hogy a Közlönyt 25 ív terjedelemben jelenteti meg és pedig 3×3 íves és 7×2 íves borítékolt füzetekben.

Ugyancsak a pénztáros javaslatára az igazgatóság kimondotta, hogy a körök jutaléka 20%-nál nagyobb nem lehet.

Ady Lajos rámutat arra az anomáliára, hogy a vallás- és közoktatásügyi miniszterium számvevősege néha hónapokig sem utalványozza ki az illetményeket. Ezt már a Polgáriiskolai Tanárok kongresszusán is szóvá tették és a pénzügyminiszter elismervén, hogy e téren tényleg nincs rend, — kilátásba helyezte, hogy a bajon segíteni fog. Indítványozta, hogy amennyiben e téren javulás nem volna tapasztalható, az összes tanári és tanítóegyesületek a kormánynál egységes akciót indítsanak.

Az igazgatóság az ez irányban esetleg szükséges lépéseket meg fogja tenni.

Marczinkó Ferenc dr.,
titkár.

Kolozsvári Kör.

— Magyar oktatók pártközi politikai szervezete. —

A Kolozsvári Tanári Kör jún. 17.-én *Márki Sándor dr.* elnöklete alatt gyűlést tartott, amelynek tárgya volt a magyar oktatók politikai szervezetéről szóló indítvány ügyében való döntés. A dolog előzménye az, hogy a Kör febr. 1.-én tartott gyűlésén *Hantos Gyula* indítványt terjesztett be, amelyben szükségét látja egy országos szövetség, kamara létesítésének, amely az összes tanítószemélyzetnek védelmet nyújt, jogos ügyeit magáévá teszi s egységesen megoldja. (Orsz. Köz. Tan. Közl. 13—14. sz.) *Apáthy István dr.* úgy vélte, hogy ez országos szövetség a politikát se hagyja figyelmen kívül, hanem pártközi politikai szervezetté legyen. A Kör erre *Apáthy* elnöklete alatt az indítvány megszövegezésére bizottságot küldött ki. A bizottság, melynek még *Hantos Gyula* és *Kovács Kálmán* titkár voltak tagjai, a jelenlegi gyűlésen a következő indítványt terjesztette elő:

A Kolozsvári Tanári Kör szükségesnek tartja a magyar közoktatás összes munkásainak egyesítését egy olyan *pártközi politikai szervezetbe*, amely — függetlenül a napi politikától és az egyes politikai pártok különleges törekvéseitől — egységesen foglaljon állást a magyar oktatókat akár anyagi, akár szellemi és erkölcsi érdekeikben általánosan és az egyéni önzést kizárólag különösen is érintő minden kérdésben s a maga egyöntetű akaratával bármely politikát és politikust csak azzal a föltétellel támogasson, ha azoktól a maga anyagi, szellemi és erkölcsi érdekeinek előmozdítására kellő biztosítékot nyerhet. A magyar oktatóknak e politikai szervezete előre megállapítandó terv szerint érvényesítse szavazatát és befolyását úgy a községi és törvényhatósági, valamint az országgyűlési képviselőválasztások alkalmával és a magyar oktatóknak semmiféle szervezetében ne tűrjön meg vezetőül olyan egyéneket, akik a magyar oktatók jogos követelményeinek érvényesítésében nem tudnak vagy nem akarnak a mindenkori hatalommal vagy az oktatókéval ellenkező bármely érdekléssel szemben a kellő erővel és határozottsággal föllépni.

Az indítványhoz többen hozzászóltak.

Kiss Ernő dr. szerint olyan szövetséget kellene létrehozni, amely az összes tisztviselőket magába foglalná, de a politikát mellőzendőnek véli.

Györfly István dr. a politikai szervezkedést pártolja, *Kovács Kálmán* hasonlólépepen.

Kosutány Ignác dr. egy. tanár kénytelennek érzi magát felszólalni még úgy is, ha pályatársainak nemtetszésével találkozónék. Ő a magyar tanítósnak nem a tetszését, hanem a javát tartja szem előtt. Indítványozza, hogy a javaslat szövegéből kihagyassék mindaz, mi a politikával összefügg. A pártközi, vagy pártonkívüli állapot hamis helyzetet teremtené. Azért is, mert azt a látszatot költhetné, mintha a tanítósnak a maga érdekét mindenek fölött állónak tekintené. Azért is, mert ha valaki a politikai életbe veti magát, annak valamelyik politikai párthoz kell csatlakozni, vagy »igenet«, vagy »nemet« mondani. Se »igen«, se »neme« hamis helyzet. Ez az oka, hogy pártonkívüli állapotban még senki érvényesülni nem tudott. Valamelyik párthoz csatlakozni nem kívánatos, mert minden párt rögtön felismerve a tanítósnakban kínálókozó nagy erőt, egymást fogja túllícitálni a csábító ígéretekben, melyek csak csalódásra

vezethetnek. Veszedelmes a tanítóságra nézve a politikába való bevonulással feladni a maga tisztán kulturális jelentőségét már csak azért, mert ezzel kiteszi magát az ellenpárt támadásainak, mert ez a tanítóságban politikai ellenfelét látva, nem fogja kímélni. Egyáltalában pedig tévedés azt hinni, hogy a törvényhozásra csak azoknak van hatása, kik bent ülnek az országgyűlésben. »Osztályparlament«, »érdekképviselő« célzatos szavak. Az országos képviselők nem képviselői se önmaguknak, se rendjüknek, vagy osztályuknak, hanem az állam egészének mindeztől, tanítóstul együtt. Vannak célok, melyeket direkt nekiroharral nem lehet elérni. A tanítóság is a maga célját nem direkt politikai szereplés útján érheti el, hanem közvetve csak úgy, ha a maga kulturális és nemzetfenntartó értékét minél hatékonyabban fogja kifejteni. Az ellenkezőt egész nemzedékek fogják megsínyleni.

Kovács Kálmán szerint erkölcsi alapon lehet pártközi politikát gyakorolni, miként most a pártközi gazdapárt is megalakult. Az egyetértőket az összes pártokból egyesíteni kell. A társadalmi úton való szervezkedés csődöt mondott, a közvélemény nincs a tanársággal. Így a javaslat elfogadását ajánlotta.

Kőrösy György dr. és *Pataj József dr.* szóltak még hozzá az indítványhoz.

Márki Sándor dr. elnök a véleményeket összegezve hangsúlyozza, hogy a Kör politikával nem foglalkozik s *Kiss Ernő dr.* indítványát, aki úgy vélte, hogy a bizottság indítványa ügyében a döntést legalább is a kongresszus után való időre halasszák, szavazat alá bocsátotta. A Kör a rögtöni döntés mellett foglalt állást, mire az elnök a bizottság indítványát tűzte ki szavazásra. Az indítványt a Kör szótöbbséggel elfogadta.

Ezután *Kovács Kálmán* titkár terjesztette elő, hogy a Kör ajánlja a kongresszus figyelmébe, hogy foglalkozzék azzal, hogy a tanárok előtt minden előlépési fok nyíljon meg, hogy naturaliaikban részesüljenek s hogy a kongresszus a pénzügyminisztert is keresse fel, valamint hogy a cséplésnél közreműködő tanárok fizetése és ellátása kellőképpen biztosítva legyen. A Kör erre őt bízta meg, hogy mindezek előadására a kongresszus előkészítő bizottságában találjon módot. *Biró Vencel dr.* jegyző.

Nagyváradai Kör.

I. Nagyváradon 1918. máj. 26.-án tartott rendkívül népes ülésén *Tatár Balázs* alelnök buzdító szavakban hívja fel a kört a Tanárok Nevelő Háza ügyében való agitálásra. Ugyanő indítványára elfogadja a Kör, hogy az Elnökséget megkeresi a 4—6 hetes katonakurzusok beszüntetése ügyében, minthogy azok a tanítás komolyságát veszélyeztetik. Ugyanazon alkalomból kérjük meg az Elnökséget, hogy illetékes helyen a katonatanfolyamokon teljesített munkatöbbletért megfelelő díjazást eszközöljön ki.

Simonyi dr. hosszabb elaboratumban egy fizetésrendezési tervezetet nyújt be, melynek alap gondolata, hogy a tanárok fizetése mindenben egyenlő legyen a bírakkal. — Egy szűkebbkörű bizottságnak adatik ki.

A Kör elfogadja *Hegedűs* indítványát, hogy a jövő iskolai évben egy óra

díja nyilvános iskolában évi 250 K-nál, magánóradíja 15 K-nál kisebb ne legyen.

Kovács Béla indítványára a Kör tárgyalta és elfogadta, hogy az Elnökséget felkéri a magánvizsgálati díjak jelentékeny felemelésének kieszközlésére, minthogy az állam az öt megillető részt már jóval felemelte.

Kimondja a Kör a IV. Tanárkongresszusnak minden módon való támogatását és az Országos Oktató Szövetség megalakításának szükségességét.

II. Nagyszalontán 1918. szept. 29.-én tartott köri ülésen *Ács Károly* nagyszalontai főgimn. tanár tartott felolvasást »Az osztályozás problémája« címén. Rámutat az osztályok túlszűfolttsága okozta nehézségekre, a tanárképzés hiányaira különösen a kísérleti pszichológia terén, melynek külön tan széket követel az egyetemeken. A mai számbeli értékmegállapítás nem eléggé kifejező. A tanulók alaposabb megismerésére vezetnek: jellemlapok, személyi ívek, az iskolaorvostól szolgáltatott adatok, az írásbeli dolgozatok révén nyert bepillantások, az öntevékenység megnyilatkozásai. Ilyen megfigyelések alapján teljesebb és melegebb képet adhat az iskola a növendékeiről, mint azt a régi világ bizonyítványaiban látjuk. (Helmholtz Érettségi Bizonyítványa.) *Gedeon dr.* rámutat a tanárság pszichológiai ismeretbeli hiányaira. A tanulságos felolvasás közlését kéri. — *Hegedüs* felhossa a gyakorlógimn. paedagógiai laboratóriumát. Ismerteti a francia és svájci osztályozás módjait. — *Tatár* olyan kurzusok kötelezőkké tételét követeli, melyek hivatva volnának paedagógiai és pszichológiai műveltségünket kibővíteni. Addig is iparkodjunk a gyermeki lelket a rendelkezésünkre álló könyvekből, szakfolyóiratokból elméletileg [is] tanulmányozni.

A Kör szóvá teszi a katonai kurzusokon kívül az iskolára kényszerített egyéb mellékfoglalkozásokat (katonai gyakorlatok, katonai előadások, háborús előadások, anya- és csecsemővédelmi előadások stb.), amelyeket ötlet-szerűen szúrunk be az iskolai munkába. A Kör abban állapodik meg, hogy az iskola kiszabott munkája érdekében az ilyen melléktárgyak ránnkényszerítése határozottan mellőzendő.

Diószeghy ismerteti a Nagyszalontai Nevelő Munkások megalakulását és eddigi eredményes működését.

Gajda, nagyvárad leánygimn. igazgató új tagoknak ajánlja: *Balázs Margit dr.*, *Haller Amália*, *Peiserné Nagy Gabriella* és *Salamon Ernő* leánygimn. tanárokat. — *Hegedüs* új tagokul ajánlja: *Boda Gyula*, *Lehotzky József* nagyvárad áll. főreáliskolai tanárokat.

Tatár nagyszalontai igazgató meleg vendégszeretettel köszönti a Kör tagjait, köztük *Gajda Béla*, leánygimn. igazgatót, akinek új hivatalához a Kör nevében legjobb kívánságait fejezi ki.

Hegedüs Árpád
köri jegyző.

Temesvár-kerületi Kör.

A Temesvárkerületi Tanári Kör szept. 29.-én tartotta rendes havi gyűlését.

1. *Rédai János* elnöki megnyitójában kiemeli, hogy mivel az iskola ügye közügy, ezért a mi ügyeink iránt való érdeklődés ébrentartására minél nagyobb nyilvánosságra, a napisajtó részéről való támogatásra van szükség. Szól a magántanulók előkészítéséről, mely többnyire azért hiányos, mivel nem arra hivatott szakemberek, hanem kontárok végzik a legtöbb esetben az előkészítés munkáját. Szükségesnek tartaná, hogy ennek a kérdésnek a rendezését tűzze a Kör napirendjére. A vidéki tanulók elhelyezése sem mindig kielégítő, mivel a szülőhelyettesek jórésze nem olyan, hogy a tanulókkal szemben való erkölcsi kötelezettségének meg tudna felelni. — Ami pedig a tanárság erkölcsi és anyagi érdekeit illeti, sajnálattal látja, hogy a legutóbbi kongresszusnak eddig még semmi eredménye sem mutatkozik.

2. *Gábor Á.* főreálisk. tanár indítványozza, hogy a Kör sürgősen írjon fel az Egyesület vezetőségéhez, tégyen lépéseket a többletórák díjazásának

250 K-ra való fölemelése, valamint a magán-, felvételi-, érettségi- és pótlóvizsgálatok díjainak méltányos emelésére vonatkozólag. Több hozzászólás után a Kör az indítványt elfogadja.

3. *Bársony J.* felsőleányisk. tanár indítványára a Kör elhatározza, hogy a liceumi előadások megkezdését egyelőre elodázza, mivel egyrészt alkalmas helyiség nincs, másrészt a nem eléggé konszolidált viszonyok közt nem lát semmi garanciát az előadások anyagi sikerének biztosítására.

4. *Bodor József dr.* főreálisk. tanár indítványozza, hogy a Kör karolja fel a Nevelőmunkások Szövetségének eszméjét. A Kör véleménye az erkölcsi támogatás mellett van, bár a szervezkedés munkájában a Kör, mint ilyen, nem vehet részt, mivel csak középiskolai tanárokat képvisel, míg a Nevelőmunkások Szövetsége minden hivatásos nevelőt magába foglal.

Szentgyörgyi László dr., titkár.

Indítvány.

Az általános drágaságra, a tanári munka igazi értékelésére való tekintettel alábbiakban terjesztem elő indítványomat; kérve, a testületek, a tanári körök és végül az Országos Középiskolai Tanáregyesület hozzájárulását, hogy kellő és sürgős megvitatás, esetleges helyesbítés után az együttes erőnek és tekintélynek érvényesítésével: az indítványra hozott *határozatot* hatóságunk, a vallás- és közoktatásügyi minisztérium elfogadja és megfelelően, azonnali hatállyal el is rendelje.

1. Az óradíjak felemelése (heti 1 órát véve alapul) 200 K-ra.

2. Ennek megfelelően 100 százalékkal emelkedik az igazgatót állandóan helyettesítő testületi tag tiszteletdíja, az igazgató és a tan-díjkezelő jutaléka (kiterjesztve ezt a *felvételi díjra* is); amint igen helyesen 100 százalékkal emelték az irodai munkálatok jutalmazását és a felmerülő kisebb postaköltségeket.

3. A javítóvizsgálat díja tárgyanként: 20 K. (Le kell számolnunk végre azzal a kishitűséggel, naívsággal, hogy a javítóvizsgálatok díjazása erkölcstelen. Ez ellenkezik hivatásunk fenségével, a tanári esküvel; épen határozott állásfoglalásunk ebben a kérdésben jelzi jogos álláspontunkat.)

4. A felvételi (különbözeti) vizsgálat díja egy osztály tárgyaiért: 60, összevontan több osztály tárgyait: 90 K.

5. A magánvizsgálatok díja ugyanannyi, mint a magántanuló évi tanításdíja; de legalább 160 K. Összevont magánvizsgálatnál a díj másfélszeresét fizeti a tanuló. A magánvizsgálatoknál a bizonyítvány kiállításáért 10 K díjat fizet a tanuló; ez az összeg a bizonyítvány íróját: az osztályfőtt, jegyzőt illeti.

6. Bizonyítvány-másolat kiállítási díja: 10 K. (A díj felemelése a nevetségesen csekély, szinte borraváló-számba menő 2 K-ról azért is feltétlenül szükséges, mert ekkor a szülők jobban megőrzik a bizonyítványokat, nem hányják el.)

7. Az érettségi vizsgálat (felső leányiskolai záróvizsgálat) díja tárgyanként (az írásbeli tárgyakat külön számítva): 10 K; magántanulóknál: 20 K. Az érettségi (záróvizsgálati) bizonyítvány kiállítási díja: 20 K; ez fele részben az igazgatót, fele részben a bizonyítvány megíróját illeti. Javítóvizsgálatnál tárgyanként 20 K a vizsgálati díj.

8. Múltányos esetekben a tanári testületek a vizsgálati díjakat, ezeknek felét vagy az egészet, elengedik. Abban az esetben, ha a magánvizsgálatot tevő tanuló tandíjmentes, mentességének arányában vizsgálati díjat sem kell fizetnie.

Szabadkán, 1918 szeptember hó 28-án.

Vajda Gyula dr.

állami felső leányiskolai
és leánygimnáziumi igazgató.

KRÓNKA.

X. KIMUTATÁS

a Tanárok Nevelő Házára befolyt és följánlott összegekről.

A szeptember 3-án kelt IX. kimutatás szerint addig befolyt .. 140105.20 K

Azóta befolyt:

Nagy Sándor dr. igazgatótól a hódmezővásárhelyi ref. főgimn. tanári kara ezerkoronás alapítv. II. részl.	640.— »
Szombathy István dr. igazgatótól a jászberényi áll. főgimn. tanári kara alapítványaképen 6%-os hadikölcsönkötvényben	2000.— »
Gaal Mózes főigazgatótól a tisztviselőtelepi áll. főgimn. egy tanítványának szülője: özv. Geist Gáspárné úrnő adománya	400.— »
Kerekes Dezső pénztárostól a rimaszombati prot. főgimn. alapítv. fejében	500.— »
Wiesinger Károly igazgatótól az aranyosmaróti áll. főgimn. tanári kara II. 1000 K-s alapítványának II. részl.	40.24 »
Szlávik Ferenc brassói r. k. főgimn. tanártól följánlott 100 K-s adományának III. részl.	30.— »
Szlávik Ferenc tanártól a brassói r. k. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részl.	84.— »
Borosnyay Károly tanártól a szegedi áll. főgimn. tanári kara szept. részlete	52.— »
A gyöngyösi áll. főgimn. ezerkoronás alapítv. I. részlete	200.— »
Wollek Géza tanártól a szolnoki áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. II. részlete	60.— »
Székely Sándor igazgatótól az újverbászi főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. II. részlete	220.— »
Elekes Pál aradi áll. főreálisk. tanártól a múlt évben éretts. vizsg. tett (civil) tanulók gyűjtése	30.— »
Somosi Vilmos h. igazgatótól a trencsényi áll. f. l. isk. és keresk. isk. tanártestületének adománya	167.50 »
Frankl Antal szegedi gyógyszerész útján Horváth Lajos szegedi áll. f. leányisk. (jelenleg Franciaországban Fort de Lanvéoc-ban internált) tanár fogolytársai közötti gyűjtése: Aczél Endre 10 K, Dózsa András 20 K, Ernyei Jenő 20 K, Lehel István 30 K, Somló Imre 10 K, Szikszay Elemér 10 K, Horváth Lajos 100 K, összesen	200.— »
Hallay Zoltán h. igazgatótól a rozsnyói ág. ev. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete	350.— »
Zibolen Endre dr. tanártól a bp. VI. ker. áll. leányközépiskola 1000 K-s alapítv. I. részl.	400.— »
A szekszárdi áll. főgimn. igazgatósága megbízásából a Tolna-megyei Takaré- és Hitelbank r.-t. közvetítésével a Magyar Általános Hitelbank útján	5000.— »

Garzó Béla dr. igazgatótól a kecskeméti ref. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. II. részlete	100.— K
Az O. K. T. E. budapesti köre 1000 K-s alapítv. II. részlete ..	200.— »
Székely István dr. írói díja	4.— »
Rákóczy Géza dr. igazgatótól az úpesti áll. főgimn. tanulói és ezek szülőinek adománya a felvételtkor	146.50 »
Fodor Ferenc dr. tanártól a karánsebesi áll. főgimn. alapítv. II. és III. részlete	900.— »
Szlávik Ferenc brassói r. k. főgimn. tanártól fölajánlott 100 K-ja V. (utolsó) részlete	20.— »
Szlávik Ferenc tanártól a brassói r. k. főgimn. 1000 K-s alapítv. V. részlete	67.— »
Rencz János dr. igazgatótól a nagybányai áll. főgimn. tanári kara alapítv. VI. részlete	168.— »
A zentai közs. főgimn. igazgatóságától a tanári kar alapítványa	1000.— »
Berkeszi István dr. igazgatótól a temesvári áll. főreáliskola tanár kara I. 1000 K-s alapítványa és II. 1000 K-s alapítv. I. fele	1500.— »
A P. H. E. T. ptár útján a zsolnai áll. főreálisk. tanári kara 20.000 K-s alapítv. újabb részlete	1332.— »
Miskolcz t. h. j. f. város adománya	200.— »
Urbanek Sándor dr. igazgató h.-tól a fumei áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. III. részl.	229.92 »
Vogel Richard tanártól a zalaegerszegi áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. III. részl.	275.— »
Lichtenegger Győző ny. főreálisk. tanár alapítványa	1000.— »
Horvay Róbert dr. tanártól a debreczeni áll. főreálisk. tanári kara nevében a mellékdíjak 5%-a	46.— »
Vargha György dr. igazgatóh.-tól a bp. tisztviselőtelepi áll. fő- gimn. tanári kara alapítv. újabb részl.	120.— »
Péterffy Béla igazgatótól : I. a balassagyarmati áll. főgimn. tanári karának adománya 49 K 54 f. és 2. a balassagyarmati főgimn. IV. oszt. adománya 54 K 60 f.	104.14 »
Péterffy Béla igazgatótól a balassagyarmati áll. főgimn. ifjúságá- nak adománya az általa jegyzett és még el nem helyezett hadikölesönkötvények	1650.— »
E hadikölesönkötvények már esedékes kamatszelvevényeiért	85.50 »
Szlávik Ferenc tanár útján a brassói r. k. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. VI. részlete	84.— »
Borosnyay Károly tanártól a szegedi áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. részlete	50.60 »
Jendrassák József igazgatótól a trsztenai kir. k. gimn. alapítvá- nyának I. részlete	140.— »
Scherer Lajos tanártól a losonczy áll. főgimn. tanári kara alapít- ványa fejében 2000 K 6%-os hadikölesönkötvény és 500 K készpénzben ¹	2500.— »
Összesen	162401.60 K

A IX. kimutatás kelte óta a következő alapítványokat jelenthetem :

A balassagyarmati áll. főgimn. ifj. alapítványa	1650.— K
A jászberényi áll. főgimn. tanári kara alapítványa	2000.— »
Lichtenegger Győző ny. főreáliskolai tanár alapítványa	1000.— »
A rimaszombati prot. főgimn. alapítványa	500.— »
A rozsnyói ág. ev. főgimn. tanári kara alapítványa	1000.— »

¹ Scherer Lajos tanár ez összeg beküldésekor azon kívánságot fejezte ki, hogy ez a losonczy áll. főgimn. ifjúsága gyűjtésével (430 K) és György Lajos igazgató gyűjtésével (5165 K) *együttesen* kezeltessek, mert ezzel az intézetüknek egy alapítványi helyet szándékozik biztosítani. Az igazgató és az egész tanári kar mindent elkövetnek, hogy minél nagyobb összeget gyűjtsenek.

A szekszárdi áll. főgimn. tanári kara alapítványa 1000 K helyett	5000.— K
A temesvári áll. főreálisk. tanári kara alapítványa	2000.— »
A zentai közs. főgimn. tanári kara alapítványa	1000.— »
A zsolnai áll. főreálisk. tanári kara alapítványa 5000 helyett..	20000.— »
A följánlott alapítványok összege	261450.— »
Ez összegből ki van fizetve	106167.31 »
Még kifizetendő	155282.69 K
Ezen összeghez hozzáadva a X. kimutatás szerint befizetett....	162401.60 »
Eredmény	317.684.29 K

Budapest, 1918. október 20.

Müller József, pénztáros.

*

SZÁMADÁS

a m. kir. Honvédelmi Minisztérium Hadsegélyző Hivatal részéről az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek a hősi halált halt tanárok özvegyei és árvái támogatására 1918. október havára utalványozott összegekről.

Bevétel.

A Hadsegélyző Hivatal vezetőségének 1917. véi 56922. és 58076. sz. rendelete alapján a Hadsegélyző Hivatal főpénztára október 1-én postatakarékpénztári csekk fizetési utalványon címekre átutalt	4000.— K
Szeptember 4-én kelt számadásom szerint októberre elszámolandó maradt	120.— »
Összesen....	4120.— K

Kiadás.

A mellékelt »postautalványok feladó jegyzéke« szerint a bpesti 23. sz. postahivatalnál október 4-én 26 özvegy és 1 teljesen árva címére feladtam októberi és novemberi illetmény gyanánt 4120.— K

Budapesten, 1918 október 4-én.

Müller József.

az Orsz. Középisk. Tanáregyesület
pénztárnoka.

Váczy János dr. †

(1859 dec. 3.—1918 aug. 1.)

Sajátságos körforgása a végzetnek, hogy Váczy János sírhalma ugyanott domborul, hol valamikor bölcseje ringott: az ízig-vérig színmagyar Kecskemét ölelte gondtalan gyermekkorában őt és Kecskemét áldott földje takarja az életőrlő munkában megroskadt tetemét. És ahonnan egykor pályafutása kiindult, utolsó idejében ismét az fogadta munkakörébe: a Nemzeti Múzeum könyvtára.

Szinte most sem bírok felocsudni a fájdalmas döbbenetből, mely halála hírének vételekor megrázott. Hogyan? Elmúlhatott az elmúlhatatlan, kihamvadt egy lobogó fáklyafény, megtört egy arany-szív? Ergo Quintilium perpetuus sopor urget? — kiáltok fel Horatiusszal s nem tudok belenyugodni, hogy »levius fit patientia«. Megkönnyezem őt, mint egykori jó szomszédomat a Rózsadomb virágos ölen, elsíratom, mint huszonöt éven át fáradhatlan kollégámat s megkesergem mint

hirtelen elvesztett hű barátot. Úgy érzem, hogy igen sokra rúg azok száma, kiknek szíven hasonló érzelmek rezegnek végig. De viszont enyhületet találok abban a tudatban, hogy hatalmas irodalmi alkotásai túl fogják élni megszámlálhatatlan évek sorait, az innumerabilis annorum serieszt, mert hisz művei nemzetünk halhatatlanjainak nevéhez fűződnek.

Nem lehet itt céloim *Váczy János* képét teljesen megrajzolni vagy irodalmi érdemeit méltatni: lesz arra bizonyára idő és alkalom más hivatott körökben is; szándékom csak egy szerény fáklyát vinni utolsó útján, egy szál virágot tenni frissen hantolt sírjára.

Miután a kecskeméti kath. főgimnáziumban 1879-ben az érettségiletette, Budapesten 1879—1883-ban elvégezte a bölcséleti kurzust, nyomban reá letette a tanári vizsgálatot, tanári oklevelet nyert a tudományegyetemen a magyar nyelvből és irodalomból, valamint a történelemből; ugyancsak 1883-ban szerezte meg a doktori oklevelet. Így felkészülve, életpálya, vagy jobban mondva megélhetés után kellett néznie. Szilágyi Sándor alkalmazta őt az Egyetemi Könyvtárnál napi 3 korona fizetéssel. Ma egy átlagos borbélylegény ötpercenyi keresete. Egy év múlva átment a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárához; itt is 3 koronán kezdte, de buzgalmának méltánylásául később fizetése fölemelkedett napi 4 koronára! Háromévi szolgálat után múzeumi segéd, két év multával múzeumi segédőr lett.

A Barcsay-utcai főgimnáziumhoz 1893. augusztus 30.-án neveztetett ki és itt szolgált mint rendes tanár 1915 szeptemberéig; ekkor betegsége miatt egyévi szabadságot kapott; az 1916—7. isk. évben a Magyar Nemzeti Múzeum könyvtárában teljesített szolgálatot; a téli hónapokban már csak ritkán mehet hivatalába, mert az asztma és szívgyengülés mind súlyosabban kínozza.

Váczy János élete az utóbbi évekig szinte zavartalan, síma folyású volt. Korán nősült, boldog volt, édes otthon talált meleg családi fészében, melyet 1900 körül a Rózsadombon, a Szemlőhegyi-út szélétől védett völgy-homorulatában épült villájába tett át. Amikor csak tehetett, lelerándult szülőföldjére, Kecskemétre, hol szintén szép kis Tusculanuma, gondosan művelt szőlője, szorgosan ápolat nemes gyümölcsöse volt. A nagy szünidőt családjával rendesen itt töltötte. Itt nyert új és új táplálékot ízig-vérig való tiszta magyar érzése, ha ugyan rászorult az új táplálékra; itt elevenítette föl romlatlan, tősgyökeres magyar nyelvét, melyet tüskön-bokron szinte rajongással üzött.

Egy tanárnak sines annyira módjában a nemzeti érzést, az okos faj-szeretetet fölébresztetni, ébrentartani, mint a történelem és magyar irodalom tanárának; és e tekintetben igazán nem lehetett volna az ifjúságot hivatottabb tanárra bízni, mint Váczy Jánosra. Tömör, magvas, emelkedett szavakban szólt az ifjúsághoz, mely egy életen végig tápláló útravalót vitt magával az ő tanításaiból. Amit mondott, szigorúan meg is követelte. Belemélyedvén tudományába, néha talán többet is kívánt, mint a gimnázium szintje megköveteli, de hát ezt nem szabad szigorúan felelnünk, mikor annyszor kell beérnünk kevesebbel!

Váczy élete folyásán végigtekintve, szintén azt látjuk, mint annyi tanárén: két oltáron is áldozott, a tanításén és a tudományén; nehéz volna eldönteni, melyiknek volt lelkesebb áldozó papja, amannak-e vagy emennek? De talán nem is kell fokozati különbségeket felállítanunk s jó lélekkel megállapíthatjuk, hogy mindegyiknek, hisz tanítás és tudomány oly ikertörzseken sarjad, hogy egyiket a másiktól ha elvágjuk, elsorvad mind a kettő. Józan mértéktartása sugallta neki, mit vihet át célszerűen egyikből a másikba.

Irodalmi műveiből ha semmi egyéb nem maradt volna is fenn, mint *Kazinczy levelezése*, megdöbbenő csodálkozással kellene megállanunk; 21 kötet, majd valamennyi 600 oldalas terjedelemmel, értékes bevezetésekkel,

becses jegyzetekkel. Tudjuk, mit jelent Kazinczy a magyar iadalomban. Összegyűjtögetni, rendezni, magasabb szempontokból méltatni a szent öreg leveleit, kibetűzgetni a sokszor elhalványodott, egymásba folyó betűket, megfejteni rejtelmes vonatkozásokat a sok százra rúgó, az egész országot behálózó levelekből: szinte egy emberéletemet betöltő feladat. S íme, Váczy János fényesen megfelelt az Akadémia megbízásának; kész a nagy munka, még csak a rengetegben eligazító index vár teljes elintézésre: aztán még könnyebb út nyílik Kazinczy korának kiapadhatatlan forrásaihoz.

És Váczy János tudott magának időt szakítani, hogy a tudományos folyóiratokban számos értékes, mélyen szántó tanulmányokat, ismertetéseket, bírálatokat írjon, s megírja *Berzsenyi Dániel életrajzát*, melyet az Akadémia a Lévay-díjjal koszorúzott meg, hogy megalkossa *Kazinczy Ferenc és kora című gyönyörű munkáját*, szerkesszen háromkötetes *Olvasókönyvet* a középiskolák számára, megrajzolja két vaskos kötetben a *magyar irodalom történetét* s végül *Tompa Mihály életrajzával* szaporítsa nagyjértékű irodalmi érdemeit. Részint a hely, honnan megbízatásai erednek, részint az elismerés koszorúi, köztük a királyi elismerés ércoszorúi, de meg a könyvek közismert volta is felmentenek engem a bővebb méltánylás kötelessége alól. Ha talán helyenkint nem vetett szélesebb pillantást a külföldi irodalmakra: én erre azt mondom, hogy tisztelettel hajlom meg a rajongó nemzeti érzés bizonyos begubózódottsága előtt, mely belemélyedvén abba, ami az *édes miénk*, szinte szent rajongásában nem óhajta eltekinteni messze idegenbe. Érdemei méltánylásául az Akadémia levelezőtaggá választotta, választmányi tagja volt több tudományos egyesületnek.

Sajátságos játéka a sorsnak, hogy *Tompa* életének megírásában Váczy-nak is éreznie kellett azt a kínos, végeszakadni nem akaró vergődést, mely a szívbjajos embert, Isten szolgáját majd az öngyilkosságba kergette! Az a szív, az a szegény emberi szív, több örömet avagy több keservet tud-e okozni? De ő tűrt, igazi hősie kitarással tűrt, pedig ismerte baját; orvosainak úgy el tudott mondani mindent, hogy azoknak szinte semmi mondanivalójuk sem maradt. De tűró türelemmel viselte baját! »Hatvan felé, hazafelé« — szokta mondogatni. Hiába, az emberi élet fáklája gyorsabban ellobog, ha mind a két felén egyszerre lobogtatjuk.

Nyugodjál békében az édes anyai rögök alatt, közelében a Bánk bán lánglelkű költőjének; rád gondolva, sokszor beleringatódzom Toldi hangulatába:

Rövidebb, rövidebb lesz a napnak útja,
És hosszukat alszik rá, midőn megfutja...
Megpihen legszélén az égi határnak
S int az öregeknek: »benneteket várlak!«

Kempj József.

Perjéssy Lajos †.

(1855—1918.)

Alig kezdtük meg az ötödik háborús tanévet, máris egy szomorú kötelesség várt reánk: utolsó útjára kellett elkísérnünk Perjéssy Lajos kir. tanácsost, a verseczi áll. főreáliskola nyugalmazott tanárát. Halála előtt egy nappal még ott volt köztünk a tanári szobában és örvendtünk a viszontlátásnak s másnap már gyászlobogó hirdette az intézet homlokzatán, hogy a derék barát és jó tanár, az ifjúság lelkes és buzgó oktatója nincs már az élők közt.

Perjéssy 1855-ben Alsókálósán (Gömör m.) született, ahol atyja református pap volt. Rajztanári oklevelének megszerzése után 1877-ben megválasztották a verseczi, akkor még közs. polgári fiúiskolához, mely 1888-ban városi, majd 1894-ben áll. főreáliskola lett. Mikor Perjéssy Verseczre került, akkor itt még fehér holló volt a magyar szó. Még az igazgatója és a kollégái

sem tudtak magyarul, ő meg nem értett németül. A fiatal tanárnak a helyzete nem volt könnyű, de ő bátran szembeszállt minden közönnyel és gúnnyal s az ő nagy hazaszeretete és erős akarata legyőzött minden akadályt s sok barátot szerzett a magyar kultúrának, amelynek valóságos apostolává lett ebben az erősen nemzetiségi városban. Hogy az itteni viszonyok az 1880-as évek óta a magyarságra nézve oly örvendetesen megváltoztak, abban igen nagy érdeme van Perjéssynek, aki mindenütt az elsők közt volt, hol tenni lehetett valamit nemzete érdekében. Ő volt egyik megalapítója a Verseczi Magyar Közművelődési Egyesületnek, amely oly nagy érdemeket szerzett a magyar nyelv terjesztésével és szegény realiskolai tanulóknak segélyezésével s az ő szerkesztése alatt indult meg 1886-ban Versecznek első és egyetlen hosszabb életű magyar hetilapja, a Délvidéki Nemzetőr (1892 óta Délvidék), amelynek hasábjain kezdte meg írói pályafutását joghallgató korában a verseczi születésű Herczeg Ferenc, aki maga is elismerte, hogy »irodalmi pályás-baba korában Perjéssy volt hűséges pesztonkájá«, amire ez mindig nagyon büszke volt. Ugyancsak Perjéssy kezdeményezte a Verseczi Magyar Dalkör megalapítását és teljesen az ő alkotása városunk egyik legéletesebb egyesülete, a Verseczi Magyar Ifjúsági Önképző Egyesület, amelynek sokáig buzgó vezetője, utóbb díszelnöke volt s végül ő szervezte az itteni református anyaegyházát, amely első főgondnokát siratja benne.

Perjéssy e sokoldalú társadalmi elfoglaltsága mellett ráért írni is. Elbeszéléseit és cikkeit a fővárosi lapok is szívesen fogadták. Újságírói és írói érdemei fejében a Vidéki Hírlapírók Országos Szövetsége igazgatósági és a temesvári Arany János-Társaság rendes tagjává választotta, a tanügy és közélet mezején kifejtett sikeres működéséért pedig három ízben is jutott miniszteri elismeréshez.

1910-ben 33 évi tanári működés után nyugdíjba vonult, de a társadalmi működésében nem állt be szünet és tovább élt művészetének is. Egymásután kerültek ki ügyes esetje alól kedves akvarell-tájképei, amelyek közül a Leipziger Illustrierte-ban is láthattunk egyet néhány évvel ezelőtt. Még erős munkában találta őt a királyi kegy, midőn 1917 végén a királyi tanácsosi címmel tüntette ki, de napjai akkor már meg voltak számlálva. Évek óta gyógyíthatatlan betegség zavarja nyugalmaiban s ez ellen hiába keresett gyógyulást nyaranta Buziáson. Ez a gyilkos kór vetett véget hirtelen munkás életének szeptember 4.-én. Temetésén megjelent az Arany János-Társaság kiküldöttje is és a tanári kar, az ifjúság meg az egész város őszinte részvétele mellett folyt le, mert Perjéssy az ő kedves modorával még az ellenfeleit is le tudta bilincselni. Mikor az utolsó Isten hozzádot mondtuk neki, úgy éreztük, hogy a verseczi magyarság egy önzetlen vezérét, a magyar tanári kar pedig egyik legértékesebb tagját veszítette el benne és mindnyájunk lelkéből az a forró óhaj szállt fel a Mindenhatóhoz, bár minél több követője akadna az ő nemes példájának hazánk nemzetiségi vidékein!

Barts Gyula dr

Szilasy Hermin †.)

(1885—1918.)

A háború és a betegség ugyancsak ritkítja gyér sorainkat: újabban is megritkította az eperjesi kir. kath. főgimnáziumi tanárkarát. Te is, szeretett kartárs, itt hagytál bennünket. Korán, korábban, mint gondoltuk volna. Mert hiszen még csak tizenegyedik éve működöttél a tanári pályán, mégis annyi odaadással, hogy hosszú pályafutást kívántunk volna neked biztosítani. Évek hosszú során át szerettünk volna még véled együtt jól ismert ügybuzgósággal fáradozni ifjúságunk nevelésén és a hazai kultúra fejlesztésén. Hón óhajtottuk volna, mert te szeretted, kerested a munkát, szeretted a *közös kartársi munkát*, amely főképen van hivatva hathatósan biztosítani az iskolai nevelést. Talpon voltál, ha ennek érdekében a tanári munka szétmállását meg kellett gátolni. Vallásosságoddal, kötelességtudásoddal átérezted és meg-

értetted, hogy a valláserkölcsei téren, a mindennapi iskolai életben csak töredekés lehet a mi működésünk, ha egymás munkájának kiegészítésére, nevelői tökéletesítésére közös erővel, odaadással nem törekszünk. Te mind tanítványaiddal való bánásmódodban, mind a tanártársaiddal való szolgálatkész munkálkodásodban harmonikus összműködésre törekedtél. Ezért tanultunk téged becsülni s ezért oly fájdalmas válásunk tőled. Mert szeretted tanártársaidat, szeretted tanítványaidat, akik viszont szerettek téged. S íme, most örökre eltávoztál körünkől, környezetünkől, hogy annál fájdalmasabban érezzük, mennyire hiányzol nekünk s mekkora ürt hagyttál magad után.

Eperjes város tanártársadalma szeptember 30.-án megilletődve vette körül ravatalodat s amidőn megköszönte neked üdvös, eredményes munkásságodat, tanártársi szeretetedet és kollégialis együttérzésedet, végső utadra utolsó Isten hozzádot intett feléd. Szép lelkednek emlékét mindnyájan szívünkbe, lelkünkbe zárjuk. Isten veled!

*

Életrajzi adatai a következők: Született 1885 szept. 1. A középiskolát Szamosújvárról, a tud.-egyetemet Budapesten végezte, hol a matematika-fizikai szakcsoportból szerzett tanári oklevelet. 1908—11-ig a szamosújvári gör. kath. tanítóképzőben tanított. 1908—15-ben helyettes tanár az eperjesi kir. kath. főgimnáziumban, ugyanitt rendes tanár 1915. évtől. 1917 nov. 11.-én megházasodott. Meghalt 1918 szept. 28.-án spanyol betegségből kifejlődött tüdőgyulladásban. Hült tetemeit Szamosújvárra szállították.

(Eperjes.)

Janicsék József dr.

A Közlöny ez évi 1—4. száma még a háborús időkhöz mérten is szokatlanul nagy késéssel juthatott el kartársainkhoz. Maga a füzet kiszedve és tördelten a rendes időben elkészült ugyan, de a nyomáshoz még sem lehetett hozzáfogni, mert a kellő mennyiségű papiros hiányzott. Majdnem tíznapi késedelemmel juthattunk csak papiroshoz. Kartársaink elnézését kérjük a késedelemért.

Széchenyi-alapítvány. Az erdélyi rk. Státus gyulafehérvári főgimnáziumánál *Szentimrei István*, kolozsvári tanker. kir. főigazgató, mint az intézetnek volt kiváló tanítványa 2000 K-ás jutalomdíjalapítványt létesített annak előmozdítására, hogy gróf Széchenyi Istvánt a tanulóifjúság ideáljának tekintse, életét, munkásságát és műveit buzgón tanulmányozza s megtanulja tőle a nemcsak szóval, hanem hazánk javára tettel is munkáló hazaszeretetet. Ezen célból Széchenyi halálának évfordulóját (ápr. 8.) megelőző vagy követő vasárnap délelőtt az istentisztelet után évenként iskolai ünnepség lesz rendezendő, amelyen az igazgatónak vagy tanárnak »a legnagyobb magyar«-t méltató beszéde után jutalommal fogják kitüntetni azt a tanulót, aki gróf Széchenyi Istvánról a legjobb és magában véve is értékes pályamunkát készítette.

Kitüntetés. Ófelsége a király a személye körüli magyar miniszter előterjesztésére *Kassuba Domokos* címzetes tankerületi főigazgatónak, volt egri cisztercita rendi perjel és főgimnáziumi igazgatónak, nyugalomba vonulása alkalmából a közoktatásügy terén szerzett érdemei elismeréséül, a III. osztályu vaskorona rendet díjmentesen adományozta.

Címadoományozás. Öfelsége a király a vallás- és közoktatásügyi magyar miniszter előterjesztésére *Morvay Győző* dr.-nak, a budapesti III. kerületi állami főgimnázium igazgatójának a tankerületi főigazgatói címet adományozta.

Miniszteri köszönet. A pénzügyminiszter a VIII. hadikölcsönnek a korábbi hadikölcsönöket felülmúló és az ország gazdasági szerveztségének szilárdságát bizonyító eredményét megállapítva, köszönetét fejezte ki mindazoknak, akik hathatós támogatásukkal a hadikölcsön sikerét előmozdították. »A pénzügyminiszter úrnak e köszönetét — mondja a közokt. miniszter úr a 11308/1918. eln. sz. rendeletében — az összes iskolai hatóságoknak, valamint mindazoknak a tanítóknak, tanároknak és igazgatóknak tolmácsolom, akik hívó szavamra, fáradságot nem ismervé, tőlük telhetően mindent elkövettek a hadikölcsön sikeréért, egyúttal felhasználom az alkalmat arra, hogy a magam részéről is köszönetemet és méltányoló elismerésemet fejezzem ki ezúttal is kiváló, odaadó lelkes közreműködésükért.« — Ugyancsak a közokt. miniszter *Csübyr Bonifác* dr., gyulafehérvári rk. főgimn. iskolaorvosának és egészség-tanárának 20 éves tanári működése emlékére az egészség-tanban vagy a természetrajzban kiváló előmenetelt és lehetőleg önálló munkásságot kifejtő tanuló jutalmazása céljából 2000 K tőkével tett alapítványáért köszönetét nyilvánította.

Egyetemi tanári kinevezés. Öfelsége a király *Szentpétery Imre* dr. budapest V. ker. áll. főgimn. r. és egyet. magántanárt a debreceni tudom. egyetem bölcsész- és nyelvi és történettudományi karán újonnan rendszeresített egyetemes közép- és újkori történelmi tanszékre nyilvános rendes tanárrá, a VI. f. o.-ba, a törvényszerű illetményekkel kinevezte.

Igazgatói megbízás. A közoktatásügyi miniszter *Oberle Károly* budapesti VI. ker. áll. főreálisk. tanárt a budapesti X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimnáziumhoz áthelyezte és az intézet vezetésével megbízta. — Eltérően az eddigi gyakorlattól, az intézet vezetésével való megbízás is jelezve volt a hivatalos lapban, holott eddigelé hasonló esetekben csak az áthelyezésről szólt a miniszteri rendelet. Az új gyakorlatot szívesen fogadjuk: minthogy a királyi kinevezés keresztülvitele időbe kerül, legalább e módon történjék meg nyilvános jelzése annak, hogy az áthelyezett tanár igazgatója lesz az intézetnek.

Kinevezések. A közoktatásügyi miniszter *Hankó Márton* fiúmei m. kir. tengerészeti akad. tanárt a pécsi áll. főreáliskolához a VII. f. o.-ba, *Barkász Ernő* okl. középisk. tanárt, áll. polg. fiúisk. tanítót, a lipcsei evangélikus áll. főgimnáziumhoz a IX. fizetési osztályba rendes tanárrá; *Gajdáné Wolszky Frida* karánsebesi áll. polg. isk. r. tanítónőt a nagyváradi áll. leányközépiskolához a IX. f. o.-ba r. tanítónővé; *Koráni Elemér* zombori áll. főgimn. helyettes hittanárt, jelenlegi állomáshelyén a magyarországi vallásalapból javadalmazott hittanárok létszámába, a IX. fizetési osztályba rendes hittanárrá; *Lengyel Endre* tanárt a hajdúnánási ref. főgimnáziumhoz, *Fehér Sándor* szatmárnémeti ref. főgimn. tanárt a csurgói ref. főgimn.-hoz, *Száz Károly* székelyudvarhelyi ref. főgimn. helyettes tanárt a kisújszállási ref. főgimn.-hoz a fennálló szerződés értelmében rendes tanárrá kinevezte.

Áthelyezések. A közoktatásügyi miniszter *Erdélyi Alajos* kassai áll. főreálisk. tanárt a kolozsvári középisk. tanárképző intézeti gyak. középiskolához; *Borz Gyula* budapesti X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimn. tanárt a budapesti I. ker., *Olariu Terentius dr.* kisvárdai és *Szalkay Alfons* újpesti áll. főgimn. tanárt a budapesti IX. ker., *Szentirmay Imre dr.* nagykállói áll. főgimn. tanárt a budapesti X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimnáziumhoz, *Czuppon János* dombóvári kir. kath. főgimn. tanárt a kassai, *Gergelyi Béla* fiumei áll. főgimn. tanárt a székesfehérvári, *Steiner Mór* erzsébetvárosi áll. főgimn. tanárt a lőcsei, *Schütz József dr.* fiumei áll. főgimn. tanárt a temesvári, *Heller Bernát* budapesti II. ker. áll. főreálisk. tanárt a budapesti V. ker., *Horváth József* szatmárnémeti kir. kath. főgimn. tanárt a kassai, *Óváry Imre* aranyosmaróti áll. főgimn. tanárt a nagyváradi, *Elek Oszkár dr.* aradi áll. főreáliskolai tanárt a budapesti VI. ker. áll. főreáliskolához áthelyezte.

Új tanáregyesület. E címen két ízben is foglalkoztunk már a leányközépiskolai tanárság egy részének azzal a tervével, mely külön Országos Leányközépiskolai Tanáregyesület szervezését célozza. A terv nem talált a leányközépiskolai tanárság minden rétegében helyeslésre, s nagyon sokan célravezetőbb módnak azt látják, ha az OKT kebelében fog a leányközépiskolák tanársága — esetleg külön szakosztály létesítésével — számarányának, erkölcsi és értelmi súlyának megfelelő érvényesülést nyerni. A *máramarosszigeti* áll. leányközépiskola tanár-testülete pl. a kérdésre vonatkozóan az előkészítőbizottsághoz intézett, de minden középiskolának is megküldött következő levélben fejtette ki álláspontját:

Tisztelt Bizottság!

Az újabb felszólításra ismételten kijelentjük, hogy külön leány középiskolai tanáregyesület alakítását nem tartjuk szükségesnek. Épen nem most, amikor a felsőbb leányiskolának leányközépiskolává való átszervezése által közelebbi kapcsolatba léptünk a fiúközépiskolákkal. Ezentúl úgy pedagógiai, mint adminisztratív és személyi kérdésekben közös céljaink és érdekeink vannak. Ezeket szolgálja az OKT. És annál eredményesebben szolgálhatja, minél szorosabb kapcsolat van a tagjai között. Mi ennek a kapcsolatnak a lazulását és az erők szétforgácsolását látjuk egy külön leányiskolai tanáregyesület alakításában. Nekünk erőt és tekintélyt az OKT-tel való minél szorosabb kapcsolatban kell keresnünk. Az új egyesület nem annyira az OKT erejét fogja gyöngíteni, mint inkább akadályozni fogja a mi elhelyezkedésünket és megerősödésünket az új viszonyok között.

Máramarossziget, 1918. szeptember 19.

Szíves[kartársi üdvözléssel:

Otrók Mihály,
igazagató.

Az a reményünk, hogy a leányközépiskolai kartársak az OKT vezetőségében az őket méltán megillető szerepet az új alapszabályok értelmében elnyervén, közös egyesületünk keretén belül alkalmas munkatertet találnak a leányközépiskolák sajátos pedagógiai és személyi kérdéseinek megvitatására és megoldására is.

Nem-állami tanárok községi pótadója. Az állami és nem állami tanárok szolgálati viszonyainak teljes azonosításáért folytatott évtizedes akción ezen a ponton sem vezetett még eredményre. Pedig, hogy a tisztviselői illetmények után szedett községi pótadó, különösen *ma*, mennyire méltánytalan teher nem-állami tanártársainkon, azt a legilletékeőbb fórumok, maguk az érdekelt városok is érzik. Sőt nem-

csak érzik, hanem egyik-másik város az orvoslásáról is gondoskodik már. Így pl. legutóbb *Zilah* r. t. város képviselőtestülete mondotta ki, hogy a községi közköltő fizetése alól tisztviselői illetményeikre vonatkozóan mentesíti az ottani ref. Wesselényi-kollégium tanárait. Arról is mostanában olvastunk, hogy *Szatmárnémeti* város törvényhatósági bizottsága az ottani ref. tanítónőképző tanárai számára is megadta azt a mentességet, amiből azt következtetjük, hogy a régibb alapítású nem állami középiskolák tanárai ezt a mentességet már előbb megnyerték. — Mindezek öröndetes jelenségei a magyar városok méltányosságának, de nekünk más és végleges megoldásra van szükségünk: törvényhozási intézkedésre, amely minden városban és egységesen felmenti a nem-állami tanárokat a községi közköltő fizetése alól. Talán nem csalogódunk, ha legalkalmasabbnak erre épen a mai időt tartjuk, amikor vitán és bizonyítékon felül áll a tisztviselők lehető pénzügyi tehermentesítésének szükségessége.

Halálozás. Újabban az alábbi kartársaink elhunytáról értesültünk: *Acsay József*, kr. áldozópap, nyitrai főgimn. tanár; megh. élete 28., tanári működése 5. évében;

Andor József, író, közp. szolg. br. középisk. igazgató; megh. élete 47., tanári működése 21. évében;

Horák István, szentgotthárdi áll. főgimn. tanár; megh. élete 33., tanári működése 7. évében;

Treszkony János, trencsényi rk. főgimn. tanár; megh. élete 50., tanári működése 26. évében;

Bartal Kornél dr., szekszárdi áll. főgimn. tanár; megh. élete 37., tanári működése 16. évében;

Török István dr., a kolozsvári ref. koll. nyug. igazgatója; megh. élete 69., nyugalombavonulása 10. évében;

Fabian Miklós, gör. kath. lelkész, a belényesi gk. főgimn. tanára; megh. 48 éves korában, tanári működése 25. évében;

Szilasy Hermin, eperjesi kir. kath. főgimn. tanár; megh. élete 33., tanári működése 10. évében.

Emléküket kegyelettel fogjuk megőrizni!

Kérelem. *Vajda Gyula dr.* szabadkai állami leányközépisk. igazgató kéri a megküldött Középiskolai Határidőnaplárakért és Tárgymutatókért járó összegnek szíves kiegyenlítését. A példányokat ma már nem fogadhatja vissza.

A lakáspénzek új megállapítását halaszthatatlan köztisztviselői követelménynek mondotta ki az ÁTOE-nek igazgató-választmánya s ez okból a tisztviselői lakbérek 50%-os felemelését kívánja. Az 1918. évi XXVII. t.-c. 7. §-a értelmében ugyanis az állami tisztviselőket megillető lakpénznek tíz évre történt megállapítása a folyó év III. negyedével már le is járt. Minthogy pedig általánosan tudott dolog, hogy nagyon sok helyen (elsősorban Budapesten) a most lejárt 10 év alatt a tisztviselők jelentékeny része fizetéséből volt kénytelen szűkösen megállapított lakáspénzét pótolni, a lakáspénzek megfelelő felemelése elől a kormánynak semmiképen sem lehet és szabad kitérnie. Az eddigi lakpénzek megállapításának — amellet, hogy a lakbérek minden foko-

zatban alacsonyak — van még egy nagy szépséghibája. Az, hogy a szolgálati szabályzatokat figyelembe nem vette. Ugyanis az állami tisztviselők szolgálati szabályzata szerint a XI. és a X., valamint a VIII. és VII. fizetési osztályban a tisztviselőknek egy- és ugyanazon lakrészekre (2 lakószoba és megfelelő mellékhelyiségek, illetve 4 lakószoba és megfelelő mellékhelyiségek) van igényük. Ezzel szemben a Budapesten székelő XI. f. o.-ú tisztviselő a X. f. o.-ban levő tisztviselőhöz képest évi 100 koronával, a VIII. f. o.-ban levő tisztviselő pedig a VII. f. o. tisztviselőhöz képest évi 300 koronával kisebb lakpénzt kap. A többi állomáshelyeken is e fizetési osztályokban levő tisztviselők lakpénzei között megvan a megfelelő eltérés. Az újabb lakpénzek megállapításánál tehát méltányos és igazságos, ha a kormány e fonákságot is orvosolja. Hogy a XI. és X., valamint a VIII. és VII. fizetési osztályban levő tisztviselők részére a lakrészekhez képest a lakpénzeknek ugyanazon összegben való megállapítása mennyire jogosult és igazságos, igazolja a katonatisztek lakpénzének megállapítása: hiszen a hadnagy és főhadnagy, továbbá az őrnagy és alezredes, akiknek egy- és ugyanazon lakrészekre van igényük, *ugyanolyan összegű lakpénzt is élveznek!*

Pályák és — pálmák. Minden hozzáfűzött észrevétel nélkül mondjuk el, mint művelődéstörténeti adalékot, az alábbi esetet. A Paedagogium egyik végzett növendéke fölvételét kérte a tanítóképző-int. tanárképzőbe, az Apponyi-kollégiumba, de nem vették föl. Mivel vidékre — esetleg valamely falusi polgári iskolához — nem akart kimenni, pályaváltotásra gondolt, s csakugyan sikerült is neki egyik fővárosi napilap könyvkereskedő-osztályában alkalmazást nyerni. Az első hónapra — mint próbaidőre — 400 K fizetést kapott. A hónap leteltével, okt. 1.-től állandósították s évi 9600 K-s fizetést biztosított számára a vállalat. Még csak annyit, hogy a fiatalember — aki, szerencséjére, még idejében mondott búcsút a tanúgynek — *21 éves.*

A háborús tanévek között az ötödik — és remélhetően utolsó — ígérkezik a legkeservesebbnek. Az élelmezés s a mezőgazdasági munkálatok érdekében adott vakációk, továbbá a szénszünet után most új és más kényszerűségből kellett bezárni a csak alighogy megnyitott iskolákat. Október egész folyamán úgyszólván az ország minden iskolájában szünetelt a tanítás a spanyol-influenza miatt s félünk lehet tőle, hogy november hónapi tanításunk egy része is áldozatul esik a makacs járványnak. Pedig általánosan tudott dolog, hogy éppen *október és november* hónap az iskolai évnél legértékesebb időszaka. Nagy aggodalommal nézünk a tél elé is: ha a fűtési nehézségek ez évben is csak az iskolák — s éppen az iskolák — több hetes bezárása árán úszhatók meg, akkor az 1918/9. iskolai év még a többi háborús tanévhez mérten is szomorú emlékezetességgé lesz a magyar oktatásügy történetében. A járvány elfojtására erőtlen és tanácstalan volt különben is fogyatékos közegészségügyi adminisztrációnk. A szén dolga azonban egészen más: ez tisztán technikai kérdés, s így remélhetjük, hogy nem éppen a magyar iskolák bőrén fogják a hiányzó szénmennyiséget előteremteni.

Olyan balintézkedés volna ez, mely végzetesen éreztetné hatását amúgyis züllőfélben lévő iskolázásunkkal.

»Egészségesen távozott« — szokták írni a rossz cseléd szolgálati könyvének azon rovataiba, ahol egyébként hűségéről, szorgalmáról, ügyességéről, erkölcséről kellene véleményt mondani. Nekünk is van egy ehhez hasonló formulánk: a szolgálatát betöltő tanárnak 30—35 évi működését azzal intézik el rendszerint, hogy »számára ennyi meg ennyi nyugdíjat (esetleg még: ennyi meg ennyi lakbérnyugdíjat) utalványozok.« Még az igazgatók csak megkapják a nyugdíjazási rendeletbe fűzött miniszteri köszönetet és elismerést, — ami ugyan szokatlan és illogikus, mert *királyi* kinevezésű tisztviselőt *királyi* és nem *miniszteri* elismerés illet, ha illeti, de még ez sem szokott napvilágot látni a VKM hivatalos lapjában, ahol egyébként aggodalmas pontossággal teszik közzé a bábáknak — nem szokrateszi értelmű, hanem valóságos bábáknak — egy évre való alkalmazását. Mindezek a régi megfigyelések annak a kapcsán jutnak most eszünkbe s tesszük papírra őket, hogy a hivatalos lap legutóbbi számának híradása szerint egy érdemes felsőkeresk. tanártársunk nyugdíjaztatása alkalmából *királyi* kitüntetést nyert. Nem kívánunk, dehogy is kívánunk mi minden nyugalomba vonuló tanár részére *királyi* elismerést, de viszont olyan lehangoló a nyugalomba lépőkre is, a tovább-szolgálókra is, amikor érdemes, munkás férfiak 6—7 luszttrumnyi értékes működésük után a nyugdíjuttalványozás száraz közlésével szakítatnak el az iskolától. Hiszen még csak azt sem lehet az ilyen emberről mondani, hogy »egészségesen távozott«, mert biz' az rendszerint kimerülve, megrokknanva távozik az iskolából, hol kimerülését, megrokknását szerezte.

KÖNYVSZEMLE.

Ungarn. *Land und Volk, Geschichte, Staatsrecht, Verwaltung und Rechtspflege, Landwirtschaft, Industrie und Handel, Schulwesen, wissenschaftliches Leben, Literatur, Bildende Künste.* — Budapest, 1917 (1918). Franklin-Társulat kiadása, 471 lap, ára 10 K.

Bizony nem könnyű dolog a magunk országáról a külföld részére könyvet írni. Aki erre vállalkozik, annak eleve mintegy bele kell helyezkednie a külföldi olvasó értelmi világába, lépten-nyomon szem előtt kell tartania igényeit és szükségleteit és ehhez képest, vagyis a mű céljának, rendeltetésének megfelelően kell kiszemelnie az anyagot. Ugyanez áll a feldolgozás módjáról, amiben rendszerint önkéntelenül is megnyilatkozik a szerzőnek egyéni, sőt nemzeti jellege. Mindez széles látókört, nagy előrelátást és érett tapasztalást feltételez, mert másként lát és ítél a hazai, másként az idegen szem.

Az előttünk fekvő kötet könnyen felfogható általános áttekintés képében (*leichtfassliches Gesamtbild*, Előszó 3. l.) Németország műveltebb osztályainak igényei mellett bizonyos mértékben a szakköröket is

kielégíteni igyekeznek. Amennyire mi tudjuk, ez utóbbiaknak elsősorban tárgyi alapra, adatokra van szükségük, ami mellett a személyi vonatkozások (nevek, vélemények, stb.) nagyon háttérbe szorulnak. Amazok a külföldi olvasót arra képezik, hogy önmaga alkosson magának független véleményt, míg saját nézeteink túlságos hangoztatása, bármennyire érthető is ez emberi és lélektani tekintetben, az elfogult, bizalmatlan és esetleg rosszakaratú külföldi előtt könnyen tolazkodónak, sőt gyanusnak fog feltűnni. Ilyes munkáknak elsősorban felvilágosító írásoknak kell lenniök, csak azután s mintegy háttérben gondolhatnak védekezésre, igazolásra. Már az Előszó (4, 8) utal az erőszakos magyarosítás igaztalan vádjára, ezzel foglalkozik az iskolaügyi fejezet első része is (380—82); »*Magyarisierung*«-ról van még szó a név- és tárgymutató szerint a 42. és 198. l. Másutt öndícsérettel és mentegetődzéssel találkozunk.

A magyar és a német, vagy mondjuk általában: európai pápaszem közti eltérés főleg személyi dolgokban nyilatkozik meg. A külföldi olvasó részére közömbös és felesleges az, hogy ki volt Gönczy (385), Zirzen (389), Gyertyánffy (390), Molnár A. (391), Klamarik (393), Bartoniek (396); Zemlént 2 ízben (397, 417); a két Eötvöst 4 helyen említik (396, 397, 415, 421). Mi legkevésbé sem óhajtuk csorbítani ezeknek kiváló érdemeit, de azt hisszük, hogy a külföldi szakférfiakat pl. a tan- és óratervek mégis jobban érdekelnék. Ugyanaz a szerző a képzőművészetek fejezetében egyébiránt önmaga is elismeri, hogy több név említésére engedte magát csábíttatni, mint ahogy eredetileg szándéka volt (459). Ennek a műnek főhibája azonban, a nyelvi fogyatkozások mellett (l. lejjebb), az, hogy híján van a még ilyen gyűjteményes munkára is kötelező egységeségnek tervezet, tartalom és alak dolgában. Igaz, hogy az Előszó (3) kifejezetten hivatkozik arra, hogy az egyes részekre »nem állapítottak meg sajátos tervszerű eljárást« és a feladat megoldását »az egyes cikkek íróinak kipróbált és illetékes ítéletére bízták;« ám ez a beismerés nem okolja meg az említett hiányt.

Könyvünk sorrendben a következő fejezetekre oszlik, amelyeknek szerzői nagyobbára egyetemi tanárok és akadémikusok: Magyarország földje és népe, Chelnoky J. (105 lap). Magyarország történelmének áttekintése, Marczali H. (97 l.). Magyarország és társországainak államjoga, Polner E. (54 l.). Közigazgatás és jogszolgáltatás, Magyar G. (41 l.). Mezőgazdaság, Rubinek Gy. (37 l.). Ipar és kereskedelem, Gratz G. (32 l.). *Iskolaügy*, Alexander B. (30 l.). Tudományos élet, irodalom, képzőművészetek, Alexander B. (51 l.). Önkéntelenül feltűnik, hogy ezeknek a fejezeteknek terjedelme a sorrend szerint csökken; avagy talán — amit nem tartunk valószínűnek — a sorrendet a fogyó terjedeleme szerint állapították volna meg? — Bevezetésül Berzeviczy Albert írt igen figyelemreméltó »Előszót«, amelynek férfias nyíltsága egynémely ellenfelünk kezében támadó fegyverré válhatik. Berzeviczy ezzel a nemcsa vallomással végzi: »Nekünk tehát semmit sem kell letagadnunk és palástolnunk, de semmihez sem kell hűtleneknek lennünk, hogy Németországnak baráti jobbot kínáljunk a szellemi munka terén is és szövetséget az emberi művelődés békés szolgálatában.«

A Pester Lloyd máj. 10. sz.-ban megjelent névtelen ismertetés

szerzője Cholnoky munkáját vallja a legjobbnak. Adatok dolgában szerintünk a mezőgazdasági, úgyszintén az ipari és kereskedelmi rész válik ki. Olvasóink igényeire és a térbeli takarékosagra való tekintettel behatódobban csak Alexander B.-nak iskolaügyi dolgozatával foglalkozunk, mely mindvégig eleven, részben személyesen színezett előadásban általában helyes képet ad közoktatásügyünkről, helyenként saját hivatott szakértő véleményével (pl. 401—2), amire önmaga is kifejezetten súlyt vet (379, 441). Ezeket az előnyöket, sajnos, károsan befolyásolja egy sereg szépséghiba, amelyekkel egyébiránt a könyv más részeiben is találkozunk. A német olvasó joggal fog bosszankodni, sőt felháborodni ezen idegen kifejezésekkel, mesterkelt és erőszakos mondatszerkezetekkel telített német nyelven és a lépten-nyomon felbukkanó sok-sok pongyolaságon. Ime csak néhány mutatóba: »informiert 381, figuriert 386, 405, reorganisiert und differenziert 387, existiert 388, offiziell publiziert 392, 410, 411, diplomiert 393, rekrutiert 396, diskutiert 397, funktioniert 397, ediert 410, laboriert 410, mehr produzieren als konsumieren (411), Faktor 378, obligat 381, Material 381, Agitation 381, rapid 385, 400, organisierte Büros 387, munifizent 389, epochal 392, pekuniär 393, Agenden 398, Novelle (törvényjavaslat helyett) 384, Pendant 425, stb. stb. Ma, amikor a nemzeti felbuzdulás hatása alatt a németek még az eddignél buzgóbban igyekeznek nyelvükből minden idegenszerűséget kiírtani, úgy vélem, ezzel a jogos törekvéssel nekünk is számolni illenék. A hadijogon még menthető számos sajtóhibáról (pl. 7, 386, 387, 390, 397, 401, 406, 414, 415 stb.) nem szólok, viszont kevésbé menthető az elég sűrűn előforduló helyesírási hibák (pl. 3, 6, 7, 8, 387, 393, 401, 441 stb.). Nem jól hat ugyanannak a jelzőnek közvetetlen ismétlése sem (pl. 378, 389, 390, 412). Nyelvtanilag helytelenek pl. ezek »Die Zentralverwaltung Ungarns ist nicht in allen seinen (e hely. ihren) Teilen einheitlich« (274). »Die einzelnen Fakultäten datieren von (e hely. aus) den Jahren« (406). »Vor Allem (e hely. allem) müssen wir uns mit der geschichtlichen Wahrheit verabfinden (e hely. abfinden)« (7). »Das Zentrum gleichsam der Anstalt (e hely. Gleichsam das Zentrum)... ist eine... Bibliothek« (396). De nem folytatjuk, mert az elfogulatlan olvasó már ebből is láthatja, hogy a nyelvi gondosságnak és fegyelmezésnek ez a hiánya egyrészt mennyire fogja károsítani ennek az érdemes munkának remélt hatását, másrészt milyen véleményt fog szükségképpen megérlelni a mi német nyelvi tudásunkról és tanításunkról.

Ámde ezzel bíráló tisztünket még nem meritettük ki. Szólnunk kell még a kisebb tartalmi fogyatkozásokról. Gyakran merő általánosságokat kapunk ott, ahol kézzelfogható adatok lennének helyükön. »A népiskolák költségvetése évről-évre emelkedik« (388); de mekkorák ezek a költségek? A 403. lapon a szerző nagyjában érinti a főiskolai tanárok fizetését, de a többi iskolák tanerőinél erről mit sem szól. A polgári iskoláknál (383) megemlíti, hogy 131 felekezeti, a többség állami (de hány? Az utolsó min. Jelentés szerint 196; volt ezenkívül 129 községi, 53 magán, stb., összesen 526). »Az Akadémia... jelentékeny közönyvtárral és tekintélyes vagyonnal rendelkezik« (409), a 410. l. ismét: »Az Akadémia tekintélyes könyvtárral rendelkezik«. (Hogy mennyivel, ill.

mekkorával, azt nem mondja.) A görögptóli tantárgyaknál (393) nem említi, hogy a görög irodalmat magyar fordításban művelik, a »minta-gimnáziumról« (392) azt állítja, »hogy mindég csak négy évfolyamból állt«, noha évek óta 8 osztályú intézet; a reáliskoláknál szóval sem említi az 1887-ben kezdeményezett rendkív. latinnyelvű tanfolyamot. Hogy »a humanisztikus tantárgyak nálunk a rövidebbet húzzák« (394), azt nem merném állítani. Itt (394—95) a szerző különben is több állítást kockáztat, amelyek a legújabb (1914. évi) min. Jelentés adataival ellenkeznek. Pl. amikor a gimnáziumi tanulók szaporodását 25%-ra, a reáliskolaiakét 18%-ra teszi (a Jelentés 77. l. szerint: »A gimnáziumokba felvett nyilv. tanulók szaporodása —2·3% — aránylag jóval kisebb a reáliskoláknál: 4·4%«). Alexander szerint az érettségire jelentkezők száma a gimnáziumban 6000, a reáliskolában 600; a min. Jelentés szerint: gimn. 5250, reál. 713, ami lényegesen eltérő arányt eredményez. Felső kereskedelmi iskoláink (»höhere«, nem pedig »obere«) különös vonzerejét az egyévi önkéntességre jogosító érettségi bizonyítványuknak tulajdonítja, jóllehet ezt a népszerűséget (?) merőben annak köszönhetik, hogy az érettségit egy évvel hamarabb adják, mint a többi középfokú iskola. Nem helyeselhetjük, hogy a szerző teljes hallgatással mellőzi székesfevárosunknak kiválóan fejlett és a külföld előtt is figyelemreméltó iskolaügyét s hogy »nem óhajt bővebben foglalkozni a testi nevelésügygel« (399), noha ez nálunk mindenkor különös figyelemben részesült és a mai viszonyok között és a jövőben még nagyobb megbecsülésre érdemes. Az ilyen és ehhez hasonló hiányok és hézagok annál feltűnőbbek, mert másrészt merőben felesleges dolgokra is bukkanunk. Így pl. a német olvasót aligha kell felvilágosítani arról, hogy az egyetem élén a szabadon választott rektor, a karok élén pedig dékánok állnak (402); hogy a bölcsészeti kar az irodalmakat és természettudományokat öleli fel (403), stb. Ilyen magától értetődő dolog a 248. lapról ez is: »Minden miniszternek megfelelő segédszemélyzet áll rendelkezésére, amelynek összességét szintén (sic!) »minisztériumnak« hívják«. Ártatlanabb, de azért nem kevésbé zavaró pontatlanságok ezek: »Collège normal« (397) helyett »École Normale«; »Elementarschulen« (381, 384, 387) a németeknél használatos »Volksschulen« helyett; a budapesti műegyetem nem »polytechnische Hochschule« (402, 405), hanem »Polytechnikum«; a főiskolák hallgatóit nem »Schüler« (402), hanem »Hörer« elnevezéssel szokták illetni. Helységneveink hol magyarok, hol magyarok és németek, többnyire azonban csak németek (pl. 402, 405, 413 és a mellékelt térképen), ami a külföldi olvasóra szintén zavaróan hat. Itt jegyezzük meg, hogy míg a könyvnek 5 első fejezetét a tartalomjegyzék vezérszók szerint áttekinthetően összefoglalja, a 3 utolsó fejezetet csak rövid címmel említi.

Alexander B. azt írja (379), hogy amennyire lehetséges volt, igyekezett az igazságot megmondani. Ez nagy mértékben sikerült neki és ugyanezt választottuk mi is irányelvül. Ezért reméljük, hogy a mi igazságainkat sem fogják idehaza félremagyarázni, mert egyetlen céljuk az, hogy egy jó könyvet még jobbá lehessen tenni. Az esetleges új kiadásnál főleg két dologra kell figyelemmel lenni: lényegesen ki kell egészíteni

és bővíteni a tárgyi adatokat és nyelvi tekintetben gyökeresen át kell dolgozni a szöveget. Sőt talán azzal az elvi kérdéssel is lehetne foglalkozni, vajjon nem volna-e célszerű, az egész munkát egy-egy leíró és statisztikai részre bontani és ezzel a kettős célt : a művelt közönségnek tájékoztatását és a szakférniak igényeit, az eddiginél jobban elérni. Az áttekintést még előmozdítaná a dől, esetleg ritkított szedésnek sűrűbb alkalmazása, míg néhány szép és jó képnek felvétele a kedvező összbemomást fokozná.

A Pester Lloydnak cikkírója (l. fent) úgy véli, hogy ez a könyv nem az, amelyet vártunk; nem az, amelyre szükségünk van. »Ezt a könyvet Magyarországról csak egy ember lelkes munkája hozhatja létre, olyan magyar emberé, aki európai szemmel lát.« Mi is azt valljuk, hogy »Ungarn« nem volt, hanem lesz, de a megvalósítás módját illetőleg más nézetet vagyunk. Mert vajmi nehezen és ritkán fogunk *egy* olyan emberre akadni, aki hazáját *minden* téren és vonatkozásban olyan alaposan ismeri, amint azt a nagy célnak megfelelő munka megkívánja. Nekünk minden egyes területre szükségünk van egy-egy európai tekintettel és értelemmel rendelkező magyar szakemberre. Ezen munkafelosztás mellett a sikert csak az fogja biztosíthatni, ha eleve jól és végig megfontolt munkatervet dolgozunk ki és annak betartásáról szigorúan gondoskodunk is. Az előttünk fekvő, igen szép szedésű és bizonyára a legjobb szándékkal világgá bocsátott »Ungarn«, ezen két alapfeltétel híján, nem válhatta ugyan be a jogos várakozásokat, de azért értékes előkészítő munkaszámba megy és mostani alakjában is üdvös hatással lehet. Ezt reméljük és kívánjuk.

Kemény Ferenc.

Történelem a leányközépiskolák használatára az új tantervnek megfelelően. II. oszt. Dr. Takáts György; Athenaeum, ára. 2 K.

A tankönyv elején — bevezetésképen — a történelem előtti idöket, illetve azon kor egyes tájékoztató ismereteit és meghatározásait közli (az emberfajok keletkezése, a nyelvcsaládok, az öskori emberek életmódja, a vallási viszonyok stb.). Ez helyes, mert így már bizonyos általános történeti fogalmak elsajátítása után kezdetünk a történelem tanításához.

Ebben a kis könyvben körülbelül minden fontosabb esemény és történeti adat feltalálható s így, bár tartalmas tankönyvnek mondható, felhalmozott adatok miatt itt-ott mégis kissé kivonatszerű íze van. Ugyanis a könyv a lehetőséghez képest, ha röviden és csak érintve vagy adatszreűleg is, de igyekszik lehetőleg mindenről megemlékezni.

Emellett azonban marad ideje és helye a mesék elmondására is, pl. bőven foglalkozik Heraklesszel, a görög hősökkel, Róma alapításával stb., de viszont a spártai szokásoknak, a római vallásnak és az isteneknek ismertetése teljesen hiányzik. Nélkülözzük benne a földrajzi ismeretek közlését is.

Általában azonban az eseményeket elég könnyedséggel meséli és beszéli el s így az adatok nagyobb számú felsorolása mellett is nem haladja túl a növendékek felfogó és elsajátító képességét. Dr. Acsay István.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Schmidt Frigyes: Forró napok. Feljegyzések a 24-es honvédek első harcaiból. Hajdúböszörmény, Szmuk G., 1918., 136 l., 8°, ára 7 K.

Bittenbinder Miklós dr.: A magyar leányiskola kérdése. Különlenyomat az »Uránia« 1918. 6—8. számából. 24 l., ára 1 K.

Pruzsinszky János dr.: Piis manibus. Ponori Thewrewk Emil emlékezete. A Phil. Társ. közgyűlésén tartott emlékezés. Budapest, Franklin, 1918., 32 l., ára 2 K.

Emlékkönyv a reform. négyszázados évfordulójára. A sepsi ref. egyhm. egyh. értekezletének megbízásából szerkesztette Tótkés József. Sepsiszentgyörgy, Kossuth-ny., 1918., 208 l., 8°, ára 5 K.

Péter Mózes: A reformáció lényege, jelentősége és hivatása. Vallástört. tanulmány. Sepsiszentgyörgy, Kossuth-ny., 1918., 76 l., 8°, ára ?

A fogalmazás tanításának vezérkönyve. Az elemi iskolák összes osztályainak feldolgozott anyaga a gyermekek eredeti dolgozataival és rajzaival. Előszóval ellátta Weszely Ödön dr. egyet. tanár, írták: Dénes Sándor, Vikár Kálmán és Abonyi Ármin székesfőv. tanítók. Bpest, 1917, Liptsey K., 159 l. 8°, ára 6 K.

Szterényi: Népesedés-politika gazdasági szempontból. 16. sz., ára 80 fillér.

Tauffer Vilmos dr.: Az anya- és csecsemővédelem szervezése. 17. sz., ára 80 fillér.

Madzsar József dr.: A szoptatódajka-kérdés. 18. sz., ára 1 K.

Orsz. Stefánia-Szövetség az Anyák és Csecsemők Védelmére kiadványai. Budapest, 1918, Pfeiffer F.

LAPSZEMLE.

A németországi középiskola jövőendő nemzeti irányzata. Nagyravagyunk a németek önérzetével és így gyönyörűséggel szemléljük öntudatos munkájukat, ám *Gerhard Budde dr.* tanár úgy véli, hogy a németek nemzeti öntudata sohasem volt túltengő, de hiszi, hogy azt a háború remélhetőleg fokozni fogja. Ezt a jellemző kijelentést abból az alkalomból teszi, hogy a »Gartenlaube« egyik minapi számában (az 1918. évf. 341—2. l.) Rommel »Die Not der höheren Schule« c. munkája kapcsán cikket ír arról: milyen legyen a németek jövőendőbeli magasabb iskolája, ahogyan ők a középiskolát előszeretettel nevezik.

A »főtanárok« vizsgálati szabályzata magyarázatában¹ a porosz kultuszminisztérium referense, Reinhardt dr. (Wirkl. Geh. Oberregierungsrat) a magasabb főiskolák — helyesen középiskolák — feladataul tudományos, humanisztikus és nevelői² hármas célt tűz ki s ámbár e feladatokat egyenlőeknek tartja, a tudományos célt mondja mégis legfontosabbnak. Ezt az irányt képviseli Rommel is. Vele szemben Budde kiemeli azonban, hogy a középiskolák ma már nem tarthatják a tudományos célt legfontosabb céljukul, már csak azért sem, mert végzett növendékeiknek csak egy része megy tovább főiskolára, míg a többi gyakorlati pályára törekszik. Ezért áll ellentétben a túlnyomóan nyelvi tantárgyakat művelő gimnázium tanterve a nemzet belpolitikai

¹ Erläuterungen zu der neuen Prüfungsordnung für die Oberlehrer.

² Ezt így fejezi ki: Eine gestaltende Aufgabe.

és gazdasági fejlődésével. De ellentétben áll általános pedagógiai és nemzeti követelményekkel szemben is. Pedagógiai szempontból minden iskolának (tehát a gimnáziumnak is) legfőbb célja a tanuló szellemi-erkölcsi egyéniségének kiképzése, vagyis általános emberi, nem szaknevelés; csupán a Hegel-féle pedagógiai elmélet hatása alatt vált a gimnázium tudós-iskolává. Eltévelyedés volt, hogy a humanisztikus célt a gimnáziumban feláldozták a tudományosért s háttérbe szorították a nevelő-feladatot a tiszta tudós-nevelésért, miáltal a gimnázium kapcsolata az élettel lazult meg, holott minden iskolának elsősorban embernevelés és csak másodsorban gyakorlati, azaz valami élethivatásra nevelő a célja. Ennek az embernevelésnek aztán nemzetinek s a nemzeti művelődés alapján állónak kell lennie.

A németországi gimnáziumnak a maga 124 idegennyelvi tanórájával szemben csupán 26 németnyelvi órája van, ami nem elégítheti ki a nemzeti nevelés magasabb követelményeit. Ezeket a követelményeket a németnyelvi és történelmi oktatás szolgálja. Támogatják azt a többi tárgyak is, de az igazi feladatot megoldani nem képesek, csak épen támogatják. Aki ezt vitatja, vak vagy szándékosan behúnyja a szemét — úgymond a cikkíró — el nem vitatható tényekkel szemben!

Rommel szerint a német egyéniség, német művelődés és német ember mély megismerése kell hogy a magasabb oktatás végcélja legyen, olyan tanrend mellett, melynek gerincét nemzeti tantárgyak alkossák. De nem szűnnek meg a magasabb oktatás hézagai, amíg céltudatosan — nemcsak frázis-szerűen — nem hirdetik a német humanista irányt főcéljául s nem módosítják megfelelően tanrendjét. Csak így fog megfelelni nemzeti és gazdasági életünknek. Eddigi hiányait, az élettel való kapcsolata lazaságának igazi okát pedig az idézte elő, hogy — miként az 1917-ben elhunyt Matthias Adolf dr. porosz kultuszminiszteri tanácsos »Krieg und Schule« c. művében oly szépen és bátran kimutatta — majdnem példanélküli a történelemben, hogy egy annyira egyéni, saját nyelvvel és költészettel bíró nép, mint a német, oly önként öltötte volna magára egy idegen (értsd: görög-latin) kultúra szellemi igáját s hogy minden ellentállás és zokszó nélkül járt volna idegen iskolába, teljesen lemondván arról, hogy saját iskolájában saját nyelve és egyénisége legyen vezető.

Budde eljöttnek látja az időt ez idegen szellemi iga levetésére azáltal, hogy a német közoktatási politika a középiskolák tantervében a nemzeti és etnikai szakoknak elsőbbséget biztosítson, az idegennyelvi szakok megfelelő korlátozásával.

Ez a hang egészen szokatlan német tanár ajkáról. De hogy az új idők szellemében Budde mennyire komolyan küzd kitűzött célja érdekében, mutatja az is, hogy eszméit két tanulmányban önállóan is világáig bocsátotta, kijelentvén azokban is, hogy: tudós-iskola helyett nemzeti nevelőintézet kell ezentúl, nem-kötelező görög, de kötelező latin- és angol-tanítással, mely grammatizálás helyett a jelzett két nemzet irodalmát és művelődéstörténelmét ismertesse bőven.¹ Hogy pedig gyakor-

¹ Gerhard Budde: Schulreform und Sprachunterricht. J. Beltz. Langensalza, 1917. Mk. 1.50.

latban miként nézne ki ez az ő modern iskolája, azt külön tantervben is bemutatta, melynek lényege az: óraszámá kisebb a mainál, de nagyobb német-óraszámmal szolgálja nemzeti feladatát.¹

Amit Budde hazájában megindított, az nálunk is visszhangra találta. De az idők jele, hogy az erős humanisztikus irány mellett ez új szellem megnyilatkozása a nagy olvasóközönség színe előtt bontogathatja szárnyait, szükség szerint miniszteri szakférfiak kijelentését helyeselve vagy cáfolgatva. Boldog nemzet, melynek tanárai tanügyi érdekű elmékedéseiket szépirodalmi lapokban is közzétehetik, még pedig oly világban, mint a jó öreg Gartenlaube!

(Budapest.)

Veress Endre dr.

Tanársors. Erdemes kartársunknak, Váczy Jánosnak a halála alkalmat adott reá, hogy a magyar középiskolai tanársorsról egynéhány keserű igazságot mondjanak el a nekrológok. A legtalálhatóbb szavakat erre vonatkozóan az *Irodalomtörténet* legutóbbi számában olvastuk a P. J. tollából.

»Ez a pályafutás — írja többek között — bizonyos értelemben a leg-szomorúbb magyar tudósorsok egyikét tükrözi. Olyan céltudatos programmal, olyan lelkiismeretességgel és olyan eredményekkel, mint Váczy János, kevesen dolgoztak a magyar irodalomtörténetírás munkásai közül. S hervadhatatlan érdemeinek elismerése az volt, hogy mint szerényen díjazott gimnáziumi tanár roskadt össze ötvenkilenc éves korában, közvetlenül a hivatalos állami hála — a nyugdíjazás előtt. Évtársai, akik nem a tanári pályára mentek s nem a tudományt művelték, hanem kényelmesen éltek végig polgári életüket, már régen eljutottak a hivatalos ranglétrán arra a magaslatra, mely méltán kijár a társadalmi rend szorgalmas tisztviselőinek. A szerencsésebbek, akik a katonai pályát választották, szolgálati éveik jutalmául hatalmas urak voltak már akkor, mikor a tudós még a nagyságos címről sem álmodozhatott. A még szerencsésebbek — a politikai berkek szóvivői — nemcsak a maguk számára jelölték ki a fényes pozíciókat, hanem kreaturáikat is olyan állásokba helyezték, amilyeneket a tudomány emberei számára csak egy nagy sorsfordulat teremthet majd meg Magyarországon. A tudós pedig ezalatt: 1. példás pontossággal teljesítette középiskolai tanári kötelességeit, azaz a tanításon, az alany és állítmány oktatásán, a szépirási órák megtartásán, a tornaórák helyettesítésén, a mulasztott órák igazolásán s más efféle teendőkön kívül eleget tett annak a sok mellékes örlő munkának is, amely olyan borussá teszi a tanári foglalkozást; és 2. az iskolán kívül olyan nem mindennapi munkát végzett, amelynek eredményeire — a nemzeti mult kulturális dicsőségének föltartására — büszkén hivatkozhattak a magyar tudományos világ érdemeinek nyugtázói: az államférfiak és politikusok.«

Szomorú igazságok! A Kármán Mór VII. díjosztálya, Váczy Jánosnak a halálba, Bayer Józsefnek, Balassa Józsefnek — és annyi sok más érdemes kartársunknak — a nyugdíjba is elvitt »középiskolai tanár« címe: elkedvetlenítő bizonyosságok arra, hogy a társadalmi ranglétrán mily alacsony fokok járnak ki a legkiválóbb magyar tanároknak is. A négy középiskolai osztállyal kvalifikált segédhivatali tisztviselők

¹ Ugyanaz: Lehrplan für eine deutsche höhere Knabenschule. Ugyanott. Mk. 1. (Mindkettőről megemlékezett a Leipziger Illustrierte Zeitung is. 1918. évf. 182. l.)

a vezető állásokban címben, rangban rendszerint díszesebb honorálást kapnak, mint Akadémia-koszorúzza s az egyetemtől honoris causa doktorrá avatott tudós középiskolai tanárok. S mert e nemhonorálás láthatóan bizonyos rendszerességgel, következetességgel történik (pl. középiskolai tanár — *e minőségében* — nem kapott soha királyi tanácsosi címet még a VII. fizetési osztályban sem), föl kell vetnünk a kérdést: azok hiszik-e, akikre az ilyes ügyek *kezdeményező* lépése tartozik (mert e helyen fordul meg a dolog), hogy a pálya szeretetét, a lelkesedést s a munkakedvet jelentékeny mértékben nevelik e rendszerrel?

A tanári pálya ellen ír Oberle-Brühl tanár a »Deutsches Philologenblatt« egyik utolsó számában. Elismeri, hogy halálozások és nyugdíjazások folytán a közel jövőben nagyobb számú állás fog megüresedni, viszont erősödni fog a női tanerők versenye, új középiskolákat pedig nem fognak nyitni. A filológusoktan való szükséglet előreláthatólag az utolsó 5 év átlaga (675) alatt fog maradni, ennek pótlására pedig a rendelkezésre álló tanárjelöltek és hely. tanárok száma $6\frac{1}{2}$ évre elegendő. Ha ehhez hozzászámítjuk a kerek 10.000 bölesészethallgatót, akiknek $\frac{3}{4}$ -edrésze a szigorlatokon meg fog felelni, úgy újabb 7500 tanárjelöltre számíthatunk, ami a szükségletnek kétszerese. Oberle szerint nagyobb felesleg van klasszika-filológusokban, német nyelv és történelem tanárokbán, míg a modern filológusok alkalmaztatási viszonyai aránylag legkedvezőbbek, jöllehet ezekben sincsen hiány. — Nálunk tanári készlet és utánpótlás dolgában, sajnos, ezzel ellentétes, felette kedvezőtlen viszonyok uralkodnak, amelyek a háború után sem fognak egyhamar megváltozni. Ezért semmi okunk és jogunk nincs arra, hogy ettől a pályától eltereljük, eitanácsoljuk azokat az ifjakat, akiknek arra hajlamuk és rátermettségük van.

Középfokú gazdasági iskola szervezése — kapcsolatosan a mezőgazdasági többtermelés jelszavával — egyre szélesebb körök kívánságaként jelentkezik. Nagyjelentőségű e tekintetben az OMGE-nek és a Gazdák Országos Szövetségének az állásfoglalása. Buday Barna, az OMGE főtitkára nem régiben e kérdéstről figyelemreméltó tanulmányt írt, melyben kívánja, hogy a jobb módú kiscgazdák részére vagy *gazdasági középiskola* szerveztessék négy középiskolai osztályra építendő hároméves tanfolyam alakjában, vagy pedig a mezőgazdasági városokban már meglévő polgári fiúiskoláknak hétosztályú mezőgazdasági irányzatú középiskolává való kiépítését javasolja. Ezek az időszerű kérdések különben állandóan foglalkoztatják az OMGE-t és tárgyát fogják képezni az egyesület ez év őszén tartandó értekezletének is. — Nem kell bővebben fejtegetnünk, hogy a kérdésnek bármelyik módozatú megoldása közelről érinti nemcsak a polgári iskolát, de annál a relációnál fogva, amely a két iskola-nem között van — s amelynek *ma* körülbelül mindkét iskola csak a kellemetlen részét érinti — a középiskolát is. Ha majd akár az újonnan szervezett gazdasági középiskola, akár a 7 osztályúvá fejlesztett mezőgazdasági irányú polgári iskola megkezdí működését, joggal föl lehet vetni egész sereg alföldi, parasztfalu-várossal szemben a kérdést: ugyan mi keresni valójuk van ott a görög-latin humaniorákra helyezkedő gimnáziumoknak?

Középfokú iskoláink területiális elhelyezkedése. Közlönyünk is több ízben reámutatott erre — gyors és gyökeres változtatásokat kíván. Bármerre nézünk az ország területén, egymás mellett látunk felesleges középiskolákat s a legnagyobb fokú iskolahiányt. Közelebbről *Versez* két magyar-nyelvű lapjában (a »Szombat«-ban és a »Délvidék«-ben) Barts Gyula dr. kar-társunk tollából jelentek meg idevágó cikkek, amelyeknek adatai szinte el-kepesztőek. Megtudjuk e cikkekből, hogy Versez thjf. városban — lakosai-

nak száma 30.000, területe nagyobb a székesfővárosénál — mindössze *egyellen* *fiúközépiskola van*, az állami főreáliskola. Így aztán érthető, hogy az 1917/18. évben a tanulók száma 607-re szökkent fel (négy év alatt az emelkedés: 129). Mivel pedig a folyó iskolai évre miniszteri intézkedés eltöltötte a 88-nál népesebb osztályokat, a III. osztályból 25 olyan növendék szorult ki, aki a múlt évben Verrseczen végezte a II. osztályt.

A PÉNZTÁROS ÜZENETEI.

1. Az új alapszabályok szerint az évi tagdíj 12 K.

2. Minthogy a **postatakarékpénztári befizetési lapokra** vonatkozó utasításaimhoz képest az expedíció épen ellenkezően járt el, az első füzettel a körök tagjai kaptak befizetési lapokat, azon tagok pedig, kik körökhöz nem tartoznak, nem kaptak. Ezek számára ilyeneket e második füzethez mellékeltem. Minthogy eszerint valószínűleg valamennyi tag és előfizető kapott befizetési lapot, kérem őket, hogy ezekkel a **tagdíjat**, illetőleg **előfizetési díjat** minél előbb **küldjék be**.

3. Címváltozás esetében, amennyiben a régi címszalag nem fogyott ki, ezt javíttatom. Újnak nyomtatása 2 K-ba kerül. Ez pedig az egész évben 2000 K-nál több költséget okozna.

MÜLLER JÓZSEF,
az O. K. T. E. pénztárosa.

NÉVSORA

azon tagoknak, kik az 1918 szeptember 3.-tól október 20.-ig **tagdíjat** fizettek:

Alapító tagdíjat fizettek:

Horváth Lajos szegedi áll. fels. leányisk. (jelenleg Franciaországban internált) tanár 200 K-t.

Lichtenegger Győző ny. bp. áll. főreáliskolai tanár a maga és elhunyt bátyja, Lichtenegger József, (volt bp. V. ker. áll. főgimn. tanár) részére 600 K-t.

Rendes tagdíjat fizettek:

1908/9. II. felére és 1909/10-re: Karsai Emil.

1910/1-re: Karsai Emil (I.), Pappné-Balogh Margit.

1911/2-re: Dehény József (még 2 K), Pappné-Balogh Margit.

1912/3-ra: Dehény József, Pappné-Balogh Margit.

1913/4-re: Boga Imre (még 6 K), Milinkovics Frigyes, Pappné-Balogh Margit.

1914/5-re: Boga Imre, Bodrossy Lajos (még 5.50 K), Császár Gyula (még 2 K), Dózsa Jakab (II.), Garzó György, Kováts Stefánia, Marczinkó Ferenc, Martin Ernő (II.), Milinkovics Frigyes, Pappné-Balogh Margit (I.).

1915/6-ra: Bodrossy Lajos, Császár Gyula, Fülöp Árpád, Garzó György, Gockler György, Harsány Lajos (még 2 K), Hölszky Sándor, Kohányi Gyula, Kováts Stefánia, Kunz Béla, Marczinkó Ferenc, Martin Ernő, Podhorszky Győző, Rátvay János (II.), Schmidt Henrikné.

1916/7-re: Albu Livius, Csengeri János, Csontos József, Dénes Ferenc (Déva), Földy József, Fülöp Árpád, Gaal László (még 2 K), Gyökössy Lajos, Győri Gyula, Hacker Kálmán (II.), Haerter Ádám, Hamza Győző, Harsány Lajos, Hegedüs Árpád (Nvárad, még 5 K), Hollós Izidor, Horák István, Hölszky Sándor, Jánosy Gerő, Király Sándor, Kohányi Gyula, Kunz Béla, Lakatos Béla, Marczinkó Ferenc, Podhorszky Győző, Pöcz János (II.), Rátvay János, Schmidt Henrikné (5.50), Szalai Mátyás.

1917/8-ra: Albu Livius, Balló Emil, Barcsi József, Bartané-Büchler Rózsa, Bartha Sándor, Batta István, Bellóczy Sándor, Bóka Péter, Csengeri János, Csontos József, Csorba György, Daróczy László, Dénes Ferenc (Déva), Dömötör János, Duldner Gyula, Dúzs Mária, Erődi Kálmán, Éber Emanuela, Fankovich Tibor, Faragó János, Faragó Lajos, Faikas Anna, Fekete József Géza, Fischer Margit, Földy József, Fülöpp Jenő, Fűrész Rózsa, Fűster Jenő,

Gaal László, Garami Elek, Gáty Zoltán, Gold Béla, Greising Henrik, Grosz Artur, Gyökössy Lajos, Győri Gyula, Hacker Kálmán, Hadnagy László, Haerter Ádám, Hajek Egon, Halmi Piroska, Hamza Győző, Haraly Béla, Harsány Lajos, Hegedűs Árpád (Kassa), Hegedűs Árpád (Nárad), Hollós Izidor, Horák István, Horváth Ferenc, Jenny Irma, Karl Lajos, Kemény Róza, Kerekes György, Kessler Lajosné, Király Sándor, Klétz Gábor, Kollár Gusztáv, Koltay Gyula, Kosztolányi Zoltán, Kovács Lajos, Kökény Ferenc, Krizsó Jolán, Kundlak István, Kürschák Piroska, Kürti Menyhért, Lakatos Béla, László Pál, Lemle Rezső, Losonczy Jenő, Lovaghy Dénes, Marczinkó Ferenc, Mildner Gyula, Nagy József (M.-Óvár), Paulovics Károly, Podhorszky Győző, Pócz János, Rátvay János, Schmidt Fülöp, Strasser Sándor, Szabó Ferenc, Szalay Máttyás, Szeibold Károly, Szintén György, Szombathy István, Vajda Gyula (még 7 K).

1918/9-re : Ágh Géza, Balassa József, Barthos Indár (8 K), Bauer Mihály, Biró Vencel, Buda László, Csaba Jenő (8 K), Décei Janka, Edelényi Mihály (8 K), Erdős Tivadar, Farkas Lenke (8 K), Fülöp Zsigmond, Geday József, Gondán Felicián (8 K), Guhr Márton, Győri Vilmos (még 7 K), Heinleinné-Mauritz Matild, Hittrich Ödön, Hofmann Kristóf (8 K), Horváth Árpád (8 K), Jászai Rezső, Koczab Frigyes Kopp Tibor (8 K), Koren Dénes, Körössy György, Kúthy Erzsébet (8 K), Lénárt Franciska (8 K), Majorné-Kenessey Anna, Marek János (8 K), Németh József (8 K), Nyirő Jolán (8 K), Olofson Gusztáv, Piukovich Sándor (8 K), Podhorszky Győző (8 K), Posch Jenő, Regényi Sándor, Rorák Imre, Schmidt Frigyes, Schmidt Mária (még 4 K), Somosi Vilmos (8 K), Szőgyi Gusztáv (4 K), Szőke Béla (8 K), Teschler György, Torday Lajos (8 K), Tóth András, Vajda Gyula (1 K), Vakarcz Kálmán (8 K), Wagner Lajos, Winter József, Wolf Ágoston, Woyciehowsky József, Zánkay Kornélia (8 K).

1919/20-ra : Győri Vilmos (5 K), Schmidt Mária (4 K).

Előfizettek :

1917/8-ra : A békéscsabai áll. leányközépisk., Hruska Károlyné (még 7 K), a nagyszalontai városi polg. leányisk., az újbécsi főgimn. (még 4 K).

1918/9-re : A békéscsabai áll. leányközépisk., a dettai polgári iskola, Hruska Károlyné (5 K), az ipolyi áll. főgimn., a kecskeméti r. k. főgimn., a kisvárdai szent Orsolya r. tanítónőképző, a lipcai f. ker. isk., Mildner Ferenc (Kassa, 2 pd.), a nagyszabonyi ág. ev. főgimn., a pápai ref. főgimn. (még 4 K), a pécsi ciszt. főgimn., a pécsi városi polg. isk. (10 K), a pozsonyi áll. polg. főisk., a szatmárn. f. keresk. isk., az újbécsi főgimn. (8 K).

1919/20-ra : A lipcai f. keresk. isk. (4 K).

Budapest, 1918 október 20.

(I.) = I. fele.

(II.) = II. fele.

Müller József,

egyesületi pénztáros (II. ker., Áldás-u. 4.)

NÉVSORA

azon tagoknak, kik az 1918 szeptember 3.-tól október 20.-ig felvételi díjat fizettek :

Bartáné-Büchler Róza, Bartha Sándor, Csaba Jenő, Daróczi László, Duldner Gyula, Dúzs Mária, Éber Emanuela, Faragó Lajos, Farkas Anna, Farkas Lenke, Fekete József Géza, Fischer Margit, Garami Elek, Greising Henrik, Hadnagy László, Hajek Egon, Haraly Béla, Hollós Izidor, Jenny Irma, Kerekes György, Kollár Gusztáv, Kökény Ferenc, Krizsó Jolán, Kundlak István, Kürschák Piroska, Kürti Menyhért, Lemle Rezső, Lénárt Franciska, Lovaghy Dénes, Milinkovics Frigyes, Nyirő Jolán, Szintén György, Zánkay Kornélia.

Budapest, 1918 október 20.

**Müller József,
Rados Ignác.**

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY SZERKESZTI: ADY LAJOS

LII. ÉVFOLYAM. ✱
1918. DECEMBER HO 1.
7—8. SZÁM.

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET, BUDAPEST,
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS
NYOMDAI R-T. NYOMÁSA

KIADÓHIVATAL: BUDA-
PEST, II., ÁLDÁS-UTCA 4

TARTALOMMUTATÓ.

	Oldal
Gaal Mózes: A középiskolai tanárság és a magyar népköztársaság.....	113
KISEBB KÖZLEMÉNYEK.	
Ries Ferenc: A nevelő munkásoknak egységes szervezetbe való tömörítése	116
kf.: Ben Akiba a pedagógiában	118
Medreczy István: A rendkívüli tárgyak tanítása és díjazása	119
Vajda Gyula dr.: Leányközépiskolai Tanáregyesület	120

EGYESÜLETI ÉLET.

Igazgatósági ülés (Marczinkó Ferenc dr.)	121
Indítvány (Vajda Gyula dr.)	127

KRÓNIKA.

Sz. Gy. és Ady Lajos: Forradalom	128
XI. pénztári kimutatás.....	132
—é—: Fodor Gyula dr. †	133
R. F.: Vajticzky Emánuel dr. †	134
R. F.: László Pál †	135
Matusik István: Abaffy Béla †	135

KÖNYVSZEMLE.

Dr. Gopcsa L.: A magyar gyorsírás története.	
Wagner József dr.	142

LAPSZEMLE.

Annexió pedagógia. — Forradalomellenes izgatás az iskolában. — A tanári pálya ellen. — Tankönyvmonopólium Poroszországban	144
---	-----

SZERKESZTŐI ÜZENET a boríték 3. oldalán.

Évi tagdíj 12 korona.

NÉVSORA

azon tagoknak, kik az 1918 október 20.-tól november 20.-ig tagdíjat fizettek:

1910/1-re : Polgár József (I.)
 1912/3-ra : Bertalan József, Lukács Ödön (még 2 K), Varga Sándor.
 1913/4-re : Bertalan József (I.), Gálos Rezső (még 2-5), Lukács Ödön, Török Sándor (Temesvár).
 1914/5-re : Gálos Rezső, Lukács Ödön, Marthy Pál, Steller Ignác, Teleki István, Török Sándor (Temesvár) (2 K).
 1915/6-ra : Ányos Ármin (még 2 K), Gálos Rezső, Gonda József, Janics József, Marthy Pál (I.), Simon Ignác, Teleki István.
 1916/7-re : Ányos Ármin, Báthori Ferenc (még 6 K), Fehér Sámuel (II.), Gonda József (I.), Janics József (I.), Kovács J. Kandid, Roleizek Mátyás, Simon Ignác, Szotyori Mária, Vezér Mór, Zalka Zsigmond.
 1917/8-ra : Aczél József, Antal Géza, Antal Miklós, Ács Lipót, Ányos Ármin, Báthori Ferenc (6 K), Blanár Ödön, Borsos Szabó Imre, Buszek Jenő, Csapkay Sándor, Czinyéry Barna, Dénes Ferenc (Lőcse), Égető Mihály, Fazekas Ágost, Fazekas Ferenc, Fehér Sámuel, Fülöp Kálmán, Goós János, Gruber Gyula, Haar Alfréd, Hegyi József, Hézsér Aurél, Hílf Anna, Jóbai János, Kerecsényi Gizella (még 6 K), Kiss Lajos, Klenka János, Kosztolányi Árpád, Krebsz Ernő, Kovács J. Kandid, Kovács Zoltán, Kóhalmi Mihály, Kurovsky Adolf, Lakos Béla, Lányi Kornél, Mailand Oszkár, Majtényi Károly, Marót Károly, Martinyiné-Scheint Lujza, Málnássy Károly, Mrenna József, Nagy Béla, Nagy Ferenc, Nagy Károly, Nagy Ödön, Netoliczka Oszkár, Orendi János, Pammer Odilo, Pap Illés, Pap Mózes, Párkányi Gyula, Pásztor József, Pogányiné-Várady E., Pozsgay Piroška, Prager Jenő, Proschinger János, Rákóczy Béla, Riesz Frigyes, Roleizek Mátyás, Rosta Ferenc, Rozim József, Sarudy György, Schenk Gyula, Schermann Samu, Schnell János, Schunna Vilmos, Schuster Hermann, Sebestyén Dávid, Seiler Antal, Sima Dezső, Sipos András, Sorger József, Stuhlmann Patrik, Sucher Anna, Szabó Endre, Szántó Kálmán, Szemlér Ferenc, Szentmártoni Kálmán, Székely János, Szilágyi Géza, Szilárd Leó, Smetka L. Ödön, Szücs Dezső, Szotyori Mária, Taupert Alfréd, Tárczy Károly, Telkes Sándor, Thain János, Tóth Balázs, Török Sándor (Kézdivásárhely), Vargha István, Vas Antal, Váli Tibor, Végh Endre, Vezér Mór (5 K), Vér Vencel, Wieber Jakab, Zalka Zsigmond, Zelles Lajos, Zékány Gyula.
 1918/9-re : Albrecht János, Alexics György (8 K), Antalffy Artur, Asbóth Viktor (még 8 K), Bak Elza, Balázs Círil (még 1 K), Bancsik József, Bauer Vogel Gyula (8 K), Bányay Sándor, Bedy Rezső, Berkes Ottó (még 4 K), Bernáth Lajos, Bíró Lajos, Borsody Károly (még 1 K), Borsos Károly (8 K), Butorka Száva (8 K), Csanády Sándor, Csizik Gyula, Dénes Ferenc (Déva 8 K), Diószeghy László, Domby László (még 8 K), Dózsa József, Erneyi István, Erneyi Jenő, Erődi Béla, Farkas István (Losonc), Fehér Géza, Fehér Miklós (még 8 K), Fürst László (még 8 K), Gácsér Endre, Gál Zsigmond, Gerő Árpád, Gillinger János, Gönczi Ede, Greszler Gyula (8 K), Grusz Ede, György Lajos, Haar Alfréd (4 K), b. Hacke Károlyné, Harasztai Sándor, Haszler Károly (még 10 K), Haverda Mátyás (8 K), Háber János, Hársing István, Hemző Lajos, Hencz János, Hoffmann Miksa, Hofmann Kristóf (még 4 K), Hollós János, Horthy Mária, Horváth Lajos (Szeged), Horváth László, Hubertus Sándor, Józsa Menyhért, Juba Adolf, Karádi György, Kárpáti Károly, Kárpáti Kelemen, Kelemen Béla (még 8 K), Kellemen Károly, Kéký Lajos, Király László, Kiss Jenő, Koch Antal, Konss József, Kopp Tibor (még 4 K), Kovács Gyula, Kovács János (bp. ág. ev. főg. t.), Kovács Jenő, Kovács Miklós (8 K), Krémusz Róbert, Krix András (8 K), Kurimay Mihály, Kutlik Endre, Kúthy József, Kúthy Erzsébet (még 4 K), Láng Emil (még 8 K), Lengyel Miklós, Liska János, Löffler József, Madzsar Gusztáv, Magyar Kálmán, Mathiasz

(Folytatása a boríték negyedik oldalán.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület hivatalos
ügyeiben minden irat

SAJÓ SÁNDOR

főtítkárhoz küldendő, VIII.,
Eszterházy-utca 14. sz. alá

SZERKESZTI:

ADY LAJOS

I., Ráth György-u. 8.

Az egyesület anyagi ügyei,
valamint a lap kiadását
illető ügyek

MÜLLER JÓZSEF

pénztárnok (II., Áldás-u. 4.)
hatáskörébe tartoznak

Előfizetési díj egy évfolyamra 12 korona. — Évi tagdíj 12 korona

Megjelenik, a nyári szünetet kivéve, minden hó 1-én és 15-én

A KÖZÉPISKOLAI TANÁRSÁG ÉS A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG.

Az október havának utolsó huszonnégy órájában vérnélkül lefolyt forradalom, s a november 16.-ikán kikiáltott Magyar-Népköztársaság két rövid, de eseményekben gazdag hét alatt új állapotot teremtett hazánkban. Gyökeres átalakítás vár minden közintézményre, hogy a forradalom alkotásai megszilárduljanak.

Nekünk, középiskolai tanároknak a multban is az volt a feladatunk, hogy nemzetünk ifjúságát az élet-munkára kettős irányban előkészítsük: jussanak a szükséges ismeretekhez, s teremtsünk az iskolavilágában olyan környezetet, hogy abban az ifjú karakter szerencsés irányban fejlődhessék. E kettős feladat lényegében nem változik meg, s nem változhatik meg az államélet új berendezkedésében sem. Fog módosulni és kell módosulnia e kettős munka arányainak mikéntjében.

Éreztük eddig is, hogy iskoláink nagyobb gondot fordítottak az ismeretközlésre s kevesebbet a nevelésre. Éreztük, hogy a természetes kapcsolat az eleven, lüktető élet és a zártfalak közé húzódott iskola között nem volt meg mindenütt, s így a nevelés elsőrangú tényezője, a szülői ház nem kereste, s bizonyára nem is találta meg mindig az iskola belső világába vezető utat. Éreztük, hogy az iskola nem tudott olyan mértékben népszerűvé válni, mint ahogy a nevelés szempontjából szükséges lett volna. Számtalanszor felpanaszoltuk, hogy nevelőmunkánk izolált, segítőtársunk: a szülői ház csak addig és akkor érdeklődik munkánk iránt, amikor és ameddig a gyermeke a mi tanítványunk. Hogy az iskolától általánosságban csak írásos bizonyítványt vár a szülői ház, melyre a gyermeknek jövődő boldogulását fel kell építenie.

Nos, hát a Népköztársaság középiskoláiban a nevelőmunkának jobban ki kell domborodnia. Bármily fontos is az ismeretközlés, le kell szögeznünk, hogy a karakter nevelésnek egyenlőrangúvá tétele elődázhatatlan kötelességünk. Világosabban kell látnunk a célt, melyre a nyolcesztendő, folyamatos munkának irányulnia kell. *Allampolgárokat* kell az életmunkára előkészítenünk, s nem csupán egyetemi tanulmányokhoz lépcsőket faragunk. A Magyar Népköztársaság dolgozó, s minden munkát egyaránt megbecsülni tudó és akaró polgárok milliőiből szerveződhetik egységes, tovább fejleszthető egésszé.

Középiskoláink sokat adtak az elméleti ismeretből, s kevesebb gondot fordítottak a gyakorlati élet követeléseinek kielégítésére. *Hivatalt*nok-intelligenciát neveltek a sokszor ostorozott klasszifikacionális törvény miatt, melynek reánk nehezedő nyüge a többször hangoztatott reformoknak is állandóan útjába állott.

Szellemi proletár vált sok olyan ifjúból, aki praktikusabb életfelfogás mellett szerencsésebb elhelyezkedést talált volna az életben. A polgári ország tudatos kialakítása és tervszerű nevelése nem történt meg, mert az egyetlen iskola, amely hivatva lett volna a polgári társadalom alapvető ismereteinek gyakorlati szempontból is helyes megadására: csökevény, ki nem épített iskola maradt. A polgári és a középiskola minden természetes kapcsolat nélkül párhuzamosan végezte az előbbi betetőzés nélkül maradt, az utóbbi egyoldalú ismeretközlő munkáját.

Itt kell majd az életparancsolta szükségletnek megfelelően az egységet megteremtünk, hogy minden ifjú életének tizennegyedik évéig közös, egységes alapismeretekhez jusson s a kiválasztódás akkor történjék meg, mikor az arravalóság megállapítása biztosabb alapokra helyezkedhetik.

A Magyar Népköztársaságnak nem papiros kvalifikációval, hanem életrevalósággal és munkakedvvel, polgári öntudattal telített munkálkodó emberekre lesz szüksége. Ezért hangsúlyoztuk nyomósan, hogy a nevelésnek kell minden fajta iskolában teljes érvényre jutnia. Legyen minden iskola egy-egy kisebb, jól és okosan szervezett Köztársaság a legnemesebb és legteljesebb demokrácia szellemében. Épüljön fel az iskola munkája a szigorúan kötelező, igazságos kötelességteljesítés alapján. A háború ötödfél esztendejében meglazult fegyelem és elvadult, szabados erkölcsi rend gyökeres megjavításán kell önfeláldozó buzgósággal fáradoznunk. Az iskola köztársaságában meg kell teremtenünk az *igazságos tekintély elvén* alapuló legpéldásabb rendet, mert rend nélkül nincs munka, nincs haladás, nincs fejlődés.

Ifjainkban szertelenül kifejlődött ez ötödfél év alatt a kötelező munkának elhanyagolása. A rendkívüli állapotok megbontották, aláásták a morális felelősség érzetét. Ott, ahol szükség van rá: drákói szigorral kell az iskola rendjét helyreállítani, de mindig figyelembevéve azt, hogy az ifjúság belátása teljes mértékben támogassa a nevelőiskolának ezt a törekvését.

Általános tapasztalatunk az, hogy a jogérzet a kötelességérzet rovására túlságosan kifejlődött. Az egyes ember anyagi és szellemi életének háztartásában a *követel* rovat sűrűen íródik tele, a *tartozik* rovat csak a legszükségesebbre szorítkozik. Az igazságos egyensúly helyreállítása az iskolának szintén komoly feladata lesz. Mindent el kell követnünk, hogy ez az egocentrikus gondolkodás megváltozzék s lassankint helyet adjon a szociális érzésnek. Erkölcsi újjászületésre van szükség, hogy az iskola köztársaságában olyan polgárok nevelkedjenek, akik tudnak és akarnak magukért is, társaikért is dolgozni, mert a demokratikus fejlődést az egymás munkájára utaltság teheti csak szerencsésé.

A szociális érzés nevelésének leghathatósabb előmozdítójává csak az lehet, ha már az iskola kis társadalmában kellő értékelés, megbecsülés jut ki annak, aki társaiért is dolgozik.

Hogy ezt a reánk váró kétségtelenül nagy munkát sikerrel elvégezhessük, gyökeres változásnak kell beállania a tanári állás erkölcsi és anyagi viszonyaiban. Akit igazi hivatás és rátermettség tett tanárra, azt megértés és megbecsülés illeti meg.

Adassék az iskola munkáját irányítóknak és vezetőknak mód arra, hogy nehéz feladatukat egész emberként teljesíthessék. Fel kell szabadítani minden olyan adminisztratív és anyagi dolgokat intéző munkától, amely eddig elkedvetlenítő nyűgként nehezedett rájuk. A főigazgató ne legyen közvetítő postamester, számtalan fölösleges kimutatás rubrikáit kitöltő beamter, hanem szerető és munkáját értő tanulmányirányító, az iskola munkájának megszívó megfigyelője, új szempontokat, módokat és eszközöket hirdető szellemi vezetője. Az igazgató ne legyen házmester, gazdasági intéző, hanem az iskola köztársaságának éber, lelkiismeretes, igazságos és fáradhatatlan első munkása, aki erkölcsi és szellemi fölényével alkalmas erre a nehéz és sokoldalú képességet megkívánó munkára.

Ez állásokra ki kell hirdetni a pályázatokat, hogy alkalma nyíljon a rátermett és igazán értékes tanároknak igényeik bejelentésére s meg legyen a lehetőség arra, hogy az értékválogatás elve érvényesüljön az eddig divatos névjegy- és protekciórendszer helyett.

Az iskola munkáján kívül eső szempont ne juttasson vezetőállásba senkit, mert derekas közös munka csak úgy képzelhető el, ha értékes és munkás emberek irányítása teremti meg az iskolák demokratikus szellemét. Alkottassék meg a tanári szolgálat igazságos pragmatikája, hogy minden tanár egyénileg, meggyőződéséhez híven teljesíthesse honpolgári kötelességét s megtalálja természetes védelmét, ha bárki részéről is sérelem éri.

És végül meg kell állapítanunk azt, hogy a középiskolai tanárságra váró nagy feladatok megoldásának legfontosabb alapfeltétele: az anyagi gondoktól való mentesség.

E tekintetben a középiskolai tanárság a legteljesebb szolidaritást vallotta és vallja a tisztviselőkkel. Együttes érdekeik van-

nak, egyformán fontos munkát végeznek, egyformán a népköztársasági kormánytól várják a státusrendezést. Minél kevesebb anyagi gond terhe nehezedik a szellemi munkát végzőre, annál több erővel élhet hivatásának.

A tanári kongresszusok egytől-egyig a státusrendezést sürgették; minden alkalommal kimerítő képét festették meg a tanári munka igazi értékelésének, felsorolták taxative kívánságainkat. A népköztársasági kormánynak ezekről tudomása van; a közoktatási miniszter úr legutóbb teljes megértéséről biztosította az Országos Egyesületnek nála járt vezetőségét, s így remélünk kell, hogy a középiskolai tanárság státusrendezése az állami tisztviselőkével egyetemlegesen olyan megoldást nyer, aminőt a tanári munka igazi értéke megkíván, valamint remélni akarjuk azt is, hogy épen a tanári munka méltó értékelése a tanári szolgálatnak harminc évben leendő megállapítását közmegegyezésünkra helyre fogja állítani.

Minél több valósul meg jogos és régóta sürgetett kívánságainkból, annál nagyobb fizikai és lelkiezővel foghatunk hozzá a jövő Magyarországnak lelki építéséhez. *Gaal Mózes.*

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A nevelő munkásoknak egységes szervezetbe való tömörítése.

Régen átment a tanügy munkásainak köztudatába, hogy erkölcsi és anyagi elismertetésüknek nem kielégítő mértéke jórészt annak következménye, hogy nincsenek kellően szervezve. Épen azért régi vágy az, hogy azok egy hatalmas, imponáló, egységes szervezetben egyesíttessenek, melyben a köznevelés összes munkásai helyet foglalnának. Ilyen célú határozatot hozott már a harmadik kongresszus is, eredménytelenül. Legújabbán a miskolczi nevelő munkások kezdeményeztek hasonló célú mozgalmat, de — habár a visszhang jóval erősebb, mint eddigelé bármikor — a siker ezúttal sem valószínű. Az előjelek szerint csupán egy egyesülettel több lesz, mint eddig; egységességet azonban — sajnos — még kevesebbet fogunk mutatni, mint a múltban. A sok tanító- és tanáregyesület ezentúl is, egymástól teljesen függetlenül, illetékes kifejezője lesz a nevelő munkások illető csoportja felfogásának s mivel nincsen fórum, mely az egyes egyesületeknek esetleg eltérő határozatait jogosult volna összeegyeztetni, a zavar előreláthatólag még nagyobb lesz, mint volt.

Egyébként is azonban, ha a miskolcziak kezdeményezése együvé is hozná az összes nevelő munkásokat egy szervezetbe, annak az önrendelkezés elvénél fogva nyomban több alosztályra kellene oszolnia. Hiszen pl. a középiskolai tanárságnak számos olyan külön kérdésben kell állást foglalnia, melyhez nincsen hozzászólása, teszem a kereskedelmi iskolák tanárságának és

viszont, úgyszintén alig lehet vita tárgya, hogy az egységes szervezet csak akkor jogosult a megnyilatkozásra, mikor az egyes osztályok álláspontját a részben vagy egészen közös ügyekben összeegyeztetni és kifelé képviselni kell. Mivel pedig az eddigi előkészületek szerint a miskolcziak kezdeményezte szövetség semmiféle szerves összefüggésben nem lesz az eddigi országos tanító- és tanár egyesületekkel, bizonyos, hogy nem is lehet az a joga, hogy az összes nevelő munkások egyetlen és hivatott képviselőjének mondhassa magát.

Ilyen egyetlen és hivatott képviselőre azonban nagy a szükség. E nélkül sohasem lesz meg a kellő egység a egység nélkül nem lesz sohasem kellő súlyunk. A kívánatos cél elérésére ezért tovább is kell törekedni s véleményem szerint a siker meglesz, mihelyt az eddig követett úttal épen ellenkező irányban fogunk haladni, vagyis mikor nem az egyes személyeket, hanem a meglévő egyesületeket igyekezünk egységes szervezetbe összehozni.

Mondjanak le ugyanis az eddigi országos tanító- és tanár egyesületek elszigetelt különállásukról s létesítsék ők maguk az őket s általuk az összes nevelő munkásokat egyesítő egységes szervezetet. Legyenek ők maguk ennek a szervezetnek, mondjuk szövetségnek alkotó szakosztályai, mindegyik a maga ügyeiben az eddigi teljesen önálló hatáskörrel. Ennek a szövetségnek volna egy összefoglaló szerve (neve lehetne igazgatóság), mely a szakosztályok gyanánt szereplő egyesületek javaslatai alapján a közös ügyekben hozna általános érvényű határozatokat s legfőbb fórum volna a szövetség egyetemes közgyűlése. Természetes, hogy a szövetség minden tagja kötelezett tagja volna a szövetség alosztályait alkotó egyesületek legalább egyikének, esetleg többnek is. Hogy az igazgatóság tagjait a szövetséget alkotó egyesületek vagy pedig a kisebb helyi szervezetek (kamarák vagy körök) delegálják-e vagy valamilyen módon közvetlenül válasszák-e a tagok, ez ebben a pillanatban nem lényeges részletkérdés.

A szervezetnek részleteit s a szövetkezés módozatait érdekelt országos egyesületek vezetőségei közösen dolgozhatnak ki. Bizonyos, hogy az egyes egyesületek alapszabályait is némileg módosítani kellene, hiszen ezentúl azok nem lennének teljesen különálló egyesületek, hanem egy egységes szervezetnek alkotórészei.

Ime, ilyenformán képzelem én a nevelő munkások egységes szervezését megvalósíthatónak. Kívánatos volna, ha az érdekelt országos egyesületek vezetőségei közösen megvitatnák gondolatokat és a kivitel részleteit. És kívánatos volna, ha ez mennél előbb történnék, mert az egységes szervezetre sürgősebb szükség van most, mint valaha, miért is azonnal megalakítandó volna, mihelyt a most említett egyesületközi bizottság javaslatomat célravezetőnek találja.

Ries Ferenc.

Ben Akiba a pedagogiában. (*Diáktanács stb.*) Az új Magyarország egyelőre a különböző »tanácsok« korát éli. Előreláthatjuk, hogy a felnőtteknek ez a túltengésbe vitt tanácskozása hovatovább át fog terjedni az ifjúságra is, mely a levitézlett katonádsi után immár a tanácsosdiban leli örömét, amire pedig ezek a komoly idők vajmi kevésbé alkalmasak. Ez az utánzási ösztön és hajlamosság egyébiránt megvolt már a rendes békeidőben s csak természetes, hogy most — mint minden egyéb — elemi erővel tör ki. A *Középiskolai Diákok Tanácsa* is megszületett s mint halljuk, buzgó és erélyes tevékenységet fejt ki. Bővebben és érdemben vele ezen a helyen nem foglalkozunk, mert ez a lap a mi egyesületünknek a közlönye, a Diáktanács pedig a diákokon kívül elsősorban az iskolai és tanügyi *hatóság* alá tartozik. Ennek kellene ebben az ügyben irányadóan és egységesen intézkedni, nehogy az egyes intézetek különböző eljárásokat kövessenek és a nyilvánosság előtt ők legyenek kénytelenek a felelősséget és ódiumot viselni. Úgy véljük, hogy erről az új intézményről mindegyikünknek megvan a maga véleménye pro vagy kontra és azt tartjuk, hogy ebben az esetben elsősorban a felső osztályok főnökeinek és az igazgatónak a kötelessége, hogy a tanulókkal érintkezésbe lépjenek, őket barátságosan felvilágosítsák és — csaknem azt mondtam »éretlen« — túlzásoktól visszatartsák.

Ezúttal voltaképpen csak arra akarunk rámutatni, hogy a forradalmi diákságnak főbb követelései: az érettségi eltörlése, a klasszikus nyelvek eltörlése, az osztályozás és osztályvizsgák eltörlése és egyéb eltörlések nem is annyira az új ifjú Magyarország követelései, mint inkább olyan kívánságok, amelyeket a tanulóifjúság, saját sorsának könnyítése érdekében már régebben is hangoztatott. Ime a bizonyító anyag. A bécsi »Kulturpolitische Gesellschaft« 1906 nov. 13.-tól 1907 jan. 18.-ig középiskolai ankétet rendezett, amelynek nyersanyagát kérdőívek alapján szervezte be. Ilyen íveket a társaság szétküldött középisk. tanulóknak, érettségizőknek, középisk. tanároknak és más az életben működő egyéneknek. A beérkezett válaszokat szakszerűen csoportosítva és feldolgozva, a társaság elnöke Scheu Róbert dr. adta ki két kötetben: »*Schülerbriefe über die Mittelschule*« (Wien, Perles M. kiadása, I. rész 1907., 221 lap). Ez a könyv, amelynek adatai természetesen az akkori osztrák állapotokra vonatkoznak, szomorú dokumentuma annak, hogy a közvéleménynek egy része milyen ellenségesen és gyűlöletesen gondolkodik az iskoláról. A Diáktanács tagjai kéjelegve lapozgatnák ezeket a tanuvallomásokat, amelyek látszólag nekik igazat és hasonló radikális követeléseket támasztanak. Mi, akik az új Magyarország sorsáért nem kevésbé aggódunk, óva intünk attól, hogy az iskola tekintélyét aláássák, azt a felelőtlen dilettánsoknak és amatőröknek prédául odadobják. Ha holmi pedagógiai köpenickiadákkal közművelődésünk alapjait könnyelműen felborítjuk, azon leginkább azok a »jó szomszédok« fognak ujjongani, akik most a védtelen Magyarországra rávetik magukat, mert ezzel aláássuk nemzeti közművelődésünk történeti folytonosságát és jó időre kirekesztjük önmagunkat a művelt Nyugat kultúrközösségéből. A tojás ne akarjon okosabb lenni a tyúknál; aki önmaga tanácsra szorul, az ne erőszakolja bölcsességét azokra, akik a tanácsadásra hivatottak és gyarló emberi voltaknek amúgy

is tudatában vannak. Ma tanárok és tanítók, tanulók és növendékek csak egy kötelességet ismerjenek, azt, amelyet a szociáldemokraták hirdetnek: Dolgozni, dolgozni, dolgozni!

Mégis mondok egyet, nehogy a szürke és szűkkeblű maradiság vádjával illessenek. Van egy másik dolog, amely nagyon megérett, amely egyben szociális és demokratikus és a mai gyorsan élő és cselekvő időkben gyorsan megvalósítható. Ez pedig a *szülőknek szervezett bevonása a nevelés és iskola munkájába*. Ez sem új dolog: Angolországban már vagy 3 évtized óta virágzik a *Parents' National Educational Union* (a szülők nemzeti nevelésügyi szövetsége), amely külön folyóiratot, évkönyvet és népszerű munkákat ad ki. Franciaországban az *Associations des Parents Educateurs* (a nevelő szülők egyesülete) az iskolával, illetőleg tanítótestületekkel áll szerves kapcsolatban. Ime, ilyesmit mi is megcsinálhatnánk; ezzel egyszersmindenkora megszüntethetnők az iskola és a család közt szomorú hagyományként fennálló áldatlan viszonyt, sőt a szülők tanácsa útján kellő formában kifejezésre juthatna a — diákok tanácsa is.

Ben Akiba előtt már Salamon próféta megmondta (Préd. I: 9):
 »Nincs semmi új a nap alatt.«
 kf.

A rendkívüli tárgyak tanítása és díjazása. A háború és az emberek kapzsisága okozta drágaság arra indította a rendkívüli tárgyak tanárait, hogy a rendkívüli tárgyak tandíját arányosan emeljék. Ez azonban nem ment olyan könnyen, ezzel a bármennyire méltányos kérelemmel a magas minisztériumhoz kellett fordulniok, amely azután talán a kérelem folytán vagy önjóindulatából kibocsájtott egy új szabályzatot a rendkívüli tárgyak tanítása- és díjazásáról. E szabályzatra bizony már nagy szükség volt, mert a múlt század 80-as éveiből mai napig e téren alig történt valami s ahány ház, annyi szokás volt itt is. Az új szabályzat több-kevesebb megfelelő mértékkel állapítja meg a tandíjat és igazán nem tudni, mi több benne, a rokonszenv-e az egyes rendkívüli tárgyak iránt, avagy a tájékozatlanság? Jelen felszólalásomban csakis az énektanításra és díjazásra szorítkozom, lévén ez a többi között talán a legtöbb fáradsággal járó, s mégis a legmostohábban díjazott. Lássuk csak, mit mond a szabályzat?

Az új szabályzat valamennyi rendkívüli tárgynál megállapítja a tanulók számát, csak az éneknél nem, ott lehet akár száz is, az mindig. A díjazást is államilag kezeli, azért nem is csoda, hogy akkora. Az énektanárt a tanulóktól értesítői és énekdíj címén beszedett összegből fizetteti, még pedig heti *egy* óra többletnek megfelelő honáriummal, vagyis évi 88 koronával! De ez még nem elég. E *magas* honáriumot az énektanár havi utólagos részletekben veszi fel, — mert az értesítői díjak elszámolás alá esnek — kellően bélyegzett nyugtató ellenében és a horribilis összegből fizet az intézeti szolgának évi 25 K-t! Ami fennmarad neked, szegény kántortanító, abból búsasan válogathatsz a rémmódon felemelt árú élelmicikkekben. Amivel többet fáradtál, azért megfizet a nagyharang, pardon — ez sem juthat már neked, mert azt elrekvirálták.

Miféle kulcs szerint állapították meg e számvetési csodabogarat, azt igazán nem értem, de annyit tudok, hogy 35 évi énektanári működésem alatt ilyet a magas minisztérium nem produkált, hiszen a borbélyom egy hónap alatt többet keres tőlem, pedig csak kétszer nyírja amúgy is ritka hajamat, azt is mindössze félóra alatt, én pedig 4 órát adjak ugyanannyi bérért? Hisz még az 1884. dec. 8.-i 44.375. vkm. számú rendelet is a műének tanítási díját fejenként 2—4 frtban állapítja meg. Végül, ami nem lehetetlen, e nagy díj még nem is biztos, mert a sajtópapiros ára és a munkadíj magas volta mellett a fejenként szedett 4 K értesítői és énekdíj még az értesítő költségeire sem elég, az énektanítási díj mellékes, jut abból vagy nem, az mindegy. Így honorálják nálunk a tanférfi munkáját!

De nézzük már most a munkát, ha már a bérrel végeztünk. Furcsa dolog azonkívül az is, hogy az ön- és nemzeti nevelés szolgálatában álló és működő énektanításra mindössze hetenként csak *egy* órát hasít ki a szabályzat. Még az elemi iskolában is — ahol pedig kevesebb ünnepély van, mint a középiskolában — 2 órában tanítják az éneket. A középiskolában, nem számítva a vásár- és ünnepnapok egyházi éneket, hány előírt és hány rendkívüli ünnepély van, melyeknek elmaradhatlan pontja — még pedig nem egy, hanem mindig több — az énekszám, hisz a minisztériumtól elrendelt ünnepélyek műsorában mindig ott van az ének. Hát ez mindig magától megy? Csak fel kell állni a dobogóra s nem kell ehhez előkészület, próba? Vagy mindez talán az *egy* heti órából telik ki? S ha nincs kotta, vagy annyi példány, amennyi minden szólamhoz kellene, az is magától íródik? Van-e továbbá oly »kereső« rendkívüli tárgy, mint az ének? Hát melyikkel lehet annyi mindenféle alapot összeremteni, mint pl. tornaverseny, kirándulási alap, — a háborús alkalmakat nem is említve. Végül pedig, melyik rendkívüli tárgy veszi annyira igénybe a tanár idegeit, mint az ének, nemcsak a tanítás, de főképp a vezetés és előadás. S mindezt 8-8 K-val, dotálják hónaponta!

De így van az, midőn oly férfiak intézik el ügyeinket, akik az iskolával, mióta porát lerázták magukról, nem foglalkoznak, s attól jelenleg oly távolságban képzelik magukat, hogy nem is látják. Te pedig, szegény kántor, zengj tovább hazafias himnuszokat és dicsőítsd az Istent, mert a dal ragad, elhat az egekig, — de nem a magas minisztériumig.

(Ungvár.)

Medreczky István.

Leányközépiskolai Tanáregyesület. (Hozzászólás.) Időközönként felszólításokat, körleveleket kaptunk Leányközépiskolai Tanáregyesület létesítésére, ma pedig oly értelmű tudósítás érkezett az előkészítőbizottságtól, hogy az egyesület f. hó 13.-án meg is alakul. Ha egyesek kíváncsiaknak vélik a mai napok szellemének: a tömörülésnek, az erők egységesítésének ellenére az új egyesületet, ez ellen még csak kifogást, ellenvetést sem tehetünk. A leghatározottabban tiltakozunk kell azonban az ellen, hogy *ma*, mikor az előadások szünetelnek, a testületi tagok jórészen távol vannak a székhelytől; — *ma*, mikor az

ország, a haza állapota, szinte a szétpattanásig feszíti mindnyájunknak idegeit; *ma*, mikor csak legnagyobb önuralommal szerezhetjük meg a hivatásunk teljesítéséhez annyira szükséges higgadságot, nyugalmat; — hogy *ma*, mondom, egyesek, megfelelő megbízás, kellő előkészítés, higgadt megfontolás, tárgyalás, megállapodás nélkül, a vidék teljes kizárásával, mellőzésével, mindnyájunkat érdeklő egyesület megalakításával foglalkozzanak. Erre most nincsen alkalom. Ez maradhat előkészítés, mérlegelés, megbeszélés tárgya; de a kivitele *ma* fizikai tekintetben is teljesen lehetetlen. Ehhez nemcsak a budapestiek tanácskozása, hanem elsősorban a vidék egységes részvétele, határozata szükséges. Ezt pedig most végrehajtani képtelenség.

A mai értesítés szerint az új egyesület (?) már másnap, f. hó 14.-én, a miniszter úr elé óhajt járulni. Befejezett tények elé állítanak bennünket. »Álljunk meg egy szóra!« Erre őket senki fel nem hatalmazta. Meehetnek, mint egyének, kihallgatásra jelentkezhetnek, mint előkészítők, de a Leányközépiskolát nem képviselhetik; s ezt, habár utólag, de épen olyan érvennyel, a minisztérium kellő tájékoztatására, vissza kell utasítanunk. Ez nem egyéb, mint néhány önjelölt érvényesülési törekvése az összes érdekeltek mellőzésével; szóval: *a régi rendszer!* Ma pedig már más szelek fújnak; a könyök-rendszer megbukott; *ma* az igazi, eszményi, a mások, az összesség javát célzó intézkedések arathatnak csak diadalt.

Azt, hogy ki vagy kik jussanak a minisztériumba, annak kijelölésére más tényezők hivatottak. Ennek tárgyalása szinte tiszteletlen-ség volna. Egy alakuló egyesülethez több szerénység illik.

Az egyesület kérdése csakis békés időkbén vitatható meg, *ma* nem. Aki mégis megteszi, az nem szolgálja az egész ügyet, csakis részletkérdéseket, részletérdekeket. Ezzel pedig nem érdemes foglalkozni.

Szabadkán, 1918 nov. hó 12.-én.

Vajda Gyula,

állami leányközépiskolai igazgató.

EGYESÜLETI ÉLET.

Igazgatósági ülés.

Az Egyesület igazgatósága november 12.-én és folytatólagosan november 16.-án Gaal Mózes elnöklete alatt ülést tartott. Jelen voltak Ries Ferenc, Lévy Ede, Székely István alelnökök, Sajó Sándor főtitkár, Müller József pénztáros, Marezinkó Ferenc titkár, Rátz László, Rados Ignác, Pintér Jenő, Balog Mór, Schmidt Márton, Szóts Gyula.

Az ülést Gaal Mózes elnök a következő szavakkal nyitotta meg:

Szeptember 20.-ikán tartottuk legutóbbi igazgatósági ülésünket. Azóta másfél hónap telt el. E másfél hónap alatt világot megrendítő események történtek. Évszázados uralmak dőltek meg, trónok omlottak össze s hazánkat a vérnélküli forradalom huszonnégy óra alatt gyökeresen átalakította. Mindent, ami e hatalmas kereteken belül akár egyesületünk

életében történt, akár minket, mint egyeseket érintő mozzanat merült fel, jelentéktelennek kell tekintenünk.

Szemünket nem a multra, hanem a jövőre kell irányítanunk. A megváltozott világrend s a reánk, mint nemzetnevelőkre folytatólag váró, nagy és nemes munka ellenmondást nem tűrő erkölcsi parancsát megértéssel fogadjuk. Megtaláljuk azt a munkakört, melyet egész emberként a magyar nemzet javára dolgozva kell betöltenünk.

Ettől az érzéstől és erős meggyőződéstől lelünk mélyeig áthatva, bejelentettük az Országos Középiskolai Tanáregyesület csatlakozását nov. 2.-án a Nemzeti Tanácshoz. Az igazgatóságtól ennek jóváhagyó tudomásul vételét kéri az elnökség.

Kötelességünknek tartjuk, hogy e nagy, s minden eddigi intézmény szervezetében szükségszerű újítást sürgető változás küszöbén, megkérdezzük Országos Egyesületünk tagjaitól: óhajtnák-e a mostani vezetőség további munkáját? Vagy, friss erőkkel akarják a miénket felcserélni?

Az Országos Egyesület tagjai az önrendelkezési jog alapján döntsenek e fölött. Az Egyesület vezetősége nem hatalomnak, hanem kötelességnek tekintette a tanárság bizalmából három évre ráruházott tisztelet. És bármely pillanatban visszaadja azt megbízóinak.

Az elnök bejelentette ezután, hogy egy évi sürgetés után megtörtént felterjesztésünk értelmében a vizsgálati, felvételi díjak rendezése. Eszerint a magánvizsgálatdíj 160, (összevont vizsg. 240) — felvételi vizsg. díja 1 tárgy után 20 K, minden további tárgy 10 K; érettségi vizsg. díja 40 (magántan. 80 K).

Sajó Sándor főtitkár bemutatta a pancsovai állami főgimnázium tanári testületének az elnökhöz intézett levelét, melyben egyrészt legmélyebb hálájának ad kifejezést, hogy az elnök a Tanárok Nevelő Háza érdekében oly eredményes munkát fejtett ki, másrészt azonban úgy véli, hogy az új időkre való tekintettel — »a szent egység érdekében« az elnök és a tisztikar lemondása lenne kívánatos. Jelentette egyúttal a főtitkár, hogy a Budapesti Kör utolsó közgyűlésén — most mellékes, hogy mily körülmények között — az Egyesület elnökségének bizalmatlanságot szavazott. E megnyilatkozásokkal számot kell vetni, annál is inkább, mert van olyan indítvány is, mely az Egyesület fennmaradását is érinti. Ez *Ries Ferenc* alelnök indítványa, melynek tartalma röviden az, hogy nagy érdekeink és kívánságaink teljesítését csak egy minden tanügyi munkát magában foglaló szervezetben érhetjük el. Ezért és az új világrendhez alkalmazkodva, az Egyesület oszoljon fel és olvadjon bele a Nevelő Munkások Országos Szövetségébe. Szólítsa fel hasonló feloszlásra és csatlakozásra az összes partikuláris tanügyi egyesületeket, beleértve a tisztán segélyezéssel foglalkozókat is.

Ries Ferenc: Évtizedek óta hirdetjük, hogy küzdelmeink legfőbb oka szervezatlenségünkben keresendő. Nagy hiba volt, hogy a Nevelő Munkások eddig nem tudtak egy nagy szervezetben egyesülni, de most más világ van. A levegő telve van szervezkedéssel és ha mi jövőnket biztosítani akarjuk, nekünk is el kell végeznünk ezt a szervezkedő munkát s egy hatalmas szervezetben kell egyesülnünk az összes nevelőmunkásokkal. Ez egyesülést azonban úgy képzelem, hogy az összes egyesületek

— e nagy szervezeten belül — megtartanak partikuláris szervezeteiket. Ha Egyesületünk a maga erkölcsi súlyával ezt a jelszót kiadja, erre példát ad, valószínű, hogy most sikerülni fog e nagy szervezetet létrehozni, ha nem, akkor a szervezatlenséget magunknak köszönhetjük.

Szekely István: Az 52 éves Orsz. Középiskolai Tanárégyesületben sok tanári munka és nagy erkölcsi tőke van lefektetve. Tagjainak a száma meghaladja a 3000-et, oly tekintélyes szám ez, mely majdnem az egész középiskolai tanárságot jelenti. Tehát a tanárság már együtt van. Ha nem volna ilyen egyesület, akkor létesíteni kellene, nem pedig a meglevőt feloszlatni. Mi multunkra hivatkozva élni akarunk és élni fogunk. Nem járulhat hozzá szavazatával ahhoz, hogy az Egyesület feloszoljon. Arra sem lát semmi okot, hogy az Egyesület tisztikara lemondjon.

Ries Ferenc kijelentette, hogy írásbeli indítványának ez a része »az Egyesület oszoljon fel« tollhibán alapul; az egyesület feloszlását ő nem kívánja.

Szöts Gyula személyes tapasztalatok alapján közölte, hogy a Nevelő Munkások Orsz. Szövetsége egyelőre még csak a kialakulás stádiumában van és jövőjének az iránya még teljesen bizonytalan. A mi Egyesületünk nem pusztán anyagi kérdések miatt alakult, nemcsak kenyérgkérdések miatt vagyunk együtt. Vannak más fontos kérdések is, melyekben nem dönthetnek olyanok, akik a középiskola kérdései iránt közömbösek. Az Egyesület nem oszolhat fel; az Egyesület vezetőségét illetőleg felvetendő a bizalmi kérdés.

Balog Mór szükségesnek tartja, hogy egyesületünk kooperálva működjék a Nevelő Munkások Országos Szövetségével és vegye ki részét a Szövetség munkájából. Ezt már régen meg kellett volna tennie. Természetesen az Egyesületnek a kooperáció mellett is meg kell tartani önállóságát. Ami az elnökség lemondását illeti, az idők nagy változására való tekintettel — tekintet nélkül a Budapesti Tanári Körben történetre — kell ezt megtenni.

Schmidt Márton ajánlja, hogy a szent egység nevében csatlakozunk a Nevelő Munkások Szövetségéhez, úgy azonban, hogy az Egyesület sértetlenül megmaradjon. Az új világáramlatból az Egyesület tisztikárának is le kell vonni a konzekvenciákat és fel kell vetni a bizalmi kérdést.

Pintér Jenő a bizalmi kérdés felvetését teljesen feleslegesnek tartja. Legelőszerűbb, ha a változott viszonyokra való tekintettel az Egyesült egész vezetősége egyetemlegesen lemond. Ezzel egyúttal helyes megoldást kap a felvetett másik kérdés is, t. i. az új vezetőség — mint a tanárság bizalmának kétségkívüli élvezője — döntsön a csatlakozás ügyében.

Ries Ferenc lehetetlennek tartja, hogy a mostani viszonyok közt a tanárságot megkérdézzük és országos szavazást provokáljunk. A vidéki tanárság most sokkal nagyobb dolgokkal van elfoglalva. A Budapesti Kör vádjait, illetőleg minden komolyan gondolkozó ember meg van győződve, hogy e vádat — mely szerint a tanárság jogos kívánságainak teljesítését az Egyesület elnöksége akadályozta meg — maguk a vádlók sem hiszik, hogy ez részükről csak taktikai fogás; különben, ha ez igaz lenne, a vádlók nem elégedtek volna meg a bizalmatlansági indítvánnyal. E vád

alaptalan és tarthatatlan. Vegyük okvetlenül kezünkbe a Nevelő Munkások Szövetségének megalkotását.

Sajó Sándor főtitkár az elnöki előterjesztéshez, ennek főképp ahhoz a pontjához kíván hozzászólni, mely a mai helyzet mérlegelése alapján egyesületi tisztségeinknek az Egyesület rendelkezésére bocsátását, vagyis — mint többen is kifejezték — az Egyesület tisztviselőinek lemondását javasolja; ő a maga részéről, épen az adott helyzetben, nem hajlandó erre; a maga személyét illetőleg szinte gyávaagnak tartaná, ha a Budapesti Kör bizalmatlansági határozatára szó nélkül, megadással elhagyná a helyét; ő épen ellenkezőleg akar cselekedni: egész érzése, lelkének minden idegszála azt diktálja neki, hogy az Egyesület egyeteme előtt minden védekezés nélkül megálljon az ellene emelt váddal szemben és elégtételt követeljen érte. Kijelenti, hogy ő oly rettenetes váddal terhelt nem hajlandó lemondani, nem még akkor sem, ha a tisztikarból magára marad; őt e váddal terhelt az Egyesület eltiporhatja, legázolhatja, de se negyven, se négyszáz ember nem bírhatja arra, hogy elégtétel nélkül — lemondjon. A Budapesti Kör f. é. október 20.-án tartott tisztújítóközgyűlésre jól előkészített terv szerint bizalmatlanságot szavazott az Egyesület vezetőségének; ő, a főtitkár csak a kongresszus végrehajtóbizottsága részéről a lapokban is közzétett szövegezésből értette meg a vádat, hogy t. i. az Egyesület vezetősége volt az oka a júniusi tanárkongresszus sikertelenségének, nevezetesen annak, hogy a kongresszusnak a létminimumot illető kívánsága nem teljesült. E vakmerő váddal a kongresszus vezetősége az Egyesület vezetőségére akarja hárítani a kongresszus szerrinte való sikertelenségének az ódiumát. A főtitkár a maga részéről mit felel e vádra? Csak ennyit: nem igaz! Védekeznie ily vád ellen fölösleges és szégyenletes alázkodás volna; erre nem szorult rá; egész multja, munkája, tisztessége és önérzete tiltakozik az ily vád ellen való védekezésnek még a gondolata ellen is. Védekezés nélkül akar és mer minden jóhiszemű magyar tanár színe elé állani — és hallani akarja az ítéletet. A maga részéről minden további lépés csak *ezután* következik.

A lemondást illetőleg az egész igazgatóság *Sajó Sándor* álláspontját egyhangulag magáévá teszi.

Ries Ferenc indítványa ügyében az igazgatóság *Lévay Ede*, *Gaal Mózes*, *Marczinkó Ferenc* hozzászólása után úgy határoz, hogy a Nevelő Munkások Országos Szövetségéhez való csatlakozást — mely Szövetség az anyagi előhaladás munkáját oly hathatósan végzi — örömmel látja és tagjait erre felszólítja.

A főtitkár jelenti, hogy 462 kartársunk okt. 25.-én a tanárság anyagi ügyeinek megbeszélése céljából rendkívüli közgyűlés összehívását kérte.

Az igazgatóság hosszabb eszmecsere után egyhangulag azt a határozatot hozza, hogy a mai országos helyzetben gyökerező okok és technikai akadályok miatt ezidőszert nem hívhatja össze. Amint azonban az akadályok elmúlnak, a rendkívüli közgyűlést szabályszerűen azonnal össze fogja hívni.

Gaal Mózes elnök jelenti még, hogy a Közalkalmazottak Országos Egyesülete egyesületünket csatlakozásra szólította fel. Tekintettel arra,

hogy az Egyesülethez már az Állami Tisztviselők Orsz. Egyesülete is csatlakozott, ennek pedig mi is tagjai vagyunk, külön csatlakozásunk fölösleges.

*

Az igazgatóság tanácskozását november hó 15.-én folytatta.

Gaal Mózes elnök bejelentette, hogy Imre Sándor igazgatóságunknak, Egyesületünknek és az egész magyar tanügynek kiváló munkása helyettes államtitkár lett. Ez öröndetes alkalmából üdvözölte az Egyesület nevében az új államtitkárt és felajánlotta neki az Egyesület munkásságát. Az igazgatóság e reményteljes kinevezést nagy örömmel vette tudomásul. A közeli napokban az elnökség úgy a miniszternél, mint az új államtitkárnál tiszteletét fogja tenni s bejelenti, hogy a magyar tanárság a legnagyobb mértékben ki akarván venni részét az új Magyarország megépítésében, mindent el fog követni, hogy az ifjúságból dolgozó, munkás polgárokat neveljen.

Sajó Sándor főtitkár bemutatta a soproni áll. felső leányiskola és leánygimnázium, nemkülönb a máramarosszigeti áll. felső leányiskola tanári testületének határozatait, melyekben helytelenítik egy külön Leányképzési Tanáregyesület alakítását. — Öröndetes tudomásul szolgált.

Bejelentette hogy felterjesztést intéztünk a közoktatásügyi miniszterhez: leányképzéskorlátnál működő polgári iskolai oklevéllel bíró kartársaink egyenjogúsítása érdekében; felterjesztésben kértük továbbá az óradíjaknak a budapesti és vidéki tanárságra nézve teljesen egyforma kulcs szerint való megállapítását és külön felterjesztésben a tandíjjutaléknak a felemelését.

Jelentette továbbá, hogy a Tanítók Eötvös-alapja a budapesti Tanítók Házában levő ingyenes helyet jelölésünk alapján Brückner Károly kartársunk fiának adományozta.

A budapesti V. ker. állami főgimnázium tanári kara kéri az Egyesület közbenjárását, hogy a bizonyítvány másodlatok díja 6, érettségi bizonyítványok másodlatának díja 12 koronában állapíttassék meg. — Ily irányú felterjesztést fogunk intézni a miniszterhez.

Az *Orsz. Reform. Tanáregyesület* átiratban annak a kieszközlését kéri, hogy az ötödéves korpótlékok a nyugdíjogosultság időpontjától, tehát a helyettesi évek kezdetétől számítsanak. — Az Egyesület ezt kérni fogja.

A *Szepes-Liptói Kör* kérte az Egyesület elnökségét, hogy a statusrendezés, az óratöbbletek kiutalása, a tanári mellékteendők díjazása, a bírákhoz hasonló pótlék biztosítása, szolgálati pragmatika megalkotásánál érdekeink kellő megóvása és egyéb kérdések felől tájékoztassa a kör tagjait. Kérte egyúttal, hogy a legutóbbi kongresszus kívánságainak szerezzen érvényt és védekezzék a Budapesti Kör vádjai ellen. — Az igazgatóság válaszára az elnököt kéri fel.

Ifj. Bujk Ernő szászvárosi tanár a helyettes tanárok vasúti kedvezményét szorgalmazza. Újból — már tudja Isten hányadszor — kérni fogjuk e régi kívánság teljesítését.

A főtitkár örömmel jelentette, hogy az esztergomi főreáliskola és a zentai főgimnázium 1000—1000 koronás alapítványt tettek a Tanárok Nevelő Háza javára. — Öröndetes tudomásul szolgált.

Új tagokul jelentkeztek és felvétettek:

Kilár István főgimn. tanár Magyar-Óvár, *Kende János, Ernyi Gilbert, Szilágyi Dózsa, Leeb Bertalan, Labancz György, Jagics Ottó, Champier István dr., Szopek Lóránt dr., Grabits Kálmán, Szombach Gotthárd, Filó Ede, Oszvald Arisztid dr., Barborik H. József* nagyváradai premontrei főgimn. tanárok (aj. *Gedeon Alajos dr.*); *Balázs Margit dr., Haller Amália, Peiserné Nagy Gabriella, Salamon Ernő* nagyváradai áll. leánygimn. tanárok (aj. *Gajda Béla*); *Boda Gyula* nagyváradai áll. főreálisk., *Kempner Magda, Holländer Róza dr.* nagyváradai felső keresk. iskolai, *Wallner Győző* nagyváradai tanítóképzőintézeti tanárok (aj. *Hegedüs Árpád*); *Gabriel P. Gottfried* szakoleai főgimn. tanár (aj. *Varannai István*); *Michalovics László* budapesti VI. ker. áll. főgimn. tanár (aj. *Krompaszky Miksa*); *Bachmann Mária, Bárány Mária, dr. Böhm Dezsőné, Hajtsch Ilona dr., Jablonovszky Piroška, Kálmán Piroška, dr. Moussong Gyuláné, dr. Révay Józsefné, dr. Riegler Ernőné, Roder Irén, Szőke Ilona, Bartoniek Paula* budapesti Veres Pálné-u. leányközépiskolai tanárok (aj. *Baros Gyula dr. és Révay József*); *Tóth Jolán dr. és Fodor Margit* budapesti Mester-u. polg. leányisk. tanárok (aj. *Juvancz Ireneusz*); *Szabó Gáborné Veres Pálné-u.* leányközépiskolai tanár (aj. *Révay József*), *Bárd Ármín, Bíró Ferenc dr., Cservénka Károly, Zolnai Béla dr.* budapesti IV., ker. főreálisk. tanárok (aj. *Király György*); *Reichard Piroška dr., Bauer Irén, Szabóné Neuberger Gizella, Braun Róbert dr., dr., Braun Róbertné Grünwald Margit, Kund Ernő, Cherestiesu Viktor, Lajti István okl.* tanárok (aj. *Király György és Cz. Toperczer Valéria*); *Vilner Ferenc dr.* tanár (aj. *Kelecsényi Rezső*); *Horváth Árpád okl.* tanár (aj. *Sajó Sándor*); *Fray Jenő* podolini kath. főg. tanár (aj. *Sajó Sándor*). Összesen 55 tag.

Kilépését bejelentette: *Mende Jenő, Kossutányi Ignác* kolozsvári egyet. tanár; *Fekete József dr.* főreálisk. hittantanár, *Szmetka L. Ödön* nagyváradai kat. főgimn. igazgató, *Antoni Károly* brassói főg. tanár. Összesen 5.

Az igazgatóság mély részvétellel vette tudomásul következő kartársaink elhalálózását: *Váczy János dr.* Budapest, *Rácz Lajos* Sárospatak, *Tüdös István* ref. püspök, *Kiss Ernő dr.* Kolozsvár, *Lovaghy Dénes* Máramarossziget, *Bakó Gyula* Magyaróvár, *Bokor Ármín* Vágújhely, *Szilassy Herminiusz* Eperjes, *Horák István* Szentgotthárd, *Treszkony János* Trencsén, *Bartal Kornél dr.* Szekszárd, *Hajdú Tibor* főapát, *Zalai Márk* Debreczen, *Fodor Gyula dr.* Budapest, *Vajticzky Emánuel dr.* Cegléd, *Abaffy Béla* Makó. Összesen 16.

Müller József jelentést tett a pénztár állapotáról. A bevétel (5200 korona kölcsönt beleszámítva) 13.365'55 K. Kiadás 12.731'42 K. Készpénz. 634'13 K.

A Tanárok Nevelő Házára az utolsó kimutatás szerint befolyt	162.401'60 K.
A zsolnai áll. főreáliskola	1.700'— K.
7 kisebb tételben	1.250'— K.
Összesen	164.780'62 K.

Rados Ignác a Segélyalap működéséről és a kiosztott segélyekről tett jelentést. Az igazgatóság e jelentéseket tudomásul vette.

Az Orsz. Hadigondozó Hivatal az Egyesület közreműködését kérte a hadi árvák támogatásában. Az igazgatóság a tárgyalásokban való részvételre Gaal Mózes elnököt kérte fel.

Gaal Mózes elnök háromhavi szabadságot kért arra való tekintettel, hogy az erdélyi székelyek érdekében megindított munka rendkívül elfoglalja. Az igazgatóság — bár az elnök munkásságát és vezetését nehezen nélkülözheti — a fontosakra való tekintettel a kért szabadságot megadta és ez időre az elnöki teendők végzésére Lévay Ede alelnököt kérte fel.

Indítvány.

Ceterum censeo . . . Mindaddig folytatom, kiegészítem, helyesbítom a tanári munka igaz értékelésére való indítványaimat, míg megfelelő eredménye nem lesz a dolognak. Igen kérem kartársaimat, szíveskedjenek ebben a törekvésben támogatni: igaz, szent ügyünket diadalra juttatni.

1. A tanári státus fizetésrendezését a rangsor keretén belül most már véglegesen meg kell oldani. A helyettes tanárok a X. és a IX., a rendes tanárok a VIII., VII. és a VI., az igazgatók a VI. és az V., a főigazgatók az V. rangosztályba kerüljenek. (A helyettes tanárokat kinevezik, esküt tesznek; az oklevél nélkül alkalmazottak: tanárjelöltek.)

2. A fizetésrendezés már soron van. Bizonyára a mai viszonyoknak megfelelő lesz. 100 %-os emelkedés a legkevesebb; ennek is, a pótlérendszer teljes mellőzésével, fizetésjellegűnek kell lennie. Az ötödéves pótlék visszamenő hatállyal 500 K, a családi pótlék (a feleség után is!) családtagonként 1000 K. A lakásbért minimálisan 50 %-al emeljük. (Az ötödéves pótlék élvezete korlátlan, a szolgálati éveknél megfelelő arányú legyen.)

3. A tanárok (igazgatók, főigazgatók) szolgálati éve teljes nyugdíj-jogosultsággal: 30.

4. A tanárok heti maximális óraszám: 20. Ezen felül, szükség esetén, ugyanabban az intézetben megfelelő díjazásért még heti 4 órát tanítanak. Többet nem! Más intézetben nem taníthatnak, magánórákat, magánfoglalkozást nem vállalhatnak. (Természetesen ez nem vonatkozik művészi képességek, irodalmi készségek érvényesítésére.) Ezt a pontot azzal okolom meg, hogy anyagi ügyeink végső rendezésével véget kell vetni ama közismert állapotoknak, hogy társulati, magán- stb. fajtájú iskolák nem rendszeresítenek tanári állásokat; óraadókat alkalmaznak, kihasználva más intézetek tanárait; ezek azután sem az anyaintézetben, sem az albéreletes iskolákban teljesen egész emberként nem működhetnek. Eddig a szükség kényszerítő ereje (megélhetés, tanárhiány) túrt helyzetet, sok-sok ferdeséget, visszasságot teremtett; anyagi helyzetünk rendezésével a tanári állásnak erkölcsi erőben, súlyban is kell nyernie.

5. A középiskolákban alkalmazott tanárok minősítése fizetés tekintetében nem lehet eltérő. Aki középiskolában taníthat, az élvezze az iskola jellegének megfelelő fizetést is. (Tanítónők, tornatanárok.)

6. Vétót kell mondanunk az ellen, hogy a javítóvizsgálatokért a tanulók 5 K díjat fizesse a Tanárok Háza javára. Ez félrendszabály; teljesen elhibázott, félszeg, sok tekintetben erkölcsstelen intézkedés lenne. A tanári munka rovására ilyen rendelet nem érvényesíthető. A Tanárok Házának vannak és lesznek más erőforrásai. A javítóvizsgálatokért díj jár mindenütt (egyetemen), díjat kell fizetnie a középiskolai tanulónak is; ez a díj (tárgyanként 20 K) kizárólag a vizsgáló bizottságot illeti.

7. A Tanárok Házának gyűjtöttünk, adományoztunk erőnkön felül, ezt továbbra is készséggel vállaljuk. Készítsen az OKT vezetősége gyűjtőleveket a maga címével, pecsétjével, az elnökség és a titkárság sajátkezü aláírásával, rövid felszólítással; küldje szét ezeket az összes hazai közép-

iskolák igazgatóságainak, megjelölve a gyűjtő nevét; alkalmunk, módunk és terünk lesz ezzel a gyűjtésnek minél szélesebb körben való foganatosítására: a magunk, a tanuló ifjúság, a szülők, az iskola volt tanulói, gazdag egyének, testületek, pénzintézetek stb. részéről.

8. A tandíjmentesség elbírálására egységes intézkedést kérünk az eddigi sokféle és sok tekintetben ellenmondó szabályzatok, rendeletek hatályon kívül való helyezésével. Tandíjmentességet csakis »jó« osztályzatot nyert tanuló kaphat. Akinék két elégséges van a számottevő tárgyakból, szabályszerűje a magaviseletből, az nem élvezhet tandíjmentességet. Ezen az alapon százalékon felül; hivatalból, kérvényezés nélkül tandíjmentesek a tanérfiak (nyugdíjasok, özvegyek) gyermekei. féltandíjmentesek az összes közalkalmazottak gyermekei; megfelelő százalékgig tandíjmentesek a tandíjmentességért folyamodó szegény, vagyontalan szülők gyermekei.

9. A tandíjkezelés az igazgató tiszte. Ha azonban ezt váltakozva a testület más tagjára bizzák, akkor az illető teljesen függetlenül, egyénileg végzi: mint megbízott, felelős számadó. Két számadóra nincsen szükség; ez bonyolítja, nehézkessé teszi az ügymenetelt. Az igazgató az utóbbi esetben csak a végső rendelkezést (a tanuló törlését stb.) hajtja végre.

10. A Bach-korszakból ránk szakadt szolgálati díj eltörlését kérjük egyszersmindenkorra. Ezt már a 1½% nyugdíjilleték kiszabásával meg kellett volna szüntetni. Kérjük ezenkívül az összes közalkalmazottak nyugtáinak teljes bélyegmentességét.

Szabadkán, 1918 november hó 11.-én.

Vajda Gyula dr.,
allami felső leányiskolai és
leánygimnáziumi igazgató.

KRÓNKA.

Forradalom.

Október 31.-én mintegy nehéz, százados varázsálomból fölébredve a magyar nemzet új, felszabadult Magyarországot talált maga körül. A vértelen forradalom végigsöpört az országon, s halomra döntötte Magyarország képtelen helyzetének sokszázados hazugságait és megbuktatta az osztrák- és osztdályuralomnak bitorolt hatalmát. Egy perc alatt megsemmisültek az igazságtalan társadalmi berendezkedésből fakadó jogtalan előnyök: a tehetségtelen hatalmaskodók, a született vezetők elvesztették kiváltságaikat. Az elnyomott milliók levegőhöz jutottak; felismerték társadalom-alkotó rendeltetésüket és újonnan fölfedezett igazságuknak ujjongó szóval adtak hangot.

A forradalom szele becsapott a palotáknak gondosan bezárt ablakain és behatolt a minisztériumok élettelen életébe is. A földművelésügyi minisztérium tisztviselői miniszterük felhívására életbe léptették a bizalmi rendszert. De nem állt meg az új szellem még a kultuszminisztériumnak régóta sokat döngtetett kapujánál sem. Oda is bevonult és megbuktatta a régi, »rólunk-nélkülünk« való elhatározások rendszerét.

A diadalmas forradalom képviselői vették kezükbe e minisztérium vezetését is és az érdekeltek előtt eddig bezárt ajtókat kinyitották, hogy az önrendelkezés jogánál fogva ki-ki résztvehessen saját sorsának intézésében. Így talált egymásra az ünnepléses pillanatban a minisztérium és az iskola, amelyek eddig

értetlenül haladtak egymás mellett, sőt nem egyszer fordultak egymás ellen.

A tanítóvilág elérte vágyát: a forradalom megadta és biztosította neki a jogot, hogy a saját és az iskola sorsának irányításában közvetlenül és önállóan résztvehessen.

És kinek lesz ebből haszna? Nem a tanító-ság-tanárságnak, hanem a magyar nemzetnek, azaz mindnyájunknak, akik ez ország határain belül nemzetünk fennmaradásáért aggodó szereptel, de lankadatlan kitartással küzdünk.

Jerünk, kartársaim! Cselekedjünk, dolgozzunk! Akkor elérjük, hogy »lesz még egyszer ünnep a világon«. Az lesz a ma még életharcát vívó független, demokratikus Magyarország ünnepe!

Sz. Gy.

*

A kormányforma-válság a magyar politikai, társadalmi, gazdasági és kulturális viszonyok minden pontján új megfontolások elé állította a nemzetet s az új korszak valóban minden téren, minden viszonylatban új tájékozódás szükségét vetette föl.

Ez alól az általános és új orientálódás alól nem lehetett kivétel a mi szűkebb társadalmunknak, a középiskolai tanári rendnek s vele együtt az egész magyar tanító-világnak a helyzete sem. S minthogy ma már egy társadalmi réteg sorsa, helyzete főként a *szervezkedés* dolgán fordul meg, érthetően felvetődött, sürgős problémává vált a tanító-ság-tanárság szervezeteinek a változott viszonyokkal számoló átalakítása, respektíve új szervezetek létesítésének a kérdése is.

A problémát rendkívül bonyolulttá teszi az a körülmény, hogy a forradalom mámoros napjaiban megindult országos szervezkedési láz — fűtve egyesek érvényesülési vágyától is — szemkápráztatón sokféle »egyedül üdvözítő« módját váltotta ki a rendi mozgalmaknak és törekvéseknek. Némelyek pl. csakis valamely *politikai párt* szárnyai alatt képesek elképzelni a tanító-tanár világ boldogulását (radikális és szocialista tanítók-tanárok csoportja), mások *szakszervezeti* alapon óhajtanák a pedagógusok csoportosítását (közalkalmazottak, szellemi munkások).

A sok és sokféle, de jelentéktlenebb törekvést elmellőzve, úgy látszik, hogy a problémát leegyszerűsíthetjük arra a határozott feleletet váró kérdésre: feloszlassuk-e a meglevő tanár- és tanító-egyesületeket, megalkotván valamely mindennemű tanárt és tanítót magában foglaló új egyesülést, vagy nem.

Nincs kétség afelől, hogy ez az új egyesülés csakis olyan lehet, melybe nyugodtan beléphet csakugyan *minden* tanár és tanító, akár szocialista, akár radikális, akár másféle politikai gondolkodású. A sokféle új szervezet közül ilyen — hogy úgy mondjuk — *pártközi* természetű, tudunkkal csak egy van: a Nevelő Munkások Orsz. Szövetsége. Az eredetileg bonyolult probléma tehát még egyszerűbbé vált s így hangzik: *belépvén a Nevelő Munkások Orsz. Szövetségébe, feloszlassuk-e eddigi külön egyesületeinket?*

Ezt a kérdést az OKT igazgatóságában — már nem is mint kér-

dést, hanem mint kívánalmat — a tanár-társadalmi mozgalmak egyik régi, érdemes vezető embere, Ries Ferenc főigazgató fel is vetette. Az OKT igazgatósága az indítvány alapos megvitatása után kimondotta, hogy a Nevelő Munkások Orsz. Szövetségéhez csatlakozik s tagjainak a szövetségbe való jelentkezését örömmel látja ugyan, ám az OKT további fennmaradásához (amit egyébként felszólalása rendén Ries Ferenc főigazgató is kívánatosnak mondott) ragaszkodik.

Vita tárgya sem lehet, hogy a NMOSz-vel szemben való állásfoglalás mikéntjének egészen másnak kell lennie 1918 november közepén, mint 1918 júniusában vagy akár októberében. Minden, a magyar politikai viszonyokat ismerő ember tisztában volt ugyanis vele, hogy a régi — feudális csökevényekkel terhelt — regime alatt az a program, amit a NMOSz 1918 derekán történt megalakulásakor maga elé célul kitűzött, — enyhén szólván — a viszonyokkal nem számoló volt. A régi osztály-parlamenttől legalább is naivitás volt azt várni, hogy a közhivatalnokok egyik csoportjának *kamarai jogokat* biztosítson. Ez okból a tanárságtanítóságnak épen azok az elemei, akik a pedagógus-rend társadalmi mozgalmaiban jelentős részt vettek a multban, keserű tapasztalataik alapján a legteljesebb szkepszissel nézhették a lelkes, de a viszonyokkal abszolúte nem számoló szervezők munkáját. Hiszen előttük — előttünk — volt a megboldogult (sőt már: halvaszületett) Oktatószövetség intő példája. Ha az Oktatószövetség alakulásakor pl. a tanár- és tanítóegyesületek a »szent egység« jelszavával feloszlának, éveken keresztül semminemű szervezete nem lett volna a magyar pedagógusoknak.

A forradalomra előre számítani nem lehetett, hiszen maga Károlyi Mihály is — saját bevallása szerint — csak másnap reggel tudta meg, hogy a megelőző éjszakán ő és néhány társa voltaképen forradalmat csinált. A forradalom s vele az új világrend azonban megérkezett. S vele — *sit venia verbo!* — *konjunkturába* került a NMOSz ügye is. Örvendünk rajta, hogy így történt a dolog s vele elkövetkezhett az új orientálódások ideje.

Ma már remélni lehet, hogy a népkormány nem állja útját a NMOSz életképes szervezkedésének. Ma már remélni lehet — egyelőre csak *remélni* — hogy a *kamara-rendszer* nemcsak üres szó, hanem tartalmas fogalom lesz. Ez okból, igenis, mint az OKT igazgatóságának határozata mondja, valóban kívánatos és öröndetes dolog, ha a tanárság *teljes számmal* csatlakozik a NMOSz-hez.

Hogy azonban a »szent egység« kedvéért egyidejűleg oszlojanak fel a régi tanár- és tanító-egyesületek? — ez egy kicsit korai és elhibázott lépés lesz. Az OKT igazgatóságában az egyik felszólaló, Szóts Gyula kartársunk, igen helyesen mutatott rá, hogy eljő az idő — vajha itt is volna már — amikor nem irritálnak többé bennünket az anyagi ügyek, mikor ez a, ma egyedül égető kérdés végleges elintézését nyer. De lesznek azért bennünket foglalkoztató, tisztán középiskolai vonatkozású kérdések. S ugyan hol fogjuk őket megvitatni? A kamarákban? Az óvónökökkel s a gazdasági szakiskolai tanítókkal együttesen?

Távol áll tőlem, hogy a különféle tanári és tanítói státusok között

újabban öröndetesen erősödő összetartás, kollegialitás érzését zavarni akarjam, de fölhívom a figyelmet a »Polgáriszkolai Közlöny« legutóbbi, novemberi számára, ahol a 303. lapon olvasható, milyen memorandum-tervezetet terjesztett elő Andor Károly előadó a polgári iskola tárgyában. E tervezet szerint pl. *egész* közoktatásunkat polgári iskolává kell átalakítani. A mai elemi iskola a középiskola alsó négy osztálya nyolcosztályú *alsófokú polgáriskola* lenne; »a középső tagozat a mostani középfokú iskolák megszüntetésével, gyakorlati alapon megszervezett *polgári szakiskola*;« »a felső tagozat a mostani egyetemek (! szerk.) és felsőjellegű szakiskolák átszervezése négyévfolyamú *felső polgári szakiskolává*.« Szóval egész oktatásügyünk — kiszakítva a művelt világ iskolaügyi rendszeréből és kulturális közösségéből — polgári iskola legyen!

Tisztelettel kérdem: ugyan hol fogja pl. egy ilyeszerű kérdésben véleményét hangoztatni a középiskolai tanárság, ha az OKT-et a forradalmi lelkesedés lázában feloszlattuk? Talán Y vármegye — vagy esetleg IX város és vidéke — kamarájában? S ha ott majd a 14–15 tanárt az ugyanannyi óvónő, kétszerannyi polgári iskolai tanár s ötször annyi tanítószázad leszavazta, akkor a magyar középiskolai tanárság, e rendkívül intellektuális értéket jelentő rend, hallgasson el egyszerűen az ő iskoláját legközelebről érintő kérdésekben? Ugyebár, ilyestermészetű kérdések megvitatására okvetlenül egy *középiskolai szakosztályra* volna szükség ott is, a NMOSz-nek kebelében? Nos, ez a szakosztály már meg is van, s úgy hívják, hogy Országos Középiskolai Tanáregyesület. Tagjainak száma már eddig is közel 3000. Legyünk rajta, hogy a tagok száma ugyanannyi legyen, mint a működő középiskolai tanárok létszáma, s akkor a NMOSz-nek középiskolai szakosztálya már megszervezve készen áll. Ha pedig a mai vezetőséggel a középiskolai tanárság többsége nincs megelégedve — ezen a legkönnyebb segíteni: új vezetőséget kell választani!

Anyagi küzdelmeinkben, közös érdekeink védelmében — bízva a népkormány demokratizmusában — sokat, igen sokat várunk a NMOSz-től. De a tanár »nemcsak kenyérrel él«. Jó lesz hát kétszer is meggondolnunk a dolgot, mielőtt a magunk — teljesen a *magunk* — félszázados egyesülése, az OKT sorsa felett döntenénk.¹

Ady Lajos.

¹ Ez a közleményünk — melyet a szerkesztő nem ebbeli minőségében, hanem mint az OKT egyik tagja írt — már ki volt szedve, amikor *Ries Ferenc* főigazgató úrtól, Egyesületünk alelnökétől a Kisebb Közlemények élén olvasható cikket (»A nevelő munkásoknak egységes szervezetbe való tömörítése«) kaptuk. Amint kartársaink megállapíthatják, *lényegileg* a két cikk közel áll egymáshoz. Abban ugyanis mindketten megegyezünk, hogy a külön tanár- és tanítóegyesületekre szükség lesz a NMOSz mellett is, mindössze *Ries* főigazgató — a külön egyesületek létét és megmaradását biztosítottnak tekintvén — inkább a NMOSz megalkotásának szükségét hangoztatja, a fenti cikk pedig — szupponálván a NMOSz-nak végleges megalakulását — inkább a külön egyesületek fennmaradása mellett szóló érveket próbálta felhozni. — *A szerk.*

XI. KIMUTATÁS

a Tanárok Nevelő Házára befolyt és följánlott összegekről.

Az október 20.-án kelt X. kimutatás szerint addig befolyt..... 162.401-60 K

Azóta befolyt:

Göllner Károly igazgató útján a dévai áll. főreálisk. tanáraitól:	
1. Öt hóra egy-egy korona havi adomány 45 K. 2. Koszorú-megváltás Erdélyi Béla r. tanár és Borostyány Béláné igazgatónő emlékére 101.50 K	146.50 »
A fogarasi áll. főgimn. igazgatóságától	10-72 »
2900 K I.—V. 6%-os hadikölcsön novemberi kamatszelveiért Szilávik Ferenc tanártól a brassói r. k. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. 7. részlete	87— »
Borosnyay Károly tanártól a szegedi áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. 10. részlete.....	84— »
Nagy József Béla dr. székesfehérvári áll. főreálisk. tanár adománya	50-80 »
Bozzay Zoltán igazgató és Hebelt Sándor tanár útján a zsolnai áll. főreálisk. gyűjtéséből 1600 K készpénz és 100 K 6%-os hadikölcsönkötvt.	200— »
Lévay Ede dr. igazgatótól a bp. V. ker. áll. főreálisk. tanári kara 1000 K-s alapítványának II. fele	1700— »
Faragó József tanártól a soproni áll. főreálisk. tanuló ifj. gyűjtéséből	500— »
Dr. Majorné-Kenessey Anna igazgatótól a Baár-Madas ref. f. leányisk. tanártestülete 1000 K-s alapítványának I. részlete	400— »
Gaal Mózes főigazgató útján a Ludovika akadémia tanfolyama éretts. vizsgadíjaiból: Erődi B. 16-08, Fest A. 11-16, Korpás F. 34-10, Glatz F. 36-43, Benedek M. 20-35, Vörös B. 34-10, Wajer H. 34-10, Fross K. 34-10, Krompaszky M. 20-35, Auer J., Marton E., Petry P., Liebermann M. együtt 20-35, Friml A. 34-78, Parcsétich V. 18-60, Priváry G. 18-60, Petergál H. 10-10, Kujáni G. 18-60, Bruck F. 18-60, Szitnyai E. 10-10 és Gaal Mózes 207-50	250— »
Göllner Károly igazg.-tól a dévai áll. főreálisk. alapítványára koszorúmegváltás Hackmüller Oszkár tanár elhunytá alkal-mával	600— »
Hebelt Sándor tanártól a zsolnai áll. főreálisk. alapítványára....	117-42 »
Háber Sándor esztergomi főreálisk. tanár adománya 6%-os hadikölcsönkötvényben	2200— »
György Lajos középisk. igazgató losonci áll. főgimn. tanár gyűjtésének újabb eredménye: <i>Mérész</i> András máv. raktárnok, <i>Rosenberg</i> Miksa dr. bpesti ügyvéd és <i>Schwarcz</i> Sándor kereskedő 100—100 K-val, <i>Urbanovich</i> Zoltán dr., a Magyar Bank igazgatója 50 K, <i>Streisinger</i> Károly VII. o. t. 25 K, <i>Oppenheimer</i> Ferenc dr. ügyvéd és <i>Haász</i> Lajos órás 20—20 K, <i>Redlinger</i> László VIII. o. t. 18 K összesen.....	300— »
Összesen.....	433— »
	169.481-04 K

A X. kimutatás kelte óta új alapítványt bejelentett a bpesti Baár-Madas ref. felső leányisk. tanártestülete 1000 K-t. Ézzel a följánlott alapítványok összege..... 262.450— K
Ez összegből ki van fizetve..... 110.226-75 »
Még kifizetendő 152.223-25 K
Ez összeghez hozzáadva a XI. kimutatás szerint befizetett.... 169.481-04 »
Az eredmény 321.704-29 K
Budapest, 1918 nov. 20. *Müller József*, pénztáros.

SZÁMADÁS

a m. kir. Honvédelmi Minisztérium Hadsegélyző Hivatala részéről az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek a hősi halált halt tanárok özvegyei és árvái támogatására 1918 november havára utalványozott összegekről.

Bevétel.

A Hadsegélyző Hivatal vezetőségének 1917. évi 56922. és 58076. sz. rendelete alapján a Hadsegélyző Hivatal főpénztára november 1.-én postatakarékpénztári csekk fizetési utalványon címemre átutalt 4000— K

Kiadás.

A mellékelt »posta utalványok feladó jegyzéke« szerint a bpesti 23. sz. postahivatalnál november 6-án 26 özvegy címére feladtam októberi és novemberi illetmény gyanánt..... 3880— K
Decemberre elszámolandó maradt 120— »

Összesen..... 4000— K

Budapesten, 1918 november 6.-án.

Müller József,

az Orsz. Középisk. Tanáregyesület
pénztárosa.

Fodor Gyula dr.

(1866—1918.)

Jóbarátjai és tisztelői rég tudták, hogy haladott tüdőbajával hiába menekül Trencsénbe, hiába szatmármegyei rokonaihoz, hogy a romboló kórt a napjainkban oly nehezen megszerezhető okszerű táplálkozással és jó vidéki levegővel megállítsa. Akik minden lépését aggodó szeretettel kísértük, tudtuk, hogy a drága élet fonalát a gyilkoló Párka rövid hetek, legfeljebb hónapok mulva elvágja. És mégis, mikor a szomorú jelentés szemünk elé került, nem akartuk elhinni, hogy egy olyan értékes élettel szegényebb lett az élet és egy olyan mélyen lesújtó áldozattal gazdagabb a halál. Az itt maradottaknak némi vigasztalást nyújthat azonban az a tudat, hogy Fodor Gyula mélyeséges hitében gyökerező megnyugvással fogadta az elkerülhetetlent. Azt is tisztán látta, hogy törekeny, elbetegesedett testével nehezen képes megfelelni azoknak a fokozott követelményeknek, melyeket egy nagyon hiányos elhelyezésű, szegényes felszerelésű középiskola élén, megfogyatkozott tanári karral, egy lazább erkölcsű ifjúsággal szemben teljesítenie kellett.

Pedig nagyon szerette azt az ő mester-utcai gimnáziumát, melynek első magvát is ő vetette el, hogy fokozatos fejlődésének nyolc hosszú esztendőn keresztül hűségesen gondozó kertésze maradhasson. Mert az is az ő életének tragikumához tartozott, hogy hatalmas barátai nem ismerték fel benne kellő mértékben a szervezőt, aki hivatva volt alkotni és a vezetőt, aki hivatva volt irányítani; ő pedig sokkal szerényebb, de sokkal önértetősebb is volt, semhogy kínálkozzék azoknál, kiket a sors a magyar középiskolák élére állított, akiknek hivatásuk lett volna ő neki is ugyanolyan mértékkel mérni, mint azoknak, akik ügyes törtetéssel a nem létezőt is értéknek tudják feltüntetni.

Nyolc évig érlette tehát azt a fejlődő iskolát, míg az illetékes körök végre észrevették, hogy nagy igazságtalanság történt Fodor Gyulával, akit nemcsak széleskörű és alapos klasszikai filológiai tudománya, hanem bensőséges és meleg emberszeretete, igazi kollegiális érzése és erős kötelességtudása mintegy kijelölt arra, hogy egy népes fővárosi iskolának igazgatója legyen. Az új hivatali állásnak azonban nem sokáig öröndhetett. Mikor a mult iskolai év elején a nyolc évi megbízás után kinevezését végre megkapta, már ereje fogytán volt: érezte, hogy beteg tüdejével nem valósíthatja meg szeretett iskolája élén azokat a terveket, melyeket túlzásoktól

ment hazafisága, felekezetieskedéstől ment vallásossága és külsőségeket kerülő egyetemes emberszeretete tanácsolt.

Az ő csendes, nyugodt természetével, amellet vidám életfelfogásával mindennek ellentéte volt, ami külsőség. Soha nem tüntetett azzal, hogy milyen erős katolikus, milyen megalkuvást nem ismerő magyar és milyen nagyon szereti az ifjúságot, mely benne igazi jötevőjét veszítette. Ami jót cselekedett, csak az látta és tudta, akinek belőle jutott. Jutott pedig változtatás nélkül minden tanítványának, aki nemes szívéhez fordult. Ha tettel segíteni nem tudott, juttatott vigasztaló szavakat és addig nem pihent, amíg az érdemes tanuló baján mások közreműködésével lendíthetett. Mert négy fia nevelése nem engedte meg, hogy sokat áldozzon másoknak, de betegsége mellett is fáradhatatlanul kutatta a forrásokat, melyekből tanítványai számára valami segítség fakadhatott.

Igazi tanítórsors a Fodor Gyula sorsa. Harminc évi működés után is szegény maradt, ámbár hivatalos ténykedése mellett irodalmilag is működött. Finoman csiszolt, választékos nyelven előadott pedagógiai, nyelvészeti és rendünk érdekeit védő cikkei a szaklapokban jelentek meg. Egy ideig Közlönyünket és a Magyar Középiskolát kereste fel mindig magvas, előkelő színvonalú dolgozataival; közben megjelent latin könyve (Kurz Sándorral), melyet a kritika nagyon elismerőleg fogadott; majd a Liber Sexti (Székely Istvánnal együtt). Utolsó működését dicséri a Philológiai Társaság kiadásában megjelenő nagy görög szótár, melyet kiváló szaktudósok közreműködésével ő szerkesztett. Az eddig megjelent rész méltó a mi elhunyt barátunk híréhez.

Si quis piorum manibus locus, si, ut sapientibus placet, non cum corpore exstinguuntur animae, placide quiescas nosque ad contemplationem virtutum tuarum voces.

Vajticzky Emánuel dr. †.

A pusztító járvány alig 37 éves korában ragadta ki az élők sorából Vajticzky Emánuel dr.-t is, a ceglédi áll. főgimnázium rendes tanárát. Egyike volt azoknak, kik lelküknek egész teljességével hozzá vannak növe hivatásukhoz. Dolgozni tudó és akaró s meleg szeretettől áthatott lelke csakis családját és iskoláját ismerte: fáradtságot nem kimélve, pihenést és szórakozást sohasem keresve, szakadatlanul dolgozott, hogy egyrészt családjának megélhetését biztosítsa, másrészt pedig az ifjúságnak lelki és erkölcsi kiművelésén mennél tökéletesebb eredményt elérjen. Iskolán kívüli szabad idejében is főleg pedagógiai kérdések foglalkoztatták: ilyen tárgyú felolvasásokat tartott a Kath. Tanáregyesületben s ilyen tárgyú cikkeket írt több tanügyi lapba. Önálló munkája *Háború és nevelés* címmel 1915-ben jelent meg Kókai Lajos bizományában.

Munkabírásánál és munkaszereteténél fogva nagy reményeket keltett a hozzá közelállókban, melyeknek hirtelen véget vetett a megdöbbentően váratlanul bekövetkezett korai halál. 1918 okt. 25.-én halt meg néhány napi súlyos szenvedés után.

Kenderesen, Szolnok megyében született, Szolnokon, Budapesten és Kolozsvárott végezte tanulmányait, Budapesten szerezte doktori és latin-görög-szakos tanári oklevelét. Gyakorló tanárjelölt a budapesti VIII. ker. áll. főgimnáziumban volt, helyettes tanár két éven át a nagyszombati áll. főgimnáziumban és 9 év óta rendes tanár a ceglédi áll. főgimnáziumban. Özvegyet és két kis árvát hagyott vissza, támasz nélkül, szorult anyagi helyzetben. Velők együtt őszinte szívvel gyászolják szerető tanítványai, kartársai és mindazok, kik ismerték. Áldott legyen emléke! R. F.

László Pál †.

A ceglédi főgimnázium tanári testületének három hét alatt második halottja lett; *nagymartoni László Pál*, a földrajz és történelem r. tanára 1918 nov. 17.-én követte a sirba Vajticzky Emánuel kartársát.

László Pál egész lénye csupa jóság és szeretet, csupa finomság és gyöngédség, csupa kötelességtudás és szolgálatkészség volt. Utóbbinak áldozata is lett. Mint a ceglédi nemzeti tanács tagja, hazafias lelkesedésében, a forradalmi átalakulás sok és nehéz munkájából annyit vállalt magára, hogy annak terhe alatt gyöngé és törékeny szervezete összeroskadt. Benne az iskola és minden jó ügy egyik legderekabb munkását vesztette el.

Még csak 31 éves volt. Budapesten született, ugyanott végezte tanulmányait. Az 1910/11. évben a budapesti I. ker. áll. főgimnáziumban gyakorló tanárjelölt volt, az 1911/12. év eleje óta helyettes tanár a zsolnai áll. főreáliskolában. Ott betegsége miatt 1912 elején hosszabb szabadságot kapott, majd szolgálatátételre a budapestvidéki tankerület főigazgatóságához osztatott be. Az 1914/15. tanév eleje óta rendes tanár volt Cegléden, ahol tanártársai és tanítványai a legnagyobb mértékben szerették és tisztelték. Még nőtlen volt. Hirtelen és váratlan halála mély megdöbbenést keltett az egész városban. Áldott legyen emléke! *R. F.*

Abaffy Béla †.

1918 okt. 31.-én hosszas szenvedés után elhunyt a makói áll. főgimnáziumnak egyik régi, derék munkása, Abaffy Béla. Huszonkét évi tanári működése alatt kartársainak és tanítványainak a szeretetét és becsülését teljes mértékben kiérdemelte, mert valamennyien a fáradhatatlan munka mintaképét látták és tisztelték benne. Gondos, hangyaszorgalommal dolgozott az ifjúság javára, miközben folyton a legnagyobb buzgalommal képezte magát tovább, hogy a rábízott ifjúsággal minél több szellemi kincset tudjon közölni.

Családján kívül az iskola, a tanítás, a nevelés volt mindene s bár a természet gyengébb szervezetet adott neki, pihenést nem ismerve dolgozott még akkor is, amikor a sorvasztó betegség nyugalomra intette. Még akkor sem tudott megválni az iskolától, mindaddig, míg a gyilkos kór ágyba nem döntötte, hogy többé soha fel ne keljen. — Emlékét kartársai és tanítványai mindenkor szeretettel fogják őrizni.

Matusik István.

A közoktatásügyi minisztériumból. A nagy átalakulás rendén távozott a közoktatásügyi kormány éléről a régi vezetőség: *Zichy János* gróf miniszter és *Nagy János* adminisztratív államtitkár (a politikai államtitkárság fél éven át üresedésben volt). A távozó minisztertől könnyű volt a válásunk: mind első, mind mostani minisztersége alatt országos kongresszusban robbant ki a középiskolai tanárság elégedetlensége. — Nagy János állam-

titkár nem hagyott rossz emléket maga után. Kötött-kezű helyzetében is nem egyszer adta jelét annak, hogy a magyar tanári rend megbecsülésében, értékének és jelentőségének felismerésében az elmúlt idők miniszterei és államtitkárai tanulhattak volna tőle. Ízig-vérig való konzervatív volta azonban semmiképen sem kvalifikálta őt a magyar nevelésügyek sorsának intézésére. — A népkormány közoktatásügyi minisztere: *Lovász Márton dr.*, politikai államtitkára: *Juhász Nagy Sándor dr.* lett. Mindketten Károlyi-párti politikusok s kétségtelenül e minőségükben kerültek a magyar közoktatásügyek élére. Egyikőjük sem nevezhető tehát szakembernek, de már eddigi rövid hivataloskodásuk ideje alatt is biztató jeleit mutatták annak, hogy a régi rend meghalt a Hold-utcában is. Imre Sándor dr.-nak helyettes államtitkárrá való kinevezése s a szakemberek minisztériumi alkalmazásának komoly terve biztató és reménykeltő jelenségek arra, hogy a Hold-utcai palota ablakai végre kinyílnak s friss levegő ömlik be a dohos, aktaszagú szobákba. — A nagy személyi változások során a minisztertanács *Neményi Imre dr.*-t adminisztratív államtitkárrá nevezte ki, *Tóth Lajos dr.* miniszteri tanácsosnak pedig a helyettes-államtitkári címet adományozta.

Imre Sándor dr. — közokt. államtitkár. A Magyar Népköztársaság születésének idején, a magyar nemzet sorsdöntő óráinak remény és csüggedés között ingadozó vívódásában, az egész ország tanítással foglalkozó munkásainak lelkéből osztatlan örömet és megnyugvást váltott ki a minisztertanácsnak az az intézkedése, amellyel Imre Sándor dr.-t helyettes államtitkárrá nevezte ki. Imre Sándorról, kinevezése alkalmából, nem szükség a magyar tanítóság-tanárság előtt ismertető sorokat írni: az ő — komoly hivatásként végzett — igazán *nevelő* munkássága a középiskolából indulva ki hova-tovább *minden iskolafajunk* (egyetem, polgári iskolai és tanítóképzőintézeti tanárképzés s ez utóbbi révén a magyar népiskola) körében egyaránt éreztette üdvös és jótékony hatását. Nagyjelentőségűnek érezzük kineveztetését nemcsak azért, hogy őt az *egész* magyar tanárság-tanítóság régóta arra a helyre jelölte, mint az egyetlen átgondolt és részletekig kidolgozott tervű magyar kultúrpolitikust, hanem azért is, hogy Imre Sándor nem mint *párt-ember*, sem mint valamely alakulat jelöltje jutott fontos munkaköréhez. Imre Sándor ugyan modern, progresszív gondolkozású tanár és tudós volt mindig, akkor is, amikor ezért még betörték a fejét az embernek, de nem tartozott politikai pártkeretekbe soha. »A nevelés sorsa és a szocializmus« című munkája s »Nemzetnevelés« című főművének a legtöbb gondolata (pl. a nemzetiségi kérdésnek nevelésügyi tárgyalása!) dokumentumai annak, hogy Imre Sándor már egy évtized előtt s *állami* jellegű katedrán ülve is bátran merte hirdetni a maga progresszív szellemű, komoly nevelői hitvallását. Az új államtitkárnak két évtizedes, programmszerű nemzetnevelő munkássága tehát a legbiztatóbb perspektívát nyújtja az iskola

jövőjére nézve az ígéretektől terhes hajnalhasadáskor. A magyar tanítóvilág tettekre készen várja az irányt, amelyet Imre Sándor biztos kézzel ki fog jelölni számára.

Új tankerületi főigazgató. A népköztársaság minisztertanácsa *Palágyi Menyhért dr.* egyet. magántanár, s bpesti III. ker. áll. főgimn. rendes tanárt a VI. f. o. illetményeivel díjazott tankerületi főigazgatóvá nevezte ki. Az új főigazgatói állást a minisztertanács külön szervezte. Palágyi főigazgató az utolsó hónapokban élénk részt vett a tanártársadalmi ügyek intézésében, s a IV. orsz. tanárkongresszusnak elnöke volt.

Reform-ügyosztály a közoktatásiügyi minisztériumban. A magyar népkormány egész köznevelésügyünk radikális reformjára készül, mely nemcsak az iskolák szervezésére szorítkozik, hanem ki fog terjedni a tanügyi adminisztrációnak teljes átalakítására — még pedig a decentralizáció vezérgondolatával — s a tanár-tanító rend korszerű fegyelmi viszonyaira is. A reform-ügyosztály élére *Gönczi Jenő dr.* miniszteri titkárt állította a miniszter s az új osztályba a különböző iskolafajokból szakembereket fog berendelni a reformmunkálatok elkészítésére. Gönczi titkár — akit egyébként a Nemzeti Tanács a kebelében szervezett közoktatásiügyi szaktanács ügyvezetőjévé választott meg — huzamosabb ideig az V. ügyosztályban működött s mint a személyi ügyek referense jó emléket hagyott maga után a középiskolai tanárság körében. Bizalommal és várakozással nézünk a reform-ügyosztály nagyfontosságú munkálatai elé.

Allami főfelügyelet az autonóm középiskolákban. A közokt. miniszter az 1883: XXX. t.-c. alapján az 1918/9. évre is megbízottakat rendelt ki az autonóm középiskolákhoz az állami főfelügyelet gyakorlására. Megbízottul mindenütt az illető tankerület kir. főigazgatója küldetett ki, kivéve a beszercei és szászrégeni ág. h. ev. főgimnáziumokat, ahova *Szépréthy Béla* brassói áll. főreálisk. igazgatót, az újvidéki g. kel. szerb főgimnáziumot, ahova *Popovics Iván* bpesti keleti keresk. akad. tanárt s a székelykeresztúri unit. főgimnáziumot, ahova *Sárkány Lóránt dr.* fogarasi áll. főgimn. igazgatót küldötte ki a miniszter.

Egyesületünk a kultuszminiszternél. Egyesületünk elnöksége november 21.-én kihallgatáson volt Lovászy Márton miniszternél. A kihallgatáson Gaal Mózes elnök az Országos Középiskolai Tanáregyesület üdvözlését tolmácsolta az új miniszternek, felajánlotta az Egyesület támogatását s a magyar közoktatásügy fejlesztésének nagy munkájához s egyúttal biztosította a minisztert, hogy a magyar tanárság mindent el fog követni, hogy a magyar népköztársaságnak dolgozni tudó, kötelességüket teljesítő polgárokat neveljen. Kérte egyúttal, hogy a miniszter a tanárok erkölcsi és anyagi sérelmeit orvosolja és régi, jogos kívánságait teljesítse. Lovászy miniszter köszönettel fogadta az elnök szavait, kifejezte örömét, hogy a magyar tanárok felajánlották értékes támogatásukat az új magyar állam megépítéséhez. Ebben ő nem is kételkedett s a tanárság munkájára nagy súlyt helyez. Ami a tanárok kívánságait illeti, azokat jól ismeri, mindent el fog követni, hogy azok teljesedésbe menjenek. Erre vonatko-

zólak már részben intézkedett is, óhajta, hogy az adminisztráció hozzáértő szakemberek kezében legyen. Reméli, hogy a tanárság anyagi kívánságait is rövid időn belül teljesíteni fogja. — A miniszter üdvözlése után a küldöttség Juhász-Nagy Sándor és Imre Sándor államtitkároknál tiszteltgett. Mindkét államtitkár örömmel és köszönettel fogadta az Egyesület támogatását. A küldöttség tagjai: Gaal Mózes, Lévy Ede, Sajó Sándor, Marczinkó Ferenc, Szóts Gyula voltak.

Teljesülő kívánságok. Évtizedes követelménye az iskola munkásainak, hogy a közoktatásügy középponti intézését ne jogászokra bizzák, hanem gyakorlati pedagógusokra. A nagy átalakulás — úgy látszik — ennek a kívánságnak teljesülését is meghozza. A biztató kezdetet már örömmel látjuk. Imre Sándor dr. államtitkári kinevezéséről külön emlékezünk meg. Vele egyidejűleg berendelték a minisztériumba Ágner Lajos dr. és Benedek Marcell dr. áll. főgimnáziumi tanárokat és mindkettőjüknek önálló munkakört biztosítottak. Ezt az intézkedést a tanárság örömmel és bizó reménységgel fogadja. Mindkét kartársunk nagy buzgósággal szolgálja hosszú évek óta az iskola és a tanárság érdekeit. Most alkalmuk nyílik, hogy eszméiket a kormányhatalom, azaz a néphatalom segítségével országszerte terjesszék és gyakorlati megvalósításához juttassák. — Reméljük, hogy a minisztérium belső átalakításának ez a kezdete hamarosan tökéletes folytatásra talál.

A Nevelő Munkások Országos Szövetségének vidéki kamarái — észrevehetően a forradalmi események hatása alatt a magyar társadalom minden rétegében lázas tempóval megindult szervezkedési mozgalmak példájára — egyre nagyobb számmal alakulnak meg. Így a legutóbbi időben hírt kaptunk a *Munkács és vidéke, Pöstyén, Hont vármegye, Zilah és vidéke, Szombathely, Rozsnyó, Hunyad vármegye, Szilágysomlyó és vidéke* nevelőmunkáskamaráinak megalakulásáról. Öröndetes jelenség, hogy a magyar tanító-világ végre átlátta egy közös szervezet létesítésének és kiépítésének a szükségességét, viszont félős, hogy a szervezkedés lelkesültsége zsákutcába visz. Az »X város és vidéke kamarája« ugyanis: kontradictio in adiecto. A *kamara*-elnevezés ugyanis feltételezi egyfelől a *zárttságot*, másfelől a *teljességet*. Igen ám, de ki tudja azt megmondani, hogy X városnak a »vidéke« meddig terjed ki? Ez okból jó volna a vidéki kamarák szervezését egy-egy törvényhatóság egész és zárt területén csinálni meg. Feljebb olvasható, hogy pl. Szilágysomlyó vármegyében már eddigelé két kamara alakult: a Zilah és vidékéé és a Szilágysomlyó és vidékéé. A vármegyének — Zilaht és Szilágysomlyót nem számítva — még 4 járása van. Most már mi lesz ezekkel? Még 4 külön kamara fog-e alakulni, vagy e 4 járás községei közül az egyik — személyes szimpátiái révén — a zilahihoz csatlakozik, a másik pedig a szilágysomlyóihoz? A központnak sürgős utasítást kellene a vidékre küldeni, amelyben új kamarák létesítését csak egy-egy *egész törvényhatóság* területén tartja helyesnek. — E helyen említjük meg, hogy a Nevelő Munkások Országos Szövetségének elnöksége a »Nemzeti Kultúra« c. tanügyi lapban (az

Áll. Tanítók Orsz. Egyesületének volt hivatalos közlönyében) kommunikált közzé, mely szerint a Szövetség hivatalos közleményeit ezentúl e lapban fogja publikálni.

Pályázathirdetés — igazgatói állásokra. Forradalom, világ-átalakulás kellett hozzá, hogy ezt is megérjük: a megüresedett középiskolai igazgatói állásokra pályázatot hirdetett a magyar közoktatásügyi népkormány. Az új rend két első fecskéje: a *bpesti IX. ker.* és a *makói* áll. főgimnázium pályázatra hirdetett igazgatói állása.

Dóczi Imre lemondása a Debreczeni Kör elnökségéről. A Debreczeni Prot. Lapból olvassuk, hogy Dóczi Imre dr. nem vállalta tovább a Debreczeni Tanári Kör elnökségét. Utódja a kör elnökségben *Gulyás István dr.* lett. A választás után a Kör — mint ugyancsak a D. P. L.-ből olvassuk — az OKT elnökségének bizalmatlanságot szavazott.

Halálozás. Újabban az alábbi kartársaink elhunytáról értesültünk: *Hajdu Tibor dr.*, pannonhalmi főapát, stb. Egyesületünk alapító tagja. *Fodor Gyula dr.*, a budapesti IX. ker. mester-utcai áll. főgimn. igazgatója; meghalt élete 54., tanári működése 37. évében.

Abaffy Béla, makói áll. főgimn. tanár; meghalt élete 44., tanári működése 22. évében.

Fankovich Tibor, sátoraljaújhelyi rk. főgimn. tanár; meghalt élete 29., tanári működése 7. évében.

Nagymartani László Pál, ceglédi áll. főgimn. tanár; meghalt 31 éves korában, tanári működése 8. évében.

Csernel Jenő dr., budapesti IX. ker. áll. főgimn. tanár; meghalt 31 éves korában.

Rácz Lajos, a sárospataki ref. koll. akad. tanár; Egyesületünk tagja.

Bakó Gyula, magyaróvári rk. főgimn. tanár.

Zalai Márk, debreczeni felsőkeresk. isk. tanár, Egyesületünk tagja.

Vajtíczky Emanuel dr., ceglédi áll. főgimn. tanár; meghalt élete 38., tanári működése 11. évében.

Bölöni Barabás Ábel dr., unit. lelkész, temesvári áll. főreálisk. tanár; meghalt élete 65., szolgálata 31. évében.

Bikafalvi és bözödi Máthé György, budapesti V. ker. áll. főgimn. tanár; meghalt élete 58., tanári működése 32. évében.

Iványi Ede dr., szolnoki áll. főgimn. tanár; meghalt élete 60., tanári működése 35. évében.

Ruszt Gyula, szolnoki áll. főgimn. tanár; meghalt élete 34. évében.

Farkas Antal, besztercebányai kath. főgimn. tanár.

Soós Gáspár, a székelyudvarhelyi ref. koll. tanára.

Knüppel Gyula, pozsonyi áll. főreálisk. tanár; meghalt élete 61., tanári működése 37. évében.

Alleram Gyula dr. sub auspiciis regis, a budapesti II. ker. egyet. kath. főgimn. tanára; meghalt élete 35., tanári működése 11. évében.

Pichler Pál, újverbászi közs. főgimn. tanár; meghalt élete 33., tanári működése 11. évében.

Zsitvay János, selmecbányai kath. főgimn. tanár; meghalt élete 49., tanári működése 27. évében.

Varga József, a nyiregyházi ág. h. ev. főgimn. tornatanára, t. had-nagy; megh. az olasz harcétről hazatérőben, okt. 28.-án, ellenséges repülőgépről ledobott bombától találva, élete 36., tanári működése 9. évében.

Kuchár Géza, jászapáti főgimn. tanár; megh. élete 46., tanári működése 17. évében.

Emléküket kegyelettel őrizzük meg!

Egyetemi tanári kinevezések. *Négyesy László dr.* budapesti tudom.-egyet. ny. r. tanár, Egyesületünk tiszteleti elnöke, jelenlegi minőségében és szolgálatában az V. f. o.-ba lépett elő. — *Révész Géza dr.* bpesti tudom.-egyetemi magántanár egyetemi ny. rendkívüli tanárrá lett a kísérleti lélektan újonnan szervezett tanszékén.

Kinevezés. A közoktatásügyi miniszter *Kövendi Dénes dr.* h. tanárt a karczagi ref. főgimnáziumhoz a fennálló szerződés értelmében rendes tanárrá kinevezte.

Áthelyezés. A közoktatásügyi miniszter *Orosz József* győri áll. főreálisk. tanárt az eperjesi kir. kath., *Zolnay Dezső* karánsebesi áll. főgim. tanárt a szentesi, *Gábor Áron* temesvári áll. főreálisk. tanárt a szekszárdi, *Kovács Gyula dr.* bpesti X. ker. áll. főgimn. tanárt a VIII. ker. áll. főgimnáziumhoz, *Juhász János* fogarasi áll. főgimn. tanárt a nagyvárad, *Dörre Tivadar* kaposvári áll. főgimn. tanárt a bpesti VI. ker. áll. főreáliskolához áthelyezte.

A Paedagogium és az Erzsébet-Nőiskola főiskolai jellege. A magyar közoktatási népkormány előterjesztésére a minisztertanács kimondotta, hogy a budapesti áll. polgári iskolai tanító- és tanítónőképzőket főiskoláknak ismeri el. Ezzel a döntéssel a polgári iskolai tanárságnak egy régi kívánsága nyert kielégítést, mivel a főiskolai képzés véglegesen megoldotta polgári iskolai kartársaink címkérdését s kedvező hatását fogja éreztetni a polgári iskolai tanárság fizetési- és nyugdíj-viszonyait illetően is.

A halál az utolsó hetekben megdőbbszentő számban ritkítja sorainkat. Bár a legtöbb középiskolát a dühöngő járvány miatt újból meg újból bezárták, a spanyol betegség mégis valósággal megtizedeli úgys megfogyatkozott számú tanári rendünket. Volt olyan nap, amikor a fővárosi napilapok egyszerre 3 középiskolai tanár elhunytáról hoztak hírt, úgyannyira, hogy ritka az olyan középiskola, amelynek tanárai közül áldozata ne volna már a pusztító járványnak. Még ezekben a szomorú hetekben is, amikor hazánk és nemzetünk lét vagy nem-lét kérdése forog állandóan kockán, nem lehet fásult közömbösséggel továbbhaladnunk a magyar középiskolai tanárság ilyen nagymérvű pusztulása mellett. Ha valaha, akkor most valóban jogunk s keserű alkalmunk van idézni a költőt: »Rossz időket élünk, rossz csillagok járnak...«

53 új tagot vett fel az OKT-be a november havi igazgatósági ülés. A taggyűjtésben különös buzgóságot fejt ki Nagyvárad Körünk, honnan *Gedeon Alajos dr.* elnök, főreálisk. igazgató, *Gajda Béla dr.* leányközépisk. igazgató és *Hegedüs Árpád* reálisk. tanártársunk 21 új tagot jelentett be.

A Magyar Békeegyesület november 16.-án *Giesswein Sándor dr.* elnökletével, nagyszámú tanférfi jelenlétével értekezletet tartott. Az értekezleten *Balassa József dr.* elnökletével megalakult az egyesület pedagógiai szakosztálya. Hosszabb eszmecsere után megállapodott az érte-

kezlet a szakosztály programjának alapelveire nézve. A program foglalatára röviden az, hogy a tanításnak gyökeresen szakitania kell az eddigi militarista szellemmel és az ifjúságot pacifista szellemben kell nevelni. A program részleteinek és megvalósításának megbeszélése szélesebb-körű értekezlet tárgya lesz.

A vizsgálati díjak felemelése Egyesületünknek többrendbeli sürgetésére végre nov. 1.-től számítva megtörtént. E naptól kezdve a magánvizsgálat díja 160, az összevont vizsgálaté 240, a felvételi vizsgálaté 1 tárgy után 20, minden további tárgyért 10, az érettségi díja pedig nyilvános tanuló részéről 40, magántanulótól 80 K. Ez általában 100%-kal emelt díjakat megint meghaladta ugyan a testi munkásoknak időközben újra feljebb emelkedett bére, de legalább most már mégsem vagyunk olyan bántó és elkedvetlenítő hátrányban a fizikai munkásokkal szemben, mint eddig voltunk. A legközelebbi lépésnek — természetesen a tisztviselői fizetés és lakásbér felemelése mellett — annak kell lennie, hogy semminemű ingyenmunkát ne követelhessen a jövőben tőlünk az iskola-fenntartóság. A javító vizsgálatok, s az óra-kompenzáció nélkül végzett osztályfői, szertár- és könyvtár- és önképzőköri vezető-tanári stb. munkák sem maradhatnak tovább díjazás nélkül. Ugyanacsak indítvány érkezett az Egyesülethez az irányban, hogy egyfelől a bizonyítványok kiállításáért jövőben megfelelő díj szedessék, másrészt pedig, hogy a bizonyítványok másodlati példányai után szedett régi díjakat felemeljék.

180%-os fizetésjavítás alapján történt meg a budapesti keresk. akadémia és a vele kapcsolatos felsőkeresk. iskola tanárainak végleges illetményrendezése. A családi pótlék összege egy-egy gyermek részére — de, természetesen, minden gyermek után számítva — 1500 K. Az óratöbbség díja az akadémián 450, a felsőkereskedelmiben 300 K. Az elméleti és gyakorlati órák díjazása ezentúl ugyanazon összeggel történik. E fizetésrendezés után a 20—22.000 K-ás tanári illetmény épenséggel nem ritka dolog az intézetnél.

A »Néptanítók Lapja«-nak új szerkesztősége. A nagy átalakulás rendén új kezekbe került a közoktatásügyi minisztérium kiadásában megjelenő »Néptanítók Lapja« is. Az új szerkesztő: *Zigány Zoltán*, székesfővárosi polg. isk. igazgató, az utolsó évtized radikális tanítói-mozgalmainak egyik kiváló vezérembere. A munkatársak szocialista vagy radikális tanárok lettek. Ennek a személyi változásnak megfelelően az új szerkesztőség keze alól kikerült első lappéldány 180%-os szögű elhajlást mutat a lap évtizedes irányától. A rendkívül eleven, nagy hozzáértéssel és programmos tervszerűséggel összeállított első szám éles határvonalat ad az évtizedeken át miniszteriális ízlés szerint szerkesztett lap történetében. Nem tudjuk azonban, hogy a — főleg vidéki — tanítóság egy jelentékeny része — a türelmetlen nacionalizmussal hivatalból megkábitottak — a gyors átmenetet lelki zökkenés nélkül bírja-e el?

Nyilatkozat. *Szántó Hugó* kartársunk az alábbi nyilatkozatot küldötte be: »Alulírott tollából a Közlöny okt. I.-i számában »Bokor Ármín« címmel nekrológ jelent meg, melyhez a Közlöny igen tisztelt szerkesztője megjegyzéseket fűzött. Félreértések elkerülése céljából ki

kell jelentenem, hogy: 1. a boldogult Bokor zsidósága egyáltalán nem ment magyarsága rovására. Különösen az iskolában cionista propagandát nem folytatott, itt magyar tanár volt és semmi más. 2. A nekrológusnak semmiféle más tendenciája nem volt, mint a boldogult kolléga egyéniségének hű jellemzése. Maga a sorok írója tényleg távol áll a cionizmus gondolatvilágától. Vágújhely, 1918. október 29. *Szántó Hugó*, főreálisk. tanár.»

A T. Ö. és Á. S. O. E. igazgatósága október havi ülésén a következő új tagokat vette föl: Altmann Géza és Friedrich József (Igló), Hann Ernő (Pozsony), Újváry Gyula és Schröder Imre (Miskolc), Hajdu János (Budapest, VI. ker. főgimn.), Varga Tivadar h. tanár (Tiszviselőtelep), Péter Károly (Nyiregyháza), Óváry Zoltán (Miskolc), Timbus Endre (Cegléd), Kelemen Kálmán (Szeged, főreál). — Az igazgatóság a következő halálos eseteket vette részvétellel tudomásul: Farkas Antal (Besztercebánya), Soó Gáspár és Csiky Lajos (Székelyudvarhely), Barát Imre (Érsekújvár), Knüppel Gyula (Pozsony), Váczy János (Budapest), Erdélyi Béla (Szatmárnémeti), Bokor Armin (Vágújhely), Haszlinger József (Szombathely) és Bakos István.

Révész Lajos alelnök kioszkolta a Debreczeni Újság tulajdonos-főszerkesztőjétől, Than Gyulától, hogy lapjában nyilvánosan nyugtázza az Egyesület javára juttatott adományokat. Erről az igazgatóság hálás köszönettel értesült.

A novemberi ülésén az igazgatóság a következő új tagokat vette föl: Bogsch Sándor dr. és Losonczy Zoltán dr. (Budapest, ág.-ev. főgimn.), Oláh Sándor (Miskolc).

Halálozások: Hackmüller Oszkár (Déva), Vajtichy Emánuel és László Pál (Cegléd).

Adományok: Csáthy Kálmán (Debrecen) 1000 K-ás alapítvány első részlete 200 K, Losonc: főg. 1000 K, Besztercebánya: ág. ev. főg. 50 K, Nagyszeben: áll. főg. 48-50 K, Déva: áll. főreál. 44-10 + 4 K, Szamosújvár: áll. főg. 514-62 K, Bp. I. ker. áll. főg. 20 + 32 K, V. ker. áll. főg.: Schwarz Árpád bankár VI. adománya 100 K, István-úti áll. főg. tanári kara 25 + 23 K, VI. ker. áll. főg. 400 K-ás hadikölesönkötvény, VIII. ker. áll. főg. 141 K-ról szóló takarékkönyv (kamatostól 145 K), Jászberény áll. főg. koszorúmegváltás: 80 K, Igló: Berzeviczy B. tanár: 20 K, Zilah: ref. koll. = 191 K, Cegléd: Timbus Endre tanár v. d. 25-44 K, Tata-kegyesr. főg. 150 K, Debrecen: áll. főreál. 46 K, Orbán Gábor dr. Pozsony vacsoramegváltás 10 K, Marosvásárhely ref. főg. 299-24 K, Ungvár: áll. reál 5 K, Eger: áll. főreál tanárai 30 K, Petrich Béla 4 K.

A nemeslelkű adakozóknak az igazgatóság hálás köszönetét tolmácsolom.

A fiókelnökök szíves figyelmébe. Kérünk mindenkit, aki az Egyesület számára pénzt küld, ne írjon semmit a befizetőlap hátára, hanem levelezőlapra szíveskedjék a *számvevőt* tudatni, micsoda pénzt adott fel. Ha csak egyenletesen befolyó tagdíjról van szó, akkor nincsen szükség értesítésre. Befizetőlapot a *számvevőtől* kell kérni.

Az elnök címe: *Theisz Gyula dr. I. Krisztina-körút 61.* A számvevő címe: *Szabó Ernő dr. I., Fehérvári-út 15.* A titkár címe: *Szöts Gyula I., Mátray-u. 5.*

KÖNYVSZEMLE.

Dr. Gopcsa László: A magyar gyorsírás története. Második bővített kiadás. 8° 224 l. 8 kor. Várnay L. Szeged, 1918.

A világháború negyedik évében a 25 esztendővel ezelőtt megjelent első kiadás több, mint kétszer akkora bővülve jelenik meg, hogy tanuságot

tegyen az idők szelleméről. Midőn oly hirdetések jelennek meg a lapokban, melyek perfekt magyar-német gyorsírót keresnek 800 kor. havi fizetéssel, akkor sok minden érthetővé válik előttünk, amiről Gopcsa László dr. kultusz-miniszeri tanácsos könyvében beszámol. Az ügy szempontjából nemcsak az a fontos, hogy 1918 júniusáig a Gabelsberger-Markovits rendszerből 1031, a Stolze-Fenyvessy-éből 147 s a Nagy Sándoréból 52-en szereztek tanítói képesítést, hanem az az öröndetes tény, hogy 1870 óta ennyi, tehát több, mint 1200-ra szaporodott a gyorsírói pedagógusok száma. A növéndékek számáránya pedig a statisztikai hivatal kimutatása szerint az 1913/4., tehát a háború előtti utolsó tanévben ez volt: Gab.-Mark. szerint tanult 11.830, Nagy S. szerint 799, Stolze-Fenyv. szerint 338, összesen tehát 17 ezernél több növéndék. Igaz ugyan, hogy a háború kitörésekor a középiskolákban a rendkívüli tárgyak tanítását miniszeri rendelet felfüggesztette. De már 1915 végén egy újabb rendelet a gyorsírást újból engedélyezi, sőt az új kereskedelmi iskolai tanterv a gyorsírást a női keresk. szaktanfolyamokban s az összes fiú és női felső keresk. iskolákban kötelező rendes tárggyá avatja, úgy hogy bizvást kimondhatjuk azt, hogy manap már jóval többen tanulják a gyorsírást, mint a közölt statisztika, mely különben sem lehet teljes, mert az csupán a nyilvános közép-, keresk. és polgári iskolákra terjed ki, holott tudvalevőleg úgy a fővárosban, mint a vidéken gombamódra szaporodnak a magán gyorsírószakiskolák, hol évenként szintén több ezren nyernek kiképzést.

A középiskola szempontjából kétszeresen érdekes lehet Gopcsa dr. könyve. A magyar szellem és gondolat fotografiálsruén hű és gyors megöröztítő eszközének, a gyorsírásnak első nyomai Mátyás király udvarába vezetnek. Latin és magyar nyelvű rendszeri kísérletek nálunk nem az üzleti élet szolgálatában állanak, mint általában külföldön, hanem az országgyűlés talajából kelnek életre, mikor a cenzúra annyira megenyhül, hogy működésük elé nem szab többé korlátozó rendszabályokat. *József nádor* latin nyelvű leirata, melyet Gopcsa kutatásai hoztak elő, 1842-ben a karok táblájának, mely a gyorsírók alkalmazását kérte a felső tábla mintájára, még kitérő választ ad. Az 1843/4. országgyűlésen az alsó tábla naplójának vezetését is gyorsírókra bízzák s fizetésükről eleinte egy 119 követből álló konzorcium gondoskodott. *Kölcsény*, mint naplójában panaszkodik, e konzorcium pénztárnokaként csak nagy fáradtsággal tudta az egy-egy követre eső 10—10 huszast behajtani. De ez is nagy haladás volt, mert még 1833-ban Mérey, az alsó tábla elnöke egy interpellációra így felel: »Nyolc századig fennállott az alkotmány újság nélkül. Két év óta a műveltség nem emelkedhetett annyira, hogy újságja kikerülhetetlenül szükség volna.« *Kölcsény* naplójában ezt a legügyetlenebb feleletnek mondja, melyet valaha elnök adott, s így a rendek megelégedtek egyelőre a gyorsírói feljegyzések alapján *Kossuth Lajostól* szerkesztett írott újsággal. 1844-ben már tanszéket akarnak állítani a gyorsírásnak az egyetemen, de eredménytelenül. 1851-ben a helytartóság rendelete megengedi a gyorsírás tanítását a »felső műtanoda« tanulóinak számára ott, ahol szükség mutatkozik. Így a pesti főreáliskola felső osztályaiban a gyorsírás tanítóját nyilvános alaphól díjazták. A 60-as évek országgyűlésein az öregedő Hajnik és társai helyébe a német Gabelsberger és Stolze magyar átültetői: Markovits, Fenyvessy és híveik lépnek. 1863-ban jelenik meg az első gyorsírólap. 1865-ben megalakul az első gyorsíróegyesület, 1867-ben br. Eötvös József kultuszminiszter a középiskolák V. osztályát megnyitja a gyorsírásnak, 1868-ban az addig szerződéses viszonyban levő gyorsíróda a parlament integráns segédhivatalává válik, melynek tisztviselői a XI—VI. fizetési osztályokban foglalnak helyet. 1887-ben a középiskola III. osztálya is megnyílik a gyorsírás előtt s ma, midőn az 1911-ben megalakult Országos Gyorsíró Tanács égisze alatt megindított egységes gyorsírási akció a túlsúlyban levő Markovics-rendszer legújabb egyszerűsítési reformját igyekszik megvalósítani, mindinkább előtérbe tolu a gyorsírásnak kötelező tárggyá tétele a középiskolákban is. Az 1907. szegedi s az 1913. bpesti nemzetközi gyorsírókiállítás és kongresszus a magyar gyorsíróvilágnak a külföld előtt is tekintélyt szerzett.

Gopcsa dr. könyve mindezt a források alapos felhasználásával adja elő.

Megtudjuk, hogy egy 1889.-i statisztika szerint Magyarország leglassúbb szónoka br. Fejérváry Géza percenként 132, s a leggyorsabb Szapáry Gyula gróf 260—320 szótagot mondott percenként. Gopesa könyve úgyis, mint a gyorsírástanítói vizsgálatra készülők tankönyve és mint kultúrtörténeti forrásunk is értékben szerfelett sokat nyert azáltal, hogy függelékképen belevette az I. kiadásban még hiányzó ú. n. gyorsírói okmánytárát, vagyis a fontos források és rendeletek szószserinti szövegét. S ha még a háború alatt elesett ismert gyorsírók gyászkeretét jegyzékét is megtaláljuk, úgy csak azt sajnáljuk, hogy a sajtó alatt levő hivatalos reform-tankönyvről s általában e reformmozgalomról említést nem tesz. Emellett is azonban Gopesa dr. könyve ép oly érdekes olvasmánya a nem-gyorsírónak, mint amily nélkülözhetetlen minden gyorsírónak.

Wagner József dr.

LAPSZEMLE.

Az annexiós paedagogia már útban van, amint a következő eset mutatja. Odaát a nemzeti kormány elrendelte, hogy a stájer Cilliben az eddigi német főgimnázium az ottani szlovén főgimnáziummal egyesíttessék. Az intézet német tanulói részére a régi gimnáziumi épületben német párhuzamos osztályokat állítottak az eddigi igazgató vezetése alatt. Az új intézet igazgatója Lilek (nyilván a szlovén gimn. igazgatója). A közeljövőben el lehetünk készülvé egyéb ilyen és még külön hírekre is, sajnos, nemcsak a szomszédságból. Hiába, mégis csak szép dolog a népek önrendelkezési joga, amikor szabadon Wilson után, sőt nagyon szabadon, az alacsonyabb rendű kultúra a fejlettebb fölé kerekedik... Alig írtuk le ezt a hírt, amikor a Pester Lloyd nov. 27.-i sz.-ban a következő Wienből kelt sürgönyre bukkantunk: »A cseh-szlovák kormány Szokolcán főgimnáziumot állít cseh és szlovák tanítási nyelvvel.« — Folytatása, természetesen, következik. — *kf.*

Forradalomellenes izgatás az iskolában. »Férfibüszkeség az iskolapadok előtt« címmel a berlini Népszava, a »Vorwärts« nov. 22.-i száma szóváteszi azt az agitációt, amelyet tanítók és tanítónők több berlini iskolában a forradalmi irány ellen folytatnak. Névleg megemlít egy tanítót, aki tanítványai előtt annak felemlítésével igyekezett a forradalmi kormány tekintélyét kisebbiteni, hogy az iskolaügy élén olyan ember áll, aki nem ismeri még a »mir« és »mich« közti különbséget sem. (A porosz közoktatásügy ezidőszert Hoffmann Adolf és Haenisch szocialista férfiak gondjaira van bízva.) A Vorwärts ehhez megjegyzi, hogy a köztársaság távol áll attól, hogy bárkinek szabad véleménynyilvánítását megakadályozza, de erre éretlen gyerkőcök társasága nem a legjobb alkalom. Jöjjön el Posth tanító úr, úgymond, a munkások gyűléseire, ahol majd nem maradnak neki adósok a válasszal. Több iskolában azt is kivették a tanulókból, hogy milyen újságokat olvasnak a szülők. Hát erre is csak egész bátran és minél többen mondják: a Vorwärtset! *kf.*

A tanári pálya ellen. A bécsi »Akademischer Verein der Germanisten«, vagyis az egyetemi bölcseleti kar németszakos hallgatóinak egyesülete, a hirdetőtáblán és a lapokban figyelmezteti a harcterről

(Folytatása a boríték harmadik oldalán.)

visszatérő fiatal egyetemi hallgatókat, hogy ne lépjenek a középiskolai tanári pályára, amely vajmi kevésbé kedvező kilátásokkal kecsegtet. — Ezt mi Magyarországon is elhiszük és tudjuk s azért még sem mernők ettől az eszményi pályától elriasztani azokat, akik úgy érzik, hogy arra születtek, s ott fogják belső, lelki megelégedettségüket megtalálni. Bízunk abban is, hogy a szociális kormány végre rászánja magát a tanári pályának méltó és megfelelő anyagi elismerésére, ami az új jövő Magyarországnak egyik elengedhetetlen feltétele.

(K)

Tankönyvmonopólium Poroszországban. A Berliner Tageblatt egyik nov. végi számában olvassuk, hogy Hoffmann Adolf elvtárs, jelenlegi porosz kultuszminiszter, valamennyi tankönyvre az állami egyedülárusítást készül elrendelni, m. p. úgy, hogy az állam adná ki és nyomtatná a tankönyveket, ami által kirekesztené a magánvállalatok és könyvkiadók tevékenységét. Ez a jó forrásból eredő hír merőben ellenkezik az új kor szellemével, amely t. k. az ipari vállalatok szocializálására is kiterjed. Hiszen az ilyen szellemi monopólium lehetetlenné tenné a szabad versenyt és fejlődést és az állami imperativusznak teljes súlyával nehezednék rá az iskolaügyre. Ha az állam tankönyvek dolgában is ki akarja venni részét és esetleg szabályozóan óhajt befolyjni a magánvállalatok kapzsiságára, módjában áll pályázatok útján a szabad versenyben résztvenni és a tartalmilag legjobb tankönyveket legolcsóbb áron piacra hozni.

kf.

SZERKESZTŐI ÜZENET.

B—s (Szatmár). Kívánsága szerint e helyen írjuk meg, hogy a VI. f. o.-ba kinevezett igazgatók — kb. félév óta — quinquenniumaikat is megkapják.

A PÉNZTÁROS ÜZENETEI.

1. Az új alapszabályok szerint az évi tagdíj 12 K.

2. Minthogy a postatakarékpénztári befizetési lapokra vonatkozó utasításaimhoz képest az expedició épen ellenkezően járt el, az első füzettel a körök tagjai kaptak befizetési lapokat, azon tagok pedig, kik körökhöz nem tartoznak, nem kaptak. Ezek számára ilyeneket a második füzethez mellékeltem. Minthogy eszerint valószínűleg valamennyi tag és előfizető kapott befizetési lapot, kérem őket, hogy ezekkel **a tagdíjat, illetőleg előfizetési díjat minél előbb küldjék be.**

3. Címváltozás esetében, amennyiben a régi címszalag nem fogyott ki, ezt javíttatom. Újnak nyomtatása 2 K-ba kerül. Ez pedig az egész évben 2000 K-nál több költséget okozna.

MÜLLER JÓZSEF,
az O. K. T. E. pénztárosa.

Artur, Matusik István, Mattyasovszky Kasszián, Matyó Sándor, Miklósy István, Mittelman Nándor, Molnár Bertalan, Mondik Pál, Nagy Imre, Nagy Ödön (2 K), Neiszer István, Neumann Jenő, Németh József (még 4 K), Novotny Alfonz (még 4 K), Osváth Gedeon, Óváry Imre, Pap Illés, Pauer Arnold, Pauer Imre (még 4 K), Paulik József, Pácz Sándor (I.), Pásztor József, Peckl Mihály, Petrich Béla, Pintér Kornél, Piukovich Sándor, Polgár Sándor (még 9 K), Pongrácz Alajos (8 K), Potoczky Lajos, Radnainé-Vámosy Ilona, Radványi Gyula, Rác Manó, Rác Soma, Rencz János, Rodt Lajos, Rom-sauer Lajos, Rozsonдай Győző, Saád Henrik, Sárosi Ödön (8 K), Schlosser János, Schmidt József, Simkó Gyula (még 8 K), Simonyi Zsigmond, Sinkovich Gábor, Sinczky Géza, Steidl Károly, Steuer Dezső, Suciú László, Szabó Kálmán, Szabó Kázmér, Szabó Lajos (Aszód), Szabó Lajos (Losonc), Szarka Gyula, Szántó Soma, Szántó Zsigmond, Szentirmay Ottó (8 K), Szerecz Imre, Székely Károly, Szélyes Dénes, Szmekta L. Ödön (4 K), Szőke Béla (még 4 K), Szőke Dezső (még 8 K), Szőts László, Sztéhlo Nándor, Takács József, Tekusch Osz-kárné, Terebesi László (még 8 K), Tóth Irén, Tóth Józsefné-Farkas Vilma, Tóth Sándor (8 K), Török Veremund, Tüske Béla, Vadai Ferenc (még 8 K), Varamai István, Varga János, Vasvári István, Várady István, Váro Ferenc, Veress Endre (még 8 K), Visnya Aladár, Zánk Gergely, Závodszyk Adolf, Zempléni Tivadar, Zlamál Ágost, Zoltvány Irén, Zsarkó Péter (10 K), Zsigmond György (8 K).

1919/20-ra: Asbóth Viktor (4 K), Balázs Ciril (4 K), Berkes Ottó (8 K), Borsody Károly (11 K), Fehér Miklós (4 K), Garami Elek (még 2 K), Hoffmann Miksa (8 K), Kelemen Béla (4 K), Láng Emil (4 K), Matyó Sándor, Novotny Alfonz (8 K), Pauer Imre (8 K), Piukovich Sándor (8 K), Polgár Sándor (3 K), Schlosser János, Simkó Gyula (4 K), Szabó Lajos (Losonc), Szarka Gyula (4 K), Tóth Józsefné-Farkas Vilma (4 K), Vadai Ferenc (4 K), Veress Endre (4 K).

1920/1-re: Garami Elek (8 K).

Előfizettek:

1917/8-ra: Antalffy József könyvkereskedő (Debreczen), a dombóvári főgimn., a fumei: Civica Scuola Reale superiore, a győri áll. polgári fiúisk., a kalocsai J. t. kollégium, a keszthelyi kath. főgimn., a kolozsvári ker. akadémia, a m.-szigeteki kath. főgimn., a nagyszalontai polg. leányisk., a nyiregyházaai főgimn., Pákozdy Elek (I.), a soproni áll. főreálisk., a soproni áll. polg. fiúisk., a szentgotthárdi áll. főgimn., a szolnoki f. keresk. isk., az újpesti II. sz. áll. polg. iskola.

1919/20-ra: a rozsnyói kath. főgimn.

Budapest, 1918 nov. 20.

(I.) = I. fele.

(II.) = II. fele.

Müller József,

egyesületi pénztáros (II. ker., Áldás-u. 4.)

NÉVSORA

azon tagoknak, kik az 1918 október 20.-tól november 20.-ig felvételi díjat fizettek:

Borsos Szabó Imre, Csapkay Sándor, Czinyéry Barna, Égető Mihály, Fülöp Kálmán, Goós János, Hézszer Aurél, Hilf Anna, Jóbai János, Klenka János, Krebsz Ernő, Kovács Zoltán, Marót Károly, Martinyiné-Scheint Lujza, Málnássy Károly, Mrenna József, Nagy Károly, Nagy Ödön, Netoliczka Oszkár, Orendi János, Pammer Odiló, Pogányné-Várady Erzsébet, Proschinger János, Rákóczy Béla, Rozim József, Schenk Gyula, Schnell János, Seiler Antal, Schunna Vilmos, Schuster Hermann, Sorger József, Szabó Endre, Szemlér Ferenc, Székely János, Szilágyi Géza, Szilárd Leó, Szűcs Dezső, Thain János, Tóth Balázs, Török Sándor (Kézdivásárhely), Vezér Mór, Végh Endre, Vér Vencel, Wieber Jakab, Zékány Gyula, Zsigmond György.

Budapest, 1918 nov. 20.

*Müller József,
Rados Ignác.*

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY SZERKESZTI: ADY LAJOS

LII. ÉVFOLYAM. ✱
1919 JANUÁR HO 1.
9—10. SZÁM.

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET, BUDAPEST,
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS
NYOMDAI R-T. NYOMÁSA

KIADÓHIVATAL: BUDA-
PEST, II., ÁLDÁS-UTCA 4

TARTALOMMUTATÓ.

	Oldal
Gaal Mózes: Búcsúszó.....	145
A közoktatástügyi népkormány szózata a magyar nevelőkhöz	147

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Custos: Ne quid nimis	149
vt.: Hadviselt Tanárok Országos Szövetsége.....	151
kf.: Az »új irány« a porosz középiskolákban.....	152
A tanító- és tanárképzés reformja	154
—s.: Az »egységesség« jegyében	155

EGYESÜLETI ÉLET.

Igazgatósági ülés. (Marczinkó Ferenc dr.)	156
Debreczeni Kőr. (Medveczky Károly dr.).....	158
Indítvány. (Csanády Sándor.)	160

KRÓNIKA.

Ady Lajos: A szerkesztő búcsúszója	160
a.: Sursum corda	161
XII. pénztári kimutatás	162
Sz. F.: Alleram Gyula dr. †.....	163
Bóbita Endre †	163
Hírek, Vegyesek	164

KÖNYVSZEMLE.

Az erdélyi róm. kath. státus igazgatótanácsának évi jelentése 1918 november 14.-re összehívott státusgyűlés részére. Hidvégi M.	172
Orel Géza dr.: Műhelyi nevelés Páris iskoláiban. — Szociális reformok iskoláinkban. Szós Gyula	174
Baros Gyula: Arany, Petőfi és a ponyvairodalom. B.:	175
A Magyar Könyvtár	176

LAPSZEMLE.

Német köztársasági pedagógia. — A középiskolai reform. — Középiskolai diákok tanácsa Grácz- ban. — A revidált leányközépiskolai tanítási- terv	176
---	-----

A PÉNZTÁROS ÜZENETEI.

1. Az új alapszabályok szerint az évi tagdíj 12 K.
2. Az alapszabályok 18. pontja szerint a tagdíj december 31.-ig fizetendő.

3. Az alapszabályok 31. f. pontja szerint a köri tagok tagdíja minél előbb, de legkésőbb január 15.-ig küldendő be.

4. Az előfizetési díj szintén 12 K.

Kérem a tisztelt tagokat és előfizetőket, hogy a díjakat már most (legcélszerűbben a küldött postatakarékpénztári befizetési lap-pal) minél előbb küldjék be.

Budapest, 1918. dec. 28.

MÜLLER JÓZSEF,

az O. K. T. E. pénztárosa.
Áldás-u. 4.

NÉVSORA

azon tagoknak, kik az 1918 november 20.-tól december 20.-ig tagdíjat fizettek:

1907/8—1912/3: Lippay György.

1913/4-re: Lippay György, Szilágyi Adolf.

1914/5-re: Kallós Ede (még 1 K), Lábán Antal, Lippay György, Szakács Ödön, Szilágyi Adolf.

1915/6-ra: Benedek János, ifj. Bittenbinder Miklós (még 3 K), Ilyefalvi Vitéz Aladár, Kallós Ede, Lábán Antal, Lippay György, Szakács Ödön (I.).

1916/7-re: Balázs Sándor, Birkás Géza (még 6 K), Fekete Mihály, Halász Bernát, Herczeg Árpád, Ilyefalvi Vitéz Aladár, Janicsek József (3 K), Kallós Ede (1 K), Lábán Antal, Lippay György, Márkus Szilviusz, Strauch Béla, Szepessy István.

1917/8-ra: Balázs Sándor, özv. dr. Benedek Albertné, Birkás Géza (6 K), Bittera Gyula, Braun Ádám, Deák Ernő, Eisert Árpád, Fekete Mihály, Halász Bernát, Horváth János (Szeged) (még 6 K), Ilyefalvi Vitéz Aladár, Lábán Antal (2 K), Lippay György, Márkus Szilviusz, Pályi Gyula, Strauch Béla, Szántó Hugó (3 K), Szepessy István, Tettamenti Béla.

1918/9-re: Acsay István, Agárdi László (10 K), Alexics György (még 4 K), Arany Dániel, Ágh Lajos, Balthazar Gábor, Barczán Endre, Barta Miksa, Barts Gyula (5 K), Batta István, Benke Andor, Boda Béla, Bodola László, Bothár Dániel (még 4 K), Böhm Dezső, Braun Ádám (4 K), Bricht Lipót, Buday Károly, Csaba Jenő, Cserép József, Dergáts Sándor, Dombi Lajos, Eisert Árpád (4 K), Esztergályos Ágost, Faragó József, Faragó László (Kecskemét), Farkas Kálmán, Fazekas Ferenc, Fábíán Lajos, Fáy Károly, Fehér Géza, Friedrich Valéria, Gaal Mózes, Garzó Béla, gróf Gatterburg-Hermann Róza (10 K), gróf Gatterburg-Hermann Teréz, Gál Gedeon, Gedeon Mátyás (2 K), Gedő Miksa, Göbl Alajos, Gömbös Miklós, Gréb Gyula, Groza Ferenc, Grünwald Béla, Gulyás József, Haerter Ádám, Haid Ferenc, Har-sányi Gyula, Hegedüs Árpád (Nagyvárad) (5 K), Hegedüs Károly, Hetvényi Lajos (még 4 K), Horváth István, Horváth János (Szeged), Husz Ödön, Ilyefalvi Vitéz Aladár, Imre Lajos, Jenei Pál, Józsa János (még 4 K), Juhász Károly, Kassai Lajos, Kausch Mihály, Kálmán Miksa (2 K), Kemény János, Kempf József (10 K), Keresztúri György, Koós Alice (még 10 K), Korber Ernő, Kilár István, Kiss Béla (Kecskemét), König József, Lauringer Ernő, Lányik János, (még 8 K), Legányi Dezső, Lengyel Károly, Lersch Ernő, Lippay

(Folytatása a boríték negyedik oldalán.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület hivatalos
ügyeiben minden irat

SAJÓ SÁNDOR

főtitkárhoz küldendő, VIII.,
Eszterházy-utca 14. sz. alá

SZERKESZTI:

ADY LAJOS

I., Ráth György-u. 8.

Az egyesület anyagi ügyei,
valamint a lap kiadását
illető ügyek

MÜLLER JÓZSEF

pénztárnok (II., Áldás-u. 4.)
hatáskörébe tartoznak

Előfizetési díj egy évfolyamra 12 korona. — Évi tagdíj 12 korona

Megjelenik, a nyári szünetet kivéve, minden hó 1-én és 15-én

BÜCSÚSZÓ.

Másfél évvel ezelőtt ugyane helyen elmondottam, hogy miféle tennivalók várnak reánk, az egyesület új vezetőire. A hároméves ciklus derekán nem számot adni, hanem búcsút venni jöttem az egyesülettől a magam és munkatársaim nevében.

A december 13.-án tartott igazgatósági ülésen bejelentettem, hogy elnöki tisztemről lemondok. Szükségtelennek tartottam, hogy a lemondást külön megokoljam. Az igazgatóság egyhangúlag csatlakozott az én lemondásomhoz, s így visszaadjuk a tanárságnak a másfél év előtt ránk ruházott mandátumot.

Tartozó kötelességünk, hogy a tanárság bizalmát megköszönjük, s ugyancsak a tanárság józan ítéletére bízunk, hogy másfélévi munkánkról megalkossa a maga véleményét.

Ugy érezzük, hogy ez az ítélet semmi tekintetben elmarasztaló reánk nézve nem lehet.

A másfél évvel ezelőtt kitűzött tennivalók folytatása, betetőzése azokra vár, akik a tanárság bizalmának új letéteményesei lesznek. Nem gondoljuk, hogy a megváltozott idők azt az elhatározást érlelik meg tanártársainkban, hogy az *Országos Egyesületre* a többirányú új és legújabb alakulások között nem lesz szükség. Már kifejeztük abbéli véleményünket, hogy ez az egyesület az egyetlen elképzelhető, az egész középiskolai tanárságot magábafoglaló szerv mindaddig, amíg a középiskolai tanárság, mint erkölcsi testület a tanári rend és tanári hivatás megtestesítése az anyagi közös érdekek védelmén kívül eszmei célokat is tűz ki.

E tekintetben továbbfejlesztése már csak betetőzés lehet, mert épen a másfél év alatt, az elképzelhető legnehezebb időben olyan meglepő szaporodást ért el tagjainak számában, hogy csak töredék a nem tagok csoportja. Fél százados fejlődésének épen ez a legutóbbi másfél év a legtermékenyebb korszaka. Erre, mint kétségre

nem vonható tényre azért mutatunk rá, mert benne bizonyítékát látjuk az egyesület szükségyszerűségének.

Erkölcsei testület voltának szintén ebben az időben adta az egyesület minden szónál tettekben beszédesebb bizonyítékát, mert több mint háromszázezer koronát tudott áldozni a tanári rend erkölcsi súlyának fényes bizonyosságául a harcban elesett tanárok gyermekei nevelésére.

Komoly, büszke érzéssel mutatok rá a középiskolai tanárok nemes cselekvő készségére. Hálát adok a Gondviselésnek, hogy megadta érnem ezt az eleinte sokak által kishitűen kétségbevonott bizonyosságot, hogy közös erővel tudunk egymásért is valamit tenni, s midőn egymásért teszünk, minden áldozattal egy-egy követ rakunk a tanárság szilárd erkölcsi alapjához.

Nem gondolnám, hogy ez a megkezdett munka folytatás nélkül marad. Hiszem, hogy fokozott erővel folytatja a középiskolai tanárság, s nem pihen addig, míg teljessé nem tette. Addig is, míg a Tanárok Háza felépülhet, szerető gonddal karolja fel a harcban elesett tanártársak árváinak ügyét.

Nem beszélek úgy, mint aki örökséget hagy maga után s végső rendelkezését szavakba foglalja. A tanáregyesület nem maradt rám örökölni, de átvettem munkatársaimmal: a tisztikarral és az igazgatóság tagjaival a *munkát* örökölni tisztos, komoly és önzetlen elődeinktől. Nehéz évek küzdelmei alapozták meg a múltban, került bizonyos munkába a fejlesztés a jelenben, s nem lesz önmagától fejlődő a jövőben sem.

Fejlődjék szerencsésen tovább, izmosodjék, erősödjék, tekintélye emelkedjék a középiskolai tanárok erkölcsi fajsúlyával egyetemben. Ne higgyék utódaink, hogy *hatalmat* vesznek át tőlünk, melyért az egyesnek törnie kell magát, *hatalom nélkül való kötelesség* vár reájuk is, mint reánk várt, melyet nobiles kedvtelésből, ingyen, de a közért buzgó komoly lelkesedéssel kell végezni annak, aki arra vállalkozott. Sőt meg kell jó eleve barátkozniok azzal a bizonyossággal is, hogy a komoly lélekkel, derekasan végzett kötelesség jutalmul fanyar gyümölcsöt is teremhet, mert a közélet munkásának rendszerint sok a hangos kritikusa, kevés az igazi munkatársa.

Nekem, midőn lelkes és értékes munkatársaimtól ehelyütt is búcsút veszek, megtelik a szívem édes büszkeséggel és elmondom, hogy a tanárság vegye tudomásul: soha derekabb emberekkel nem dolgoztam a tanári rend javára, mint aminőkkel szeretetben és meggyőződésben összeforvra másfél éven át teljesítettem elnöki kötelességemet.

Van jogom elmondani, hogy adósa a tanárságnak semmivel sem maradtam.

Gaal Mózes.

A KÖZOKTATÁSÜGYI NÉPKORMÁNY SZÓZATA A MAGYAR NEVELŐKHÖZ.

Komoly percekben, egy egész világ összeomlásának, új világ fájdalmas születésének idején fordulok munkatársaimhoz, a magyar nemzet nevelőihez. Kötelességemnek tartom, hogy biztató és irányító szavakat találjak az Önök számára, akiktől biztatást és irányítást vár a nemzet. A győzelmes forradalom új jogokat adott mindenkinek, Önöknek is, de új kötelességeket is rótt mindenkire, s e kötelességek között talán a legszebb és legfontosabb az Önöké, mert Önöknek kell az új idők jelentőségét az ifjúsággal, az egész néppel megértetni.

Az Önök helyzetét két irányban változtatja meg lényegesen a forradalom. Egyik: az erkölcsi felszabadulás. Senkit sem fenyeget többé az a veszedelem, hogy gondolkozása, világnézete, politikai állásfoglalása miatt üldözhetik, politikai szolgálatok jutalmazása sem fogja többé keseríteni azokat, akik büszkén hivatkozhatnak pedagógiai érdemeikre. Régi kívánságuk, a szolgálati pragmatika olyan szellemben fog megvalósulni, mely a méltatlan üldözést és a jogosulatlan érvényesülést egyaránt lehetetlenné teszi.

A másik lényeges változás az anyagi helyzetben fog bekövetkezni. A forradalom legmélyebb jelentősége éppen abban van, hogy a munka nélkül élvezett jövedelemmel szemben diadalra vitte a munka jogát.

Bármily súlyos helyzetben van is az állam, saját érdekében arra kell törekednie, hogy a munkásai kedvvel és teljes erejükkel szolgálják s a kultúra munkásai megkaphassák a kulturális élet anyagi eszközeit.

De helyzetük e változása mellett kötelességeik is változni és szaporodni fognak. Az új idők az egész iskolaügy gyökeres reformját teszik szükségessé s Önöknek minden akaraterejüket, lelkük egész frissességét és rugalmasságát fel kell használniok, hogy e reformot — mely Önök nélkül holt betű marad — élettel töltsék meg. A közszellem tökéletes átalakításáról van szó. És bármekkora változásokat is okozott az ötödféléves háború, féltő, hogy e változások egy része csak múlt hangulati jelenség. Örök emberi ösztönöket, évezredes öröklött érzéseket egy világfelfordulás sem téphet ki gyökerestől, még enyhítésükhöz, átformálásukhoz is hosszú, lelkes, öntudatos nevelőmunkára van szükség és ez az önök feladata lesz.

Ma mindenki pacifista, a háború borzalmainak, saját szenvedéseinek közvetlen hatása alatt. De senki se áltassa magát azzal, hogy az igazi pacifizmusra való nevelés most már fölösleges, vagy akár csak könnyű munkává is lett. Az ember alaptermészete, az önzés, akaratunk másokra erőszakolásának ösztönszerű vágya egy hajszálnyit sem változott. Csak alkalom kell, hogy az egyéni — vagy csoport — önzés ismét véres eszközökkel keresse kielégülését. A régi iskola nem is próbálhatott őszintén és fenntartás nélkül harcolni ez ösztön ellen, mert amit az egyénnél megrótt, azt dicsőítenie kellett, mint az állam cselekedetét. Az új iskola sem olthat senkibe abszolút

önzetlenséget, de a természetes önzést kell abba a józan irányba terelnie, hogy saját érdekét másokkal való békés, kölcsönös meg-egyeztetésben keresse. Nyesegetnie kell a nemzeti hiúság kinövéseit, mert ezek más nemzetek jellemének, nyelvének, kultúrájának lennézésével akarják a magunkét dicsőíteni. A nemzeti önérzetet nem a harci erényekre, de munkára kell alapítani; a nemzeti sajátosságokat nem szabad arra használni, hogy kínai fal gyanánt válaszsza-
szanak el más nemzetektől. Az új iskola ne csak a hazának, de az egész emberiségnek is neveljen jó polgárokat.

Ma mindenki köztársasági érzelmű, de mennyi nevelőmunkára van szükség, míg a köztársaság eszméje a maga tiszta valóságában, teljes jelentőségében beleyőkeredzik a lelkekbe. A végtelen kiterjedésű emberi léleknek két ellentétes ösztönével kell itt megküzdeni. Egyik a féltelenség, a szabadsággal való visszaélés. Ha nehezen is, de meg kell értetni azokkal, akik a köztársaságban saját ösztöneik korlátlan felszabadulását látják, hogy az igazi emberi szabadság csak addig a pontig tart, ahol embertársunk szabadsága, joga kezdődik. A köztársaság nem jelent felszabadulást a társadalom kötelékei alól, sőt még szorosabbra fűzi ezeket, azzal, hogy a többé-kevésbé kiváltságolt osztályokat megszünteti. Csakhogy ezeket a kötelékeket örömmel viselhetjük, épen, mert mind egyformán viseljük; mert a gyengébbet megvédik az erősebb túlkapásaitól és végül — itt ismét természetes önzésre lehet hivatkozni — mert a köztársaságot szolgálva, nem idegen érdekeknek, de önmagunknak szolgálunk.

A másik köztársaságellenes ösztön a szolgaság, a bálványimádás ösztöne. A bálványdöntés nem ellentéte ennek: természetes velejárója. Nevelni kell a népet az önálló gondolkozásra, a jogokkal járó felelősség tudatára: annak a kötelességnek a felismerésére, melyet a választójog rótt reá. Ne esküdjék senki egyes személyekre, ne várja tőlük a világ megváltását, ne bízsa rájuk az egész gondot, az egész felelősséget. Ennek a monarchikus világból származott ösztönnek meg kell változnia. Vegyen részt mindenki a munkában és vállalja a maga részét a felelősségből. Ez az igazi köztársasági szellem, erre kell Önöknek az ifjúságot és a népet nevelniök.

Ma mindenki demokrata, de tudjuk, hogy a cím, a rang, születés, vagyon tisztelete sokkal mélyebben gyökeredzik a hagyományos érzésekben, semhogy egyszerre meg lehetne semmisíteni. A külsőségek nem fontosak: hiába töröljük a címeket, ha az érzés meg nem változik. Önöknek, a munka embereinek saját érdekükben is arra kell törekedniök, hogy a tekintély egyetlen alapja a végzett munka legyen, hogy egyéb jogcímen senki se tartson igényt semmiféle előnyre vagy megkülönböztetésre. Ez is a nevelés feladata lesz!

Ma mindenki liberális — de a felekezeti, faji elfogultságok, melyeket az eddigi hatalmak oly soká élesztgettek és így az embereket egymásra találni nem engedték: ezek sem szűnhetnek meg őszintén és igazán egyik pillanatról a másikra. Önöknek örködniök kell, hogy semmiféle izgatás lángra ne lobbantsa ezt a pillanatnyilag kialudt tüzet. Ne engedjék, hogy a vallást, az emberszeretet hirdetését

bárki is a gyűlölet fegyveréül használhassa fel. Járjanak elől jó példával a másfelekezetűekkel való barátságos érintkezésben, ott ahol máig még társadalmi válaszfalat jelentett a felekezeti különbség. Az elfogulatlan érintkezés más felekezetű, fajú, nyelvű embertársainkkal a legbiztosabb eszköze a megértésnek, az ösztönszerű idegenkedés leküzdésének.

Nagy vonásokban ezek azok a kötelességek, melyeket az új Magyarország javára teljesíteniök kell. De hogy e kötelességet teljes erejükkel eredményesen teljesíthessék, annak első feltétele, hogy az iskolát mai leromlott állapotából kiemeljük. A nagy közös munkának e részéhez kérem elsősorban segítségüket. Állítsák helyre az iskola belső rendjét, szervezzék meg azt a komoly és öntudatos munkát, azt a fegyelmet, melyet az ifjúságtól mai időkben elvárhatunk. Bármi történéj is a multak bűneiért vérző hazánkkal, erősen hiszem, hogy ilyen szellemben irányítva és nevelve becsülettel fogja megállani helyét a népek eljövendő békés szövetségében. És ebben a hazában Önök is megtalálják megérdemelt helyüket.

Budapest, 1918. évi nov. hó 27.

Lovász Márton s. k.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Ne quid nimis. Az iskola belső rendjének és fegyelmének visszaállítására is felhívja a népkormány kultuszminisztere a magyar nevelőket, midőn »az iskola mai leromlott állapotáról« mond igen komoly, aggodalmas szavakat. Valóban úgy van: iskoláink állapota hihetetlenül leromlott a háború alatt. Fizikai és pszichikai okok egész tömege működött közre abban a szomorú eredményben, amelyre az OKT vezetősége több ízben — s a Közlönynek négy év óta csaknem mindenik száma — intőn és aggodalmasan mutatott rá, hasztalan kérvén orvoslást a régi regime közoktatásügyi kormányától. Mi, tanárok, régóta tisztában vagyunk vele, hogy e leromlás honnan deriválódik, az okokat sokszor és részletesen kifejtették kartársaink. Az iskolaépületek katonai célokra való lefoglalása, a fölösen nagy számmal bevonultatott tanárok, haditanfolyamok, hadivizsgálatok, kimerült és nyomorgó tanítószemélyzet stb. voltak azok a főbb okok, amiknek következményeként ott áll a szomorú tény: iskoláink leromlása, a belső rend és fegyelem teljes dezolálása.

A mult bűneiről és mulasztásairól ma azonban már hiába beszélünk. Hiszen okunk van rá azt remélni, hogy az új kormányzat orvosolni fogja mindazt, amit lehet s oly gyorsan, amint csak lehetséges. Azonban a jelen irányítása kezünkben van s rajtunk áll, hogy legalább most, s legalább mi, tanárok, ne rongáljuk össze még jobban az iskola ma már úgy is csak roncsaiban fenmaradt belső rendjét, s ne szakítsuk széjjel az iskolai, anélkül is erősen problematikus, fegyelem utolsó szálait is. Pedig egyes kartársak — megengedjük, hogy jóhiszemű, de okvetlenül ártalmas — túlzása, s meggondolatlan

lelkesedése rövidesen felborít iskoláinkban minden megmaradt rendet, fegyelmet.

Vagy mit szóljunk ahhoz a nevelői eljáráshoz, amikor egyik fővárosi középiskola — egyébként kiváló és érdemes — tanára az ifjúsághoz intézett, s a forradalmi eseményekről tájékoztató beszédében ilyesféle kijelentéseket tett:

»Fiúk, mi eddig tinektek csupa hazugságokat tanítottunk, az igazságot pedig elhallgattuk, mert így kívánta azt tőlünk a forradalom által megbuktatott régi rend« stb.

Engedelmet kérünk, de ez nemcsak azért meggondolatlan és sértő beszéd, mert serdületlen ifjak előtt összes tanáraikat úgy tünteti fel, mint akik — a kormányhatalomtól félve — készek voltak egész nemzedékeket szándékos és tervszerű hazugságokkal traktálni, de oktan és sértő beszéd azért is, mert nincs igazság benne. E sorok írója pl. történelmet és irodalomtörténelmet tanít másfél évtizede, de soha sem kötötte meg kezét az a körülmény, hogy az országban koalíciós- vagy munkapárti tatárjárás dúlt-e. Elmondott mindent, amit tudományos meggyőződése, lelkiismerete és hite szerint el kellett mondania, s nem hallgatott el semmit, függetlenül attól, hogy a tantervnek és utasításoknak mi volt e tekintetben az instrukciójuk. Bizonytalán így volt minden lelkiismeretével békességben élő magyar tanár. S akinek ez volt az álláspontja már a múltban is, annak bizony nem kell most az ifjúság előtt bűnbánóan mellet vernie. Viszont aki meaculpázik tanítványai előtt, s bevallja, hogy ő eddig nem igazságot tanított, ugyan hogyan higgyék el annak tanítványai, hogy ezentúl most már ő — bizony Isten! — csakugyan színtiszta, első minőségű igazságokat fog árúba bocsátani! Hallottam arról is, hogy egyik lelkes fiatal kartársunk osztályát (a III. osztályt!) megszavaztatta az irányban:

»Akarják-e őt a fiúk továbbra is tanáruknak, vagy nem?«

Gyönyörű gondolat az önrendelkezés jogának wilsoni-elve, de talán várjuk meg előbb, hogy a gyakorlatban miként valósul meg. Én például határozottan túlzásnak tartom, hogy a pipócsei főgimnázium III. osztályának 55 növendéke máris a legteljesebb mértékű önrendelkezést gyakorolhatja, mielőtt biztosat tudnánk arról, hogy vajjon Erdély egy millió magyarja szintén megkapja-e a győztes entente-től az önrendelkezés jogát.

Folytathatnám tovább is, hiszen mindenfelől hírek olvashatók róla, hogy pl. az x-i főgimnázium tanulóifjúsága és tanársága (ma már ez a sorrend!) kimondotta, hogy... — Hogy mit mondott ki, az nem is túlságosan fontos. Néha a latin nyelv eltörlését, néha az érettségi megreformálását, máskor az osztályzatok megszüntetését. Hogyan is szól a kultuszminiszter hozzánk intézett rendeletének végső fejezete?

»Állítsák helyre az iskola belső rendjét, szervezzék meg azt a komoly és öntudatos munkát, azt a fegyelmet, melyet az ifjúságtól mai időkben elvárhatunk!«

A belső rend és fegyelem helyreállításának s a komoly munká-

lathoz való kezdésnek aligha az az útja, amelyen egyik-másik kartársunk elindult.

Ma már nem lehet többé tanárokat világnézeti vagy politikai meggyőződésük miatt üldözni s e nagy felszabadulás eredményeként régi, benső meggyőződésüket követve igen nagy számmal csatlakoztak tanárok a szociáldemokrata párthoz; rendünk igen sok tagja mégsem látja be, hogy *rend és fegyelem* nélkül sehol (tehát az iskolában sem) lehetséges *komoly munkát* végezni. Hiszen — sajnos — az egész országban ma rendet és fegyelmet, s ennek eredményeként: komoly munkát egyedül a szervezett munkások részéről láthatunk. Úgyan tanuljon tőlük az egész magyar társadalom, s benne a magyar tanárság is! *Custos.*

Hadviselt Tanárok Országos Szövetsége. Néhány harctéri szolgálatból visszatért fiatal tanár és tanárjelölt kezdeményezésére november 15.-én megalakult a Hadviselt Tanárok Országos Szövetsége. A Szövetség vezetősége a hadból visszatért tanárok kívánságait és sérelmeit pontokba foglalva, memorandumot nyújtott át Lovász Márton kultuszminiszternek, valamint Imre Sándor és Juhász Nagy Sándor államtitkároknak. A minisztériumban a hadviselt tanárok ügye iránt a legteljesebb megértés mutatkozott. Különösen Imre Sándor, a tanár-államtitkár karolta föl melegséggel és jóakarattal a háború sok szenvedésén átvirgódott tanárok dolgát. Az ő érdeme, hogy a minisztérium mindazon pontokat, amelyek a tanárok különleges kívánságai, magáévá tette, a többiek pedig a legmelegebb pártolással juttatta el a hadügy-, illetve a pénzügyminisztériumhoz. Különös elismerés illeti Agner Lajost, aki mint a személyi ügyek referense a hadviselt tanárok dolgát nagy jóakarattal intézi.

A Szövetség egyik le nem kicsinyelhető vívmánya, hogy a minisztériummal szemben érvényesítette a közvetlen tárgyalás elvét. A hadba vonultak sérelmeit a Szövetség veszi jegyzőkönyvbe — a minisztériumban jelentkezőket a minisztérium hivatalból a Szövetséghez utasítja — a Szövetség elnöki tanácsa minden beérkező panaszt, sérelmet, kívánságot, gondos mérlegelés tárgyává tesz s ezután a Szövetség megbízottjai és a minisztérium képviselői együttes bizottságban hetenkint egy-két ülésen letárgyalják a konkrét ügyeket és megállapodnak a sérelmek orvoslási módzataiban.

A Szövetség akciójának örvendetes eredményeképpen a minisztérium már 28 állás nélküli tanárjelöltnek adott helyettes, illetve ideiglenes rendes tanári alkalmazást s a már alkalmazásban lévők ügyei is orvoslás alatt vannak. A Szövetséghez a hadból visszatért tanárjelöltek is csatlakoztak. Az alapvizsga és a szakvizsga előtt álló tanárjelöltek számára a minisztérium internátusi ellátással kapcsolatosan kurzust szándékozik nyitni, hogy szakszerű előkészítésüket lehetővé tegye. A Szövetséghez már eddig több száz középiskolai tanár és tanárjelölt csatlakozott. A Szövetség vezetősége ezúton is fölkér minden leszerelt tanárt és tanárjelöltet, hogy lépjen be a Szövetségbe s amennyiben sérelem, mellőzés érte, közölje azokat okmányokkal fölszerelten a vezető-

séggel (VI. ker. áll. főreáliskola, Bulyovszky-utca 26.). Az állásnélküli tanárjelöltek mindenestre mellékeljék tanári és katonai okmányaikat, hogy a Szövetség ügyükben eljár hasson.

Az »új irány« a porosz középiskolákban. Az új porosz kultuszminisztérium a középiskolák tanárságához és tanulóifjúságához felhívást intézett, amely az egész nevelési rendszernek szabadabb szellemben való újjászervezése érdekében a következő irányelveket jelöli ki.

A tanárokhöz intézett felhívás tőlük tudományos tárgyalagosságot és mindennemű büjtogatástól való tartózkodást követel, majd így szól: Németország rettenetes veresége a nevelőket is a belátás és jellem nehéz próbája elé állítja. Közel fekszik az a gondolat, hogy most az ifjúságban a gyűlölség és bosszú érzését kell élesíteni az ellenséggel szemben abban a hitben, hogy ezzel merőben fokozott hazafias érzést igyekszünk élesíteni az ifjúságban. Az ilyen legelőcsőbb és nem tisztult ösztönökkel dolgozó hazafiaság ellen legkomolyabban kell állást foglalnunk. Gyűlölséget és bosszút az ellenséggel szemben semmiesetre sem szabad az ifjúságnak prédikálni, még akkor sem, ha az nyilvánvalóan igazságtalanságot követ el velünk szemben. A revancheháború gondolatával nem szabad játszani. Mindig ahhoz a reményhez és akarathoz kell magunkat szilárdan tartani, hogy e földön a népek gyűlölsége egykor egészen ki fog pusztulni és hogy ez volt az utolsó háború. Mi rendíthetetlenül igényt tartunk arra, hogy az iskola semmiesetre se váljék többé a népek büjtogatásának és a háborúk dicsőítésének színhelyévé. A felhívás azt is kívánja, hogy a nevelők ne tekintsék magukat tanítványaik előjáróinak, hanem lényegében azok idősebb, segítő és vezető társainak és legalább a tanulókkal való hivatalos érintkezésben azoknak a szólás és a meggyőződés szabadságát biztosítsák.

Az ifjúsághoz intézett felhívás kijelenti, hogy tekintettel a részéről is hozott áldozatokra, a tanulókkal nem lehet többé éretlen, kiskorú tömegként bánni, hanem inkább lehetővé kell tenni, hogy saját felelősségük mellett életük irányításában részt vehessenek. Ezt szolgálják a következő intézmények: minden középiskolában kéthetenként egyszer iskolaközséget (*Schulgemeinde*) tartanak, azaz tanárok és tanulók között teljes szabad eszmecserét az iskolai élet ügyeiről, fegyelemről, rendtartásról stb. Ezeket az értekezleteket egy a tanulók által egyenlő és titkos szavazással választott tanár vezeti. Az értekezleteken az igazgató és az egész tanári karon kívül részt vesz valamennyi tanuló az Obertertiától (V. oszt.) kezdve. Az értekezőlet kívánságait és véleményeit határozatok alakjában juttathatja kifejezésre, de közvetlen rendelkező vagy törvénykezési illetékessége nincs. Az iskolaközségben minden tanulót és tanárt egy szavazat illet meg. A határozathozatal egyszerű szavazattöbbséggel történik. Az iskolaközség a tanuló köréből tanulótanácsot választ, amely állandóan képviseli a tanuló érdekeit, továbbá az igazgatóval és tanárral együttesen gondoskodik a rendről. A fennálló jogrenden belül a tanulókat teljes szabadság illeti meg nempolitikai egyesületek alakítása dolgában. A felhívás végül elvárja az ifjúságtól, hogy ezzel az új szabadsággal nem fog sohasem visszaélni aljas ösztönök szítására. Egy nemes ifjúsághoz főleg az nem lenne méltó, ha ezt a szabadságot bármely helytelenségre felhasználná, vagy arra, hogy régebben elszenvedett igazságtalanságot megbosszuljon.

Ez a nevelés és oktatás történetében fordulópontot jelző »Felhívás« bizonyára minden kommentár nélkül is élénken fogja foglalkoztatni mindazokat, akik az iskola ügyét szívükön viselik.

Anélkül, hogy a két felhívást tartalmazó rendeletet korszakot alkotónak minősítsenek, el kell ismerni, hogy az fordulópontot jelent a német középiskola fejlődésében. Ezt a fontosságát a napisajtó is felismerte, amelynek jelentősebb szerveiben a pedagógiai szakmunkatársak nem hallgatják.

el jórészt erősen bíráló megjegyzéseiket. Ezeket az időközi tapasztalatok alig néhány nap alatt máris igazolni látszanak, amiből egyúttal kiderül az, hogy valaki lehet ugyan kitűnő szocialista és egyben rossz pedagógus. Ime néhány az érdekesebb és tanulságos lapnyilatkozatokból. A Berliner Tageblattnak ugyanaz a (dec. 8.) száma, amely a fenti rendeletet lenyomatja, egyúttal beszélgetést közöl Haenisch miniszterrel az iskolának napirenden levő kérdéseiről. A miniszter hivatkozva még jún. 5. tartott programmatikus képviselőházi beszédére, kijelentette, hogy a sürgősen szükséges iskolareformnak célja egy új német embertípusnak megteremtése az új német iskola segítségével. Ez az új típus, saját szavai szerint az »eiserne Pflichterfüllung, nüchternster Tatsachensinn und höchstfliegender Idealismus« egyesítése kell, hogy legyen. Követelménye pedig: »a közgazdasági és állampolgári gondolkodás, a szociális és demokratikus érzés«. Minden iskolában a tanítás középpontjában a német álljon: a német nyelv, irodalom, történelem, gazdaság és politika legszorosabb kapcsolatban. Már a gyermekekkel meg kell ismertetni a közgazdaság és államtudomány alapfogalmait, amelyek a későbbi tanítás során rendszeresen fejlesztendők. Nem ellensége a humanisztikus gimnáziumnak, amelynek alapvető jelentőségét és értékét elismeri, de a kis intézetek kell, hogy helyet adjanak az új iskolának, amelyben az angol mellett az orosz, a skandináv és balkánnyelveket is fogják űzni az illető népek történetével, kultúrájával, gazdaságával és politikájával kapcsolatban. Rendezett viszonyok beálltával össze fogják hívni a birodalmi iskolaügyi értekezletet (Reichsschulkonferenz), amelyen hivatott tényezők minden oldalról meg fogják világítani az iskola kérdéseit. Komolyan foglalkoznak a birodalmi iskolaügyi hivatal (Reichsschulamt) szervezésének tervével is. Ennek egyik fontos rendeltetése az lenne, hogy a különböző német szövetséges államok iskolaügyében szerves kapcsolatot és lehetőleg az eddiginél nagyobb egységességet teremtsen. A most kibocsátott rendeletre vonatkozólag a miniszter kijelentette, hogy azzal főleg az állampolgári és szociális érzést óhajtja fiúkban-leányokban embriószerűen kifejleszteni, de a diáktanácsoknak semmiesetre sem lehet az a céljuk, hogy tanárok elmozdításáról vagy bizalmatlansági határozatok elfogadásáról tanácskozzanak (ami pedig, jegyzi meg a B. T., sok éretlen elmében födologként kísért). Haenisch ezzel kapcsolatban »in launiger Weise« elmondta, hogy a forradalom második napján beállított hozzá fia, egy II. oszt.-beli tanuló, és mint az osztály megbízottja, azt követelte, hogy a kevésbé kedvelt osztályfőnököt mozgassák el. »Nos, a csattanós felelettel nem maradtam adós«.

A Berliner Tageblatt dec. 13. sz. is megállapítja, hogy a kultusz-minisztérium részéről elrendelt diáktanácsok megalakulása nem megy simán, úgy hogy több gimnáziumigazgatója külön felterjesztésben készül álláspontját a minisztériumnak tudomására hozni. Hogy ez az ügy mennyire felizgatja az ifjú kedélyeket és milyen elfajulásokra esábit, arra a lap a következő szomorúan jellemző példát említi. A berlini Königstädtisches Gymnasium tanuló a Primától az Obertertiára diákszövetséget alakítottak, mely politikai irányzatok mellett antiszemita célokat is szolgál. Ez a szövetség egy a többi iskolának küldött felhívásban t. k. ezt mondja: »Mi a szabadnémet (freideutsch) tanulók érdekeit képviseljük és elsősorban a mindjobban előtérbe nyomuló nemzetköziség ellen küzdünk. Mi nem hajszolunk pártpolitikai célokat, hanem a régi német eszményeket lobogtatjuk és akarjuk idegen befolyástól megóvni«. Más röplapokkal az intézet keresztny tanulóhoz fordulnak, míg a zsidókat egészen ki óhajtják rekeszteni. Az intézet igazgatója, Dr. Mittag, mielőtt tudomást szerzett erről a szövetségről és egyoldalú törekvéseiről, azt nyomban feloszlatta és közölte a fiatal urakkal, hogy az intézetből ki fogja őket zárni, ha újból hasonló »alapításokba« becsátkoznának.

A Vossische Zeitung dec. 17. sz.-ban a lap tanügyi munkatársa »Schulrevolution« c. cikkében ismerteti az »új szellem« megnyilatkozásának néhány meglepő esetét. Egy charlottenburgi intézet VII. oszt.-beli

tanulói diáktanácsi mindenhatóságuk tudatában a csapatok bevonulásának napján önként iskolai szünetet rendeltek el. Akadt tanuló, aki tanárjának kijelentette, hogy a középiskola látogatása merőben önkéntes cselekedet és mint ilyen értékelendő. Egy másik gimnáziumban a belátás kerekedett felül és a VIII. osztálybeliek tanuló társaikhoz felhívást intéztek, amelyben kijelentik, hogy az újítást nem helyeselhetik, mert ez könnyen odafajulhat, hogy a tanulók önkényuralmat gyakorolnak tanáraik felett. Másutt csak azért sikerült a diáktanácsot megalakítani, mert a VIII. osztálybelieket a többi felső osztályok számbelileg leszavazták. Ezért több igazgató ellenzi az Untertertia (4–5. oszt.) részvételt. Igazgatói körökben egyébként az is hírlik, hogy a minisztériumban már a rendelet »enyhítésének« gondolatával foglalkoznak, mert a rendelet atyja, Dr. Wyneken, máris elhagyta állását. Nagy visszatetszést szültek a »holt-alárendelés és hazugság téves szelleméről« használt és hasonló kitételek, amelyekkel szemben nem igen képzelhető el, hogy a »bajtársiasságnak új szelleme« miként lesz képes meghonosulni. A berlini filológusok egyesülete egyébként legközelebb külön ülésen foglalkozik majd ezzel a rendelettel és állásfoglalását határozatban fogja kifejezésre juttatni.

Summa summarum: a diáktanácsok élet- és iskolamentő intézménye mindinkább csütörtököt mond. (kf.)

A tanító- és tanárképzés reformjával — ezzel a nagyon időszerű kérdéssel — közelebből a tanítóképzőintézeti tanárok egyesülete foglalkozott. Nagy László elnök megnyitó beszédében rámutat arra, hogy az új korszak a tanítóképzés munkáit rendkívüli feladatok elé állította: egész közoktatásunk demokratizálása előtt állunk. A felekezeti szellemtől mentes, az egyetemes emberszeretet melegétől áthatott nyolc osztályú népiskola az a közoktatási intézményünk, amelynek a többi iskola (középiskola, egyetem) csak továbbépítője és betetőzője lesz. A nyolc osztályú népiskola gyökeresen át fogja alakítani a *tanítóképzőintézetet is*. Reformtervezetének főelve: egységes nyolc osztályú népiskola, egységes tanítóképzés és képesítés. A tanítóképzésnek két foka volna: a) a nyolc osztályú népiskola, b) az öt osztályú középiskola számára. Előbbi a *tanítóképző akadémiákon* történik, ahová az új középiskola három évfolyamát végzettek vétetnének fel. A kiképzés az első két évfolyamban általános irányt követ s csak a két utolsó évfolyamban ölt szakirányt. A képesítő vizsgálat három részből áll: a II. évf. végén általános jellegű, a IV. évf. végén szakjellegű, s egy évi tanítói gyakorlat után következnek a pedagógiai vizsgálat. Tanítóképző akadémiát csak az állam tarthat fenn. A középfokú iskolák tanítóinak képzése az *egyetemen* történik. Ide a középfokú iskola öt osztályát végzett tanulókat veszik fel. E kezdettől fogva négy éven át tartó képzés szakirányú (a tárgyak új csoportosításával). A népiskolákra képesített tanítók két évi kitűnő gyakorlati működés után iratkozhatnak be a középiskolai tanítóképzőbe. A tervezet felett hosszabb vita indult meg. A radikális oktatók közül *Dénes Lajos dr.* az egységes népiskola és az új középiskola számára *egységes tanítóképzést* sürget. Minél alacsonyabb fokú iskolában tanítunk, annál nehezebb a munkánk, annál nagyobb készltségre van szükségünk. A szocialista oktatók részéről *Kelen Ferenc dr.* a tanítóképzés reformját még a népiskolai reformnál is előbbrevalónak véli. Mert a tanító szelleme adja meg az iskola szellemét s nem viszont. Új tan-

könyveket sürget s a tanítók számára demokratikus szellemben tartott tanfolyamokat. Hosszabb vita után Nagy László tervezetét a részletes tárgyalás alapjául elfogadták.

Az »egységesség« jegyében. *Egységes tanító- és tanárképzés* érdekében szólalt fel a Tanítóképzőintézeti Tanárok Egyesületének vita-ülésén Dénes Lajos dr. kartársunk, s körülbelül azokban a napokban az újjáéledt Magyarországi Tanítók Szabad Egyesületének reformtervezete »a mai kétféle középiskola helyébe *egységes középiskolát* kíván. Ez a reformtervezet viszont a külön tanítóképzőintézeteket meg akarja tartani, a középiskola fölött két évfolyammal, hanem a középiskolai és polgári iskolai tanárok képzését tervezi egységesnek, még pedig az egyetemen, de a mainál gyakorlatiasabb módon, úgy, hogy a jelöltek hetenként legalább (!?) 12 órát gyakorló-iskolai munkával töltsenek. A Szabad Egyesület egyébként legfontosabb törekvésének vallja *közoktatásügyünk államosítását és világiasítását* a legalsó fokozattól a legfelsőbbig, úgy, hogy az iskolaföntartás joga és kötelessége kizárólag az államot illesse és a felekezeti szellem az iskolából teljesen kiküszöböltesse.

A *népiskolát* nyolc osztályúvá óhajtja fejleszteni és a népiskolai művelését betetőzné a nyolc osztályú iskola fölé helyezett két évfolyamú ismétlő, vagy továbbképző iskolával.

A mai *polgári iskola* kifejlesztendő teljesen modern és gyakorlatias képzést nyújtó nemzeti középiskolává, amely egyrészt mezőgazdasági, ipari és kereskedelmi foglalkozásra szánt ifjaknak megfelelő alpműveltséget ad, másrészt pedig jogosít mindazokra a közhivatalokra, amelyekre ma a középiskolai és a felsőkereski iskolai érettségi bizonyítvány jogosít. Az összes iskolafajok új tanterveiben a *természeti és társadalmi tudományoknak* a most túltengő humántárgyak rovására sokkal nagyobb teret akar a reformtervezet biztosítani s a felekezeti *hit- és erkölcstant* az iskolából ki óhajtja küszöbölni. Ennek helyét a népiskolában és a középfokú iskolák alsó osztályaiban általános emberi erkölcstan foglalná el, melyet kizárólag világi tanárok és tanítók tanítanak. *Holt nyelveket* csak az egyetemen tanítsanak(!?). Végül: az elemi és a középfokú iskolákban a tárgyak egy része *munkatanítással* kapcsoltsassék össze, még pedig nem kenyérkereseti képezítés célzatával, hanem a munkatanítás erkölcsi és pedagógiai értékére való tekintetből. — A Szabad Egyesület reformtervezetét (megjelent a Néptanítók Lapja 50—51. számában) bizonyára megvitatja a magyar oktatók minden csoportja. E helyen csak arra mutatunk rá, hogy az *egységes középiskola* kívánalma, melyről 10—15 év előtt még azt hittük, hogy a radikálizmushoz és demokráciának elmellőzhetetlen feltétele, már régóta pedagógiai lomtárba került; s hogy a holt nyelveknek kizárólagos egyetemi tanítása sem conditio sine qua non-ja a demokratizmusnak. Ha már a politikai konjunkturák Szerbiát és Romániát messze fölünk emelték, legyünk rajta, hogy legalább kulturális tekintet-

benne kerülünk a két balkáni állam mögé. A holt nyelvek tanítását pl. — efelől elfogulatlan tanáremberek között ma már nincs eltérés — összéb kell szorítania a gyökeres iskolareformnak. A holt nyelvek ismerete nem mindenkre nézve szükség s nem is mindenkinek való. De amíg nemcsak a nyugati nagy nemzetek, hanem a szerb és román is, középfokú iskoláikban holt nyelveket tanítanak, addig nekünk nem lehet kulturális öngyilkosság nélkül egyszerűen az egyetemre utalni azok tanítását. — s.

Igazgatósági ülés.

Az egyesület igazgatósága december 13.-án *Gaal Mózes* elnöklete alatt ülést tartott.

Jelen voltak: *Lévay Ede* és *Székely István* alelnökök, *Sajó Sándor* főtitkár, *Rados Ignác*, a Segélyalap kezelője, *Marczinkó Ferenc*, *Balog Mór*, *Rátz László*, *Pintér Jenő*, *Mikola Sándor*.

Gaal Mózes elnök bejelentette, hogy az egyesület elnöki állásáról lemond. Ez elhatározását nem akarja semmiféle indokolással kísélni. Meggyőződése, hogy a közélet terén működő embernek legfőbb bírása a saját lelkiismerete és ő nyugodt lelkiismerettel tekinthet vissza működésére. Köszönetét fejezi ki az őt támogató tanároknak, főleg abban a munkában tanúsított példaadó, lelkes munkáért, melyet a Tanárok Nevelő Háza érdekében vele együtt kifejtettek. Köszönetet mond az igazgatóság tagjainak is munkájukért. Szívből kívánja, hogy az Országos Középiskolai Tanáregyesület fejlődjék, virágzó jövőt érjen.

Lévay Ede indítványozza, hogy az elnök lemondása fogadtassék el és hogy mondjon le egyúttal az egész tisztikar és az igazgatóság is. E lépést az egyesület érdekében meg kell tenni. A közélet egész mezején nagy átalakulásokat látunk, ha szükség van rá, az átalakulást visszalépésünkkel az Egyesületben is tegyük lehetővé. Ezt abban a reményben tesszük, hogy bármiféle alakulás jönne is, az Egyesületnek a magyar tanárság félszázados munkája eredményének a fennmaradását biztosítani fogja. Lemond azzal, hogy a jövőben az Egyesületet csak mint közkatona fogja szolgálni.

Sajó Sándor főtitkár hozzájárul *Lévay Ede* indítványához, hiszen ő maga is indítványt akar tenni a lemondás dolgában. Szükségesnek tartja azonban a lemondás megokolását is. Örvend, hogy már a mult igazgatósági ülésen személy szerint tiltakozott ama vád ellen, mintha csak gondolatban is útját kívánta volna állni a kongresszus sikerének s a maga reputációja szempontjából utólagos megelégedéssel gondolt arra a nyilatkozatára, hogy ily váddal terhelten nem hajlandó önszántából lemondani tisztéről. Abban a hitben, hogy senki, aki ismeri őt, nem fog kételkedni e nyilatkozata komolyságában, örülnie kell, hogy már a multkor is megtette e nyilatkozatot, — mert ma már, az események torlódása következtében s az egyesület érdekeinek mérlegelése után s tennivalónk tudatában aligha volna módja és alkalmá ily személyes érdekű nyilatkozat tételére.

Ma minden személyes érdeknek minden téren, tehát egyesületi életünkben is, el kell némulnia; ma csak a közérdeknek szabad érvényesülnie: egy jobb jövődő érdekének a nemzetmentés munkájában, a tanárság és az iskola érdekének az egyesület egysége megmentésének munkájában. A tanárság és az iskola érdekét munkáltuk eddig is, kedvezőtlen viszonyok közt is buzgó igyekezettel; de tagadhatatlan, hogy az események torlódása közben egész működésünk — legalább a tanárság egy része előtt — elvesztette a maga *hütelét*. Elvesztette pedig a kongresszus óta. Ez a kongresszus fordulópont a tanárság történetében, szinte bevezető akkordja a forradalmi átalakulásnak. Nagyon fontos gondolata, hogy az igazi tanári munka érdem szerint való értékelése intézményesen biztosíttassék s hogy a tanárság méltóbb társadalmi megbecsülést nyerjen. Ezt mi is, mindnyájan akarjuk. Hiszen ezért küzdöttünk mi is, más viszonyok között, reménytelenebbül. Szólónak e cél szolgáltatában egyik vezérgondolata volt ez Egyesületnek igazán egyetemessé tétele: azt akarta — buzdítva, parancsolva, közhínyt ostromolva — hogy minden tanár tagja legyen az Egyesületnek s a tanárság egy hatalmas egységbe olvadva számottevő tényező legyen kifelé és felfelé egyaránt.

Ami nem sikerült eddig, talán sikerülni fog ezután. E siker érdekében a főtítkárnak elengedhetetlenül szükségesnek tartja e félszázados Egyesület fenntartását. Abban, hogy tisztább jövődőt kívánunk a mult helyébe, mindnyájan radikálisok vagyunk; abban, hogy kellő megújíthatással fenn akarjuk tartani s a jövőben is virágozni látni az Egyesületet, mindnyájan konzervatívok vagyunk. Meggyőződéssel vallja, hogy közös eszményeink szolgáltatában, a reformgondolatok megvalósításának akarásában mindnyájan egyek lehetünk, radikálisok és magyarok egyben. Szükséges, hogy erről az Egyesület is tanúságot tegyen. Erkölcsi követelmény tehát, hogy azok legyenek az Egyesület vezeterei, akik a tanárság lelkébe markolva, a tanárság vágyainak kifejezőivé s céljainak vezéreivé lettek. Erkölcsi követelmény, hogy bár érzésben és akaratban nem különültünk el a tanárság egyetemétől, a helyzetre való tekintettel levonjuk a konzekvenciákat. Multkori személyes szempontja félretételével s az Egyesület megmaradása szükségének ismételt hangoztatásával a maga részéről is a tisztikar s az igazgatóság lemondását indítványozza.

A főtítkárnak szavait hosszabb vita követte, melyben *Székely István, Mikola Sándor, Balog Mór, Pintér Jenő, Marczinkó Ferenc* és *Rados Ignác* vettek részt.

Az igazgatóság ezután tudomásul vette az elnök lemondását és az idők változására való tekintettel a maga részéről is lemondott azzal, hogy az alapszabályoknak megfelelően az egybehívandó választmányi ülésig az ügyeket vezetni fogja.

Határozatba ment ezután, hogy a választmányi ülést január 5.-re, esetleg 12.-re hívja össze. A választmányi ülés tárgya: 1. A lemondás bejelentése. 2. Intézkedés a tisztújításról.

Szajó Sándor főtítkárnak bemutatja a *Debreceni Kör* jelentését, mely szerint a Kör az Egyesület vezetőségének bizalmatlanságot szavazott.

Az igazgatóság ezt tudomásul vette.

Bemutatja továbbá a *Nagyvárad*i *Nevelő Munkások* kamarájának a kormányhoz intézett abbéli felterjesztését, hogy a kormány a nyugdíj-törvénynek a tanárookra vonatkozó sérelmes intézkedéseit vegye revízió alá és anyagi helyzetünk javítására és más sérelmeink orvoslására tegye meg a szükséges lépéseket. A kamara kéri az Egyesületet, hogy az ez-irányú felterjesztést szintén terjessze fel.

Az Egyesület a kérvényt felterjeszti.

Bemutatja a *Budapesti Kör* jelentését, mely szerint az október 20.-án megtartott tisztújító közgyűlésen a következő tisztikart választották meg: Elnök: *Incze József* Alelnökök: *Agner Lajos dr.* és *Benedek Marcel dr.* Titkár: *Király György dr.* Pénztáros: *Oblát Rikárd*. Jegyző: *Koczogh András dr.*

Új tagokul jelentkeztek és felvétettek: *Dénes Ödön* okl. középisk-tanár Csabrendek, aj. Sajó Sándor; *Csillag Mária dr.*, *Lantos Lajos*, *Ambrus Gizella*, *Hegedűs Sándor*, *Pataky Ferenc dr.* fővárosi tanárok, aj. *Benedek János* és dr. *Lengyel Miklós*; *Müller Kálmán*, érs. főgimn. tanár, aj. *Woyciechovszky József*. Összesen 7 tag.

A pénztáros jelentése következett ezután, mely szerint:

Bevétel	17298-05 K
Kiadás	17061-66 »
Készpénz	236-39 K

|(A bevételben tagdíj 8162 K. Kölcsön 5200 K.)

2. A Tanítók Nevelő Házára befolyt 170636-40 K.

3. A Hadsegélyző Hivatal havi segélye megszűnt.

4. A Közlöny alakja változást fog szenvedni. Eddigi papiros 95/63, ezentúl 84/58 lesz.

Az igazgatóság tudomásul vette.

Rados Ignác a Segélyalap működéséről számolt be. A jelentést az igazgatóság tudomásul vette.

Az igazgatóság csatlakozott a Magyarország Területi Integritását Védő Ligához.

Székely István alelnök arra kérte még *Gaal Mózes*t, hogy ha távozik is az Egyesület éléről, a Tanárok Nevelő Házának alapját tartsa meg továbbra is gondjaiban. Ez az alap a Tanáregyesület 52 éves működésének valóságos gyöngye és *Gaal Mózes* munkája biztosítaná a megindított mozgalom teljes eredményét.

Gaal Mózes ezt megígérte.

Ezzel az ülés véget ért. *Marczinkó Ferenc dr.*, titkár.

Debreczeni Kör.

(Tisztújítás. — Bizalmatlanság az OKT. vezetősége ellen.)

Az OKT Debreczeni Köre november 23-án népes alakuló gyűlést tartott, *Karai Sándor* alelnök bemutatja *Dóczi Imréné*k, a Kör távollévő elnökének levelét, amely szerint a Kör vezetését továbbra nem vállalja. A többi tisztviselő is csatlakozik az elnök elhatározásához. Így a Kör, — miután

Kardos Albert dr. indítványára, Dóczy Imrénék, ki 25 éven át páratlan szakértelemmel és lelkes buzgósággal állott az ügyek élén s kit a tagok mindig büszkén és boldogan ismertek el vezetőjüknek, érdemeit jegyzőkönyvileg megörökítette, — egyhangú felkiáltással a következő új tisztikart választotta meg: *Gulyás István dr.* (elnök), *Madai Pál dr.* és *Rábold Gusztáv* (alelnökök), *Nyári Béla* (titkár), *Medveczky Károly dr.* (jegyző), *Reithoffer Resző* (pénztárnok).

Ezután *Révész Lajos* olvasott fel »Tapasztalataim« címen. A nagy szorgalommal megírott ügyes dolgozatot, amely sajátos megfigyeléseket tárt elénk az iskolai értesítők adathalmazából és egy reábizott diák munkáscsapat szűnidei élményeiből, mindvégig élénk érdeklődéssel jutalmazták a jelenvoltak.

Majd *Gulyás István dr.* terjesztette elő bizalmatlansági indítványát. Eszerint Sajó Sándor titkári jelentéséből és Ady Lajos szerkesztő külön felvilágosító cikkéből (megjelentek a Közlöny okt. 1. sz.-ban), továbbá Szóts-Gyula Krónikájából (Közlöny júl. 1. sz.) az indítványozó teljes határozottsággal megállapítja, hogy az OKT vezetősége és a IV. tanárkongresszus munkássága között éles ellentét volt. Ez a sajnálatraméltó szakadás csakis az OKT vezetőségének hibája, illetőleg tehetetlenségének az eredménye. A kongresszus ugyanis a tanárság nagy többségének akarására ült össze. Vele szemben az egyes testületek bizalommal viseltettek s ennek jeléül oda testületi megbízottjaikat elküldötték. Az OKT elnöksége, noha a kongresszust sürgető tanárság egyenesen tőle kérte a kongresszus szervezését és irányítását, mégis kiengedte kezéből a mozgalom vezetését, sőt egyenesen félreállott. Ezzel kötelességmulasztást követett el az ország tanárságával szemben, azaz nem akart szolidaris lenni a tanárság többségi kívánságával, vagy pedig egyéni meggyőződéséből kifolyólag helytelenítette a többség követelte kongresszust. Ebben az utóbbi esetben azonban alkotmányos kötelessége lett volna már azóta helyét átadni olyanoknak, akiknek a kongresszusra nézve vallott felfogása azonos volt a tanárság egyetemével. *Gulyás István dr.* szerint tehát indokolt mindaz, amit Benedek Marcell dr., a Budapesti Kör titkára a kör működéséről szóló jelentésében javaslatként előterjesztett és amit a Budapesti Kör nekünk is megküldött csatlakozás végett.

E hosszabb megokolás után G. I. a következő indítvánnyal lép elő: Tanári körünk mind a IV. országos középiskolai tanárkongresszus lefolyásából, mind az Egyesület Közlönyének azóta megjelent számából, úgyisintén a Budapesti Tanári Kör évi jelentéséből sajnálattal állapítja meg, hogy az Egyesület igazgatósága, illetőleg elnöksége a kongresszus összehívása, előkészítése és vezetése tekintetében a tőle méltán elvárt vezetőserepet nem tudta vagy talán nem akarta betölteni, sőt félreállításával s külön kifejtett — habár jóindulatú — munkájával kifelé azt a látszatot keltette, mintha a középiskolai tanárság a kongresszus állásfoglalása tekintetében nem volna egy véleményen. A tanárság egyetemes érdekeit tekintve, Körünk az Egyesület vezetőségének ezt a magatartását helyteleníti s vele szemben bizalmatlanságát nyilvánítja. ki. Jelen határozatát megküldi a Kör az Egyesület igazgatóságának, a Budapesti Tanári Körnek s a Közlöny útján a többi vidéki köröknek csatlakozás végett.

Az élénk és hosszú vitát *Kardos Albert dr.* kezdette meg. Szerinte az OKT élén most olyan jeles emberek állanak, akiknek már pusztá egyéni értéke is kezesség arra nézve, hogy helyes úton vezetnek minket. Noha elismeri, hogy az elnökség részéről taktikai hiba volt, hogy a kongresszus vezetését kiboocsátotta kezéből, mégis kéri a Kört, fontolja meg jól, mit határoz ebben a nagyon is nehéz és a tanárság életében olyan fontos kérdésben.

Kurai Sándor szerint nem világos a helyzet és így nem vagyunk feljogosítva olyan kiváló tanférfiakat, mint Gaal Mózes, Sajó Sándor és Ady Lajos bizalmatlanságunkkal megbélyegezni.

Rábold Gusztáv nem tartja megbélyegzőnek a bizalmatlansági nyilatkozatot, viszont hangsúlyozza, hogy a vezetőség azzal, hogy a kongresszust kiengedte kezéből, elveszítette talaját.

Jakucs István magának Ady Lajosnak cikkével bizonyítja, hogy a vezetőség tisztán személyes okokból állott félre a tanárság közös ügye mellől.

Miután a kör Horvay Róbert dr. és Bessenyei Lajos dr. halasztó

indítványát, valamint Kárdos Albert dr. módosításait nem fogadta el, Madai Pál dr. hathatós beszéde után teljességében magáévá tette a Gulyás-féle bizalmatlansági nyilatkozatot. Medveczky Károly dr., jegyző.

Indítvány.

Vajda Gyula dr. igazgató úr Közlönyünk f. évi 7.—8. számának »Indítvány« c. cikkében ezt mondja: »A helyettes tanárok a X. és IX., a rendes tanárok a VIII., VII. és VI., az igazgatók a VI. és V., a főigazgatók az V. rangosztályba kerüljenek. (A helyettes tanárokat kinevezik, esküt tesznek; az okl. nélkül alkalmazottak: tanárjelöltek).« — Vajda ig. úr a helyettesekkel nagyon mostohán bánik el. Eddig a kezdő rendes tanárt a IX. fizetési osztályba nevezték ki. Vajda ig. úr indítványa szerint egy rangosztályal mindenki előlép. A régi kezdő rendes tanárok helyére a IX.-be jönnek a helyettesek. Jól van. De mi szükség a X.-re? Hiszen a jövő nemzedék a X.-en kezdi és két helyettesi rangosztályt kell keresztül vergődnie, akkor ott vagyunk, ahol eddig voltunk, a X.-be kinevezettek közül vajmi kevesen jutnak el a VI.-ba. Ez lényegileg nem jelentene haladást, noha mint *kinevezett* helyettes kezdené meg működését a helyettes, de a — X.-ben. Azután szó volt róla, hogy az okl. nélkül eltöltött szolgálati évek is számíttassanak be a nyugdíjba. Vajda ig. úr ennek ellene van. Pedig a háború okozta tanárhiány idején sokan működtek okl. nélkül és ha a jövőben is rászorul ilyenekre akár az állam, akár valamelyik felekezet, hát akkor illő, hogy a mai és jövő nehéz viszonyokban megfelelő fizetés és hely biztosíttassék nekik. Sokan vannak, akiket a most anarchiára hajló idő akadályoz az utolsó vizsga megszerzésében, pedig a háború alatt már működtek és vizsgáztak rendesen, de az utolsó vizsga a mai megingott közbiztonság miatt késik. — Tehát én a következőket indítványozom:

»A X. fizetési osztályba neveztessék ki az okl. nélküli helyettes és maradjon benne mindaddig, míg okl. meg nem szerzi, de mihelyt okl. megszerzi, *azonnal* lépjen a IX.-be és haladjon tovább a maga módja szerint.«

Mint hogy pedig az újkor szelleme erősen a képességre, rátermettségre gravitál, tehát ha már egyszer alkalmazva van valaki, legyen a fizetési osztálynak megfelelő lakbér, családi pótlék, vasúti kedvezmény stb.

(Gyömk.)

Csanády Sándor.

KRÓNIKA.

A szerkesztő búcsúzója.

A jelen füzettel a Közlöny szerkesztője is befejezte a működését, s e sorokban kíván elbúcsúzni munkatársaitól és az olvasóktól.

Négy és félszázadei szerkesztői működésére visszatekintve, bizonyos önelégületlenséggel teszi le a tollat, mert hiszen be kell látnia és vallania, hogy tervei nagyrészt csak — tervek maradtak, s csak elenyésző részüket tudta valóra váltani.

Igaz, hogy tisztségének elfoglalása pontosan egybeesik a háború kitörésével, s az állás odahagyása is oly időben történik, amelyet a legjobb akarattal sem nevezhetünk még tervszerű munkára alkalmas, zavartalan békének — s így könnyű volna a háborúval és a velejáró nehézségekkel exkuzálnia magát. Nem teszi ezt. Azt kell hinnie, hogy a hiba benne, az ok pedig képességeinek fogyatékos voltában rejlett. Mindenesetre, mikor négy és félévvel ezelőtt friss kedvvel, a közért való munka szent hevületével kezébe vette a Közlöny szerkesztését, másképen képzelte el a gondozására bízott, tisztesmultú újságot, mint amilyenné az a valóságban lett.

Nem vádolunk senkit és semmit: sem a háborút, sem a velejáró szellemi szájkosarat, vagy legalább is a kényszerű hangfogót; nem emelünk panaszt kartársaink egy részének apathikus közönye, a másik résznek pedig csakis a mindennel való elégedetlenkedésben megnyilatkozó aktivitása ellen. Egy bizonyos: kedvvel, szeretettel, becsületes szándékokkal és — nem felpanaszolásképen mondjuk ezt — sok munkával, vesződséggel szerkesztettük a Közlönyt. Ha mindezekkel arányban nem áll a siker, — annál rosszabb reánk nézve.

Az egyazon munkába egy bizonyos idő után már belefáradt ember felszabaduló érzésével és örömmel adjuk át új és erősebb kezekbe a Közlönyt, igaz lélekkel azt kívánva megválasztandó utódunknak: szerkessze azt a mienknél nem kisebb kedvvel és munkakészséggel, de sokkal nagyobb tehetséggel és sikerrel.

Köszönöm a kartársak bizalmát, mellyel ismételten reám bízták annak idején e lap szerkesztését. Lelkiösmeretem nyugodt abban, hogy é bizalommal nem éltem vissza, s hogy szerkesztői tisztemet soha nem kamatoztattam egyéni haszonra.

Köszöntöm tisztelt munkatársaimat, akik nehéz feladatomban segítségemre voltak. Ha szerkesztésem ideje alatt a Közlöny bizonyos érdeklődést mégis csak keltett az olvasókban: ez első sorban az ő érdemük volt.

Köszöntöm azon kevés számú, de reám nézve nagyértékű jó barátot — legtöbbjük az ország periferiáin lakik s velem együtt szorongó szívvel várja, hogy vajjon *egy* házának maradunk-e fiai — akiket a Közlöny sokszor vesződséges szerkesztése révén szerettem meg jóemberekül. Szerkesztői működésemnek ők lesznek minden időben maradandó és becses emlékei.

S köszöntöm végül velem együtt, kibúcsúzó tisztársaimat, akikkel együtt dolgozva a közért, az Írással mondhatom el: »az én igám terhes, az én igám gyönyörűsége volt.«

Budapest, 1918 dec. 28.

A szerkesztő.

Sursum corda!

A babilóni fogságból kiszabadult zsidókról azt írja a biblia, hogy csak egyik kezükbe foghattak építőszerszámot, mert a másikban védekező fegyvert kellett szorogatniok az egyre rájuk támadó szomszéd népek ellen. Ez a helyzete ma a magyarságnak is. Négy- százados elnyomatás után, midőn az elégedetlenség forradalmi ki- robbanásával végre megszabadult egy idegen és gyűlöletes uralom láncaitól, a reávaró hihetetlen tömegű építőmunkát ő is csak fél- kézzel, fele erővel bírja végezni. Másik keze azonban még csak fegy- vert sem szoríthat — hiszen a Habsburgok és Hohenzollernek im- perializmusaért 51. hónapon át vívott rettenetes harcokban kardja kicsorbult, karja megbénult — hanem irtalomért, könyörületért esdve emelkedik a »népek hazája, nagyvilág« felé.

Elszorul a szívünk, mikor arra gondolunk: mi minden másképp volna itt most, ha nem egy rettenetes összeomlás, egy szörnyűséges débacle idején, de erónk teljességében ajándékozott volna meg bennünket jó Sorsunk a szabadság, a függetlenség, s a magunkkal való rendelkezés isteni adományával. Olvassuk *Lovász Márton* közoktatásügyi miniszternek a magyar tanárság-tanítószághoz intézett rendeletét, s könnyes lesz tőle a szemünk: miért is oly kegyetlen a magyarság Végzete, hogy akkor váltja valóra minden régi álmunkat, amikor a szomszédok vad imperiálizmusának támadásaira a hazai földből itt is, ott is hatalmas darabok törnek le, s amikor eresztekiben recseg és meginog az a föld, amelyet pedig mi hódítottunk meg a művelődés számára!

De még keseregnünk sem szabad: összeszorítjuk a fogunkat, s úgy erőszakoljuk magunkra a *hitet*. Hitet saját erónkben, s a magyarság mindenek kibíró szívósságában — s a hitet a győztes nemzetek igazságosságában. Jaj lesz nekünk, ha *ebben* a hitünkben megcsalatozunk; de jajabb volna, ha a csalódás amabban a hitünkben fogna érni!

A csüggedés, az »ügyis mindegy« filozófia ma rettenetes bűn volna magunk és bűn hazánk ellen. *Sursum corda!* Vegyük, fogadjuk úgy miniszterünk gyönyörű szózatát, mintha hazánk, nemzetünk jövő sorsa fölött ragyogó, tiszta kék horizont ívelne. Bennünket, magyar nevelőket, az Új-Magyarország lelki megépítésére hív fel a népkormány közoktatásügyi minisztere. A hívó szó bizonyonnyal meghallgattatást s lelkes visszhangot nyer mindenütt. Becsületes, szívós és tervszerű kulturális munkával próbáljuk meg visszaszerezni azt, amit léha diplomaták, önféjű politikusok és tudatlan generálisok könnyelműen elkockáztak: a magyarság régi megbecsültetését, s tisztas helyét a művelt nemzetek gyülekezetében! (a.)

XII. KIMUTATÁS

A Tanárok Nevelő Házára befolyt és följánlott összegekről.

A november 20.-án kelt XI. kimutatás szerint addig befolyt .. 169.481-04 K

Azóta befolyt:

Mandján Kálmán e. ü. hadnagy úr adománya	100.— »
A tordai áll. főgimn. tanártestülete 1000 K-s alapítv. aug.—nov. részletei	68.20 »
A fogarasi áll. főgimn. igazgatóságától	18.— »
A szombathelyi áll. főreálisk. tanártestülete 1000 K-s alapítv. II. fele	500.— »
Fehér Géza mezőúri áll. leányközépisk. igazgató útján Füredy Lajosné tanítónő adománya	10.— »
3950 K hadikölcsönkötv. félévi kamatja	118.50 »
Dr. Horvay Róbert tanártól a debreczeni áll. főreálisk. t. kara 1000 K-s alapítványára a mellékdíjak 5%-a	24.66 »
Hallay Zoltán h. igazgató a rozsnyói ág. ev. főgimn. alapítv. I. részletét (350 K) 25 K-val növeli	25.— »
Vogel Richard tanártól a zalaegerszegi áll. főgimn. 1000 K-s alapítv. IV. részl.	100.— »

Szlávik Ferenc tanártól a brassói kath. főgimn. t. testülete	
1000 K-s alapítv. 8. részl.	91.— K
Dr. Jahn Károlytól a brassói áll. főreálisk. tanári kara 1000 K-s	
alapítv. I. részl.	200.— »
Barczán Endre igazgatótól az ipolysági áll. főgimn. tanári kara	
I. 1000 K-s alapítv. 3. részl.	505.— »
Dr. Málnai Mihály igazgatótól a vezetése alatt álló felső leányisk.	
gyűjtése	1.000.— »
A fogarasi áll. főgimn. igazgatótól	10.— »
A szegedi áll. főgimn. tanártestületétől	48.— »
Ifj. Gáspárics Lajos igazgatótól a petrozsényi áll. főgimn. tanár-	
testülete 1000 K-s alapítv. II. részl. (48 K) és a tanulóiifjúság	
koszorúmegváltás címén gyűjtött 87 K	135.— »
Osszesen....	172.434 40 K

Helyesbítés. A XI. kimutatás utolsóelőtti tétele (300 K-s adomány)
Háber János esztergomi főreáliskola tanár adománya.

A XI. kimutatás kelte óta 1000 K-s alapítványt befizetett a dr. Málnai Mihály-féle felső leányiskola. Az esztergomi közs. főreáliskola szintén 1000 K-s alapítványt tett.

Az alapítványok összege	264.450.— K
Ez összegből ki van fizetve	112.829 61 »
Még kifizetendő	151.620 39 K
Ez összeghez hozzáadva a XII. kimutatás szerint befizetett ..	172.434 40 »
Osszesen....	324.054 79 K

Budapest, 1918 december 21.

Müller József, pénztáros.

Alleram Gyula dr. †.

Fiatalon, 35 éves korában ragadta el a járvány, mikor beért arra, hogy kezdő, de sokat ígérő írói munkássága alapján szélesebb körű és mélyebb nyomot hagyó eredményekkel sorakozzék filológiai és bölcséleti íróink közé. Sub auspiciis regis doktorrá avatása után gr. Apponyi Albert akkori miniszter megbízta őt fiának nevelésével, mely munkakörében beolván, a budapesti II. ker. egyetemi kath. főgimnáziumban nyert alkalmazást, itt tanított 8 évig értékes egyéniségének, tartalmas szellemének oly felkészültségével és lelkeségével, melynek eredménye messze kihat tanítványai életére, mert vonzóvá, beszédessé tudta tenni Homeroszt és érthetővé a görög és római néplelek megnyilvánulásait. A tanárvilág az ő elhunytát méltán sorozza érzékenyebb veszteségei közé, mert bőséges nyelvismerete, világlátottsága és tudása egyaránt arra képesítették őt, hogy a tanári rendnek megbecsült értékévé váljék.

Sz. F.

Bóbita Endre †.

(1853—1918.)

December 5.-én kísértük utolsó útjára Bóbita Endrét, a kassai állami főreáliskola ismert nevű tanárát.

Majdnem egyévi szenvedés után talán megváltás volt neki a halál, de nekünk, tanártársainak, tanítványainak mélyeséges gyászunk. A kassai állami főreáliskola tanári karának oszlopos tagja volt, az exakt tudományokban kiválóan jártas, a szakirodalomban ismert tanár.

Szíve és agya tanártársaié, tanítványaié volt; végtelen gyöngédséggel tudott ragaszkodni jó barátaihoz, tanítványaihoz; vallásos meggyőződésén alapuló jelleme mintaképe volt minden vele érintkező embertársának.

Halála a magyar kultúrának is a gyásza.

A közoktatásügyi miniszteriumból. A közoktatásügyi miniszter a magyar kormánytól nyert felhatalmazása alapján *Gönczi Jenő dr.* miniszteri titkárnak, a reformügyosztály vezetőjének a miniszteri osztálytanácsosi címet és jelleget, *lovag Ybl Ervin dr.* segéd-fogalmazónak, Imre államtitkár titkárnak pedig a miniszteri fogalmazói címet és jelleget adományozta.

A Nevelő Munkások és a Tanáregyesület. *Szerényi Nándor dr.*-től, a Nevelő Munkások Országos Szövetségének társelnökétől, s az egész szervezkedési mozgalom egyik kezdeményezőjétől és vezéremberétől az alábbi reflexiót vettük: A közlöny 7—8. számában több cikk foglalkozik a NMOSz és az Egyesület viszonyával és tárgyalja azt a kérdést, hogy az Egyesület maradjon-e vagy feloszoljon. Ebben a kérdésben a NMOSz részéről a következő kijelentést tehetem: Mi, miskolcziak, szövetségünk megalkotásakor nemcsak anyagi érdekeink védelmére állottunk össze, hanem célul tűztük ki, hogy a szervezetségünkben és tömegünkben rejlő erőt politikai téren is kihasználjuk, továbbá megalkottuk kulturpolitikai és szociális programunkat is. Csak így gyűjthettünk táborunkba eddig is több ezer nevelő munkást. Második körlevelünkben pedig határozottan kijelentettük, hogy »a régi egyesületeket tiszteletben tartjuk.« Ezt most is tartjuk. Ha a régi egyesületek életképtelenek, úgys megszűnnek; ha életrevalók, éljenek. Mi sem aknamunkára, sem hóhérfeladatra nem vállalkozunk; mi, miskolcziak, örülünk, hogy 250-en együtt lehetünk és hisszük, hogy az egység gyönyöre csakhamar át fogja hatni az ország minden nevelő munkását, *Szerényi Nándor dr.*, a NMOSz társelnöke.

Tanárból — kormánybiztos-főispán. A magyar népköztársaság minisztertanácsa *Kemény Gábor dr.* tordai áll. főgimn. tanárt Torda-Aranyos vármegye főispáni teendőikkel is megbízott kormánybiztosává nevezte ki. — A kinevezés személyi része bizonyos körökben sok szóbeszéd tárgya volt. Azok akadtak fenn rajta, hogy egy derék készült-ségű és munkásságú komoly tanárembert állítottak egy vármegye élére, akik a régi rend idején magától értetődő és természetes dolognak tartották, ha alig nagykorú, 25 éves Herbertekét atyjok érdemeiért főispánoknak nevezték ki (Ifj. Ugron Gábor, Rakovszky Egon stb.).

Halálozás. Újabban az alábbi-kartársak elhunytáról értesültünk: *Simon Gyula* áldozópap, temesvári kr. főgimn. tanár; meghalt élete 43., tanári működése 14. évében.

Szilágyi Gyula nagyszebeni áll. főgimn. tanár; meghalt élete 37., tanári működése 15. évében.

Ifj. Halász Zsigmond, vívóbajnok, budapesti ref. főgimn. óraadó tornatanár; meghalt élete 29. évében.

Lénárd Imre, festőművész, az Ifjú Művészek Egyesületének elnöke, budapesti IV. ker. közs. főreálisk. tanár; meghalt élete 29. évében.

Borz Gyula budapesti I. ker. áll. főgimnáziumi tanár a spanyol járvány áldozata lett 29 éves korában.

Erdélyi Béla szatmárnémeti kath. főgimnáziumi r. tanár 36 éves korában elhunyt.

Bóbíta Endre, a kassai áll. főreáliskola r. tanára, munkásgimnáziumi igazgató, a gör. kath. egyház világi elnöke, 65 éves korában elhunyt.

Szilágyi Gyula, a nagyszebeni áll. főgimnázium r. tanára, 37 éves korában a spanyol betegség áldozata lett.

Brabécz Sándor dr. pénzügyi fogalmazó, a Veres Pálné leányközepiskolán a jogi és közgazdasági ismeretek tanára, élete virágjában a gyilkos járványnak áldozatul esett.

Bakos János, a budapesti VIII. ker. áll. főgimnázium r. tanára működésének 33. évében elhunyt.

Szánthó Endre marosvásárhelyi róm. kat. főgimnáziumi ny. r. tanár életének 58., működésének 23. és nyugalomba vonulásának 5. évében elhunyt.

Borosnyayné-Gyertyánffy Adrienne, a szegedi áll. leányközepisk. ny. tanítónője.

Peszszér János, kegyesrendi áldozópap, főgimn. tanár; megh. élete 31., tanári működése 6. évében.

Emléküket kegyelettel őrizzük meg!

Kinevezés. A közoktatásügyi magyar miniszter *Gállinger János dr.* kassai, *Karsai Emil* zsolnai, *Krenner Miklós dr.* aradi áll. főreálisk., *Jeamplong József* pancsovai áll. főgimn., *Kardeván Károly* lőcsei áll. főreálisk., *Surányi Károly* a Műemlékek Bizottságához beosztott áll. főgimn., *Reithoffer Rezső* a debreczeni tank. főigazgatóságához beosztott áll. főgimn., *Gosztonyi János* balassagyarmati, *Keresztes Miklós* nagyikikindai áll. főgimn., *Dingha Sándor* pozsonyi áll. főreálisk., *Szóts Gyula* budapesti V. ker., *Vargha György dr.* budapesti X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimn., *Fröhlich Károly* budapesti V. ker. áll. főreálisk., *Lőrinczy Géza* tordai és *Xantus Gábor* áll. főgimn. tanárt a VII. (hetedik); — *Kiss Jenő* az újpesti áll. főgimn.-hoz beosztott székesfehérvári áll. főreálisk., *Simon László* budapesti X. ker. tisztviselőtelepi, *Marót Károly dr.* a kolozsvári áll. leányközepisk.-hoz beosztott ceglédi áll. főgimn., *Matusik István* és *Buday Géza* makói áll. főgimn., *Kolthay Gyula* pozsonyi, *Galamb Sándor dr.* budapesti V. ker. áll. főreálisk., *Hanzséros Bálint* budapesti X. ker. kőbányai, *Mike Elek* fehértemplomi áll. főgimn., *Verő Leó dr.* budapesti VI. ker., *Horváth Elemér* budapesti II. ker. áll. főreálisk., *Tompa Béla* budapesti III. ker. áll. főgimn., *Vág Sándor dr.* szegedi áll. főreálisk., *Szlavicska Jakab* kaposvári, *Sebestyén János* budapesti I. ker. áll. főgimn., *Kováts István dr.* a kolozsvári Tudomány Egyetemhez beosztott áll. középisk., *Turóczi János* győri áll. főreálisk., *Németh Béla* nagybányai áll. főgimn., *Goschi Péter* székesfehérvári áll. főreálisk., *Boltizsár József* budapesti X. ker. tisztviselőtelepi áll. főgimn., *Petrich Béla dr.* a budapesti VI. ker. áll. leányközepisk.-hoz beosztott pécsi áll. főreálisk., *Homonnai Imre* budapesti II. ker. áll. főreálisk. és *Ács Károly* nagyszalontai áll. főgimn. tanárt a VIII. (nyolcadik); — *Márton Nándor* ungvári, *Szölke Lőrinc dr.* pozsonyi és *Szontagh Tibor* miskolci tanulmányalapi kath. főgimn. tanárt a VII. (hetedik); *Antal Miklós* ungvári, *Csapkay Sándor* és *Nagy Károly* szakolezai tanulmányi kath. főgimn. tanárt a VIII. (nyolcadik) fizetési osztályba; *Hippné Kubáss Margit dr.* temesvári áll. leányközepisk. tanárt és *Kerecsényi Gizella* fiúmei áll. leányközepisk. tanítónót a VIII. fizetési osztályba; *Répási Mária* besztércébányai és *Valkér Ágnes* győri áll. leányközepisk. tanítónőket a IX. fizetési osztályba; *Tekuschné Scharbert Sarolta* győri és *Dukai Takách Mária* soproni áll. leányközepisk. tanítónőket a X. fizetési osztályba rendes tanítónőkké; *Csefo Sándor* főgimn. tanárt a székelyudvarhelyi ref. főgimn.-hoz, *Hirrmann József* tanárt a gyulai róm. kath. főgimn.-hoz a fennálló szerződés értelmében rendes tanárrá kinevezte.

Áthelyezés. A közoktatásügyi miniszter *György Oszkár* ungvári áll. főreálisk. tanárt a kassai áll. főreáliskolához, *Szentes Béla* fehértemplomi áll. főgimn. tanárt a kaposvári, *Kozma Béla dr.* lipcsei áll. főgimn. tanárt a gyergyószentmiklósi, *Takács Lajos* jászberényi áll. főgimn. tanárt a makói áll. főgimn.-hoz, *Mayerné-Wachtel Adél* szegedi áll. leányközépisk. tanítónót a lőcsei áll. leányközépiskolához áthelyezte.

Egy téves halálhír. A Közlöny 7—8. számának Halálozás c. rovatában, valamint az igazgatósági ülésről szóló tudósításban, halottaink között olvasható volt *Rácz Lajos dr.*-nak, a sárospataki ref. kollegium akadémiái tanárának neve is. Mint azóta értesülünk, e hír tévedésen alapult s *Rácz Lajos dr.* — őszinte örömünkre — jól érzi magát. Óhajtjuk, hogy beteljék rajta a régi magyar mondás, hogy t. i. akinek halálhírét költik, az sokáig él.

A molnár és fiának klasszikus példázata jut eszünkbe, amikor a Debreczeni Tanári Kör bizalmatlansági votumáról szóló jegyzőkönyvi tudósítást olvassuk. Magáról a szabályos formák között keletkezett bizalmatlansági határozatról (ha időközben az OKT vezetősége nem is mond le) bíráló sorokat írunk megtiltotta volna alkotmányos érzékünk és a kötelező ízlésség, — a bizalmatlansági határozat *indoklását* azonban nem védi a genfi conventio. Gulyás István dr. és Rábold Gusztáv kartársaink ugyanis a bizalmatlanság főokát abban foglalták össze, hogy az OKT vezetősége »a tőle méltán elvárt vezető szerepet (t. i. a IV. tanárkongresszuson) nem tudta vagy talán nem akarta betölteni.« Ezzel szemben tanúl hívjuk fel minden tárgyiasan gondolkodó tanártársunkat, aki az előkészítőbizottság első tanácskozásain résztvett, hogy Gaal Mózes és társait épen azzal az érveléssel szorították ki az ügyek intézéséből — nem félünk a nevek felemlítésétől — *Palágyi Menyhért dr., Kosári István és társai*, — hogy *a kongresszus ne az OKT vezetőségének irányítása alatt folyjon le*, mert sokkal fenyegetőbb és forradalmibb színezete lesz a kongresszusnak *kifelé és felfelé*, ha azt az Egyesület életében nem szereplő *köztanárok* (Palágyi Menyhért dr. ugyanis még akkor nem volt főigazgató) vezetik. Röviden summázva a dolgot: a Budapesti Kör kebeléből az OKT által a kongresszus *technikai* előkészítésére kirendelt bizottság — anticipálván a Wilson-féle önrendelkezési elvet — a *szellemi* előkészítés jogát is magának vindikálván, az OKT vezetőségét egyszerűen félretolta a kongresszus vezetésétől; s mikor az OKT vezetősége, nem akarván szakadást a tanárság között, csendesen és panaszos szó nélkül félreállt, akkor a Debreczeni Körben Gulyás és Rábold kartársak komoly képpel kettős vádat emelnek ellene; 1. mert félreállott; s 2. mert a tanárság egységét megbontotta. — Valósággal a molnár és fiának klasszikus példázata ismétlődött itt meg. — A jegyzőkönyvi tudósításban olvasható végül az is, hogy »*Jakucs István magának Ady Lajosnak cikkével bizonyítja, hogy a vezetőség tisztán személyes okokból állott félre* a tanárság közös ügye mellől.« (A cursiv szedés tőlünk való. — Szerk.) Teljes tisztelettel Jakucs István kartársunk személye iránt, arra vagyunk kénytelenek őt figyelmeztetni, hogy a Közlöny 3300 példányban jelenik

meg, s így a kérdéses cikket nem egyedül neki áll módjában elolvasni és értelmezni.

A radikális fővárosi (községi) tanárok szervezkedése. A radikális fővárosi tanárok és tanítók küldöttsége december 17.-én *Vámos Jenő* vezetésével megjelent *Bódy* polgármesternél, *Déri* alpolgármesternél és *Városv* tanácsnoknál. Közölték, hogy a radikális oktatószemélyzet világfelfogásának feláldozása nélkül nem találhatta meg az elhelyezkedést a Fővárosi Alkalmazottak Szövetségében. (A Fővárosi Alkalmazottak Szövetsége ugyanis a szociáldemokrata pártba lépett be.) Anyagi és erkölcsi érdekeiknek védelmére és azért, hogy világfelfogásukat az iskolapolitikában is szabadon érvényesíthessék, külön szervezkedtek és szervezetük elismerését kívánták úgy személyi, mint pedagógiai kérdésekben. A polgármesterek és a tanügyi osztály vezetője egyformán hangsúlyozták, hogy ők minden felfogást egyformán tiszteletben tartanak s éppen ezért a radikális oktatószemélyzet kívánságait jogosnak tartják.

Néptörvény a tanítók fizetésemeléséről. A magyar népkormány hivatalba lépésekor egyik legelső feladatának tekintette a tanítók és tanító-nők fizetésének és nyugdíjügyi viszonyainak rendezését. A kormány most kiadott 1918. évi VIII. néptörvényében rendelkezik ezekről a kérdésekről. A törvény a következő nevezetesebb rendelkezéseket tartalmazza:

Az állami elemi népiskolai tanítók és tanítónők, továbbá a kisebb képesítésű gazdasági szaktanítók és szaktanító-nők az állami tisztviselőkre érvényes VIII—XI., az állami kisdédvónők pedig a X—XI. fizetési osztályba sorozatnak be. Még pedig akként, hogy a tanítók létszámának 20%-a a VIII., 30%-a a IX., 30%-a a X. és 20%-a a XI. fizetési osztályba jut.

Az alacsonyabb fizetési osztályokban legfeljebb 9—9 évet kötelesek eltölteni.

A nem állami alkalmazású tanító-ság fizetésekiegészítési államsegélyükkel az államiakkal teljesen azonos illetményeket fognak kapni. A kántori illetmények nem számíttatnak be az államsegély megállapításánál.

A nyugdíjügyekről külön rendelet fog intézkedni. A vezetőelv lesz: a külön nyugdíjintézet feloszlik s az állami tisztviselők nyugdíjtörvénye a tanító-ságra is ki fog terjesztetni.

Illetményeink kiutalása még mindig késedelmes! Az alábbi levél érkezett a Közlöny címére: »Tisztelettel kérem e panaszevelemnek a Közlönyben való közzétételét. Talán így tudomást vesz minisztériumunk az alárendelt tisztviselőinek munkásságáról, kik — úgy látszik — a hivatalos sürgetésekkel mitsem törődnek. Panaszom nem egyéni; nagyon sokan vannak a vidéki tanárok közt, kik benne osztozkodnak:

1. július 1.-én esedékes korpótlékom, s az ezután járó háborús segélyem még ma sincs kiutalva;

2. az 1917/8. tanévben rám erőszakolt óratöbbletért járó felemelt díjat máig sem kaptam meg.

Hozzá vagyunk ugyan szokva, hogy a vidéki tanárság minden fizetésemelést, segélypénzt 3—4 hónap múlva kap meg, mikor a beszerzések ideje már régen lejárt, de egy félesztendő — azt hiszem — még a kultuszminisztériumban is rekord! Pedig az a vidéki tanár, ki magánvagyon hiányában, minden mellékfoglalkozástól eltiltva pusztán fizetéséből él: ha ezt sem kapja meg, adósságot kénytelen csinálni. S ekkor nemcsak kamatot és ügyvédet fizet, de minősítési táblázatában is bűn-

hódik — ártatlanul. S bírja ugyanaz a minisztérium, mely járuléknak kiutalását félesztendeig halogatja! Kartársi tisztelettel Nagyszalonta, 1918 december 3. *Szendrey Zsigmond*, áll. főgimn. tanár »

A Kolozsvári Oktató Közalkalmazottak Tanácsa november 17-én megalakult és csatlakozott az Erdélyi Közalkalmazottak Központi Tanácsához. Az E. K. K. T. nem politikai szervezet, általános célja, hogy Erdély közalkalmazottait s így az összes nevelőket és oktatókat is erős és fegyelmezett közösségbe szervezve, egyrésztől rendelkezésre bocsássa a köznek azt a hatalmas erkölcsi tőkét és ha szükséges, azt a fizikai erőt is, amit a közalkalmazottak képviselnek, másrésztől erélyes érdekképviselője legyen a háború szenvedéseitől legjobban megviselt közalkalmazottaknak. Az oktató tanácsban az összes iskolák képviselve vannak; a tanács elnöke *Vincze Frigyes dr.* keresk. akadémiái tanár. A tanács a szervezés munkáját egész Erdélyre kiterjesztette, bár a mostani viszonyok között igen sok nehézséggel kell megküzdnie. — E híradással egyidejűleg a KOKT arról is értesíteni kívánta a Közlönyt s ezúton Egyesületünket, hogy a kolozsvári tanítók és tanárok erkölcsi és anyagi érdekeik megvédésére szervezkedtek, anélkül azonban, hogy a fennálló szervezeteket ez a szervezkedés a legkisebb mértékben is érinteni óhajtáná. »Lelkes hívei maradunk ezután is a Középiskolai Tanáregyesületnek, de speciális erdélyi érdekeink szervezkedésre kényszerítettek bennünket« — írja Vincze elnök. Egyesületünk a legnagyobb örömmel üdvözlí az új alakulatot s az újabb megpróbáltatások súlya alatt szenvedő — s minden magyar embernek ma kétszeresen szívéhez nőtt — Erdély nevelői számára hasznos és eredményes munkát kíván!

Az »Irodalomtörténet« újjáalakítása. A Magyar Irodalomtörténeti Társaság folyóirata, az »Irodalomtörténet«, VIII. évfolyamában nevezetes átalakuláson ment keresztül. Az eddig is egészen külön típust képviselő folyóirat január-februári kettős számában ugyanis a szerkesztő egy új rovatot iktatott az eddigiek közé, t. i. az újabb szépirodalom kritikáját. Ezzel egyidejűleg a *Figyelő* rovatot is gazdagabbá és még elevenebbé tette. Az ekként újjáalakított folyóirat első száma 176 lapnyi terjedelemben jelent meg s valósággal irodalmi eseménynek nevezhető. A kötetnyi terjedelmű első szám minden során meglátszik a szerkesztőnek szerető gondossága. — *Pintér Jenő* szerkesztő nem először szerez a magyar középiskolai tanári névnek tiszteletet és megbecsülést. Nyolc éves budapesti tanárkodása alatt — pedig közben évekig katona volt — hatkötetes irodalomtörténetének megírása mellett nagy része volt a Magyar Irodalomtörténeti Társaság megalapításában, megindította és szerkesztette annak folyóiratát, s most a legjobb auspiciumok között teszi azt részben modern, kritikai szemlévé. Az ilyen csöndben végzett, de nagyjelentőségű és értékű munkásságra más időkben is kötelessége volt a Közlönynek elégtétellel reámutatnia. De kétszeresen kötelessége ez mostanában, amikor a dolgozó tanár alakja mintha egyre jobban elhalványodnék a szónokoló tanáré mögött.

A nevelőmunkások budapesti osztálya a Közalkalmazottak Szövetségében. A Nevelőmunkások Szövetségének budapesti osztálya

dec. 15.-én gyűlést tartott, melyen egyhangúan elhatározták, hogy belépnek a *Közalkalmazottak Országos Szövetségébe* s felkérték a Szövetséget, hogy a vidéki csoportokat ugyanilyen állásfoglalásra bírja. Állást foglaltak a gyűlésen a minisztérium ügyosztályainak szakszerű vezetése mellett is. A Szövetség budapesti osztályának címe: *Andrássy-ú 65.* (leánygimnázium). Szervezési és propaganda-ügyekben délután 3—5-ig *Kosári István* nyújt ugyanitt felvilágosítást. Levelek *Agner Lajos* dr.-hoz Borz-u. 10. intézendők. Itt említjük meg, hogy a szeretetházi és árvaházi tanítók is elhatározták, hogy belépnek a *Közalkalmazottak Országos Szövetségébe*.

Köztisztviselők mint képviselőjelöltek. A Köztisztviselő Ügyvédek Országos Szövetsége memorandumot nyújtott be a kormányhoz, amelyben kéri: a választási törvénybe vegyék fel a köztisztviselőknek azt a jogát, hogy hivatali hatáskörükön kívül eső kerületekben képviselőjelöltséget vállalhassanak és a választások idejére szabadságot nyerjenek. Ezzel kapcsolatban azt is kérte az Országos Szövetség, hogy a képviselővé választott köztisztviselőnek *joga legyen nyugdíjaztatását kérni*, ha pedig ezt az igényét nem érvényesítené, a mandátum megszűnése után joga legyen arra, hogy eredeti rangszámának figyelembevételével *régi állását visszakapja*.

Feloszló tisztviselő-egyesületek. Az Állami Tisztviselők Országos Egyesületének dec. 15.-i közgyűlése az eddigi vezetőségnek bizalmatlanságot szavazva, egyúttal az egyesület feloszlását is kimondotta. Hogy a feloszlás az alapszabályok kívánta formaságok megtartásával mondassék ki, evégből rendkívüli közgyűlést fognak összehívni. A terv az, hogy az állami tisztviselők érdekeinek képviseletét a Magyarországi *Közalkalmazottak Országos Szövetségére* fogják bízni. — Ugyancsak feloszlítás előtt áll az Áll. Tanítók Országos Egyesülete is, s az állami tanítóság szintén a *Közalkalmazottak Szövetségéhez* szándékozik csatlakozni.

A katonai reáliskolákat és hadapródiskolákat a hadügyi kormány a kultuszminisztériummal egyetértően *polgári középiskolákká* szándékozik átszervezni. Egyedüli tisztképző intézet gyanánt a *Ludovika Akadémia* marad meg. — Ez a kormányintézkedés nemcsak a mai politikai viszonyokkal számol, de — szeretjük hinni, hogy: *nem véletlenül* — a pedagógiai követelményekkel is. Képtelenség volt az, hogy pl. (az alreáliskolákban) már 9 éves korától kezdve döntenie kellett a szülőknek gyermekük pályaválasztása ügyében. A katonatiszti nevelés dolgában történő gyökeres reform során kívánatosnak tartanók annak a gondolatnak megvalósítását, hogy *minden köznevelési intézményünk* — tehát a katonai és mező- és erdőgazdasági stb. szakiskolák is — *a közoktatásügyi kormány felügyelete alá kerüljön*. Ezt a gondolatot *Imre Sándor dr.* vetette fel már régebben, s hisszük, hogy a nagy reformmunkálatokból kikerülő *egységes köznevelési törvényünk* is (ami szintén *Imre Sándor dr.* nevelésügyi posztulátuma volt) ilyen értelemben fog intézkedni.

Békeöngyilkosságok. Ezt a szomorú különlegességet is a világháborúnak köszönhetjük. A külső letörést követte a belső

összeomlás, mely — úgy látszik — végigseper a legyőzött országokon. Hindenburg hangoztatta a háború elején, hogy a győzelem azé lesz, aki legtovább bírja idegekkel. De íme a mi idegeink már nem bírják a békét, ezt az úgynevezett »békét«. A szomorú sorozatot egy nyug. német tábornok nyitotta meg, aki a hazáját ért gyalázat miatt önkézevel vetett véget életének. Ausztriában követte példáját egy udvari tisztviselő és egy 73 éves képviselő, aki könyhakéssel szívenszúrta magát. Most pedig egy derék, mindannyiunk által kedvelt, érdemes magyar tanárt ejtett hatalmába a végzet. Megdöbbenéssel olvastuk a hírt és mély részvéttel teljes fájdalommal. Hogy a magyar tanár hazájának ezt az összeomlását nem tudja elviselni, az izzó hazaszeretete mellett tanuskodik ugyan, de azért bármennyire értjük és tiszteljük is az indokot, a tettet mégsem helyeselhettük. Az országos szerencsétlenségből mindannyiunknak ki kell venni részünket: szenvednünk, kínlódnunk kell magáért e hazáért és az ifjúságért, amelyben váltig reménykedni kell. Erőseknek kell lennünk a fiatalok kedvéért, mert különben kibén bízának? A külső eltiprással szemben lelkileg kell szervezkednünk és minden erőnket összeszedni, hogy a lelki élet felbomlása el ne fajuljon. Ennek pedig legjobb és leghasznosabb módja az, ha az ifjúsággal vállvetve dolgozunk. (k.)

Hadviselt Tanárok Országos Szövetsége. A Szövetség 1918 november 22-én Lovászy Márton kultuszminiszternek, valamint Juhász Nagy Sándor és Imre Sándor államtitkároknak memorandumot nyújtott át, amely a következő kívánságokat tartalmazza

1. A hadbavonulás következtében senkit sérelem nem érhet. A sérelmek egyénenkint a hadbavonult tanárok megbízottjaival egyetértésben orvoslandók.

2. A hadbavonult tanárok régi állásaikban föltétlenül meghagyandók.

3. Minden hadbavonult tanár, aki oklevelet még bevonulása előtt szerezt meg s alkalmazása nem volt, a bevonulás napjának keltével visszamenőleg azonnal rendes tanárrá nevezendő ki, tekintet nélkül arra, hogy állásban van-e vagy sem. Épen így kinevezendők a háború folyamán oklevelet szerzett hadbavonult tanárjelöltek is, akik oklevelüket a folyó tanévben megszerzik. A szolgálati idő beszámításánál az oklevél megszerezhetőségének jogosultsága irányadó.

4. a) A leszerelő legénységi állományba tartozó tanárok számára a polgári élet megkezdéséhez feltétlenül szükséges egyszeri segély utalandó ki.

b) A tiszti állományú tanároknak mindazon segélyek, illetve a teljes segély és a tényleg kiutalt segély közti különbözetek kiutalandók (háborús segély, ruhabeszerzési segély, beszerzési előleg), amelyeket a katonai szolgálatot nem teljesítő tanárok az 1918. évre már megkaptak.

5. Minden hadbavonult szolgálati ideje a nyugdíj szempontjából a rendes polgári beszámításon felül annyi évvel növesztendő meg, ahány polgári évben háborús katonai szolgálatot teljesített. Előmenetel vagy kinevezés tekintetében a Károly-csapatkereszt vagy sebesülési érem viselésére jogosult szolgálatába minden megkezdett háborús polgári év kétszeresen számítandó, a többi hadbavonult minden két éve három szolgálati évnél számítandó. Ezen beszámítás mellett a legmagasabb fizetési fok elérése előtt hivatalból nem nyugdíjazhatók.

6. A rokkant tanárok számára mód keresendő, hogy a normális viszonyok között elérhető teljes nyugdíjukat megkaphassák, ép így a hadiözvegyek és hadiárvák.

7. Minden visszatérő tanár saját kérésére orvosi vizsgáit alá vétessék és ha korábbi nyugdíjazása vagy elhalálása haretéri szolgálatának következménye, akkor ő, illetőleg családja teljes nyugdíjat kapjon.

8. Azoknak a nem állami hadbavonult tanároknak, akik bevonulásuk ideje alatt kevesebb javadalmazásban részesültek, mint az államiak, iskola-fenntartóik részéről a különbözet kiutalandó.

9. A most leszerelő tanárok óraszámra a jelen iskolai évben 12 óránál több nem lehet.

Megnyugvással állapíthatjuk meg, hogy a minisztérium kívánságainkat a legteljesebb megértéssel fogadta; az 1. 2. 3. 8. és 9. pontban foglalt követeléseinket csekély módosításokkal magáévá tette s a többiekre vonatkozólag a hadügyminisztérium, illetve a pénzügyminisztérium sürgős intézkedését kérte.

A minisztérium 214.346. sz. rendeletével egyúttal megbízta a szövetséget, hogy a hadviselt tanárok és tanárjelöltek sérelmeit, kívánságait és adatait gyűjtse össze. A szövetség megbízottjai a minisztérium megbízottjaival együttes bizottságot alakítanak s e bizottság a bejelentendő konkrét eseteket hetenként egy- két ülésben tárgyalás alá veszi és az orvoslás módozataira nézve javaslatot tesz.

A szövetségre és a hadviselt tanárookra vonatkozó minden megkeresés Verő Leó dr. címére küldendő (Budapest, VI., Buljovszky-u. 26.).

Még egyszer a Leányközépiskolai Tanáregyesület. Az alábbi levelet kaptuk: »Igen tisztelt Szerkesztő Úr! Lapjunktól hírt vettem annak, hogy a leányközépiskolai tanárok külön egyesületet akarnak alapítani. A jelenlegi leányközépiskolai tantervvel senki sincs megelégedve. Valószínű, hogy az a leányreáliskola, amit Bittenbinder kartárs gondolatából megvalósítának, hasonlóképen sikerülne. Semmi értelme sincs külön leányoktatásnak, még kevésbé nőnevelők szövetezésének. *Egységes, modern, jó és pszichológiai alapon felépített középiskolai reformra van szükségünk.* A leányközépiskolai tanárok a meglevő egyesületen belül erre a munkára fordítsák minden energiájukat. A meglevő leányiskolák majd átveszik az új tantervet és pedig ugyanannyiféle tagozattal, ahogy az a fiúknál lesz. Vidéken, ahol külön leányiskolák nincsenek, úgyis koedukációs alapon fog folyni az oktatás. Már ma is bejárnak a leányok sok helyen a fiúiskolákba és ennek tanterve alapján vizsgáznak. Remélem, a leányközépiskolai tanárok is belátják hamar, hogy ez a *haladás útja* és a következő, talán egész rövid időszakra nem tartják fontosnak, hogy a komoly időkhöz nem méltó egyesületesdit játsszanak. *Hacker Boriska*, középiskolai tanár.«

A tanulók szervezkedése. A budapesti kereskedelmi iskolák tanulói kérvénnyel fordultak a kultuszminiszterhez, hogy a tanulóifjúságnak gazdasági és kulturális célok érdekében egyesülési és lapkiadási jogot adjon. A meghallgatott igazgatói és tanári vélemények alapján a közokt. kormány megengedte, hogy a középiskolák VII—VIII. és a felső kereskedelmi iskolák felsőosztályos tanulói Középiskolai Ifjúság Szövetsége cím alatt iskolaközi szervezetbe tömörüljenek. A szövetség a diákság gazdasági és kulturális ügyeivel foglalkozik és lesz egy tudományos, művészi és szépirodalmi osztálya, a különböző iskolai körök vezetőiből alkotott testülete, továbbá sajtóbizottsága egy közös ifjúsági lap megindítására és vezetésére. A megalakítandó szervezet a kultuszkormány intenciója szerint, az ifjúság önállóságra, szociális érzékre és munkára való nevelését tekinti céljának, s nem az iskola rendjének megzavarására irányul, hanem segíteni óhajtja az iskolát a háborúokozta szellemi és erkölcsi veszteségek pótlásában.

A kir. kath. főgimnáziumok új elnevezést kaptak a megváltozott kormányformára való tekintettel. A közoktatásügyi minisztérium újabb rendeleteiben »*tanulmányalapú kath. főgimnáziumok*«-nak nevezi őket. Egyik napilapban azonban azt olvassuk, hogy a szatmári főgimnázium tanárkara az új elnevezés végleges megállapításánál a *kath.*-jelző elhagyását kérte a közoktatási kormánytól.

A címzetes igazgatói és főigazgatói cím eltörlése a fővárosnál. A főváros tanácsa bizonyos szolgálati idő után a pedagógia terén érdemeket szerzett oktatókat — épügy, mint az állam — címzetes igazgatókká és

főigazgatókká léptette elő, de ennek a címadohányozásnak a fővárosnál megvolt az az előnye is, hogy némi anyagi díjazással is járt a kitüntetésre nézve. A tanügyi osztály a legutolsó tanácsülés elé szintén terjesztett néhány javaslatot igazgatói és főigazgatói címek adományozása iránt. Ezeket azonban a tanács, szocialista és radikális tagjainak felszólalása után, mellőzte. A tanács kimondotta egyszersmindenkorra, hogy az igazgatói címek adományozását, mint nem demokratikust, eltörli annál is inkább, mert az oktató személyzet most megindult mozgalma arra is irányul, hogy a tényleges igazgatói állást is szüntessék meg. Az oktató személyzet nem akarja túrni a régi igazgatói gyámkodást s évről-évre maga akarja megválasztani az iskola pedagógiai vezetőjét, nem akarja túrni a címzetes igazgatókat sem. Viszont a tanács nem kifogásolta, sőt helyeselte, hogy a hosszas szolgálat után érdemeket szerzett oktatókat részesítsék a címmel eddig járt javadalmazásban, de a cím adományozása, illetőleg használatára nélkül. Kimondotta ezenkívül a tanács, hogy ezt a javadalmazást a szolgálati rangsor figyelembevételével javasolja az illetékes ügyosztály a tanácsnak.

Indítvány az összes tanár- és tanítóegyesületek feloszlátására.
A NMOSz-nek szolnokmegyei kamarája az alábbi javaslatot terjesztette a Szövetség s ennek helyi csoportjai elé:

1. »A Nevelő Munkások Országos Szövetsége hasson oda, hogy minden vármegyében alakuljon meg (esetleg tankerületi főigazgatóság és vármegyei tanfelügyelőségek közreműködését is megkérve) a Szövetségnek vármegyei kamarája valamennyi iskolafaj bevonásával: kisdédóvó, elemi, polgári, szak-, és esetleg főiskolai alosztályokkal.

2. Gondoskodjék az Országos Szövetség a sokféle tanító- és tanár-egyesületnek bevonásáról, illetőleg feloszlátásuk után való beolvadásról, úgy hogy az ország valamennyi nevelő munkásának hivatalos képviselője a Nevelő Munkások Országos Szövetsége legyen. A megtörtént egyesülés esetére a különféle tanító- és tanár-egyesületek vagyona és alapjai továbbra is az eddigi céljaik szolgálatában maradjanak, de az Országos Szövetség kezelésébe menjenek át.

3. Az Országos Szövetségnek a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetségéhez csatlakozását oly módon rendezzük, hogy a közalkalmazottak egyetemét, tehát a nevelő munkásokat érdeklő politikai és anyagi ügyeket is egyedül a Magyarországi Közalkalmazottak Szövetsége intézze és az ezekre vonatkozó közlemények a »Közalkalmazottak«-ban jelenjenek meg.

4. Országos Szövetségünknek, Kamaráinak, helyi szövetségeinek, valamint a nevelő munkásoknak tanügyi, iskolapolitikai és pedagógiai tárgyú közleményei az eddigi különféle egyesületek közlönyjeinek megszüntetésével az Országos Szövetségnek minden alosztályra kiterjedően egységes szellemben szerkesztett egy közös közlönyében (A Nevelő Munkások Közlönye) jelenjenek meg.

A javaslat megvitatása az egyes tanár- és tanítóegyesületekre tartozik. E helyen és most csak arra vagyunk bátrak figyelmeztetni a Javasláttevőket, hogy a különböző egyesületek vagyona és alapjai felől nem lehet úgy intézkedni még egy kommunista-társadalomban sem, mint ahogy ők kontemplálják.

KÖNYVSZEMLE.

Az erdélyi róm. kath. státus igazgatótanácsának évi jelentése az 1918. november 14.-re összehívott státusgyűlés részére. Kolozsvár, 1918. 103 l.

Középiskolai oktatásügyünk működésének áttekinthetése szempontjából kíváncsatos volna, hogy a Közöny évenként hozzon egy-egy rövid ismertetést a különböző iskolafenntartók évi működéséről. Ennek gyakorlati haszna

az volna, hogy hazánk nem állami középiskoláira is ráirányítanók figyelmünket. Ez a szempont vezet az erdélyi róm. kath. státus *Jelentésének* ismertetésében. Az adatok felsorolásában főképen a középiskolákra szorítkozom.

A státus iskoláiban az 1917/18. iskolai évben 2354 nyilvános és 423 magántanuló, ez utóbbiak közt 56 leány volt beírva. A nyilvános tanulók száma 659-cel volt több, mint 1916/17-ben, ami a székelyföldi iskolák rendszeres működésének visszatértét jelenti. A tanulók valamennyien magyarországi illetőségűek voltak. Katholikus volt 1953, nem katolikus 651. Nyelvre nézve magyar 2378, német 29, román 194. A tanulmányi eredmény tekintetében kielégítően végzett 77-13%, megbukott 23%, de a több tárgyból bukkottak száma csak 7-03%. Érettségire 84 tanuló jelentkezett, ezek közül jelesen érett 10, jól 22, egyszerűen 43, javító vizsgálatra utasítottak 7 tanulót. Hadiérett-ségit tett 102 tanuló.

A társadalmi átalakulás nyomása alatt fontos változás a *leánytanulók* bejárásának megengedése. Az elv általában az, hogy ahol leányközépiskola van, ott leánytanulók egyáltalán nem vehetők fel. Oly községben, ahol nyilvános jellegű polgári leányiskola van, leánymagántanulók felvehetők, de órákat nem látogathatnak. A polg. iskola IV. osztályát jó eredménnyel végzett leánytanulók sikeres felvételi vizsgálat után a tanítási órákra bejáratnak. Ez utóbbi rendelkezés annyiban helytelen, hogy annak, aki középiskolai tanulmányokat akar végezni, haladására káros, ha az I—IV. osztályt a polgári leányisk.-ban kell járnia és csak felvétellel juthat be később a gimnáziumba. A bejárás szabályozása egyébként mindenképp óvja az iskola rendjét. Így remélhető, hogy ez a társadalmi szükségletből fakadt intézkedés míg egyrészt kivált a városi polgári osztály leánygyermekének magasabb iskoláztatását megkönnyíti, másrészt a másnemű, magasabb érdekeknek sem fog kárára válni.

A státus nevelésügyi működésének egyik fontos ága a *finevelők* fenntartása. Csíkszeredában és Kézdivásárhelyt az épületek katonai lefoglalása miatt az intézeti élet szünetelt. Az 5 működő finevelőben 352 növendék nyert ellátást. Ezek részben alapítványosok, részben fizető növendékek voltak. Mivel az alapítványok kamata a mostani viszonyok között nem elég a tanulók eltartására, a státus ösztöndíjalapjából 1919-re 300, 400, 500 koronás segítségével fogja részesíteni a szegény és érdemes alapítványos tanulókat 50.000 K erejéig. A státus Kolozsvárt a Báthory-Apor egyetemi finevelőt már régóta készül újraépíteni. Erre a célra most 100.000 koronát tett félre s az ösztöndíjalap e célra fordítható jövedelmeit gyűjti, hogy az új finevelő felépítését megelőző megkezdhesse. A vezetőségnek ezt a tervét élénken üdvözljük, s óhajtjuk, hogy ez a kezdemény ne halasztódjék el ad Graecas Calendas.

Áttérve a *tanárookra*, a Jelentésből megtudjuk, hogy közülük 28 teljesített katonai szolgálatot. Emiatt itt-ott kiegészítő és nyugalmozott erőket kellett alkalmazni. A tanárookra nézve sokkal felőtölőbb dolog, hogy megállapodottabb és majdnem szolgálati idejük felénél álló kiforrott erők közül egyszerre négyen hagyták el az iskolai év kezdetén a státus szolgálatát. Ezt az állami fizetéskiegészítésnek közelebbiújj szabályozása tette lehetségessé, mely által szabadabbá váltak a nem állami tanárok szolgálati viszonyai is, mert most az előbbi szolgálat az előléptetésre nézve más fenntartóhoz való átlépés esetén sem vesz el. A megállapodottabb tanárok elvesztését némi tekintetben egy a státusnál régtől fogva érvényesülő irány következményének tekinthetjük. Nem tudták megérteni és méltányolni a tanárok helyzetét. Az anyagi megsegítésükben rendszeren elkéstek vagy abban is akadékoskodtak, ahol az állam is engedményeket tett (pl. kosztos fiúk tartása, tanárok gyermekeinek tandíjmentessége, alapítványok, óratöbblet). A mostani Jelentés szerint mintha a merevség engedett volna, ugyanis három tanárt rendkívüli segítségben részesítettek és megengedték a tanároknak, hogy két tanulót kosztra befogadhassanak. Attól tartok, hogy a státus még több tanárát elveszitheti, ha valami módon segítségükre nem siet és nehéz anyagi helyzetüket megértő lélekkel nem kezeli.

A Jelentés többféle, a tanárok viszonyaiban történt változásról beszámolva arról is megemlékezik, hogy a lefolyt isk. évben figyelemre méltóbb

irodalmi működést sem fejthették ki a tanárok, legfeljebb háborús előadásokat tartottak és a társadalmi jótékonyság szolgálatában tevékenykedtek. Ehhez kívánám fűzni egyik javaslatomat. Hogy a státusi tanárok jelentősebb irodalmi működést általában nem fejthették ki, azon nem lehet csodálkozni, hiszen miféle ösztönzést nyújt az irodalmi működésre Csíkszereda, Kézdivásárhely, Székelyudvarhely? Ha az erdélyi róm. kath. státus tanárai irodalmi működésére is figyelemmel van, fogadjon el és valósítsa meg egy javaslatot! Kolozsvári főgimnáziumának vezetését vegye ki a kegyesrendiek kezéből és helyezzen oda világi tanárokat. A kegyesrendiek — kiknek működése különben teljes elismerést vált ki — nem szenvednek ezzel nagy veszteséget, mert van nekik Debreczenben is, Budapesten is társházuk. Becsvágyó és nagyobb tehetségű tagjaik akármelyik egyetem körében tovább képezhetik magukat és érvényesülhetnek. Helyükben Kolozsvárt az odatett arravaló státusi világi tanárok az egyetem hatása alatt és dús könyvtárakra támaszkodva gyarapodnának tudományosságban s így intenzívebb irodalmi munkáikat fejthetnék ki, sőt amellet — amit különösen szeretnék kiemelni — a népesebb családoknál lehetővé válnék gyermekeik felsőbb iskolai képzetése is, ami a tanárok jelenlegi helyzetében rájuk kimondhatatlan áldozatokat ró.

Sajnos, hogy a kolozsvári kath. jellegű »Marianum« leánygimnázium a státus tanárait nézve ezeket a kívánalmakat nem oldhatta meg, mert ez az új középiskola a státus kezelése alá nem került. Tanszékeinek betöltése pedig a nyilvánosságnak majdnem teljes kizárásával történt, úgyhogy idősebb családok státusi tanárok oda nem juthattak. A *Jelentés* szerint most van folyamatban, hogy a státus és a Marianum között a jogviszony szabályoztassék. Ismerve a viszonyokat, attól lehet félni, hogy a jogviszony csak abban fog állani, hogy a Marianum statisztikai adatai belekerülnek az igazgatótanács *Jelentésébe*.

A státusi középiskolák két tankerületbe voltak beosztva. Az új beosztás a brassain és kézdíváshelyin kívül a székelyudvarhelyit és gyulafehérvárit is a nagyszebeni tankerülethez csatolta. Ez ellen a státus a minisztert arra kérte, hogy mindegyik középiskolája egy főigazgatóságba tartozzék. Legerősebb érvek erre azt hozza fel a státus: »megszüntendő az a visszás helyzet, hogy egy autonóm testület iskoláival szemben a főigazgatói felfogások különfélesége szerint a didaktikai és pedagógiai követelmények más és más mértéke alkalmaztassék«. Az igazgatótanács és főigazgató közti közvetlen érintkezésnek a székhelyek azonosságán nyugvó lehetősége egy másik fontos okadat. Nem is lehet belátni, mi akadályozza, hogy r. k. státusi középiskolák a kolozsvári, a reformátusok pedig esetleg a nagyszebenihez csatoltassanak, hacsak nem az iskolák földrajzi elhelyezése.

A státus működésének egyik fontos oldala anyagi viszonyainak fejlesztése. A mértéktelenül megnövekedett személyi és dologi szükségletek itt is szükségessé tették a tandíj fölemelését. Az új megállapítás szerint a kath. tanuló 80, a nem katolikus 160. — K tandíját fizet a jelenlegi isk. évtől kezdve. A háborús viszonyok a földművelés termékeinek árát szertelenül felszöktették. Ennek következtében uradalmi révén a státus jövedelmei is megszorodtak és háztartása tetemes fölösleggel záródik. Ha pedig nagyszabású erdőeladási tervei sikerülnek, akkor majd egyenesen virulónak lehet mondani vagyoni állapotát. Így lehet remélni, hogy bővebben fog áldozni iskoláinak fejlesztésére, mint amennyire eddig tehette. Erre szükség is van, mivel ezután a státusi iskoláknak még nagyobb feladatoknak kell megfelelniök, mint ezelőtt.

Hidvégi M.

Orel Géza dr. : Műhelyi nevelés Páris iskoláiban. Lampel R. 1914. 4° 237 l. Ára 4 K 20 f. — **Szociális reformok iskoláinkban.** Lampel R. 1918. december. 8° 32 l. Ára 2 K.

Közhellyel kezdem. Habent sua fata libelli. Az 1913—4. iskolai évben nyakig voltunk a reformtárgyalásban, amikor hirtelen ránszakadt az istenverte háború és eltemetett minden reformot. Eltemette azt az ismertetést is, melyet Orel Géza könyvéről még kapuzárás előtt összeírtam.

A béke szomorú pirkadása újból felszínre vetette az iskolai reformot. Előkerestem hát Orel könyvét és meglepégedetten látom, hogy egészen okos dolog volt annak idején méltatni.

Ez a könyv aktuális volt 1914-ben. De még időszerűbb ma. Szerzője bátran megállapítja, hogy a tiszta szellemi foglalkoztatás egyoldalúvá teszi az emberi palántát, a gyermeket. Mennyivel inkább látjuk ezt ma, a lateiner-elemek válságának idején.

A szerző bemutatja nekünk a travail manuel, a kézügyesség tanítását Páris iskoláiban, az elemi iskolától a tanítóképzőig, belefoglalva a középiskolát is.

A pedagógia legelső szaktekintélyeire, Montaigne-, Locke-, Rousseau-, Armstrongra, Fröbclre, Amerika példájára hivatkozva bebizonyítja, hogy a gyermeknek megárt a túlzásba vitt szellemi táplálék és hogy »a szellemi képzés egy kézi mesterség (manuel training) ismerete nélkül nem tökéletes«. A travail manuel a szociális életszükségletet elégíti ki. Az alkotó megfigyelés fejleszti a gyermek cselekvőképességét. A »családi szentély« ápolása nemcsak a családi, de a nemzeti jólétnek is alapja. Ezért fontos feladat a szem és a kéz nevelése. Evvel emeljük a szociális jólétet.

A travail manuel egyúttal az egészség ápolója, mely a tanulók cselekvő irányú érdeklődését főkelti. Nyomában önbizalom, állhatatosság, energia, bátorság, gyors elhatározás, szóval erkölcsi és szellemi javak keletkeznek.

A szerző mindezt az elméleti megállapítást a páriszi iskolák belső életének szóval és képekben való illusztrálásával teszi kézzelfoghatóvá. A különböző iskolák tanterve és a tanmenet feldolgozása meglevenedik előttünk. A példa vonzóvá lesz és cselekvésre buzdít.

Bennünket különösen a könyv utolsó fejezete érdekel, mely a 206—237. lapon a modern lycéek életébe nyújt bepillantást. Áttekinthető táblázatban és hozzáfűzött magyarázatban bemutatja a lycéek quadrifurkációjának képét.

A szerző mindenekelőtt rámutat arra, hogy a lycée megfelelő eredmények biztosítéka a rendkívül magas tandíj, mely az oda nem való, selejtes elemeket távol tartja, de a szigorú fölvételi vizsga kiállása az arra való tehetséges, szegény tanuló számára a taníjmentesség elnyerését lehetővé teszi.

De a kézügyesség fejlesztése a magas színvonalú lycéekben is megkívántatik, mert a jelszó azt mondja, hogy a tollal és tudománnyal foglalkozóknak a travail manuel csak hasznukra lehet. Ezért fel is vannak szerelve a lycéek megfelelő műhellyel.

Orel Gézának a napokban kiadott röpirata arról tesz tanúságot, hogy jól megértette az átalakulás nehézségei között vajudó korunk legfőbb kategorikus imperativusát. Mert Colbert szavait idézi mindnyájunk emlékezetébe: »A jólét mindig a munkásság eredménye, mikép a nyomor a henyélésé.«

Hogy valóra váljék a jólét, ehhez a túlságba vitt kereskedelem helyett az ipari foglalkozásokra kell nagyobb gondot fordítanunk. Ahhoz pedig első sorban a tanítói rend újirányú nevelése szükséges, hogy a tanító egy személyben tanító és mester legyen.

Nemzeti létünkért folytatott súlyos küzdelemünkben nem nehéz elfogadnunk a szerzőnek ezt a követelményét: »Önállóságra szoktassuk az ifúságot, de első sorban tegyük azzá a nevelt.«

A fanatikus meggyőződés hangján megírt könyv és röpirat fölött való elméledést Descartes szavaival fejezem be, melyeket a szerző mottóul választott: »On ne peut sans danger rester étranger aux choses de son temps.«

Szűts Gyula.

Baros Gyula: Arany, Petőfi és a ponyvairodalom. Különnyomat a Magyar Könyvszemle 1918. évf.-ból. 27 l.

Az ifjabb irodalomtörténetíró-gárda egyik munkás tagja, Baros Gyula kartársunk ebben a tanulmányában abból a szempontból vette vizsgálat alá a mult század második felének ponyvairodalmát, az igen tekintélyes mennyiségű népies iratokat, hogy szerzőik — nagyrészt minden írói tehetség nél-

kül szűkölködő mesteremberek — milyen bátran rabolták ki Arany és Petőfi költészetének kincsesházát. Különösen Arany Toldi-ját s Petőfi »János vitéz«-ét tekintették Csáky szalmájának ezek a versgyártó irodalmi szarkák.

Bármennyire is sérti erkölcsi érzékünket Tatár Pétereknek ez az irodalmi »módszere«, igazat kell adnunk Baros Gyulának, mikor azt mondja: eljárásuknak mindenestre megvolt az a haszna, hogy hamis címkével bár és egy kissé vegyítve, de az igazi költészet nemes italából is juttattak olvasóközönségüknek.

B.

A Magyar Könyvtár ismét néhány szerföltött becses munkát adott ki: *Szini Gyula* és *Mariay Odön* elbeszéléseiből egy-egy gyűjteményt, továbbá egy füzetet *Köbor Tamás* novelláiból. *Kepes Emil* elektrotechnikus gépészmérnök tanulmánya »Elektromosság, sugárzások, anyag« címmel az elektromosság új modern elméletével ismertet meg, *Alexander Bernát* »A háború után« című tanulmányorozata pedig mélyen járó elmékedéseket ad a kultúra legfontosabb problémáiról. A Magyar Könyvtárt a Lampel R. (Wodianer F. és fiai) cég adja ki; egyes száma ára 50 fillér.

LAPSZEMLE.

Német köztársasági pedagógia. Berlinben nov. 15.-én a *Wolff-iroda* a következő hivatalos közleményt tette közzé:

A tudomány, művészet és népművelés miniszterének rendelete a tartományi iskolaügyi hatóságokhoz és kormányokhoz.

1. Ahol a történelmi tanítással és egyéb tantárgyakkal eddig visszaéltek avégből, hogy népusztítást üzzenek, ezt a jövőben feltétlenül abba kell hagyni, sőt inkább helyettesíteni kell tárgyilagos *kultúrtörténelmi* kioktatással. Kerülni kell minden céltatos és hamis tanítást a világháborúról és okairól.

2. Az iskolai könyvtárakból el kell távolítani mindazokat a könyveket, amelyek a háborút mint olyat dicsőítik.

3. Egyetlen tantárgyban sem szabad a tanerőknek a *forradalom* okairól és következményeiről, úgyszintén a mostani kormányról olyan rosszszó vagy eltorzító nyilatkozatokat tennie, amelyek alkalmasak arra, hogy az iskolai ifjúságban kisebbsítsék a nép ezen felszabadításának tekintélyét és vívmányait.

4. Az iskolák vezetőinek és a tanítóknak az ifjúsággal való érintkezésében tartózkodniok kell mindentől, ami alkalmas arra, hogy az *ellenforradalomra* való hangulatot (főleg az alföldön) szítsa, mert ilyen eljárás a mostani pillanatban egy polgárháborúnak legnagyobb veszélyét rejtí magában népünkre.

5. Az iskola és egyház szétválasztását szabályozó rendelet kibocsátásáig a diszidenseknek gyermekei, úgyszintén az olyan másfelekezetű gyermekek, akiknek vallástanítása érdekében a mostani tanterv keretében nem történt gondoskodás, a nevelésre jogosultak előterjesztésére minden további megokolás nélkül felmentendők a vallástanítás alól.

E rendelettel kapcsolatosan megemlékezünk egy nov. 19.-én kelt berlini táviratról, amelynek értelmében a porosz kultuszminiszter az iskola és egyház szétválasztására határozta magát. Ennek értelmében 1919. ápr. 1.-től kezdve megszüntetik a kultuszpenkék kifizetését, aminek egyik következménye, hogy a pápságnak el kell hagynia az állami épületeket. A porosz kultuszminisztériumban azzal a tervvel is foglalkoznak, hogy a kolostorok vagyonát szekularizálják.

Ez a két közlemény nem szorul bővebb magyarázatra, megokolásra. Mindkettő az új világrend szülöttje és mint ilyen korszakot jelent a népek történetében.

Kiadótulajdonos: Az Országos Középiskolai Tanáregyesület.
Budapest, az Athenaeum r.-t. könyvnyomdája, Rákóczi-út 54.

AZ ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLET ALAPSZABÁLYAI.

I. szakasz.

Az egyesület címe, céljai és eszközei.

1. *Az egyesület címe* : »Országos Középiskolai Tanáregyesület«; székhelye Budapest.

2. *Az egyesület célja* : a) A középiskolai oktatás, nevelés és igazgatás egész körét figyelemmel kísérni, az idevágó kérdésekkel foglalkozni, a hiányok orvoslására, javítások életbeléptetésére javaslatokat tenni, esetleg középiskolai tanulók részére jótékony intézményt szervezni;

b) a középiskolai tanárok erkölcsi érdekeit gondozása tárgyává tenni; a tanárok társadalmi helyzetének emelésére közreműködni; a középiskolai tanároknak a testületi érzést ápolni;

c) korszerű szolgálati pragmatika létesítését szorgalmazni, a létesítettnek alkalmazását figyelemmel kísérni, esetleg javítására törekedni;

d) a tanárok anyagi helyzetének javításán munkálni, a fizetési törvényt, illetőleg fizetési szabályzatok javítását az államnál s a többi iskolafenntartóknál szorgalmazni;

e) az önségély elvét a tanárság körében érvényesíteni, a meglevő segélyző alapot növelni, a segélyezés körét kiszélesíteni, ösztöndíjak alapításával s mihelyt lehetséges, egy egyesületi ház felépítésével a tanárok gyermekeinek egyetemi tanítását megkönnyíteni.

3. Evégből az egyesület tagjai körökben csoportosulhatnak, melyekben az egyesület munkakörébe tartozó kérdéseket megvitatják. Az egyesület vezetésére és ügyeinek intézésére választmány és igazgatóság szerveztetik.

Az egyesület folyóiratot ad ki és a fővárosban hivatalos helyiséget tart.

Az egyesület segélyalapjáról és esetleges egyéb intézményeiről külön ügyrend intézkedik.

4. A kiadások fődőzésére az alapítványok kamatai, az évi tagdíjak és egyéb bevételek szolgálnak.

II. szakasz.

Az egyesület tagjai.

5. Az egyesület tagjai négyfélék: alapítók, tiszteletiek, rendesek és rendkívüliek.

6. *Alapító tag* az, ki az egyesület részére legalább háromszáz koronát, vagy három száz korona névértékű állami vagy oly értékpapírt ad, melyet az állam biztosítékul elfogad.

7. *Tiszteleti tag* az választható, ki vagy a nevelés- és oktatásügy előmozdításában, vagy az egyesület ügyeiben kitűnő érdemeket szerzett.

8. *Rendes tag* lehet:

a) középiskolában működő tanár;

b) középiskolákra képezett tanár;

c) minden főiskolai vagy középfokú iskolai tanár, illetőleg tanító (férfi vagy nő) és minden tanügyi tisztviselő.

A fölvételre szükséges, hogy az illető belépő szándékát sajátkezűleg aláírt nyilatkozatban kijelentse.

9. *Rendkívüli tagul* egyesületi rendes tag ajánlatára fölvehető az egyesületbe a tanügy iránt érdeklődő minden egyén.

10. A rendes és rendkívüli tag fölvételéről egy rendes tag ajánlatára az igazgatóság szótöbbséggel határoz.

11. Tiszteleti tagot a választmány ajánlatára a közgyűlés választ, még pedig közfelkiáltással vagy vita nélkül titkos szavazással, egyszerű szótöbbséggel. A választmány a tiszteleti tagot kétharmad szótöbbséggel ajánlja titkos szavazás alapján.

12. A választmánynak jogában áll oly tagot, ki állásának tisztessége ellen vét, a tagok sorából kizárni. A kizárást a választmány csak akkor határozhatja el, ha a jelenlevő választmányi tagok kétharmada a kizárás mellett szavaz. A szavazás titkos. A kizártnak jogában áll a választmány határozata ellen a legközelebbi közgyűléshez fellebbezni. Ez vita nélkül titkos szavazással, egyszerű szótöbbséggel dönt.

III. szakasz.

A tagok kötelességei és jogai.

13. A rendes és rendkívüli tag három-három évre kötelezi magát a tagságra. A tagsági díj évi tizenkét (12) korona. A felvételi díj két korona, a segélyzóalap javára. Alapító és tiszteletbeli tag tagsági díjat nem fizet.

14. Aki tagsága háromévi kötelezettségének harmadik évében május végéig kilépését be nem jelenti, újabb három évre tagja az egyesületnek.

15. Aki a tanári pályáról lelép, az egyesületből való kilépését is bejelentheti. A kilépés a következő egyesületi évre szól.

16. Az egyesületi év július 1.-től június végéig tart.

17. A tagsági díjat a kör pénztárosa szedi be és szolgáltatja át az egyesület pénztárosának. Aki nem tagja valamelyik körnek, egyenesen az egyesület pénztárosánál fizeti tagsági díját. A begyűjtött összeg egy része, melyet a választmány állapít meg, a körök kiadásainak, valamint a vidéki választmányi tagok útiátalányának fedezésére szolgál. Oly tagdíjak után, melyeket az egyesületi pénztárosnak kellett behajtania, a köröknek nem jár jutalék.

18. A tagsági díj december 31.-ig fizetendő. Azoktól, akik január elsejéig nem fizettek, a pénztáros költségükre postai megbízással szedi be a tagsági díjat.

19. Aki évközben lép be, a tagsági díjat az egyesületi év elejétől tartozik fizetni.

20. Aki tagsági díjával 4 éven át, vagy a kilépéskor még hátralékban van, attól az egyesület választmánya bírói úton hajtja be a hátralékot. Illetékes valamely budapesti bíróság, még abban az esetben is, ha az illető, mint valamely kör tagja, tagsági díját a kör pénztárába fizethette volna be, de ezt tenni elmulasztotta.

21. Aki két cikluson keresztül nem tesz eleget fizetési kötelezettségének, azt a választmány törölheti a tagok sorából, de az így törölt tagnak a multa vonatkozó fizetési kötelezettsége továbbra is megmarad.

22. Minden tag a lakóhelyén levő körnek lehet tagja. Ha lakóhelyén kör nincsen, csatlakozhatik bármely helyi körhöz. E csatlakozás három évre szól, külön nyilatkozat útján történik és a tagot a kör által esetleg megállapított kötelezettségek teljesítésére kötelezi, egyben a kör tagjainak külön jogaiban is részesíti.

23. Minden rendes tagnak szavazó és indítványozó joga van, választó és választható.

24. A tiszteleti és alapító tagnak ugyanazon jogai vannak, mint a rendes tagnak.

25. A rendkívüli tagnak ugyanazok a jogai, mint a rendes tagé, csak nem szavazhat és nem választható.

26. Az egyesület minden tagjának és minden körének az egyesület költségén kiadott nyomtatványokból egy-egy példány jár. Ez illetmény küldése oly taggal szemben, ki egy évi kötelezettségének eleget nem tett, felfüggeszthető mindaddig, míg mulasztását nem pótolja. Aki lakóhelyének változását be nem jelenti, nyomtatványok küldésére nem tarthat számot.

27. Aki az egyesületből ki akar lépni, köteles ebbeli szándékát a főtitkár útján az igazgatóságnak írásban bejelenteni. Az egyesület választmánya a kilépés tudomásulvételéről a főtitkár útján értesíti a kilépő tagot s a kilépés ezáltal válik befejezetté; a tagnak esetleg még fennálló tagdíjtartozása azonban törlesztendő. Magától értetődik a 13. és 14. pont szerint elvállalt kötelezettség teljesítése. Halál esetén minden további kötelezettség megszűnik.

IV. szakasz.

Az egyesület szervezete.

28. Az egyesület ügyeit intézik:

a) a körök,	c) az igazgatóság,
b) a választmány,	d) a közgyűlés.

a) A körök.

29. Az egy helyen vagy egy vidéken (ország részen) lakó egyesületi tagok kört alakíthatnak; a kör az egyesület választmányába minden húsz tagja után egy tagot választ.

30. A kör célja a hozzá utalt vagy saját kezdeményezéséből fölvetett kérdéseket megvitatni; a szétszórta működő tanároknak kisebb egységekké tömörítésével az együvé tartozás érzetét erősíteni s az egyesületi életet általában élénkebbé tenni.

31. A kör jogai és kötelezettségei:

a) a kör ügyeit gyűlései és tisztikara intézik;

b) a kör maga állapítja meg ügyrendjét; ezt a választmánynak tudomására hozza;

c) a kör tisztikart (elnököt, esetleg alelnököt is, titkárt és pénztárost) választ;

d) a kör minden 20 tagja után a központi választmányba küldött egy-egy tagnak, valamint a tisztikarnak megbízása az egyesületi tisztikar megbízásának lejáratáig szól;

e) a körnek külön pénztára van;

f) a kör pénztárosa szedi be a tagsági díjakat s a 17. §-ban említett rész levonása után minél előbb, de legkésőbb január 15-ikéig beküldi az egyesület pénztárosának a fizetők névsorával együtt. A levonás arányát a kör indítványa alapján a választmány határozza meg.

g) a kör pénztárosa kezeli a 31. §. f) pontja értelmében a tagdíjakból levont összeget. A kör önálló bevételi forrásokról is gondoskodhatik, ezek egészen az ő rendelkezésére állanak. A kör pénztára fedezi a választmányba küldött tagjai útiátalányát, úgyszintén a kör kiadásait;

h) a kör felolvasásokat rendez saját tagjai, esetleg a nagyközönség számára is;

i) megvitatja a hozzá utalt ügyeket;

k) minden, az egyesület ügykörébe vágó kérdésben indítványokat terjeszthet a választmány elé;

l) véleményéről, határozatairól, indítványairól tudósítja a választmányt. A választmányi vagy igazgatósági tagok választásáról szóló jegyzőkönyvhöz a szavazásban résztvettek jegyzékét is beküldi a választmánynak;

m) minden körnek kötelessége tagjainak jegyzékét évenként mind az egyesület főtítkárának, mind az egyesület pénztárosának beküldeni.

32. Ha több helyen lakó tagok körré egyesülnek, maguk állapítják meg az egyesülés módját, nevezetesen, hogy az egyes helyek mily sorrendben következnek egymásra, mint a kör székhelyei. A kör tisztikara lehetőleg a kör székhelyének tagjai közül választandó.

b/ A választmány.

33. A választmány áll:

a) az egyesület tisztikarából;

b) a körök által kiküldött tagokból;

c) a körökhöz nem csatlakozott összes többi tagoknak a 36.-ik és 39.-ik pontokba körülírt módon megválasztott 5%-ából.

34. A választmány intézi az egyesület ügyeit. Székhelye Budapest. Jogai és kötelezettségei a következők:

a) évenként legalább kétszer tart gyűlést. A gyűlésekről a főtítkár vagy helyettese jegyzőkönyvet vezet, ezt az elnök vagy megbízottja hitelesíti. Az utolsó választmányi ülés a közgyűlés helyén tartatik a közgyűlés előtt. A választmányi gyűlés napirendje két héttel előbb közlendő a tagokkal. Az indítványok egy héttel a választmányi ülés előtt adandók be az igazgatósághoz s a napirenden külön említendők. A vidékről jövő tagok útiátalányát a kör állapítja meg s fizeti. Az igazgatóságnak jogában áll rendkívüli választmányi ülést összehívni; ha tíz választmányi tag írásban kívánja, ez kötelessége is. A rendkívüli ülés napirendje nyolc nappal az ülés előtt a választmányi tagokkal és valamelyi körrel közlendő;

b) gyűlésein a választmány tudomást vesz a körök működéséről, határozatairól és indítványairól, ezeket megvitatja és elintézi; határozatait szótöbbséggel hozza;

c) a választmány a kezdeményezés jogával élhet. Olyan ügyben, melyben a körök a választmány vagy az igazgatóság által megállapí-

tott záros határidőn belül még nem nyilatkoztak, csak abban az esetben határoz, ha a halasztás káros következzel járna;

d) a körök képviselői a szavazásban nincsenek kötve körük határozataihoz;

e) a körök képviselői minden egyesületi, pedagógiai, didaktikai s tanügy-szervezeti kérdésben, amelyet körük már megvitatott, írásban (esetleg táviratilag) is szavazhatnak;

f) minden tisztán személyi kérdésben csak a jelenlevők döntenek;

g) a választmány készíti el a maga, az igazgatóság és a közgyűlés, valamint a segélyszóalap és egyéb intézmények ügyrendjét, s a közgyűlés elé terjeszti jóváhagyás végett; az ügyrend módosítására is csak a közgyűlés van jogosítva; a választmány állapítja meg továbbá a közgyűlés idejét, határozza meg a közgyűlés napirendjét, tűz ki kérdéseket megvitatásra, szavaz meg a költségvetés határozott rendeltetésű tételein kívül felmerülő, száz koronánál nagyobb költségeket, gondoskodik a tisztikarban évközben megüresedett tisztségek betöltéséről, küld ki bizottságokat s állapít meg hármas jelölést minden tisztviselői állásra. E jelölés alkalmával a választmány tagjai záros határidő alatt írásban minden állásra legfeljebb három tagot neveznek meg. Az ily módon legtöbb szavazatot nyert három-három tag lesz a választmány jelöltje, mégpedig a nyert szavazatok számának sorrendjében. Az igazgatóság javaslatba hoz a választmánynak jelölteket, a választmányi tagok azonban nincsenek e nevekhez kötve.

Az előbb említett határidőn belül 100 tag aláírásával is lehet, akár egy vagy több tisztségre, akár az egész tisztikarra, hármas jelölést benyújtani. Ezt az igazgatóság ugyanakkor és ugyanoly módon teszi közzé, mint a választmány jelölését.

h) A választmány olyan ügyekben, melyekben személyes szavazás szükséges, csak akkor hozhat határozatot, ha legalább 20 tagja van jelen.

c) Az igazgatóság.

35. Az igazgatóság tagjai: az esetleges tiszteletbeli elnök, az elnök, 5 alelnök (2 budapesti, 2 vidéki tag és 1, — állomásra való tekintet nélkül — leányközépiskolában működő tag), a főtitkár, a titkár, a szerkesztő, a pénztáros, a segélyszóalap elnöke és pénziárosa, az egyesület egyéb intézményeinek vezetői, valamennyi kör elnöke vagy elnökének helyettese és a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület elnöke. Azonkívül a választmány a maga kebeléből 15 tagot küld az igazgatóságba, ezek közül kettő leányközépiskolában működő tagok sorából választandó.

36. Az igazgatóság végrehajtja a választmány határozatait és előkészíti a választmányi ülések napirendjét. A legsürgősebb s halasztást nem tűrő ügyekben az egyesületet képviseli, a választmányi ülések közötti időközökben a választmány jogait gyakorolja (a tagfelvétel tekintetében is), de eljárásáról utólagosan számot ad a választmánynak. Kijelöli a 33. c) pontban említett választmányi tagokat. Ezeknek választása az igazgatóság tagjainak választásához hasonló módon történik, azzal az eltéréssel, hogy szavazni nemjelölt tagra is lehet.

37. Az igazgatóság rendes üléseket tart, ezekről szabályszerűen

hitelesítendő jegyzőkönyvet vezetett. Érvényes határozathozatalra legalább 8 tag jelenléte szükséges.

38. Az igazgatóság tagjai háromévi ciklus tartamára választatnak. Ha év közben üresedés áll be, az igazgatóság helyettesítéséről gondoskodik.

39. Az igazgatóság tagjainak választásában, kivéve a tiszteletbeli elnököt és a 35. §-ban említett, a választmány által az igazgatóságba kiküldendő 15 tagot, minden egyesületi tag közvetlenül vesz részt. Az igazgatóság a jelöltek névjegyzékét közli a körökkel és a tagokkal. Szavazni nemcsak a választmány jelöltjeire lehet, hanem a 34. g) pontban körülírt módon jelöltekre is, mégpedig esetleg a különböző névjegyzékekben szereplő nevek kombinálásával is. A körök beszedik a szavazatokat és az eredményt tudatják az igazgatósággal; a körhöz nem tartozó tagok egyenesen az igazgatóságnak küldik be szavazatukat. A szavazóbizottság összegezi a szavazatokat: akinek a legtöbb szavazata van, meg van választva. Egyenlő számú szavazatok esetében sorshúzás dönt. Nem jelölt tagra esett szavazat érvénytelen.

40. *Tiszteletbeli elnökké* az egyesület körül kiváló érdemeket szerzett tag élethossziglan választható. Választásánál a tiszteletbeli tagok választására vonatkozó eljárás követendő. A tiszteletbeli elnöknek joga van közgyűlésen elnökölni.

41. *Az elnök* képviseli az egyesületet egyesek és hatóságok irányában; vezeti az egyesületi üléseket és kiutalványozza a választmány, illetőleg az igazgatóság által megállapított költségeket. Száz koronáig utalványozhat előre meg nem állapított költséget is. A választmány vagy valamely kör felhívására lépéseket tesz egyesek vagy valamely középiskola érdekében a hatóságoknál. Évenként kötelessége az egyesület pénztárát, könyvtárát s levéltárát év közben is megvizsgáltatni. Akadályoztatása esetén mindenben egyik alelnök helyettesíti.

42. *A főtitkár* kezeli a tagok törzskönyvét, az irodaügyet és levéltárt. Nyilvántartja a tagok és körök számát. Ó végzi az egyesület adminisztrációját, gondoskodik az ülések jegyzőkönyvének vezetéséről s megfelelő tudósításról az egyesület folyóiratában. A legfontosabb irományokat az elnökkel együtt, a kevésbé fontosakat maga állítja ki; a rendes közgyűlésen összefoglaló jelentést tesz az egyesület, illetőleg a körök működéséről.

43. *A szerkesztő* az egyesület folyóiratát a választmány, illetőleg az igazgatóság ellenőrzése mellett szerkeszti és felelős a választmánynak, illetőleg az igazgatóságnak.

44. *A pénztáros* nyilvántartja a tagok és a körök számát és evégből szintén törzskönyvet vezet. Beszedi a tagdíjakat, kifizeti a költségvetésben megállapított kiadásokat s az elnöktől aláírt utalványokat, minden választmányi és igazgatósági ülésen számot ad a pénztár állásáról s gondoskodik, hogy az egyesület készpénze a választmány belátása szerint gyümölcsözőleg elhelyeztessék. Pénztári naplót vezet. Az egyesületi év végén előterjeszti az évi részletes számadást. A közgyűlésen a lefolyt évről pontos pénztári kimutatást és a következő évre szóló költségvetést terjeszt elő.

45. *A titkár* kezeli a könyvtárt s a beküldött folyóiratokat, gondoskodik az egyesület helyiségeiről, bútortáráról s irodai felszerelésé-

ről. Teendőiben segíti, esetleg helyettesíti a főtitkárt, a választmányi és igazgatósági ülések jegyzőkönyvét vezeti.

46. A főtitkár, titkár, szerkesztő és pénztáros évi tiszteletdíjban részesül; a tiszteletdíjakat a közgyűlés állapítja meg.

47. A segélyzóalap elnöke és pénztárosa vezetik a segélyezés ügyét, ennek külön ügyrendje szerint.

48. Az egyesületben létesített egyéb intézmények vezetői a közgyűlés által jóváhagyott külön szabályzatok szerint vezetik a reájuk bízott intézmények ügyeit.

49. A választmányi tagok feladata az indítványokat a választmányi üléseken megvitatni, az elnöktől vett megbízásokban eljárni és szükség esetén az elnök felszólítására ideiglenesen a titkári vagy egyéb teendőket is elvállalni.

50. A tisztségviselői állásról való lemondás nem foglalja magában a választmányi tagság megszűnését.

d/ A közgyűlés.

51. A közgyűlés áll a tagok összességéből. Minden évben egyszer tartatik és pedig minden évben lehetőleg más-más városban, hacsak a választmány másképp nem határoz.

52. A közgyűlés célja, hogy az ország tanárságában a személyes érintkezés útján ápolja a testületi érzést s hogy minden egyes tag közvetlenül is részt vehessen az egyesület munkásságában.

53. A közgyűlésen a tisztségviselők jelentést tesznek az ügyvitel illető ágáról; a főtitkár emellett az egész egyesület működéséről is. Ugyancsak a közgyűlés foglalkozik az előző évben kiküldött számvizsgálók jelentésével is. A jelentést a közgyűlés tudomásul veszi, illetőleg a szükséges felmentvényt megadja, esetleg a választmányhoz utasítja az ügyet határozathozatal végett; megállapítja a jövő évi költségvetést. A közgyűlés jegyzőkönyvét két kiküldött tag hitelesíti.

54. A választmány indítványára rendkívüli közgyűlés tartható, ennek napirendje két héttel előbb kihirdetendő. Száz tag indítványára, a tárgy bejelentése után, a rendkívüli közgyűlés összehívandó.

55. A közgyűlésen szabadon megvitatható előadások tartatnak.

Minden, a közgyűlésen elfogadásra ajánlandó tétel, vagy megvitatandó előadás rövid vázlatát a közgyűlést megelőzőleg közölni kell az egyesület folyóiratában.

Önálló indítványok a közgyűlés előtt két héttel adandók be az igazgatósághoz.

A közgyűlésen hirdettetnek ki a választások eredményei.

A közgyűlés megtartásához legalább 40 tag jelenléte szükséges.

Az alapszabályok módosítására csak a közgyűlés illetékes. Erre legalább 100 tag jelenléte szükséges. Ha a közgyűlésre 100 tagnál kevesebb jelent meg, a következő rendes közgyűlés, vagy a három hónapon belül külön e célra összehívott rendkívüli közgyűlés, tekintet nélkül a megjelentek számára, illetékes az alapszabályok módosítására. Az alapszabályok módosítására vonatkozó indítványok három hónappal a közgyűlés előtt adandók be az igazgatósághoz; az igazgatóság ezeket az indítványokat a körökkel, továbbá a választmánnyal közli megvitatás végett.

V. szakasz.

Az egyesület folyóirata.

56. Az egyesület folyóiratot ad ki, az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlönyt. A folyóirat megjelenésének módját a közgyűlés állapítja meg. A folyóirat anyagi ügyeit a pénztáros végzi.

57. A folyóiratnak hivatalos és nemhivatalos része van. A hivatalos részben közöltenek az egyesületi ügyek, a körök hivatalos jelentései, a választmány, illetőleg igazgatóság üléséről szóló tudósítások és minden egyéb irat, melyet az igazgatóság közlés végett a szerkesztőnek átad. Az idejekorán beküldött hivatalos közlemények minden késedelem nélkül közöltenek. A nemhivatalos részt a szerkesztő saját felelősségére szerkeszti (l. 43. §.). A cikkek díjazásának kulcsát a választmány állapítja meg.

VI. szakasz.

Az egyesület pecsétje.

58. Az egyesület pecsétje Minerva mellképe »Országos Középiskolai Tanáregyesület 1866« körirattal.

VII. szakasz.

Az egyesület feloszlása.

59. Az egyesület feloszlása esetére a közgyűlés határozza el, hogy az egyesület vagyona mily célra fordíttassék. A feloszlás elhatározásának érvényességéhez az összes tagok háromnegyedének jelenléte és általános többség szükséges. Az alapszabályok módosítása, az egyesület feloszlása és ez esetben vagyonának hováfordítása iránt esetleg hozandó határozatok fogantatás előtt a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minisztérium elé terjesztendők.

VIII. szakasz.

Hivatalos záradék.

60. Az egyesület — ha az alapszabályokban meghatározott célt és eljárást, illetőleg hatáskörét meg nem tartja s ha további működése az állam vagy az egyesületi tagok vagyoni érdekét veszélyeztetné — a magy. kir. kormány által haladéktalanul felfüggesztetik s a felfüggesztés után elrendelendő szabályos vizsgálat eredményéhez képest végleg fel is oszlattatik vagy esetleg az alapszabályok legpontosabb megtartására feloszlítás terhe alatt köteleztetik.

Kelt Budapesten, az Országos Középiskolai Tanáregyesületnek 1918. június 29.-én tartott LII. évi rendes közgyűléséből.

Gaal Mózes s. k.,
elnök.

Sajó Sándor s. k.,
főtitkár.

139460.

szám.

1918.

Jóváhagyom.

Budapest, 1918. augusztus hó 20.-án.

A miniszter helyett:

Nagy János s. k.,
államtitkár.

Középiskolai diákok tanácsa Grácban. A gráci középiskolák tanulói — mint az osztrák-német lapokból olvassuk — »tanácsot« alakítottak, hogy ezen az úton juttassák el kívánságaikat a bécsi közoktatásügyi hivatalhoz. Emlékiratuk főbb pontjai a következők: A kötelező vallásoktatásnak, valamint a latin és görög nyelv tanításának eltörlése; ennek ellenében a német oktatás kiszélesítése a művészettörténet bevonásával; egy szláv nyelv tanításának bevezetése; kötelező gyorsíró-tanfolyamok; időszakos történelem-oktatás; időszakok megállapítása az előadások, illetőleg vizsgálatok részére; az érettségi vizsga reformja; hétéosztályú középiskolák; végül a gyülekezési és egyesületalapítási tilalom visszavonása a felső osztályok tanulói részére. Ezeket a követeléseket egy, diákoktól és diákleányoktól erősen látogatott gyűlésen állapították meg, amelyen tanárok is megjelentek. Különös tetszéssel fogadták a kötelező vallási oktatás és gyakorlatok eltörlésére irányuló kívánságokat. A gyűlés a »Wacht am Rhein« élénklésével ért véget. — Itt említjük, hogy egy bécsi főgimnázium III. (!) osztályának tanulói is »tanácscsá« verődtek össze. (K.)

A középiskolai reform tengeri kigyója, remélhetőleg, az új alakulat egyetemes és *egységes köznevelési reformja* során most már valóra fog válni. Már csak azért is érdeklődést és figyelmet érdemel Péch Aladárnak a »Magyar Középiskola« legutóbbi számában közzétett tartalmas dolgozata (M. K., 1918: 7—8. sz.: »Iskolaügyünk egyik időszakú kérdéséről«.) Péch rövid és áttekinthető képet adván a külföldi államok középiskolai reformtörekvéseiről, azt a tanulságot vonja le, hogy 1. az *egységes középiskola* gondolatát a vezető kulturálmunkosok sorra elvetették; 2. az iskolaszervezeti reformok mindenütt a *reálirányú tanítás fejlesztésével* jártak. Éppen ezért »azt az utat, melynek végső célja mindig az egységes középiskola ideája, kulturpolitikánknak el kell hagyni, mint olyant, mely kielégítő eredményhez nem vezethet... A két iskolafajt fenn kell tartani. Ha pedig ezt megteszük s a gimnáziumot nem akarjuk visszafejlesztetni, akkor nem szabad a reáliskoláról sem megfeledkezni és fejleszteni kell ezt az intézményt is. Eddigi tantervvizsgálóinknak s talán mondhatni egész kulturpolitikánk közelmult irányának az is egyik tévedése volt, hogy a középiskolai oktatás ügyét majdnem kizárólag a gimnázium szempontjából tekintették és intézték. Pedig a jövő iskolája — tartsuk bár ezt a jövőt messzelevőnek — csak a reáliskola. Ennek az intézménynek is biztosítani kellene már egyszer a szabad fejlődést... A gimnáziumokban úgyis van már görög nélküli csoportunk; ennek megfelelően meg lehet szervezni a reáliskolákban a par excellence reálirányú tanítás mellett a reálgimnáziumot. Ennek túlságos gyakorlati nehézségei (tanárhiány, pénzügyi kérdések stb.) nem is lennének. Az iskolafaj változtatását már ez is megkönnyíti; ennek szüksége különben is alaposan megcsökkenne. A speciális tehetségeknek a magasabb életkorban való megnyilvánulását az iskola figyelemmel kísérheti s megtalálhatja annak módját, hogy — akár az önképzőkörök korszerű átalakításával, akár szemináriumok berendezésével, vagy más alkalmas eszközökkel — e különösen feltörő képességek fejlődését ápolhassa. Az élethivatás választásának az idősebb évekre való elhalasztásán pedig igazában csak az segíthet, ha a reform a főreáliskolai jogosítást legalább is kiterjeszti s — ha többet nem akar, vagy nem mer — megnyitja ez intézmény számára a kifejezetten természettudományi jellegű orvosi (állatorvosi), a gyógyszerészeti pályát s — a német és francia példára — a jogit.«

A revideált leányközépiskolai tanítástervet tüzetesen bírálja a »Magyar Középiskola« legutóbbi számában Keller Imre, s összefoglalóan mint végeredményt megállapítja, hogy a revideált leányközépiskolai tanításterv a kitűzött három cél közül legmegközelítőbben a *tanítás nemzeti elemeinek erősebb kifejezésre juttatását* érte el, míg a *túlterhelés* teljes megszüntetése, továbbá az egyes iskolának *önálló jellegének erősebb kidomborítása* most még nem igen sikerült.

György, Lupán Vazul (még 8 K), Magdiés Gáspár, Malártsik Lajos, Marczinkó Ferenc, Markovits Dávid (2 K), Marton Sándor, Matusz György, Maurer Endre, Málnai Mihály, Márkus Szilviusz (8 K), Mártonffy Józsefné, Medgyesi Lajos, Medreczy István (5 K), Méra Jenő, Mészáros Sándor, Mihály Bálint, Miklóssy Sándor, Molnár Samu, Moravszky Ferenc (még 8 K), Mornau Jakab (10 K), Muzsi János, Müller Lajos, Nagy István, Nagy János (még 8 K), Németh Sámuel, Nyilasi Lajos, Orbán Elek, Pais Dezső, Pap Mózes, Paulovics Károly, Pályi Gyula, Páthy János, Pintér Sándor, Purmann Dezső, Reibner Márton, Révffy Lajosné, Richter Rezső, Ries Ferenc, Sárkány József, Scholcz Róbert, Schultz Ernő, Schüssler Albert, Sebők Emánuel, Seemann Kálmán, Stiller János (10 K), Strauch Béla, Stróhmájer Antal, Stuller Jenő, Szabados Gyula, Szendrői Gyula, Szentgyörgyi László (4 K), Szentiványi Albert, Szepessy István, Szóts Mihály, Tass Kálmán, Tettamenti Béla (4 K), Tiber Ágost, Tibolt Ákos, Torday Lajos (még 4 K), Tóth György (Kecskemét), Ulmanek Gyula, Vajda Gyula (még 11 K), Varga Gábor, Varga Mihály, Vevér Emil, Verébi Antal, Vidóczy Asztrik, Vietorisz József, Wagner József (5 K), Weszprémy Jenő, Zayzon Ferenc, Zelenka Gyula.

1919/20-ra: Alexics György (8 K), Csaba Jenő (2 K), Fábíán (4 K), Hetvényi Lajos (8 K), Horváth János (Szeged 6 K), Koós Alice (2 K), Korber Ernő (4 K), Lányik János (4 K), Lupán Vazul (4 K), Mornau Jakab (2 K), Schmidt Mária (még 8 K), Stuller Jenő, Vajda Gyula (2 K).

1920/I-re: Terebesi László (még 8 K).

Előfizettek:

1917/8-ra: Szikra Gyula.

1918/9-re: A berettyóújfalui áll. polg. iskola (még 10 K), a beszercebányai áll. leányközépiskola, a bp. Főv. Ped. Könyvtár, Burány Gergely, a lipótszentmiklósi áll. főgimn., a mezőtúri áll. leányközépiskola, a soproni b. főgimn., Stampfel Hugó könyvkereskedő.

1919/20-ra: a berettyóújfalusi áll. polg. iskola.

Budapest, 1918. dec. 21.

(I.) = I. fele.

Müller József,

(II.) = II. fele.

egyesületi pénztáros (II. ker., Aldás-u. 4.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI:

DR. MARCZINKÓ FERENC

LIII. ÉVFOLYAM. 3.

1919 FEBRUÁR HÓ 1.

II—12. SZÁM.

TARTALOMMUTATÓ.

Oldal

A IV. Országos Középiskolai Tanárkongresszus felhívása 185

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A magyar vallás- és közoktatástügyi miniszternék 1918. évi 15.433. eln. sz. rendelete 187

kf.: Az új irány- a porosz középiskolákban II. 188

r.: A középiskola a szocialista tanítók kultúr-programmjában 192

kf.: Az osztrák humanisztikus gimnázium 193

kf.: Az új tankönyvek ügye 193

EGYESÜLETI ÉLET.

Igazgatósági ülés. /Marczinkó Ferenc dr./ 194

Baranya-Tolnamegyei Kör /Barankay Lajos dr./ 196

Debreczeni Kör. /Medveczky Károly dr./ 197

KRÓNIKA.

1919. évi V. néptörvény 199

XIII. pénztári kimutatás 199

Hírek, Vegyesek 200

Sz. Gy.: Máthé György † 209

Pataki Jákó: Bartal Kornél dr. † 210

Karl János dr.: Zsitvay János † 211

Sajó Sándor: Szentesy Mihály † 212

KÖNYVSZEMLE.

Sikabonyi Antal: Az alkotó lélek és a háború. 212

Nánai Béla 212

Kornis Gyula: A lelki élet. Dékány István dr. 214

Beküldött könyvek a boríték 3. oldalán,

SZERKESZTŐI ÜZENET a boríték 3. oldalán.

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET, BUDAPEST,
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS
NYOMDAI R.-T. NYOMÁSA
KIADÓHIVATAL: BUDA-
PEST, II., ÁLDÁS-UTCA 4

A PÉNZTÁROS ÜZENETEI.

1. Az új alapszabályok szerint az évi tagdíj 12 K.
2. Az alapszabályok 18. pontja szerint a tagdíj december 31.-ig fizetendő.
3. Az alapszabályok 31. f. pontja szerint a körí tagok tagdíja minél előbb, de legkésőbb január 15.-ig küldendő be.
4. Az előfizetési díj szintén 12 K.

Kérem a tisztelt tagokat és előfizetőket, hogy a díjakat már most (legcélszerűbben a küldött postatakarékpénztári befizetési lappal) minél előbb küldjék be.

Budapest, 1919. január 20.

MÜLLER JÓZSEF,

az O. K. T. E. pénztárosa.
Áldás-u. 4.

NÉVSORA

azon tagoknak, kik az 1918 december 20.-tól 1919 január 20.-ig.
tagdíjat fizettek:

1911/2-re: Priváry Géza.

1912/3-ra: Lázár Béla, Priváry Géza, Usetty Ferenc, Varga Gábor (Nvárad).

1913/4-re: Berencz György, Bürner Sándor (még 6 K), Lázár Béla (2 K), Oláh Károly, Ozorai Frigyes (II.), Priváry Géza, Usetty Ferenc, Varga Gábor (Nvárad).

1914/5-re: Berencz György, Bürner Sándor, Ember József, Hasenauer Andor, Kordos Gusztáv, Oláh Károly, Ozorai Frigyes, Priváry Géza, Raymann János, Szabó István, Szevera János, Usetty Ferenc, Varga Gábor (Nvárad.)

1915/6-ra: Ardos Frigyes, Berencz György, dr. Bittenbinder Miklós, Bürner Sándor, Ember József (I.), Hasenauer Andor (2 K), Katona József, Kiss Zoltán, Kordos Gusztáv, Oláh Károly, Ozorai Frigyes, Priváry Géza, Raymann János (I.), Szabó István (I.), Szevera János (I.), Usetty Ferenc, Varga Gábor (Nvárad).

1916/7-re: Ardos Frigyes, Berencz György, dr. Bittenbinder Miklós (I.), Bürner Sándor, Katona József, Kiss Zoltán, Kordos Gusztáv, Künsztler János, Oláh Károly, Priváry Géza, Raksányi Samu, Timár Pál, Usetty Ferenc, Zalai János.

1917/8-ra: Apostol Pál, Berencz György, Bóznér Ferenc, Bürner Sándor, Dékán Sámuel, Gyulai Aladár (még 0-50 K), Haraszi Gyula, Jesch Mátyás, Katona József, Kordos Gusztáv, Kún Gyula, Künsztler János (I.), Loránd Lajos, Mitrovics Gyula, Oberth Lajos, Oláh Károly, Papp Lajos, Péter János (K.-vásárhely még 3 K), Priváry Géza (2 K), Raksányi Samu, Reithoffer Rezső, Szever Pál, Sztollár Tamás, Usetty Ferenc, Vucskits Jenő, Wünschendorfer Aladár, Zalai János (I.).

1918/9-re: Andreánszky Olga, Apostol Pál, Aranyosi Miksa, Atzél Károly, Babaré Adél, Badics Ferenc, Balogh Albin, Balogh Péter (Bpest), Barcza József, Bartoniek Géza, Bálint Károly, Bánóczi József, Beker Nándor, Benigny Gyula, Berencz György, Bessenyei Lajos, Békefi Remig (még 8 K), Blasovszky Miklósné, Bogyó Samu, Borsos Károly (még 2 K), Bóznér Ferenc, Böckh Hugó, Bürner Sándor, Csopey László, Csóti Márk, Csukovits Sándor, Csűrös Béla, Csűrös Ferenc, Danilovics János, Darkó Jenő, Dávid István, Dékán Sámuel (4 K), Dingha Sándor, Egan Lujza, Elekes Pál, Entz Géza, Erdélyi J. Irén, Falábu Dezső, Faragó Sándor, Farkas Gyula, Fazekas Sándor, Fekete István, Ferencz Domokos, Fest Aladár, Fodor József, Fodor László, Földes László, Frick József, Garay Ilonka, Gálffy Ignác, Gedeon Alajos, Gohl Ödön, Gulyás István, Guttenberg Pál, Gyomlay Gyula, Gyulai Aladár, Gyurkó János, Hajdu János, Hamrák Béla, Haraszi Gyula, Haugh Béla, Hegyi Ferenc, Hehelein Károly, Heinrich Gusztáv, Hoffmann János, Hofmann Károly (még 10 K), Hofrichter József, Hollósy Kálmán, Hortobágyi Zsigmond, Horvay Róbert, Horváth Zoltán, Ignátz Ernő, Jancz

(Folytatása a boríték negyedik oldalán.)

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület hivatalos
ügyeiben minden irat

SAJÓ SÁNDOR

fűtőkárhoz küldendő, VIII.,
Eszterházy-utca 14. sz. alá

Ideiglenesen szerkeszti:

DR MARCZINKÓ FERENC

I., Városmajor-u., 72.

Az egyesület anyagi ügyei,
valamint a lap kiadását
illető ügyek

MÜLLER JÓZSEF

pénztárnok (II., Áldás-u. 4.)
hatáskörébe tartoznak

Előfizetési díj egy évfolyamra 12 korona. — Évi tagdíj 12 korona

Megjelenik, a nyári szünetet kivéve, minden hó 1-én és 15-én

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁRKONGRESSZUS FELHÍVÁSA.

Kartársak!

A IV. Országos Középiskolai Tanárkongresszus fontos és sürgős feladatunkká tette a jogosan kívánt státusrendezésnek megalkotását és a közoktatásügyi minisztérium V. ügyosztályának szakszerűsítését.

Mi e két feladatot működésünk első percétől kezdve a legnagyobb buzgalommal igyekeztünk megoldani.

A változó kormányok mindenikénél eljártunk ez ügyben.

Hogy a régi, forradalom előtti kormánynál semmi eredményt sem tudtunk elérni, könnyen megérthető.

A forradalmi népkormány követeléseink jogosságát elismerte. Készített is új státusrendezést és a szakszerűsítés útján is tett már kezdő lépést.

A minisztertanács által elrendelt státusrendezés a főigazgatókat az V. fiz. osztályba (V. éves korpótlékaik elvesztésével), az igazgatók 10%-át az V. fiz. osztályba (V. éves korpótlékaik elvesztésével), 90%-át a VI. fiz. osztályba, a tanárok 10%-át a VI., 30—30%-át a VII., VIII. és IX. fiz. osztályokba osztotta. Helyettes tanárok díjazását 2400 koronában állapította meg.

Ez a státusrendezés azonban nem felel meg a kongresszus követelményeinek, még kevésbé az azóta tetemesen súlyosbodott megélhetési viszonyoknak.

Ez a státusrendezés még azon előnyt sem biztosította, mely más tisztviselői vagy közalkalmazotti kategóriáknak kijutott, amelyekben minden egyes egyén a státusrendezés alapján kedvezőbb fizetéshez jutott.

Ez a státuszrendezés a tanárság mintegy 25⁰/₀-ának nyújt csupán azonnali előnyösebb helyzetet.

Minthogy a minisztertanácsnak státuszrendezési határozata a sérelmet szenvedő kategóriákra vonatkozólag utólagos korrekciót enged s minthogy mi a korrekció ezen jogával gyakorlatilag élni kívánunk: kértük a közoktatásügyi kormányt, hogy a korrekcióra vonatkozó tárgyalásainknak sikeres befejezéséig a mi státuszrendezésünket végre ne hajtsa, mert tárgyalásainkat a ránk nézve rossz és sérelmes státuszrendezésnek végrehajtásával nem akarjuk gyöngíteni, még kevésbbé veszélyeztetni.

A státuszrendezés előnyei úgysis f. é. január 1.-ig visszahatólag érvényesek s így annak egy-két héttel való elhalasztása miatt senkire sem háramlik kár.

Amidőn ezt kartársainkkal közöljük, kérjük őket, hogy várják meg türelmesen a tárgyalások eredményét.

A mi követelésünk, amelyért kitartással harcolunk, a következő:

1. Főigazgatók az V. fiz. osztályba,
2. igazgatók 40⁰/₀-a az V., 60⁰/₀-a a VI. fiz. osztályba,
3. tanárok 10⁰/₀-a az V., 30—30⁰/₀-a a VI., VII. és VIII. fiz. osztályba kerüljenek.
4. Helyettes tanárok díjazása legyen egyenlő oly összeggel, mely egyenlő a IX. fiz. oszt. első fokozatában levő összes járadalmazással.
5. Az ötödéves korpótlék minden fiz. osztályban megmaradjon.
6. A fizetési osztályok egy-egy fokozatában a várakozási idő 3 év legyen.
7. Egy-egy fizetési osztályból legfeljebb 9 év alatt magasabb fizetési osztályba jusson be kinevezéssel minden tanár.
8. A megállapított arányok minden évben végrehajtassanak.
9. A helyettes tanárok egyévi várakozási idő elteltével rendes tanárokká kineveztessenek.
10. A szolgálati éveiket betöltött tanárok, igazgatók és főigazgatók a státusból kivétessenek és létszámfölöttiekként kezeltessenek.

A minisztérium V. ügyosztályának szakszerűsítésében a kongresszus végrehajtó bizottsága eddig kevés eredményt, csupán Ágner Lajos dr. kartársunknak osztálytanácsossá való kinevezését tudta elérni.

Ambár ő érettünk sokat igyekszik tenni, de minden fáradozása hiábavaló addig, míg az V. ügyosztály az egész vonalon nem kerül a mi kezünkbe.

Követeljük tehát, hogy az V. ügyosztály vezetése és igazgatása az egész vonalon haladéktalanul a középisk. tanárságra szálljon és onnan egyrészt arra a munkára illetéktelen jogászok, másrészt az új forradalmi átalakulás szellemétől át nem hatott tisztviselők és berendelték eltávolíttassanak, helyökbe kinevezés,

nem pedig berendelés útján oly kartársak kerüljenek, kik bírják a tanárság bizalmát és alkalmasak arra, hogy a forradalmi átalakulásnak friss erőt kívánó munkáját végezzék.

Míg ezek a követelmények meg nem valósulnak, addig minden jóra irányuló törekvéseink meddők maradnak.

Kérünk tehát titeket, kedves kartársaink, hogy vegyétek ezeket tudomásul, foglaljatok egyetemlegesen állást mellettünk, hozzatok ily értelemben határozatot és közöljétek haladéktalanul velünk.

A ti támogatástokra, bármily megfeszített erővel és rendületlen kitartással is dolgozunk, nagy szükségünk van. Mutasdátok meg, hogy nemcsak megbízást adtatok, de e megbízás teljesítésében allandóan, kitartóan támogattok is. Egységes követeléstek fokozza erőnket és a harcban való elszántságunkat. Vegyen részt minden egyes kartárs a határozat meghozatalában; ne hiányozzék közületek senki, sem tanár, sem igazgató, sem főigazgató.

Mi mindenkiért egyforma igazsággal, elfogulatlansággal, egyforma buzgalommal és lelkesültséggel küzdünk és küzdöttünk; illő, hogy kivétel nélkül mindenki mellettünk álljon.

Kartársi üdvözléttel

A végrehajtó bizottság.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

A magyar vallás- és közoktatásügyi miniszternek 1918. évi 15433. eln. sz. rendelete

a politikai meggyőződésnek aggodalmaskodás nélkül való kifejezése tárgyában.

Amidőn a népkormányban a vallás-és közoktatásügyi kormányzati ágazat vezetését magamra vállaltam, tettem ezt azzal a mélységes meggyőződésből eredő szilárd elhatározással, hogy a reám hárult feladathoz híven, a rendelkezésemre bocsátandó eszközök jól megfontolt felhasználásával kultúránkat a hirtelen változott viszonyok kereteiben a legfontosabb tényezővé fejleszteni és egyszersmind arra is fogok törekedni, hogy e kultúra munkásainak anyagi és erkölcsi érdekei bennem a kiszámítható végletekig előmozdítójukat és oltalmazójukat találják.

Szakítani kívánok tehát a multban annyira panaszott, szinte az érzéketlenségig menő szűkkeblűséggel anyagi ellátásuk tekintetében és ugyancsak szakítani kívánok minden korlátozással, amely elhatározásukat akár társadalmi elhelyezkedésük, akár politikai magatartásuk tekintetében a legtávolabbról is befolyásolhatná.

Mindennek nyomatékos hangsúlyozását azért látom szükségesnek, célszerűnek és fontosnak, mert a mostani időkben az immár korlátlan egyesülési szabadság védelme alatt sűrűn keletkező szervezetek, érdekképviseltek, néptanácsok és egyéb egyesülések nem egy esetben igyekez-

nek olyan látszatot kelteni maguk felől, mintha a kormány szándékait vagy megbízatásait képviselnék, ami által még a tisztán látókat is politikai elhatározásukban tévővázókká, majd pedig közömbösökké teszik, holott sem én, de a kormány egyik tagja sem kíván akár a tisztviselőre, akár a tanárra vagy tanítóra oly irányban hatni, hogy politikai meggyőződésének minden aggodalmaskodás nélkül, legbátrabban és teljes függetlenséggel kifejezést ne adhasson.

Abban a reményben, hogy ezen kijelentéseim minden egyes tanárban és tanítóban teljes megnyugvást keltenek, csak arra kérem őket, hogy különösen a most közeledő választásokat megelőző mozgalmakban és akciókban immár és ezennel is megengedett résztvételük által a tanítás munkája fennakadást vagy rövidséget ne szenvedjen.

Budapest, 1918 december hó 21.

Lovász.

Az »új irány« a porosz középiskolákban II. Multkori közleményünk megírása óta (l. Közlöny 152—54. lap) a diáktanácsok és iskolaközségek ügye nem kevésbé élénken foglalkoztatta a német tanügyi hatóságot és napisajtót. Miután ezek a nyilatkozatok és események nálunk is napirenden levő tárgynaknál fogva részünkre is tanulságosak, ezúttal kiegészítésképen időrendben mozaikszerűen felsoroljuk a fontosabb mozzanatokat s végül levonjuk ezeknek tanulságait. A Vorwärts dec. 28. sz. »Eine Schulrepublik« címmel ismerteti Trottendorf néven ismeretes Valentin Friedland pedagógusnak a goldbergi iskolában (1531—1556) szervezett diákköztársaságát, amely csaknem négy századdal megelőzte a mostani rokon diáktanácsokat. A berlini és Brandenburg tartománybeli fiúközépiskolák igazgatói a minisztériumnak szóbanforgó rendelete ügyében érélyes »Nyilatkozat«-ot adtak ki, amely a Kölnische Zeitung dec. 27. sz. szerint így hangzik: Tiltakozunk az ellen, hogy az ideiglenes kormány a nemzetgyűlés összehívása és a kormányhatalom végleges rendezése előtt ilyen mélyreható intézkedéseket bocsatott ki, hozzá még olyan teljesen érthetetlen sietséggel. A történelem- és a vallástanításról szóló rendeleteket a *türelmetlenség szelleme hatja át a másként gondolkozókkal szemben*, valamennyi rendeletet pedig az *ellenségeskedés szelleme a régi iskolával szemben*. Ezen szellemmel szemben egyértelműen és egyhangúan állást foglalunk. Ha a minisztérium a tanároktól egy újhajlamú (*neugeartet*) nemzedék felnevelését követeli, egy olyan nemzedékét, amelyet nagy önfeláldozás és fenkölt gondolkodás, meg nem vesztegethető igazságszeretet és igazságosság, rendíthetetlen erkölcsi bátorság és idealizmus jellemezzent, úgy elesett tanulóink sírja mellől lángoló tiltakozásunknak adunk kifejezést minden olyan vád ellen, mintha a régi iskola nem nevelt volna áldozatkész, nemesen gondolkodó és idealizmustól eltelt férfiakat. Ha a minisztérium ezt kiáltja oda a tanulóknak: »Reméljük, hogy sok olyan, ami egy szabadságellenes ósdi és holt rendszer alatt lelketekben még éhezni, színlódni és elkorcsosodni volt kénytelen, a szabadság új világában fel fog üdülni és virágozni«; ha tanítványainknak azt kívánja: »Vajha az iskola levegője megtisztulna a holt alárendelés, bizalmatlanság és hazugság tagadó szellemétől (*Ungeist*)«, — akkor a régi iskolánknak ezt a lealacsonyítását, az egész tanárságnak ezt

a megsértését legelősebben visszautasítjuk. A minisztérium szabadságot akar vetni és fegyelmezetlenséget fog aratni. A mi iskoláinkban tanárok és tanítványok között szabad bizalmi viszony áll fenn. A minisztérium részéről kívánt »diáktanácsok« (ez az elnevezés a mostani viszonyok között már önmagában bujtogatón hat és határozottan elutasítandó) mint »diákválasztmányok« (*Schülerausschüsse*) már régóta fennállnak. A parlamentaris köntöst hajszoló »iskolaközség« azonban kis internátusokkal kapcsolatos magánintézetek részére alkalmas lehet, de nem való nyilvános iskolákba s épen nem a nagyvárosok óriásiskolaiba. Csak élvezettel és a legnagyobb elismeréssel olvashatjuk el az igazán férfias és igazi nevelőhöz méltó Nyilatkozatot, amely adandó alkalommal másoknak is mintául szolgálhatna.

Nagy-Berlin középiskolai diákképviselőiteinek központja dec. végén a következő felhívással fordult a tanulóifjúsághoz: »Iskolatársak, Barátok! A minisztériumnak rendelete végre megengedi nekünk, hogy közös munkára tömörüljünk és megadta nekünk a szónak szabadságát és az iskolára való behatásnak lehetőségét, jöllehet egyelőre rendelkezési vagy törvényhozói jogosítás nélkül. Hadd igazoljuk be a bizalmat, amelyet imígy nekünk előlegeznek. Jól tudjuk, hogy alapjában véve minden jog: kötelesség. Olyan elmékben azonban, amelyek az ifjúságot igaz valójában nem ismerik, különös képzetek támadtak. Ezeknek és nekünk szolgáljon felvilágosításul a következő: *Mit nem akarunk mi?* Nem akarunk tanárokat elmozdítani. Nem akarunk szabadságot a munka elől. Nem akarjuk az iskola gépezetét bármiképen zavarni. Nem akarunk diákerkölcöket és rossz szokásokat utánozni. Nem akarjuk, hogy tovább kelljen hazudnunk. Nem akarjuk a politikát az iskolába behureolni. Nem akarunk felnőttek módjára viselkedni. *Mit akarunk?* Akarjuk, hogy szabadjon fiataloknak lennünk. Akarjuk, hogy szabadjon beesületesnek lenni. Akarjuk, hogy ügyeinkben meghallgassanak. Olyan iskolát akarunk, ahol jól érezzük magunkat és amely ifjúságunkat igazi tartalommal tölti meg. Azt akarjuk, hogy tanáraink ne csak tanítsanak, hanem vezessenek is bennünket. Azt akarjuk, hogy egymást kölcsönösen segíthessük abban, hogy emberekké legyünk. Az élet új formái között és reményektől hevitve akarunk a jövőnek elébe menni. Mindez már elérhető. Iskolatársak, Barátok, tömörüljetek velünk együtt. Küldjete minden iskolából három címet írásban Nagy-Berlin diákképviselőiteinek központjába: »*Freundschaft Gross-Berlin*«, Pallasstrasse 10--11.«

A Berliner Tageblatt dec. 20. sz. »Die Politisierung der Schüler« címmel a Wolff-iroda nyomán a porosz kultuszminisztériumnak következő, Haenisch aláírásával megjelent hirdetményét közli: Miután elhatározott, hogy minden 20. életévét betöltött állampolgárnak a nemzetgyűlés részére megvan a választási jogosultsága, a középiskolák, tanítóképzők és tanítónőképzők választójogosult fiú- és leánytanulóinak a politikai egyesületekben és gyűléseken való részvételét ugyanolyan mértékben kell megengedni, mint valamennyi többi állampolgárnak és az ezzel ellenkező határozatok mind hatályon kívül helyezendők.

A Kölnische Zeitung jan. 15. (40.) sz. »Spartakus und die Jugendlichen« cím alatt megírja, hogy a spartakuszok véres berlini forradalmi tüntetésében aránytalanul sok 18, sőt 16—17 éves fiatalember vett részt, akiket erre jó zsoldért szegődttettek. A legtöbben azonban nem is tudták okát adni részvételüknek. Ugyanott olvassuk, hogy Berlin nyugati részében (Westen) alakult egyik új diáktanácsban egy jó családból való 16 éves gimnázista kijelentette, hogy ő is Spartacus és a kommunizmus diadalát óhajtja. Üssük helyre ezt a szomorú jelenséget egy derüssel, a »Der Schülerrat« c. tréfás költeménnyel, amely a Lustige Blätter 1918. 51. sz.-ban jelent meg.

Míg a forrongó Berlinben a diáktanácsok mozgalma kedvező talajra talált, más, a forradalomtól kevésbé felzaklatott városokban a józan mérséklés látszik felülkerekedni. Így majnai Frankfurtban a Frigyes császár gimnázium Obersekundája (6—7. oszt.) a Frankfurter Zeitung dec. 22. sz.-nak tanúsága szerint tiltakozott a »Schülerparlament«-nek az anarchisztikus felbomlást előmozdító felhívása ellen, rámutatva arra, hogy az iskola a művelődésnek a rend és a fegyelem jegyében álló színhelye, amelynek érdekeit a tanerők és tanulók között fennálló egyetértés mozgathatja elő legjobban. Ugyanez a lap dec. 31. sz.-ban számos frankfurti tanerő nyilatkozatot közöl a szóbanforgó miniszteri rendelet tárgy- és pedagógia-ellenes hangja ellen, bár elismeri, hogy annak alapgondolata helyes kiindulópontul szolgálhat a középiskolák időszerű továbbfejlesztésének ügyében. A tanulók szorgalma olyan tény, amellyel számolni kell, amelyet azonban csak a tanárok, szülők és tanulók együttműködésével lehet helyes irányba terelni. Nyomós pedagógiai okokból az önkormányzatot csak a felső osztályokban lehet meghonosítani, a középső és alsó osztályokban pedig erre tervszerűen elő kell készíteni a tanulókat. A szervezés mikéntjét rá kell bízni az egyes iskolákra. E lap jan. 3. sz. újólág szövé teszi a frankfurti tanulóifjúsághoz intézett és a hirdetések rovátában megjelent »Felhívást« amely a »Schulgemeinde« ellen igyekszik hangulatot kelteni, anélkül hogy a volt tanulók összességét képviselné. A lap helyteleníti az egyoldalú és elhamarkodott agitációt egy olyan kérdésben, amely csak felvilágosítás és higgadt letárgyalás útján oldható meg. Közli, hogy Frankfurtban most valamennyi politikai párt képviselőinek közreműködésével, tehát a pártokon felül álló módon, igyekeznek az egyes iskolák részére a szülők tanácsát és ezekből egy általános szülői tanácsot (allgemeiner Elternbeirat) megalakítani. Ez a testület, amely legtermészetesebb képviselője a frankfurti tanulóifjúságnak, lesz hivatva arra, hogy a tanítók, illetőleg tanárok tanácsával karöltve, állást foglaljon az iskola önkormányzatának elvi kérdéseiben és az iskolák részére megállapítsa a diáktanácsok, a szülők tanácsa és a tantestület közötti viszonyt. Csakis ilyen egységes szellemből fejlődhetik ki az iskolai önkormányzatnak valamelyes egészséges alakja. Ugyancsak a Frankfurter Zeitung jan. 1. sz.-ban egy nagy kétéphasos cikkben Hillmann tanár száll síkra meleg meggyőződéssel és komoly érvekkel a tanulók önkormányzata mellett, amely hivatva van arra, hogy megadja a német ifjúságnak azt, aminek

eddig az angol és amerikai ifjakkal szemben híján volt, amire pedig az életben még az eddiginél is nagyobb] szüksége lesz: az önállóságot. Ez a cikk egyike a legkiválóbbaknak, amelyek erről az időszerű vitás kérdéstről az utóbbi időben megjelentek.

Krónikánk teljessége érdekében még meg kell emlékeznünk egy személyi momentumról. A mostani köztársasági porosz kormányban az egyes minisztériumokat 2—2 személlyel töltötték be a mérsékelt (többségi) és a független (kisebbségi) szocialisták táborából. Így került a közoktatásiügyi minisztérium élére a független Hoffmann Adolf és a mérsékelt Haenisch Konrád. Ez utóbbi írta alá a nagy port felvert és mult számunkban közölt U II 1967 sz. rendeletet. A két miniszternek békés együttműködése azonban nem sokáig tartott. Hoffmannnak az iskolai vallástartást eltörölő és egyéb túlradiális rendeletei a közvéleményben és a mérsékelt szocialisták körében akkora ellenzésre találtak, hogy kénytelen volt állását odahagyni, mert magában a minisztériumban palotaforradalom tört ki ellene. A német lapok részletesen és leplezetlenül foglalkoztak ezzel a szinte páratlan kultúrbotránnal, amelynek folyamán az egyik miniszter a másikat rágalmazta, szidalmazta. »Dieser Haenisch ist ein schlechter Kerl«, mondja Hoffmann, amire Haenisch azzal vág vissza, hogy Hoffmannnak baklövéseit nem győzte jóvá tenni. Úgy látszik két dúdás nem fér meg egy kultúresárdában sem...

A felsoroltakból, amelyekkel az idevágó eszmecserre természetesen még nem zárul le végleg, a következő tanulságokat vonhatjuk le. 1. A vita az eredeti intézménytől (*Schüllerrat*: diáktanács) részben elterelődött és a tanulók önkormányzatára (*Schulgemeinde*: iskolaközség) csapott át, egy amerikai kezdeményezésre az európai kultúrállamokba is átszármazott mérsékeltbb mozgalomra, amelyet ma még a konzervatívok is helyeselnek.¹ A fogalmaknak és elnevezéseknek ilyen felcserélése és összezavarása épen nem mozdítja elő a vélemények tiszta kialakulását. 2. A legújabb keletű radikális megoldás, az újveretű diáktanács dolgában a vélemények nagyon megoszlanak és még a látszólagos hívek is a — szülők tanácsában (*Elternrat*) látnák legszívesebben a megoldást. 3. Miután az iskola és az ifjúság érdeke mellett komoly pedagógiai okok is amellett szólnak, hogy a megfogyatkozott szellemi energia és a csökkentett tanítási idő miatt a tanulói ifjúság erejét és idejét az iskolai tanulmányoknak szentelje, a külső elforgácsolásra csábító alkalmakat lehetőleg kerülni, a belső megújodást és a munkaképességet pedig minden úton-módon fokozni kell. Ezek a szempontok a diáktanácsok ügyében is a lassú, körültekintő előhaladást tették ajánlatossá.

¹ Erről az intézményről annak idejében a Közlönyben is szó esett. Lásd az 1912. évi budapesti közgyűlésen tartott előadásomat: »A tanulók öntevékenysége és önkormányzata« (Tan. Közl. 1912, 21—41. l.). Itt emlitem, hogy a Középiskolások Kulturális Szövetsége részéről megindított ifj. felolvasásoknak is megvan a régebbi úttörő mintája a Waldapfel János javasolta »Iskolai conference-ok a tanulói ifjúság egyeteme előtt« képében (l. Tan. Közl. 1912, 350—52. l.; Szilády Zolt. hozzászólása u. o. 464—65. l.).

A középiskola a szocialista tanítók kultúrprogrammjában. A szocialista tanítók 1918. dec. 30.-án tartott alakuló közgyűlése egyhangúlag elfogadta a Somogyi Béla által kidolgozott kultúrprogramot, melynek a középiskolákra vonatkozó része a következőket tartalmazza: »A középiskola feladata a tanulók egyéniségének és a társadalom szükségleteinek megfelelő ágazatokban oly képzettség nyújtása, mely őket életpályájuk megválasztására és ennek megfelelő főiskolai tanulmányok végzésére képessé teszi.

Az ötosztályú középiskola az egységes 8 osztályos népiskolán épül fel. Az első 3 osztály a gyermekfejlődési fokozatoknak megfelelően az ismeretanyagnak önmunkássággal egybekötött megszerzésére irányul. A két utolsó osztály liceális jellegű tanfolyam, mely szabadon választható ágazataival alkalmat ad a tanuló egyéni tehetségének és hajlamának kifejlesztésére.

A tanulásban a genetikus módszer nyer alkalmazást, amely az ismeretek belső összefüggésének tudatossá válását teszi lehetővé. Végső eredményben a tantárgyanként feldolgozott ismereteknek egységes tudományos világkép formájában kell találkozniuk.

A klasszikus nyelvek kötelező tanítása a középiskolából kiküszöbölendő. Bevezetendő a társadalomtudományi közgazdaságtani tárgyak intenzív tanulmányozása. A nép- és középiskolai tanítók képzése közös alapról induljon ki. A középiskolai tanítók képzése az eddigi rendszerrel ellentétben a Középiskolai Tanítóképző Főiskola feladata.

Az előadó szerint a javaslat nem fejezi ki a szociáldemokrata párt iskolapolitikáját és inkább csak átmeneti munkatervnek, az irányelvek kitérésének tekintendő. A részletek felől majd szakbizottságok fognak tárgyalni, ezek munkája majd még egyszer a közgyűlés elé fog kerülni. Nem tartjuk tehát mi sem helyénvalónak, sem időszerűnek, hogy a kultúrprogrammal már most behatóan foglalkozzunk. De lehetetlen mellette elmennünk, anélkül hogy néhány általános jellegű észrevételt ne tegyünk.

Az iskolát megreformálni óhajtok táborában (s van-e olyan, aki ennek szükségét nem érezné?) mindenki lelkesen vallja, hogy az oktatás rendszerét, szellemét demokratikus irányban kell átalakítani. De nemcsak a fent jelzett sorokból, hanem más iskolafajok munkásai által felszínre vetett iskolaprogramm-tervezetekből is szinte kéri az a tendencia, hogy demokratizálás alatt körülbelül nem mást kell érteni, mint a mostani középiskola összezsugorítását, sok tekintetben, tartalomban, terjedelemben való megcsönkítését. Ennek pedig nem szabad megtörténni. Mi azt akarjuk, hogy középiskoláink ne távolodjanak el a nyugati mintáktól; mindaddig, amíg a nyugattal szervesen összefüggő, egységes kultúréletet akarunk élni, bűn volna kísérletezésekbe bocsátkozni és főleg olyan irányban, hogy a nyugati államokban fennálló középiskoláktól eltérő középiskolákat létesítsünk. Határozottan vétót kell mondanunk az ellen is, hogy a középiskolai tanárok képzése az eddigi rendszerrel ellentétben a középiskolai Tanítóképző Főiskola feladatává tétessék. Elismerjük, hogy ez a kérdés is reformra szorul, főleg olyan értelemben, hogy a középiskolai tanárok az eddiginél magasabb fokú és gyakorlatibb pedagógiai kiképzésben részesüljenek. De nincs semmi okunk arra, hogy általános-

ságban ne gondoljunk halálával az egyetemi oktatásra és hogy büszkéek ne legyünk egyetemi képzettségünkre. Ócsárolhatják egyetemi rendszerünket bármennyire is, azt nem lehet letagadni, hogy az egyetemet végzett középiskolai tanárokból rekrutálódtak, a többi összes szakiskolákat megelőzve, a magyar tudományos világ munkásai és vezetői. Kár az iskolaprogrammban mindjárt azt is követelni, hogy a »doktori fokozat, mint semmire nem képesítő külsőség, törültsék el«. (Magyar Pedagógia 1918. 10. sz. Andor Károly: A demokratikus nevelés szervezése.) Ezt valószínűleg nem fogják megtenni sem külföldön és még kevésbé fogják megtenni nálunk, ahol tudvalevőleg néhány hivatali állásra kötelezővé tették. Miért kell a demokrácia jelszava alatt devalválni, felső szintről alacsonyabbá súlyosítani mindent?

Szerencsére a nagy átalakító reformok nem pillanatok és nem egy program leírásának ideje alatt születnek. Várva várjuk az időt, amikor komoly és szent vajadások után az új iskola hivatott orvosok asszisztálása mellett megszűnik.

Az osztrák humanisztikus gimnázium barátainak egyesülete Toldt dr. elnök és Frankfurter dr. titkár személyében jan. 17-én tisztelegett Pacher Ráfael közoktatásügyi államtitkárnál, aki kijelentette, hogy a humanisztikus gimnázium iránt, amelyről saját iskoláztatása révén hű emléket őrzött meg, már képviselő korában a legnagyobb érdeklődéssel viseltetett. Amint már székfoglalójában hangsúlyozta, a humanisztikus gimnázium fenntartását fontos kultúrfeladatnak tartja, tekintettel ezen iskolafajnak a német nép műveltségére gyakorolt nagy jelentőségére. Szívesen fogja annak idejében az egyesületnek felajánlott szolgálatait igénybe venni, erre azonban a közeljövőben alig nyílik kilátás, mert számos német középiskolai tanár ellátása, illetőleg elhelyezése és egyéb teendők sürgős megoldásra várnak. Frankfurter dr. még megjegyezte, hogy az osztrák egyesület mindig szoros érintkezésben állt a rokon német birodalmi testvéregyesületekkel és mindenkor arra törekedett, hogy a viszonyt Németországgal bensőbbé tegye.

kf.

Az új tankönyvek ügye. A reánk virradt és hirtelen reánk szakadt új korszakban az új emberek mellett új intézményekre és eszközre is szükség van. Az új tankönyvek dolgában az osztrák »Korrespondenz der Nationalversammlung« a következőket írja: Azok az alapvető átalakítások, amelyek állami életünkben bekövetkeztek, azt is szükségessé teszik, hogy az alsó- és középfokú tanintézetek tanítási és olvasmányi anyagát az új viszonyokhoz alkalmazzuk, még pedig nem csupán azért, hogy az ifjúságnak tudomására hozzuk a valóban bekövetkezett átalakításokat, hanem azért is, hogy a serdülő állampolgárok gondolkodását abba az irányba tereljük, amelyet a német-osztrák köztársaság felállítására kijelöl. Ebből az a köteleesség hárult a tanügyi hatóságra, hogy új olvasókönyvek beszerzését előkészítse. Egy szakértőkből álló bizottság legközelebb megindítja az előkészítő munkálatokat a nép- és polgári iskolai olvasókönyvek új kiadásainak ügyében. Evégből egy szűkebb szerkesztőbizottság megalakítása már folyamatban van. Ennek a bizottságnak első

feladata az lesz, hogy a ma használatban levő tan- és olvasókönyvek részére olyan *Függelék*-eket szerkesszen, amelyek a tanulók korának és felfogásának figyelembe vételével, azokat a lényeges tudnivalókat tartalmazták, amelyek az ifjúságot az új viszonyok megértésére képesítik. Addig is intézkedtek, hogy a tankönyvekből a tanításban kiküszöböljék, illetőleg mellőzzék azokat az olvasmányokat, amelyek a mai viszonyoknak már nem felelnek meg. Eddig az osztrák híradás.

Az új tankönyvek ügye, amellyel bizonyára nálunk is foglalkoznak az illetékes körök, távolról sem olyan egyszerű, amint a fenti közlemény után látszik. Ennek a kérdésnek is van szellemi és anyagi oldala s mindkettőt nagy körültekintéssel kell kezelni a szóban forgó szellemi és anyagi érdekek figyelembevételével. Ezért természetesen, szó sem lehet arról, hogy a mai készleteket egyszerre kivonjuk a forgalomból, mert hisz hamarosan úgy sem pótolhatnók új könyvekkel. Az átmeneti időben az említett Függelékek jó szolgálatot tehetnek; de azt tartjuk, hogy ezeknek szerkesztését illetőleg bizonyos általános irányelvekben kellene megállapodni. A tapasztalt tanár egyébként ilyen Függelék nélkül is boldogulni fog; a tapintatos tanár pedig érteni fog ahhoz, hogy a két világrend közti szakadékokat minden a tanításba nem illő brutalitás nélkül hidalja át. Meglevő tankönyvek új kiadásánál már nagyobb szerep és tér jut ennek az átdolgozásnak, amiben azonban szintén óvatosságot ajánlunk, mert hisz a végleges állapotok még egy irányban sem alakultak ki. Áll ez elsősorban a földrajzi és történelmi tankönyvekről. Az elhamarkodás ellen szól még az a körülmény, hogy a küszöbön levő egyetemes iskolareform szinte valamennyi iskolánem eddigi szervezését meg fogja bolygatni, tantervét módosítani, ami tehát már tantervi szempontból is új tankönyveket tesz majd szükségessé. (kf.)

EGYESÜLETI ÉLET.

Választmányi ülés.

Egyesületünk választmánya jan. 12.-én ülést tartott.

Az ülésen jelen voltak: *Lévay Ede*, *Székely István*, *Madzsar Gusztáv* alelnökök, *Sajó Sándor* főtitkár, *Ady Lajos* szerkesztő, *Marczinkó Ferenc* titkár, *Müller József* pénztáros, *Rátz László* a Segélyalap elnöke, *Rados Ignác* a Segélyalap pénztárosa, *Usetty Ferenc* a fürdőkonviktus vezetője, *Pintér Jenő*, *Agner Lajos*, *Krompaszky Miksa*, *Gedai József*, *Baumgartner Alajos*, *Olgyai Bertalan*, *Fináczy Ernő*, *Alexander Bernát*, *Lengyel Miklós*, *Priváry Géza*, *Szilágyi Sándor*, *Barthos Indár*, *Benedek Marcel*, *Veszprémi Vilmos*, *Juvancz Iréneusz*, *Weber Arthur*, *Beke Ödön*, *Incze József*, *Koczogh András*, *Mikola Sándor*, *Csallóközi Jenő*, *Király György*, *Tompa Béla*, *Theisz Gyula*, *Földessy Gyula*, *Müller László*, *Arató Frigyes*, *Szöts Gyula*, *Schuber Mátyás*, *Kronberger Ede*, *Széky István*, *Balog Mór*, *Krenner Miklós*, *Wolkenberg Ilona*, választmányi tagok és néhány tag. (A névsor nem teljes.)

Az ülésen *Lévay Ede* alelnök elnökölt. Megállapította, hogy az ülés szabályszerűen összehívott és mivel 20-nál több választmányi tag jelen meg, az ülés határozatképes.

Az ülés napirendje a meghívó értelmében:

1.) A tisztikar és az igazgatóság lemondásának bejelentése.

2.) Intézkedés a tisztujtásról.

I. Áttérve a napirend első pontjára *Lévay Ede* alelnök bejelentette a választmánynak, hogy az egész tisztikar és az igazgatóság tisztéről lemondott. Kérte a lemondás tudomásul vételét.

A választmány a lemondást tudomásul vette.

II. Ennek megtörténtével *Lévay Ede* alelnök felszólította a választmányt, hogy tegye meg a szükséges intézkedéseket az új tisztikar megválasztására.

A napirend e pontjához elsőnek *Beke Ödön* kért szót. Azt indítványozta, hogy mivel az elnökség lemondott, az elnökség nem vezetheti tovább az ülést, hanem adja át helyét a Budapesti Kör vezetőségének.

Lévay Ede alelnök az indítvány elvetését kérte, mivel az alapszabályellenes.

Beke Ödön oda módosította indítványát, hogy mivel szerinte a választmány nem képviseli az egyesületet, a választmány is mondjon le és bizzon meg egy bizottságot az ügyek ideiglenes vezetésével.

Lévay Ede kérte, hogy a választmány ezt az indítványt is, mint az alapszabályokba ütközőt, vesse el. Ha a választmány nem képviseli az egyesületet, akkor nem is jogosult vezetéséről intézkedni. Kérte, hogy a választmány ne térjen el az alapszabályoktól.

Ágner Lajos és *Juvancz Ireneusz* az elnökhöz hasonló értelemben szólaltak fel, mire a választmány *Beke* indítványait elvetette.

Juvancz Ireneusz: Az új alapszabályok értelmében a jelölést a választmányi tagok írásban küldik be. Mivel attól lehet tartani, hogy ily módon a jelölések nagyon szétforgácsolódnak, célszerű lenne, ha a mai ülés a választmányi tagoknak a jelölésre már ajánlana megfelelő embereket.

E javaslat körül hosszabb eszmecsere indult meg. *Lévay Ede*, *Krenner Miklós*, *Marczinkó Ferenc*, *Müller József*, hozzászólása után *Juvancz* e javaslatot visszavonta és a választmány egyhangulag elfogadta azt az elvet, hogy az új tisztikar választását teljesen az alapszabályokban előírt módon kell megejteni. Határozatba ment, hogy a választmányi tagok az új alapszabályokban körülírt módon minden egyes tisztségre való jelölésüket február 1-ig küldhetik be. Az alapszabályok értelmében azok lesznek a választmány jelöltjei, akik a választmányi tagok többségének a szavazatát kapják. Szabadságában áll azonban minden 100 egyesületi tagnak is minden tisztségre jelölni. E jelölést szintén február 1-ig kell beküldeni.

Lévay Ede alelnök indítványára a választmány *Sajó Sándor*, *Ágner Lajos* és *Juvancz Ireneusz*-ból álló bizottságot küldött ki a beérkező jelölő szavazatok összeszámlálására. A bizottság a szavazatokat febr. 8-án fogja összeszámlálni. Február 9-én választmányi ülés lesz, mely a jelölést meg fogja ejteni.

Lévay Ede alelnök bejelentette még, hogy bár a lemondott tisztikar az új tisztikar megválasztásáig kötelességszerűen intézni fogja a folyó-
ügyeket, *Ady Lajos* egészségi állapotára való hivatkozással kéri a szer-
kesztői teendők alól való azonnali felmentését.

Hosszabb vita után a választmány a Közlöny ideiglenes szerkesz-
tésével Galamb Sándort bízta meg. *Marczinkó Ferenc* dr.

Baranya-Tolnamegyei Kör.

A Baranya-Tolnamegyei Tanári Körnek 1918 december 8-án, Pécsen, a főreáliskola tanástermében tartott közgyűléséről. Jelen vannak: dr. Kár-
páti Kelemen, elnök; Simon Béla, alelnök; Vende Ernő, titkár; dr. Baran-
kay Lajos, jegyző; Báter János, pénztáros; Gyuris Gizella, Pókász Margit,
dr. Zánkay Cornélia, Farkas Lenke, Lénárt Franciska, Dobos Ferenc, Lajos
Ferenc, dr. Hang Dániel, Terebes János, K. Vargha Lajos, Arnhold Nán-
dor, Tolnai Artúr, Vezér Mór, Rozmanits Timót, Hirn Lajos, Böröztffy
Károly, Hantos László, Hankó Márton, Kiss József, Varga Gábor, dr.
Sebestyén Béla, Somogyi Géza, Horváth Viktor, Gallovich János, Vogl
Dömötör, Lulay Simon, Mészáros Gellért, Markovits Dávid, dr. Horváth
Lajos, dr. Jakab Béla, Róna Jenő, dr. Kápolnay Zsigmond, Halász Dezső,
Kun Kálmán, Számpol Pál, Karbuczky Emil, a kör tagjai.

Dr. Kárpáti Kelemen meleg szavakkal köszöni meg elnöké történt
megválasztását s üdvözlí mindazokat, akik a kör életrehívásában közre-
munkáltak. Majd így folytatja: »A körünkre váró feladat ismeretes. Nem
szorul bővebb magyarázatra, hogy az elsősorban a reánk bízott nevelés és
tanítás fontos érdekeinek istápolására és az iskola életében felmerülhető
kérdéseknek alapos megvitatására szorítkozik, és másodsorban pedig mindzok-
nak a mozzanatoknak szemmel tartására és mérlegelésére, amelyek a mai
súlyos körülmények és nehéz életviszonyok között tanári rendünk erkölcsi
és anyagi érdekeinek megóvására és elősegítésére vezethetnek. Anyagi
helyzetünkről ma, közéletünk nagy átalakulásának nehéz perceiben ne essék
szó, bízunk abban, hogy a felsőbbség megértette annyiszor hallatott jajain-
kat, és hogy amint teheti, és amily mértékben teheti, segíteni fog máris
alig orvosolható bajainkon.

De a felsőbbséget e megértésében és kilátásba helyezett jó szándéká-
ban magunknak is támogatnunk kell; meg kell felsőbbségünket győznünk,
hogy a *mi szellemi munkánk értékben nem áll alul a kézzel dolgozók mun-
kája alatt*; ügyünknek meg kell nyernünk a magyar társadalom érdeklő-
dését és rokonszenvét.

Mindezt el fogjuk érni, ha hivatásos munkánk értékét elismertetjük
és ez elismeréssel meggyőzzük a társadalmat és sorsunk intéző tényezőit,
hogy a tanárság sohasem szolgált rá a sokak részéről sokszor szomorúan
tapasztalt lekicsinylésre, hogy a tanárság a nemzet értelmiségének a kor
követelményeinek megfelelő képzésével, a közboldogulásra irányuló mun-
kájaival becsülésre, jobb sorsra méltó.

Ha mint eddig, ezután is átérezzük és lelkiismeretesen teljesítjük
kötelességeinket, amelyeket az iskola szociális hivatása elénk szab, ha növen-
dékeinket munkaszeretetre, szellemi önállóságra és erkölcsi felelősségre
neveljük; s ha ezen az úton elérjük nevelő tanításunknak azt a célját, hogy
növendékeink annak idején felelősséges állásaikat a közéletben általános
megelégedésre tölthessék be; ha levonjuk és nevelésünk javára értékesítjük
a ránk nézve szomorú végű háború nagy tanulságait; ha a lelkeket fogva-
tartó rút önzést, az undok kapzsiságot, a szertelen élvezetvágyat, a munka-
nélkül való úrhatnamságot — azok ellenszereivel, az egyszerűsége, a mun-
kásságra, a z igazi jellemet képző erkölcsi elvekre való nevelésünkkel az
ifjúság lelkéből kiirtjuk és így az állami és társadalmi élet ujjaszületésé-
nek útját tőlünk telhető buzgósággal egyengetjük: fáradózásunk jutalmát

nemcsak önértetünkben, hanem a társadalom elmaradhatatlan elismerésében is biztosan meg fogjuk találni.»

A kör zajos helyesléssel vette tudomásul az elnök beszédét. Utána *Messik Béla* főreáliskolai tanár tartotta meg előadását »*A nevelő munka jövőjéről*«.

Az utóbbi idők nagy eseményei az emberek gondolkozásában mélyreható változásokat idéztek elő. A nevelés kérdései előtérbe kerültek, a nevelő munkára új szociális feladatok várnak. A nevelő munka jövőjében a legalapvetőbb változást az előadó abban látja, hogy *meg fog telni a ma csaknem teljesen nélkülözött szociális tartalommal*. A vezető szempont az lesz, hogyan lehet a növendékek egyéniségét oly módon kialakítani, hogy a nagy társas közösségbe könnyen bele tudjon illeszkedni, hogy a saját érdekét a köz érdekében lássa, hogy megértse a munka társadalmat fenntartó és embert nevesítő erejét és az őt megillető jogok tudatában ismerje el és vállalja a közszolgálatban a kötelességét. Az egyéni és társadalmi szempontnak ezt az összeegyeztetését, a helyes nevelés elveinek céltudatos érvényesítését csak az iskola tervszerű és ellenőrizhető munkája biztosíthatja. Hogy pedig az iskola ennek a feladatnak meg tudjon felelni, működési körének bővülnie kell, benne a mai oktató munka helyett igazi nevelő munkának kell folynia, amelynek egyik *főcélja a szociális érzés beoltása, főszköze a munkatanítás*. Az elméleti anyag rovására a testi munkának, a formális szempontokkal szemben a társadalmi hasznosság elvének kell tért hódítania. A szelekció fontos feladatát a nevelő és a növendék gyakoribb és szorosabb érintkezése, tehát alaposabb megismerés révén a szülők irányításával kell megoldani. Hogy a reánk, nevelőkre háruló nagy feladatoknak meg tudjunk felelni, tömörülnünk kell; egyrészt azért, hogy kivívjuk a beleszólás jogát a köznevelés ügyeibe, másrészt, hogy megteremtjük a nevelő munka sikerének szükséges feltételét: egy lehetőség szerint egységes nevelői közszellemet.

Az általános tetszéssel fogadott előadásból a szelekció kérdése váltott ki kisebb vitát, *Lénárt Franciska* pedig annak az óhajának adott kifejezést, hogy történéjek gondoskodás a tanítás megtanulásáról is.

Ezután a titkár tette meg jelentését s bemutatta az előbbi gyűlésen kiküldött bizottság javaslatát a tisztikar és a kör munkarendjére vonatkozólag.

A kör a javaslatot elfogadta.

Végül új tagok felvétele következett.

Dr. Barankay Lajos köri jegyző.

Debreczeni Kör.

(*Tantervreform.*)

A kör 1918. évi december hó 28.-án *Gulyás István* dr., majd *Rábold Gusztáv* elnöklete alatt gyűlést tartott.

Jelen voltak: *Madai Pál* dr. és *Rábold Gusztáv* alelnökök, *Nyári Béla* titkár, *Medveczky Károly* dr. jegyző és eddigiekkel ellentétben, fontossága szerint mérlegeli, a kormányhoz közelálló lapok állandóan felszinen tartják s a közoktatásnak a változott viszonyokhoz való ujjaszervezését sürgetik, miközben az eddigi tanítási rendszert a letűnt politikai rendszer teljesen elvetendő járulékaként bírálják. Ezzel szemben előadó rámutat, hogy eddigi tanítási rendszerünk, kivált középiskolai törvényünk és tantervünk, ha sok

A jelentések után következett a tárgysorozat egyetlen pontja, *Gulyás István* dr. *felolvasása Közoktatásunk ujjaszervezésének kérdéséről*.

A felolvasás abból az örömdetes jelenségből indul ki, hogy a közoktatás kérdését a jelenlegi kormány, az eddigiekkel ellentétben, fontossága szerint mérlegeli, a kormányhoz közelálló lapok állandóan felszinen tartják s a közoktatásnak a változott viszonyokhoz való ujjaszervezését sürgetik, miközben az eddigi tanítási rendszert a letűnt politikai rendszer teljesen elvetendő járulékaként bírálják. Ezzel szemben előadó rámutat, hogy eddigi tanítási rendszerünk, kivált középiskolai törvényünk és tantervünk, ha sok

részben gyökeres javításra szorult is, nem állott semmiféle osztálypolitika szolgálatában, ezért annak nem gyökeres kiirtásáról, hanem csak a változott viszonyoknak megfelelő átépítéséről lehet szó. Kétségtelenül szükség van az egész magyar közoktatásnak egységes szempontok szerinti újjászervezésére, amit különben tanügyi körünk már idáig is régen sürgettek s az előmunkálatok ebben a tekintetben sok részben már meg is történtek. Ennek az újjászervezési munkálatnak azonban csak akkor lehet végleges formát adni, ha jelenlegi bizonytalan politikai és társadalmi állapotaink kijegecsednek, valamelyes határozott irányban állandósulnak. Előadó sorra veszi az újjászervezés főbb kérdéseit, rámutat a fontosabb részletkérdésekre, az azonnal megoldandó és megoldható személyi és tárgyi követelményekre, megfelelő indokolás kíséretében, végül pedig előterjesztését a következő hét pontban összegezi:

1. A közoktatás egységes megszervezését, annak a népiskolától az egyetemig egységes alapon kiépítését haladéktalanul munkába kell venni, mielőtt politikai és társadalmi állapotaink végleges formát vesznek fel, bizonyos, meghatározott irányban állandósulnak. Ez az egységes szempontok szerint elkészítendő egyetemes tanításterv teljesen új alapokra fekteti majd az alsófokú, ma még úgynevezett népiskolát; szoros kapcsolatba hozza a teljesen egységessé teendő középfokú oktatással, melyet az általános műveltség egyenlősége szempontjából egy meghatározott fokig mindenkre kötelezővé tesz; az egységes középiskolára építi fel egyfelől a különböző irányú tudományos, főiskolai kiképzést, másfelől a gyakorlati élet követelte szakoktatást kapcsolatban a kvalifikacionális törvény revíziójával.

2. A közoktatásnak az egész vonalon államivá, az alsó és középfokú oktatásnak ingyenessé tétele elengedhetetlen szükség, mert közoktatásunk mindenekfelett kívánatos egységét csak így lehet biztosítani.

3. Haladéktalanul meg kell alkotni az oktató személyzet szolgálati pragmatikáját.

4. Törvényhozásilag biztosítandó a közoktatás szakszerűsége, az t. i. hogy iskolaszervezeti kérdésekben az érdekelt tanítótestületek véleménye legyen mindenkor döntő, a pedagógiai és személyi adminisztráció a legalsó foktól a legfelsőig kizárólag szakemberekre bízassék. Ezt az elvet a megfelelő törvény elkészültéig is azonnal életbe kell léptetni s a személyi változások esetében ennek tekintetbevételével kell eljárni. Ez elv érvényesítéséhez tartozik legfelső fokon a vallás- és közoktatásügynek mennél előbbi szétválasztása, a közoktatás részére önálló minisztérium szervezése.

5. Az iskola életéből haladéktalanul és könyörtelenül ki kell irtani minden protekciót, vezető állások betöltésénél minden melléktekinetet. Vallási, születési, rokonsági szempontok eddigi gyönyörűséges divatja szűnjék meg s minden pozíció betöltésénél egyedül az arravalóság, az iskolában becsületes munkával szerzett érdem, mindenekfelett pedig a közérdek legyen irányadó s erre nézve nemesak a közvetlen előjáró, hanem az érdekelt tanítótestület, illetőleg tanítótestületek véleménye is minden esetben kikérendő.

6. A kézügyesítő tanfolyamok kivétel nélkül minden középiskola mellett szervezendők asztalos, lakatos, cipész, stb. műhelyek felállításával és szakszerű vezetésével.

7. Az iskolai tanítás szellemének megrögzítésére és mélyítésére, az iskola nevelő hatásának a környezet szétszóró hatásával szemben biztosítására minden középiskola mellett a tanároknak hathatós ellenőrzésével internátusok állítandók fel.

A kitűnő pedagógiai tapintattal, nagy tudással megírott és az iskola iránt érzett szeretettől áradó felolvasást a kör élénk figyelemmel hallgatva végig. Az utána következő felszólalók, Frick József dr., Madai Pál dr., Mitrovics Gyula dr., Révész Lajos Jakucs István és Barcza József mind egyetértének a felolvasó pontjaival (a magvas eszmecseréről térszüke miatt nem tudunk érdeme szerint beszámolni, csak Madai Pál dr. és Jakucs István a reformok azonnali keresztülvitelét sürgették, Mitrovics Gyula dr. a kisdédovársra és a felnőttek oktatásának elhanyagolt állapotáról szolt hossza-

sabban, kitérve arra is, hogy az államosítás gondolatát alapos revízió alá kell venni *esetleg* idegen impérium alá kerülő felekezeti iskoláink érdekében, Barez József a gyakorlati nyelvoktatás szükségességét hangoztatta.

A kör Gulyás István dr. válasza után egyhangúan elfogadja a felolvasó javaslatát és annak a kívánságának ad kifejezést, hogy az értékes értekezés szövegét is megjelenjen a O. K. T. Közlönyében.

Medveczky Károly dr., jegyző.

KRÓNKA.

1919. évi. V. néptörvény

a vallásügyi és a közoktatásügyi igazgatásról.

1. §. A magyar népköztársaság vallásügyi és közoktatásügyi igazgatása egymástól elkülönítetik és az ez idő szerint fennálló vallás- és közoktatásügyi minisztériumnak hatáskörébe tartozó ügyek ellátására önálló vallásügyi és önálló közoktatásügyi minisztérium állítatik fel.

A vallásügyi és a közoktatásügyi miniszterek a népkormány tagjai.

2. §. A vallásügyi és közoktatásügyi minisztériumok szervezetét a népkormány a kinevezendő vallásügyi és közoktatásügyi miniszterek előterjesztése alapján rendelettel állapítja meg. Ugyanilyen rendelet állapítja meg azt is, hogy a vallásügyi és a közoktatásügyi minisztérium hatáskörébe tartozó ügyek közül minő ügycsoportok, igazgatási ágak, hivatalok és intézetek tartoznak a vallásügyi minisztérium és minők a közoktatásügyi minisztérium hatáskörébe.

3. §. Az e néptörvény végrehajtásához esetleg szükséges fedezet-ről addig, amíg erre nézve állami költségvetési néptörvény nem rendelkezik, a pénzügyminiszter gondoskodik, aki a vallásügyi, illetőleg közoktatásügyi miniszterrel egyetértve költségelőirányzatot állapít meg.

4. §. Ez a néptörvény kihirdetésének napján lép életbe.

A néptörvényt a kormány valamennyi tagja aláírta.

XIII. KIMUTATÁS

a Tanárok Nevelő Házára befolyt és följánlott összegekről.

Az 1918 december 21.-én kelt XII. kimutatás szerint addig befolyt 172434.40 K

Azóta befolyt:

György Lajos igazgató gyűjtésének újabb eredménye: dr. Schuller Pál ügyvéd 100 K, dr. Vályi Béla ügyvéd 50 K, Hajós József ügyvéd 50 K, Fleiszig József Takaré- és Hitelbanki ügyvezető igazg. 50 K, dr. Reinfeld Bertalan orvos 50 K, Schleicher József sütőmester 50 K, Kalmár Ferenc vendéglős 50 K, Gellén Ferenc takarékp. pénztáros 50 K, Kuzma Andor városi rendőrkapitány 25 K, Hofbauer Lajos szeszgyári hivatalnok 25 K, Bocskay Ferenc városi tanácsos 20 K, dr. Honfi Rezső ügyvéd 20 K, dr. Groszmann Ákos orvos 20 K, dr. Schneller Ignác ügyvéd 20 K, dr. Matzner János orvos 20 K, Kemény Henrik kereskedő 20 K, Márkus Kálmán postafelügyelő 10 K, dr. Kovács Géza ügyvéd 10 K, és Kovács Lajos kereskedő 10 K.

A versecezi áll. főreálisk. tanártestülete 200 K-s adománya (melyet iparkodik 1000 K-s alapítvánnyá kiegészíteni).....	200 — K
Szlávik Ferenc tanártól a brassói r. k. főgimn. t. testülete 1000 K-s alapítv. 9. részlete.....	46'24 >
Dr. Jankovich József Mihály igazgatótól a munkácsi áll. főgimn. tanári kara alapítv. I. rész.....	390 — >
A kisvárdai áll. főgimn. tanári testülete 1000 K-s alapítv. javára	12 — >
Gaal Mózes főigazgató irói díja	32 — >
A fogarasi áll. főgimn. igazgatójától	8 — >
Timár Pál főigazg.-tól a VII. ker. István-úti főgimn. tanártestülete 1000 K-s alapítv. II. rész.....	320 — >
Hunek Emil tanártól a szatmárnémeti tanulm. a. főgimn. 1000 K-s alapítv. 5. részlete	72 — >
Dr. Szele Róbert főigazgatótól a följánlott összeg (Közlöny 51. évf. 468. old.) I. száz K.....	100 — >
A fogarasi áll. főgimn. igazgatójától	16 — >
A szegedi áll. főgimn. tanári testületétől	60 — >
A fogarasi áll. főgimn. igazgatójától a tanári kar 1000 K-s alapítványára Dr. Sárkány Loránt igazgató, Albrich János, Ambrózy Pál, Borbély Gyula, Kövári Aladár, Krebsz Ernő, Majtényi Károly, Beider Béla, Rozsondai Győző, Szeiler Antal, Tass Kálmán és Vör Vencel tanárok önként vállalt kötelezettségének teljesítése fejében az 919. évre havi egy-korona, egész évre 12—12 K, összesen 144 K, felvételi vizsgadíj 5%-ja 5 K.....	149 — >
Szlávik Ferenc tanártól a brassói r. k. főgimn. tanári testülete 1000 K-s alapítv. 10. részlete	72 — >
Dr. Vargha György tanártól a bpesti tisztviselőtelepi főgimn. tanári kara alapítványára a m. vizsg. díj 5%.....	43'93 >
Összesen.....	174505'57 K
Ez összeghez hozzáadva a 264450 K alapítványokból a még kifizetendő összeget	150515'22 >
az eredmény.....	325120'79 K

Budapest, 1919 jan. 20.

Müller József,

az Orsz. Középisk. Tanáregyesület
pénztárosa.

Tisztújítás. F. hó 8.-án választmányunk ülést tartott, melynek legfontosabb tárgya a választmány jelölésének megállapítása és a választások kiírása volt. A választmány a beérkezett jelölések alapján megállapította a hivatalos jelöltek jegyzékét, tudomásul vette, hogy 3 olyan jelölőlista érkezett be, melyet száznál több egyesületi tag írt alá s elrendelte, hogy mind a négy jelölőlista a tagokkal közöltessék.

A szavazatok beküldésének határidejéül a választmány március 27.-ét tűzte ki. Március 30.-án választmányi ülés lesz, amikor is a választás eredményét kihirdetik és az új tisztikar az ügyek vezetését nyomban át fogja venni.

Felhívjuk tagtársaink figyelmét Közlönyünk 201. oldalán levő jelölőlistákra és kérjük, hogy szavazataikat március 27.-ig Sajó Sándor főtktár címére (Eszterházy-u. 14—16) elküldeni szíveskedjenek.

Szavazólap.

Jelölések a tisztújításra.

I.

A választmány jelöltjei:

- Elnök** : 1. Sajó Sándor, 2. Ágner Lajos, 3. Baumgartner Alajos.
- Fővárosi alelnökök** : 1. Juvancz Iréneusz és Mikola Sándor.
2. Binder Jenő, Szentirmay Imre.
3. Baumgartner Alajos, Földessy Gyula.
- Vidéki alelnökök** : 1. Kalmár Elek (Lőcse), Ries Ferenc (Cegléd).
2. Karai Sándor (Debreczen), Madzsar Gusztáv (Nagyvárad).
3. Gömöry János (Eperjes), Szerényi Nándor (Miskolcz).
- Leányközépiskolai alelnök** : 1. Strasser Sándor, 2. Wolkenberg Ilona,
3. Toperczer Valéria.
- Főtítkar** : 1. Benedek Marcell, 2. Szóts Gyula, 3. Kőszegfalvy Endre.
- Titkár** : 1. Fröhlich Károly, 2. Kőszegfalvy Endre, 3. Olgyai Bertalan.
- Szerkesztő** : 1. Marczinkó Ferenc, 2. Galamb Sándor, 3. Laczkó Géza.
- Pénztáros** : 1. Müller József, 2. Szilágyi Sándor, 3. Hausbrunner Vilmos.
- Segélyalap elnöke** : 1. Rados Ignác, 2. Baumgartner Alajos, 3. Priváry Géza.
- Segélyalap pénztárosa** : 1. Vargha György, 2. Kelecsényi Rezső,
3. Póka Gyula.
- Fürdőkonviktus elnöke** : 1. Usetty Ferenc, 2. Priváry Géza, 3. Olgyai Bertalan.

II.

Száznál több egyesületi tag a következő jelöléseket kívánja :

- Elnök** : 1. Ágner Lajos, 2. Baumgartner Alajos, 3. Schuber Mátyas.
- Két budapesti alelnök** : 1. Juvancz Iréneusz és Schuber Mátyas.
2. Binder Jenő és Tompa Béla.
3. Földessy Gyula és Szentirmay Imre.
- Két vidéki alelnök** : 1. Gulyás István (Debreczen) és Szerényi Nándor (Miskolcz).
2. Kalmár Elek (Lőcse) és Vietorisz József (Nyíregyháza).
3. Bródi Mihály (Szeged) és Balazsné Krizsó Jolán (Máramarossziget).
- Leányközépiskolai alelnök** : 1. Wolkenberg Ilona, 2. Toperczer Valéria, 3. Tirschler Berta.
- Főtítkar** : 1. Benedek Marcell, 2. Kőszegfalvy Endre, 3. Laczkó Géza.
- Titkár** : 1. Kőszegfalvy Endre, 2. Olgyay Bertalan, 3. Beke Ödön.
- Szerkesztő** : 1. Galamb Sándor, 2. Földessy Gyula, 3. Laczkó Géza.
- Pénztáros** : 1. Szilágyi Sándor, 2. Hausbrunner Vilmos, 3. Fröhlich Károly.
- Segítő-alap elnöke** : 1. Baumgartner Alajos, 2. Geday József, 3. Priváry Géza.
- Segítő-alap pénztárosa** : 1. Kelecsényi Rezső, 2. Póka Gyula,
3. Lissák Jenő.
- Fürdőkonv. elnöke** : 1. Priváry Géza, 2. Geday József, 3. Olgyay Bertalan.

III.

Elnök : 1. Sajó Sándor, 2. Rätz László, 3. Pintér Jenő.

Két fővárosi alelnök : 1. Mikola Sándor, Dengl János.

2. Baros Gyula, Székely István.

3. Baumgartner Alajos, Krompászky Miksa.

Két vidéki alelnök : 1. Ries Ferenc, Karay Sándor.

2. Gömör János, Madzsar Gusztáv.

3. Kalmár Elek, Krenner Miklós.

Leányközépiskolai alelnök : Strasser Sándor, Révay József, Kiss Ödön.

Főtitkár : Szóts Gyula, Baranski E. László, Galamb Sándor.

Titkár : Fröhlich Károly, Zibolen Endre, Korpás Ferenc.

Szerkesztő : Marczinkó Ferenc, Vargha György, Bezdegh József.

Pénztáros : Müller József, Romsauer Lajos, Zimányi Dániel.

Segélyalap elnöke : Rados Ignác, Schmidt Márton, Ravasz Árpád.

Segélyalap pénztárosa : Vargha György, Zibolen Endre, Kronberger Ede.

Fürdőkonviktus elnöke : Usetty Ferenc, Makoldy Viktor, Méhes Gyula.

IV.

Elnök : 1. Ágner Lajos, 2. Baumgartner Alajos, 3. Schuber Mátyás.

Két budapesti alelnök : 1. Juvancz Iréneusz és Arató Frigyes.

2. Binder Jenő és Tompa Béla, 3. Földessy Gyula és Szentirmay Imre.

Két vidéki alelnök : 1. Gulyás István (Debreczen) és Szerényi Nándor (Miskolc).

2. Kalmár Elek (Lőcse) és Vietórisz József (Nyiregyháza).

3. Bródi Mihály (Szeged) és Balázsné Krizsó Jolán (Máramarossziget).

Leányközépiskolai alelnök : 1. Wolkenberg Ilona, 2. Toperczer Valéria, 3. Tirschler Berta.

Főtitkár : 1. Benedek Marcell, 2. Kőszegfalvy Endre, 3. Laczkó Géza.

Titkár : Bittenbinder Miklós, 2. Olgyay Bertalan, 3. Beke Ödön.

Szerkesztő : 1. Galamb Sándor, 2. Földessy Gyula, 3. Laczkó Géza.

Pénztáros : 1. Szilágyi Sándor, 2. Hausbrunner Vilmos, 3. Fröhlich Károly.

Segítő-alap elnöke : 1. Baumgartner Alajos, 2. Geday József, 3. Priváry Géza.

Segítő-alap pénztárosa : 1. Kelecsényi Rezső, 2. Póka Gyula, 3. Lissák Jenő.

Fürdőkonv. elnöke : 1. Priváry Géza, 2. Geday József, 3. Olgyay Bertalan.

Figyelmeztetés : 1. Minden tisztségre egy jelöltre lehet szavazni, kivéve a fővárosi és vidéki alelnöki állást, ahol két jelöltre kell szavazni. Aikre nem szavazunk, azok neve törölendő.

2. A szavazó nincs egy jelölőjegyzékhez sem kötve, jelöltjeit több jegyzékből is összeválogathatja.

3. A szavazójegy aláírandó, és március 27.-ig Sajó Sándor főtitkár címére (Eszterházy-u. 14—16) beküldendő, a borítékon : "Szavazólap" jelzéssel.

Új miniszterünk. A köztársaság elnöke *Kunfi Zsigmond dr.-t* közoktatásügyi miniszterré kinevezte.

Felmentés. A magyar népkormány *Lovász Márton* vallás- és közoktatásügyi miniszternek állásáról történt lemondását — távozása felett érzett őszinte sajnálatának kifejezése mellett — elfogadta s neki, a hazának rendkívüli időkben, nehéz viszonyok között önzetlenül teljesített hazafias és lelkes áldozatkészségéről tanuskodó kiváló szolgálataiért a magyar népköztársaság nevében halás köszönetét nyilvánította.

Új közoktatásügyi államtitkár. A magyar közoktatásügyi miniszter előterjesztésére a minisztertanács *Gönczi Jenő dr.* miniszteri osztálytanácsost államtitkárrá kinevezte.

Agner Lajos dr. miniszt. osztálytanácsos. A közoktatásügyi miniszter Agner Lajos dr.-t központi szolgálattételre berendelt középiskolai tanárt a VI. fizetési osztályba miniszteri osztálytanácsossá kinevezte.

Kinevezés. A magyar minisztertanács 1918. évi november hó 19.-én tartott ülésében *Palágyi Menyhért dr.* egyetemi magántanárt, budapesti III. ker. áll. főgimnáziumi tanárt a VI. fizetési osztályba tankerületi főigazgatónak kinevezte.

Kinevezések. A közoktatásügyi miniszter kinevezte *Körössy György dr.-t*, a kolozsvári középiskolai tanárképző intézet gyakorlati középiskolájának központi szolgálattételre beosztott igazgatóját jelenlegi szolgálati beosztásában való meghagyás mellett tankerületi főigazgatónak, továbbá *Antal Márk* budapesti IV. kerületi községi leánygimnáziumi helyettes igazgatót budapest-vidéki, *Hajtai Ferenc* budapesti VIII. kerületi állami főgimnáziumi rendes tanárt Budapest fővárosi, *Krenner Miklós dr.* aradi állami főreáliskolai rendes tanárt szegedi, *Dénes Lajos dr.* Budapest VII. kerületi Barcsai-utcai állami főgimnáziumi rendes tanárt Budapest fővárosi és *Ady Lajos* Budapest V. kerületi állami főgimnáziumi rendes tanárt debreczeni tankerületi főigazgatónak, *Samu István* budapesti VII. kerületi Barcsai-utcai állami főgimnáziumi igazgatói címmel felruházott rendes tanárt a budapesti I. kerületi állami főgimnázium, *Karády Győző* jászberényi állami főgimnáziumi rendes tanárt a budapesti IX. kerületi állami főgimnázium, *Surányi Károly* a Műemlékek Országos Bizottságához szolgálattételre beosztott állami középiskolai tanárt a budapesti II. kerületi állami főreáliskola és *Lukács Károly* győri állami főreáliskolai rendes tanárt a győri állami főreáliskola, *Novák Kálmán* jászberényi állami főgimnáziumi rendes tanárt a jászberényi állami főgimnázium igazgatójává.

Kinevezés. A közoktatásügyi miniszter *Krompáczky Miksa*, budapesti fővárosi főigazgatósághoz berendelt főgimnáziumi rendes tanárt középiskolai igazgatónak kinevezte.

A Közlöny szerkesztése. Mint január 12.-én tartott választmányi ülésünkről szóló tudósításból olyashatjuk, *Ady Lajos*nak a szerkesztői teendők alól való felmentése következében a választ-

mány a Közlöny ideiglenes szerkesztésére Galamb Sándor dr. tagtársunkat kérte fel. Galamb Sándor, aki az ülésen nem volt jelen, a megbízást nem vállalta. Ennek folytán az elnökség a Közlöny ideiglenes szerkesztésével Marczinkó Ferenc dr.-t bízta meg.

Fináczy Ernő lemondása. A minisztertanács *Fináczy Ernő dr.*, egyet. ny. r. tanár, az Országos Közköztartási Tanács alelnökének alelnöki tisztéről való lemondását elfogadta és neki nevezett tanács körében negyedszázadot meghaladó időn át teljesített kiváló, mélyreható szolgálataiért a kormány elismerését és köszönetét nyilvánította.

Nem ismerjük az okokat, melyek a magyar pedagógia e kitűnő munkását fontos pozíciójából való távozásra birták. Csak mélységesen sajnálhatjuk, hogy irányító szellemét, nagy tudását esetleg éppen akkor leszünk kénytelenek nélkülözni, mikor a magyar középiskola gyökeres reformjánál arra a legnagyobb mértékben szükség lesz.

A Budapesti Kör állásfoglalása. A magyar tanári életnek legizgalmasabb napjaira emlékeztető nagy számban vettek részt kartársaink a Budapesti Kör február 6-i gyűlésén. Előzőleg merész elhatározásokat jósoló hírek voltak forgalomban a budapesti iskolákban. Ha kell, erővel is érvényt fogunk szerezni régi kívánságainknak, mondták a harciasabb kartársak. A történeti hűség kedvéért leszögezzük, hogy egyes elkeseredett kollegák készen nyilatkoztak a minisztérium V. ügyosztályát okkupálni és a szakszerű adminisztráció kérdését ily módon megoldani.

Az ülés — melynek jegyzőkönyvét jövő számunkban fogjuk közölni — ennek a hangulatnak megfelelő várakozások és itt-ott izgalmas szóharok és jelenetek között folyt le, de állásfoglalásában megmaradt azon korlátok között, mely hozzánk nemcsak mint nevelőkhöz, hanem mint szellemi munkásokhoz is egyedül méltó. A két előadó: Priváry és Verő Leó határozati javaslataikban, minden magyar tanár kívánságát fejezték ki s midőn a Kör e javaslatokat elfogadta, valóságos fokmérője volt a magyar tanárok régi kívánságának.

A Körnek a státuszrendezésre vonatkozó határozata azonos a kongresszus végrehajtóbizottságának a Közlöny vezetőhelyén közölt felhívásában foglalt kívánságokkal, avval a hozzáadással, hogy a leányközépiskoláknál működő polgári képesítésű tanárok és tanárnők a középiskolai tanársággal egyenlő elbánásban részesüljenek és hogy a tornatanárok a VI. VII. VIII. IX. fizetési osztályba osztassanak be ugyanolyan százalékban, mint a többi tanárok. A határozat a teljes óraszám-tanító hittantanárok részére is teljes fizetést követel.

A szakszerű adminisztráció előadója Verő Leó a Kör élénk helyeslése mellett mondotta ki azt a mi sokszor hangoztatott igazságunkat, hogy amidőn a szakszerű igazgatásnak az egész vonalon való bevezetését kívánjuk, nem személyi, hanem elvi szempontok, az iskola érdeke vezet minket.

A Kör határozatait folyó hó 8-án küldöttség vitte fel a minisztériumba, ahol ezt a távollévő Kunfi miniszter helyett Gönczi Jenő al-

lamtitkár fogadta. Az államtitkár sajnálatának adott kifejezést, hogy a miniszter, aki határozott választ adhatna, nincs ezidőszert Budapestén, de rámutatott arra, hogy a miniszter, mint az beköszöntő programjában is bentfoglaltatik, szintén a szakszerű adminisztrációnak az egész vonalon való megvalósítása mellett van. A statusrendezést illetőleg az államtitkár főleg a határozat indokolása iránt érdeklődött és ajánlotta, hogy a tervezetet a Közalkalmazottakkal tárgyaljuk le. Örömmel vette tudomásul, hogy ez már megtörtént, egyúttal ügyünk iránti jóakarataról biztosította a küldöttséget.

Ady Lajos gyászsa. *Ady Endre* halálával súlyos csapás érte Közlönyünk volt szerkesztőjét: Ady Lajos az elhunyt költőben egyetlen testvérét gyászolja. A magyar irodalmat ért nagy veszteséget a magyar tanárság is átérzi és ugyancsak gyászolja és mélyen megindulva együtt érez Ady Lajos kartársunkkal.

A Közlöny terjedelme. Legutolsó választmányi ülésünk foglalkozott Közlönyünk kritikus helyzetével, mely annak következtében állott elő, hogy a nyomdai árak a legújabb időben 40%-kal emelkedtek. Az egyesület pénzügyi állapota olyan, hogy e nagyarányú áremelkedés mellett a Közlönyt mostani terjedelmében kiadni nem tudja s így a választmány előtt nem volt más út, mint a lap terjedelmének újabb megkurtítása. Sajnálattal kell tagtársainkkal közölni, hogy a mostani számon kívül a folyó egyesületi évben csupán 3 számot adhatunk és minden egyes szám csakis 1-1 ives lesz.

Megszállott területen levő kartársaink érdekében egyesületünk küldöttsége járt Imre Sándor államtitkárnál és arra kérte őt, hasson oda, hogy a kormány tegyen energikus lépéseket szorongatott kartársaink érdekében. Az egyesület egyúttal sürgőnyileg kérte Bernben időző miniszterünket, Kunfi Zsigmondot, hogy a szocialista kongresszus előtt tiltakozzék a románok, csehek és szerbeknek a kultúra munkásaival szemben tanusított embertelen bánásmódja ellen.

Kinevezések. A vallás- és közoktatásügyi m. miniszter *Volenszky Gyula* budapesti VI. ker. állami főreáliskolai h. tanárt és *Timár József* szentesi állami főgimn. h. tanárt rendes tanárrá; *Knöbl Ferencz* nagykálloi állami főgimn. hadviselt helyettes tanárt a nagykálloi áll. főgimnáziumhoz; *Miskovits János* nagyikindai áll. főgimn. hadviselt h. tanárt a nagyikindai áll. főgimnáziumhoz rendes tanárrá; *Hausbrunner Vilmost* a Ferenc József országos rabbiképző intézet rendes tanárát a VII. fizetési osztály 3. fokozatába nevezte ki.

Áthelyezések. A vallás- és közoktatásügyi m. miniszter *Pintér Jenő* dr. budapesti VI. ker. áll. főreáliskolai r. tanárt a budapesti I. ker. áll. főgimnáziumhoz; *Pénzes Zoltán* makói áll. főgimn. r. tanárt a temesvári áll. leányközépiskolához; *Bátori Armin* budapesti IX. ker. áll. főgimn. r. tanárt a budapesti VIII. ker. áll. főgimnáziumhoz; *Szabó Dezső* löcei áll. főreáliskolai r. tanárt a budapesti VI. ker. áll. főreáliskolához; *Márfy Oszkár* dr. budapesti VII. ker. István-úti áll. főgimn. r. tanárt a budapesti V. ker. áll. főgimnáziumhoz; *Osztern Salamon* dr. budapesti X. ker. kőbányai áll. főgimn. r. tanárt a budapesti V. ker. áll. főgimnáziumhoz; *Pintér János* szatmárnémeti kat. főgimn. r. tornatanítót a löcei kat. főgimnáziumhoz és *Szöts László* máramaroszigeti kat. főgimn. r. tornatanítót a győri áll. főreáliskolához áthelyezte.

Ideiglenes rendes tanári kinevezések. A vallás- és közoktatásügyi m. miniszter *Mlinarecz Lajos* okl. hadviselt tanárjelöltet a szatmárnémeti

tanulmányalapi kath. főgimnáziumhoz; *Balogh Jenő dr.* okl. középiskolai hadviselt tanárjelöltet a szolnoki áll. főgimnáziumhoz; *Bohár Gábor* okl. középiskolai hadviselt tanárjelöltet a gyergyószentmiklósi áll. főgimnáziumhoz; *Finger Béla* okl. középiskolai hadviselt tanárjelöltet a dombóvári tanulmányalapi kat. főgimnáziumhoz; *Zsámboki Lajos* okl. középiskolai hadviselt tanárjelöltet a székesfehérvári áll. főreáliskolához; *Brown Soma dr.* okl. középiskolai hadviselt tanárjelöltet a czeplédi áll. főgimnáziumhoz; *Rudnai Béla dr.* okl. középiskolai hadviselt tanárjelöltet a ceglédi áll. főgimnáziumhoz és *Balogh Sándor* okl. középiskolai hadviselt tanárjelöltet a fehértemplomi áll. főgimnáziumhoz ideiglenes rendes tanárrá kinevezte.

Nyilvánossági jog. A vallás- és közoktatásügyi m. miniszter a gödöllői kath. főgimnázium I—VIII. osztályainak a nyilvánossági jogot és az érettségi vizsgálat tartásának jogát a folyó 1918/19. tanévre megadta. — A vallás- és közoktatásügyi m. miniszter a debreczeni ref. leányközépiskola főgimnáziumi tagozatának a nyilvánossági jogot és az érettségi vizsgálat tartásának jogát a folyó 1918/19. tanévre megadta.

A nevelő munkások kongresszusa. A Nevelő Munkások Országos Szövetsége január 20-án tartotta meg kongresszusát az új városháza termében. A rossz közlekedési viszonyok és a megszállás miatt az országban megszervezett kamaráknak egyharmada képviseltette magát. A kongresszust Szerényi Nándor nyitotta meg és megnyitójában körvonalazta a szövetség gazdasági és kulturális programját. A szövetség célja, hogy Magyarország összes nevelő munkásait a kisdiedvótól föl az egyetemi tanárokig egy táborban egyesítse; ez azonban csak úgy lehetséges, ha a szövetség pártpolitikával nem foglalkozik és a politikai pártállást minden egyes tagjának meggyőződésére és belátására bizzá. Az alapszabályok tárgyalása során a megjelent szocialista kartársak a szövetség megalakulása ellen foglaltak állást; azt vitatták, hogy a szövetségre nincs szükség és hogy a tanítással foglalkozók lépjenek be a Magyarországi Tanítók Szakszervezetébe. Mivel ez álláspont hívei a tárgyalások menetét megakarták akadályozni, az elnökség az ülést felfüggesztette és a tanácskozást délutánra halasztotta. Itt Kiss Ödön előterjesztése alapján egy törvénytervezetet tárgyaltak le az oktatásügyi kamaráról. Ennek alapján a tanárság vidékek szerint az ügyvédi kamarák mintájára oktatásügyi kamarákat alkot a legszélesebb körű autonómia alapján. E kamaráknak minden nevelő munkás hivatalból tagja lenne. A nevelő munkások anyagi érdekeinek biztosítására az összes iskolafajokra kiterjedő státuszrendezési javaslatot fogadtak el. Ebben a kongresszus kívánja a létminimum megállapítását. Követeli a középiskolai tanároknak a középiskolai tanári képesítéssel bíró főiskolai tanárokkal való egyenlő elbánását, a tanítók számára ugyanazon előnyöket, melyeket a középfokú képesítéssel bíró állami tisztviselők élveznek, az óvónők részére a IV. középiskolát végzett tisztviselőknél — fáradságos nehéz munkájukra való tekintettel — némileg jobb ellátást. A földreformnál az oktató személyzet tagjai — ha ezt kívánják — szintén kapjanak földet. Szükséges továbbá, hogy az oktató személyzet részére megfelelő jóléti intézmények: mint kórház, Nevelő Munkás Otthon létesíttessenek.

A kongresszus ezután megejtette a választásokat. Elnök lett: *Benedek Marcell*, alelnökök: *Agner Lajos* és *Mózes Imre*, főtitkár *Szerényi Nándor*. A napirend letergyalása után a kongresszus kimondotta, hogy a *Nevelő Munkások Országos Szövetsége* nem csatlakozik a Közalkalmazottak Országos Szövetségéhez, mivel pártpolitikával nem kíván foglalkozni. Nincs azonban semmi kifogása az ellen, hogy tagjai oda személyenként belépjenek.

A Hadviselt Tanárok Országos Szövetsége január 19-én tartotta közgyűlését. Antal Márk elnöki megnyitója után Verő Leó ügyv. elnök jelentette, hogy a szövetség eddigi akciói teljes sikerrel jártak. A köz-

oktatásügyi minisztérium ezideig 12 szakvizsgás hadviselt tanárjelöltet alkalmazott id. helyettes tanári minőségben és 48 okleveles hadviselt tanárjelöltet nevezett ki id. rendes tanárrá. A már alkalmazásban lévő tanárok sérelmeinek egyrésze már orvosolva van, de számos esetben még késik a minisztérium döntése. A közgyűlés örömmel vette tudomásul a jelentést és elfogadta a bemutatott alapszabálytervezetet. Méhes Gyula jelentést tett azokról a vizsgái tanfolyamokról, amelyeket a szövetség a hadviselt tanárjelöltek számára nyit. A tanfolyamok három óra vannak tervezve, felölelik az alapvizsga és szakvizsga teljes anyagát és február 1.-én indulnak meg a bölcsészeti fakultás épületében. Előadókul a szövetség a legkiválóbb szakembereket, egyetemi és középiskolai tanárokat egyaránt, nyerte meg; az előadók díjazásáról a kultuszminisztérium gondoskodik. Kedvezően alakul a hadviselt bölcsészethallgatók internátusának és ellátásának ügye is. Az ideiglenes főiskolai otthonok mozgalmának vezetője, Gyökössi Endre a margitszigeti tiszti otthont adta át internátus céljaira, 100 hadviselt tanárjelölt pedig a diákmenzán részesül ingyenes étkezésben. Böszörményi Sándor indítványára a közgyűlés ki-mondotta, hogy a szövetség különleges céljait tekintve továbbra is fennmarad, de kívánatosnak tartja, hogy tagjai egyénenként a hadviselt szel-lemi munkások valamelyik szervezetéhez csatlakozzanak.

A közgyűlés végül elhatározta, hogy Imre Sándor államtitkárnak a hadviselt tanárok érdekeinek fölkarolásaért köszönetet mond és erről Imre Sándort jegyzőkönyvi kivonatban értesíti.

A közoktatásügyi adminisztráció egyszerűsítése. A múltban és a jelenben nem győztünk és nem győzünk eleget panaszkodni közoktatásügyünknek hihetetlenül lassú és célszerűtlen adminisztrációja miatt. Nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy nincs olyan magyar tanügyi ember — a miniszteri belső embereket kivéve — akinek ez életében néhány keserű órát ne szerzett volna. És hiába volt minden panasz, kérénykezés, tiltakozás, ez az állapot csak rosszabbodott. Most vannak némi biztató jelek, hogy e téren mégis csak jobbra fog fordulni a helyzet. Az igazgatás egyszerűsítése, a felesleges munka kiküszöbölése érdekében több tanácskozás volt már a minisztériumban s amint hírlik, a közeljövőben olyan változások fog-nak életbe lépni, melyek remélhetőleg gyorsabba teszik ügyeink elintézését.

Úgy tervezik, hogy a főigazgatók és igazgatók hatáskörét kibővítik és a nagyobb főigazgatóságok számvevőseget is kapnak; illetékeinket így gyorsabban fogjuk megkapni.

Mint előnyös újítást említhetjük, hogy a közoktatásügyi miniszté-rium 1919. január 1.-től kezdve a «Hivatalos Közlöny»-ben hivatalosan kö-zölni fogja az összes tanügyi hatóságokhoz intézett általános rendeleteit. Ezzel, minthogy a rendeleteket mindenki a «Hivatalos Közlöny»-ből köteles tudomásul venni, a lap a hivatalos közlés joghatályával ruháztatik fel. A Hivatalos Közlényt a minisztérium minden tanügyi hatóságnak díj-talanul küldi meg.

Sok irodai munka válik ezáltal feleslegessé. De remélhetőleg jó hatással lesz ez azért is, mert a Hivatalos Közlöny ezentúl az összes oktató személyzet hivatalos lapja lévén, módot ad mindenkinek a különféle iskolák oktatóinak ügyeivel megismerkedni s ez egyúttal közelebb is hozza egymáshoz a magyar iskola munkásait.

A tanárkongresszus küldöttsége Kunfi miniszternél. A IV. orszá-gos tanárkongresszus végrehajtóbizottsága megjelent Kunfi miniszternél kinevezése után és előadta a tanárságnak a státuszrendezésre, a szakszerű

adminisztrációra, a 30 szolgálati év visszaállítására és az összes tanároknak egyforma elbánására vonatkozó kívánságait. A státuszrendezést illetőleg a miniszter azt mondta, hogy azt a pénzügyminiszterrel való tárgyalások után fogja megoldani. A 30 év visszaállítására nézve hivatkozva arra, hogy a tanároknak szolgálati idő tekintetében a többi állami tisztviselőkkel egyforma mértékkel kell mérni — nem adott megnyugtató választ. A szakszerű adminisztrációra vonatkozólag megígérte, hogy e kérdést a tanárok meghallgatásával fogja megoldani.

Halálozás. A következő kartársak elhalálozásáról értesültünk:

Mártonyi Mihály Lukács minoritarendi áldozópap, kézdívasárhelyi főgimnáziumi tanár; meghalt január 15.-én, élete 56., tanári működésének 30. évében.

Hatvani Béla szatmárnémeti reform. főgimnáziumi tanár; meghalt január 19.-én, életének 41., tanári működésének 17. évében.

Emléküket kegyelettel fogjuk megőrizni!

Az első igazgatói pályázat eredménye. A budapesti IX. ker. állami főgimnázium igazgatói állására a pályázatban megjelölt határidőn belül 14-en pályáztak. Sajnos, sok jel mutat arra, hogy ez a pályázat — becsületes küzdelmeink egyik eredménye, — első és az utolsó a maga nemében. A kormány legújabbán már nem tartotta szükségesnek a pályázatok kiírását és ennek mellőzésével töltött be több igazgatói és főigazgatói állást.

Pályázat felügyelői-tanári állásra. A Hajduböszörményi Ref. Boeskeny Főgimnáziummal kapcsolatos »Kálvineum« fiúnevelőintézetben egyik felügyelő-tanári állás azonnal elfoglalandó.

Javadalmazás: Havi 100 korona és teljes ellátás. Protestáns vallású mathematikus tanárjelölt előnyben részesül. Jelentkezők indexmáslattal ellátott folyamodványukat a Kálvineum Elnökségéhez, Hajduböszörmény intézzék.

A. T. Ö. és Á. S. O. E. igazgatósága a következő új tagokat vette föl: Bogsch Sándor dr. és Losonczy Zoltán dr. (Bp. ev. gimn.), Oláh Sándor (Miskolc), Scheiring Károly (Bp. V. ker. gimn.).

A tagok sorából elhunytak: Hackmüller Oszkár (Déva) katonai szolgálatban, Vajticzky Emánuel és László Pál (Cegléd), Beke Andor (Bonyhád), Szilágyi Gyula (Nagyszeben), Varga József (Nyíregyháza) hősi halált halt, Bartal Kornél (Szekszárd), Ruszti Gyula és Iványi Ede (Szolnok), Milovánovics Mihály (Ujvidék).

Az igazgatóság elhatározta, hogy a hadiárványkat az 1918. évre is a szokásos 30 K karácsonyi ajándékban részesíti.

Az igazgatóság a Lederer-alap ez évi kamatát Máthé György kiskorú árváinak szavazta meg, mivel az alapítvány rendeltetése szerint a jövedelem elsősorban az V. ker. gimnázium elhunyt tanárának családját illeti.

Ujabbán a következő adományok érkeztek az Egyesülethez:

Petrozsény áll. főgimn. v. d. 54+13 K, ifjúság ad. 54 K, tanári kar és ifjúság koszorúmegváltása 87 K, Déva főr. v. d. 540 K, Bp. István-úti főgimn. tanári kara dec. és jan. ad. 23+33 K, Nagyszalonta főgimn. v. d. 1062 K, ad. 200 K, Székesfehérvár főr. koszorúmegváltás 50 K, Bp. tisztviselőtelepi főgimn. v. d. 4377 K, I. ker. áll. főgimn. v. d. 44 K, 1917-8. évi VIII. oszt. 150 K hadiköcsönköltvénykamatok, V. ker. áll. főgimn. v. d. 1160 K, VIII. oszt. ifjúsága koszorúmegváltás Máthé György emlékére 200 K, Zalaegerszeg áll. főgimn. v. d. 12 K, Ismeretlen (dec. 31.) 50 K.

Fogadják a nemeslelkű adakozók az Egyesület halás köszönetét.

Az elnök címe: *Theisz Gyula dr. I. Krisztina-körút 61. A számvevő címe: Szabó Ernő dr. I. Fehérvári-út 15. A titkár címe: Szóts Gyula I. Mátyás-n. 5.*

Máthé György †.

1860—1918.

Egyik novembervégi, ólomszürke délután az örökre távozóknak végtelenül megnövekedett, szomorúsorába hirtelen beállott a »professzore«. A Markó-utcai gimnáziumban elárvult *Máthé Györgynek* a katedrája.

Máthé György 32 esztendőt töltött a katedrán fáradhatatlan munkásságban. Tanult és tanított. Irt és harcolt eszméiért. Eszményeket tűzött ki maga elé, értük lelkesedett és dolgozott.

Büszkén vallotta magát professzornak. De nemcsak szóval, hanem tettel is tanúságot tett professzori hivatásáról. Bármilyen körülmények között kész volt igazságának érzett meggyőződéséről vallomást tenni. Nem kereste, hogy állásfoglalásából haszon származik-e rá. Nem ismerte az opportunizmust. Haladt egyenesen a maga elé kitűzött cél felé, nem bányva, ha ellenfeleket is szerez igazmondásával.

A klasszika filológiának és a magyar nyelvnek művelését tűzte ki élete főfeladatául. Rajongó lelkesedéssel és tárgyszeretettel készült neki feladatának. A szakkérdések boncolgatása nagy lelkigyönyörűséget szerzett neki. Iskolában és iskolán kívül egyenlő odaadással terjesztette a tudománynak elsajátított és általa megállapított igazságait.

Máthé György elsősorban didakta volt. Tanításának lendületével fiatalabb kartársainak mindig mintaképül szolgált.

Hazájának, nemzetének hű fia volt. Lelkes magyar, igaz székely, buzgó unitárius. Magyarországnak és főleg a Székelyföldnek hirtelen ránszakadt veszedelme lesújtotta. Nem panaszkodott, nem istenkedett, de a néma fájdalom addig emésztette, míg törhetetlen lelki erejét megőrlötte. A gyilkos járvány megrohanta és ellentállás nélkül hirtelen leterítette.

Máthé György többé nem tanít előszóval. De oktat és nevel példájával. Emlékét fenntartja az a nemes munkásság, melyet sok ezer tanítványa lelki műveltségének megalapozásában kifejtett. De hirdeti emlékét sokoldali irodalmi működése is. Mint ahogy vérbeli filológushoz illik, írt a szaklapokba filológiai és pedagógiai kérdésekről, napilapokban szépirodalmi dolgokat és társadalmi problémákat fejtegetett. Számos tankönyvet adott ki. Valamennyi művét önálló felfogás jellemzi.

Mint a magyar művelődés előharcosát, kinevezték a Szabadoktatási Tanács tagjává. Ebben a minőségében is értékes munkásságot fejtett ki.

Az igaz magyar tanár mintaképe tűnt el Máthé professzorral. De csak testi szemünk elől! Lelki szemünkkel követjük őt az általa megjelölt irányban. Emlékén lelkesedve elszántan dolgozunk a porbasújtott magyar nemzet szellemi és erkölcsi renaissance-án. És munkánkat siker fogja koronázni. Ámen!

*

Bikafalvi és böződi Máthé György 1860. április 19.-én született Bözödön. Udvarhely vármegyében. A gimnáziumot a székelykeresztúri és kolozsvári unitárius főgimnáziumban végezte el. A bölcsészetet a kolozsvári tudományos egyetemen hallgatta. Tanulmányai végeztével megbízott tanár lett a kolozsvári unitárius főgimnáziumban, majd Bedő Albert házában nevelősködött. 1886-ban helyettes tanár lett a nyíregyházi ev. főgimnáziumban, 1887-ben ugyanott r. tanár. 1893—1902. a lugosi áll. főgimnáziumban működött. 1902—1918. a budapesti V. ker. áll. főgimnázium tanára volt. Meghalt 1918 november 27.-én Budapesten.

Sz. Gy.

Bartal Kornél dr. †.

(1881 márc. 19.—1918 okt. 14.)

A legfiatalabb és legerőteljesebb, a legmunkabíróbb, de a legmunkásabb is volt közöttünk. Ki hitte volna, hogy nem ő minket, hanem mi fogjuk őt kikísérni utolsó útjára?! Ez átkos háború véres mezőit, mint intézetünkben nélkülözhetetlen, kikerülte, s mégis el kellett pusztulnia!

Halála előtt való harmadik héten lázas volt; de azért nem maradt otthon, végig tanította az egész hetet; sőt, miután a következő hétre iskolánkat a spanyol járvány miatt bezárták, talán azon hiszemben is, hogy levegőváltozással betegsége hamarabb elmúlik, fölutazott Batizfalvára, a Tatra aljában lakó szüleihez. A hét végén, bár iskolánk továbbra is zárva maradt, visszajött, hogy a háborúban mostanig nélkülözött természetrajzi szertárát rendbe hozza. Nagyfokú lázzal került vissza, pár nap múlva a spanyol-nátha tüdőgyulladásba ment át s az a szív, mely oly szeretettel dobogott mindenki iránt, nem volt elég erős arra, hogy őt magát megtartsa. Szülei, kik sürgönyünkre csak ápolására siettek, már ravatalon találták szeretett, egyetlen fiúgyermeküket. Mérhetlen fájdalommal kísérték ki örök nyugvó helyére, a szekszárdi sírkertbe. Fájdalmukban osztozkodott a város ifja és örege, minden rangú és rendű tagja. Sírva kísért mindenki, még az ég is velünk könnyezett.

Korán elhunyt kartársunk középiskoláit Iglón végezte. Érettségi vizsgálata után az Eötvös-Collégiumba került be s mint ennek tagja végezte el egyetemi tanulmányait a természetrajz-földrajz szakból. Ezek végén bölcsészetdoktori, egy év múlva tanári oklevelet szerzett. Közben, 1903. szept. 1.-én került közénk, a szekszárdi áll. főgimnáziumba, mint helyettes tanár 22 éves korában. Ritka fiatal korban kezdett tehát a tanári pályán működni, de hamar kitűnődött, hogy ritka tudással és buzgalommal is. Szerény, mindig derűs, vonzó egyéniségevel csakhamar barátunkká vált, sokoldalú tudása és ügybuzgalma miatt becsülni kezdtük őt. Ez a meleg baráti viszony és tisztelet iránta az évek sorával csak nőtt, mikor láttuk az ő szolgálatkészségét, mellyel minden köztünk és hivatásunk közben felmerülő, vagy bennünket érdeklő ügyet és dolgot magára vállalt. Ő volt köztünk a Totum-factum. Ha valamit vállalni, elvégezni kellett. — ki tegye ezt? »Bartal Kornél« — volt mindig az egyhangú választás. És ő vállalta s elvégezte. És mindig jól végezte s hihetetlenül gyorsan és ügyesen. Találón jegezte meg igazgatónk sírhalmá fölött tartott szép búcsúztatójában, hogy »két jobb keze« volt. Diákjaival, kik rajongtak érte, a háború alatt cipőjavító, majd könyvkötő műhelyt állított és szerelt föl s velük együtt dolgozott; irányította és vezette mindig az összes felolvasásokat és kirándulásokat, vállalta és kitarotán dolgozott mindig a tanárság összes szociális érdekeiért. Hogy csak hármat említsek föl, ő intézte nálunk a Tanárok Özvegyeit és Árváit Segítő Országos Egyesület ügyeit; ő ítötte nyélbe a szekszárdi főgimnáziumnak a Tanárok Nevelő Házára legutóbb összegyűjtött 4307 K-nyi adományát; halála előtt ő kezdte meg a Nevelő Munkások Orsz. Szövetsége helyi csoportjának szervezési munkálatait. Ha nem tudnám, hogy a papír- s egyéb inség miatt csak a legfontosabbakra szabad kiterjeszkednem, még nagyon, de nagyon sok kisebb-nagyobb, de értékes, embert s tanárt egyaránt jellemző ténykedését tudnám felsorolni, melyeket tisztán csak értünk, helyettünk és közöttünk tett. Így félig csak köztünk marad, hogy mi volt nekünk 15 éven át a mi Kornélunk s mit vesztettünk benne!

Sajnos, hogy a köz. érdekében kifejtett munkásságát is csak röviden kell vázolnom. Pedig igen sokoldalú társadalmi és kulturális tevékenységet fejtett ki és irodalmilag is munkálkodott. Mint a Tolnamegyei Közművelődési Egyesület ismeretterjesztő szakosztályának titkára rengeteg sok előadást tartott és tartatott diákjaival is, mindig vetített képekkel. Az Egyesület Évkönyvében (1913.) megjelent egy hosszabb értekezése is »Egy kis geológia« címen. Mint a Tolnavármegyei Múzeum természetrajzi osztályának őre rendezte azt s terve volt megírni Tolna vármegye flóráját, melyről előmunkálatként egy kisebb értekezése meg is jelent »Adatok Szekszárd környékének flórájához« címen. Ő volt a munkásgimnázium igazgatója és lelke. Tagja volt a természeti emlékek fenntartására felügyelő tolnamegyei bizottságnak. A helybeli iparos ifjak számára egy sportegyesületet alakított, ő volt annak elnöke s ennek körében énektanítással is foglalkozott. A zenét és éneket különben szerette s nagy buzgalommal képezte magát a zongorajátékban egy jeles zenész barátjával, akivel együtt több kellemes filharmonikus estét rendezett Szekszárd város intelligenciájának. Mint az ev. egyház hú fia, az egyházközségnek jegyzője volt s annak jó ideig kántori teendőket is végzett. Tagja volt több hazai s néhány németországi tud. társulatnak. Említett munkáin kívül első önálló nagyobb értekezése: »Adatok a Baba hegyesport növényzetének ismeretéhez«. Irt még több apróbb florisztikai tárgyú értekezést és ismeretterjesztő cikket. Egyik legfőbb passziója volt az utazás; majdnem minden nagy szünidőt erre használta fel. Beutazta Magyarországot és Ausztria túlnyomó részét, Svájcot, Olaszország egy részét, az összes Balkán államokat, Görögország kivételével. Kis-Ázsia egy részét és Németországot. 1908-ban külföldi tanulmányút céljára egy évi szabadságot és 2000 K segélyt kapott; ezen egy félévig a berlini, a második félévben a breslaui egyetemeken tanult. 1905-ben részt vett Budapesten a múzeum-kezelői tanfolyamon.

Ime, szárazon, csak a legfontosabbakat felsorolva, egy fiatal magyar tanárnak kezdő s aránylag rövid ideig tartó, 15 évi munkálkodása. Bizony nem is idevaló volt ő! Kiben megvolt a folyton fejlődni való akarás, ki mindig kereste az alkalmat, hogy hasznos tevékenységet fejthessen ki, kit munkakedve soha el nem hagyott, az egy neki megfelelő laboratóriumban munkálkodhatva, ki tudja, milyen hasznos ismeretekkel és találmányokkal gazdagíthatta volna az emberiséget.

Megemlékezősemet azzal zárom, hogy annak megírásában nem kellett a »Nil, nisi bona, de mortuis« elvét szem előtt tartanom. Bátoran és határozottan merem állítani, hogy senki semmi, de semmi rosszat sem tud róla mondani. A természetnek és földnek szeretete, mit tanított is, igaz és jó emberré fejlesztette. Ilyennek halt meg, ilyennek maradt meg hálás emlékezetünkben.

(Szekszárd.)

Pataki Jákó.

Zsitvay János †.

A hívó szóra elhagyta őrhelyét ő is s csatlakozott azokhoz, akiknek száma az ötödfélév felejthetetlen borzalmai között szinte rémes sokasággá gyarapodott a Kárpátok alatt. Csendben, a fórumon tolongók tömegétől észre nem véve távozott, méltón a magyar kultúra szerény, de hivatott munkásához.

Azok közé tartozott, akikre joggal illenek Hegel szavai: *Ich bin frei, wenn ich bei mir bin.* Művész volt egész életében s ha a sors nem

is engedte meg neki, hogy földi gondoktól mentesen a benne lakozó isteni szikrának éljen egyedül, nemes élanja mindenkor képesítette őt, hogy a meg-nem-értők, a nagyképűsködők s paragrafusokkal dolgozók fölé emelkedve, az igazi *Eszménynek* éljen. A garammelléki eldugott falvak zsindeyes fedelű kis templomai, az ősi bányaváros komor főtemploma, rajongón szeretett intézetének monumentális diszterme, a Kőburg-Koháryak szentantali palotájának képtára sokáig fogják hirdetni nemes kezének alkotását.

Gazdag lelkének tartalmát, tudását irodalmilag is értékesítette több cikk keretében. A »*Szín. Kézikönyv a színharmóniához*« c. könyve két kiadásban is megjelent, »*Minták a szabadkézi rajzoláshoz*« c. rajzgyűjteménye pedig hazánk tanuló ifjúságának körében tették nevét ismertté.

A Kőburgok szentantali képtárának évek hosszú során át történt rendezéséért és restaurálásáért 1917 nyarán *Ferdinánd*, Bulgáriának akkori uralkodója a *Szent-Sándor* rend tiszti keresztjével és a »*Pro litteris et artibus*« ezüstéremmel tüntette ki, megküldvén egyúttal megleghangú levél kíséretében arcképét is.

A *selmecbányai* kir. kat. főgimnázium sokáig siratni fogja korán kidőlt oszlopát. Szépszámu tanítványai, jó barátai pedig mindenkor benső emlékezéssel fognak gondolni nemes egyéniségére.

(Kolozsvár.)

Karl János dr.

Szentesy Mihály †.

Szentesy Mihály a budapesti III. ker. áll. főgimnázium pedellusa volt. hűséges és pontos betöltője a maga tisztének; szolgálatának 35. évében, hosszas szenvedés után a mult hó végén halt meg, intézetének: az igazgatónak, a tanártestületének és tanuló ifjúságának egyaránt nagy sajnálatára. Jól esik tanúságot tennem róla, hogy valóban ritka ékességű ember volt: szorgalmas és takarékos, föltétlenül megbízható és példászerűen kötelességtudó. Emberül végezte a maga dolgát; tudott egyben szolgálatrakész és önértetes lenni. Minden ideje az iskoláé volt, reggeltől estig tett-vett, mindenre ráért s minden dolgát pontosan végezte. Ember volt a talpán s kiváló érték volt a maga körében: mindazok szerint, akik közelebbről ismerték, nagyon megérdemli, hogy kegyeletes emlékezéssel följegyezzük nevét a tanárság közlönyének az iskola emberveszteségei között.

Sajó Sándor.

KÖNYVSZEMLE.

Sikabonyi Antal: *Az alkotó lélek és a háború.* (Pallas irod. és nyomd. részv. társ. 1918. 160 old., ára 6 K.)

Végre hallunk tisztán látó embertől őszi szót! A háború annyi mással együtt a kritika igényeit is leszállította; s ez a kritika oly egyoldalú féltékenységgel nézte a háborús költészetet, mint magát a háborút.

megbecsáthatatlan rövidlátással tapsolt a színpadon szavalóknak, akik csak utánózták az ősokeket, remekműnek nyilvánította az olcsó hazafiaskodást, ha versbe öltözött. Sikabonyi a költészetben elsősorban költészetet keres, a hangban őszinteséget, az érzésben igazságot. S épen ezeket nem találja meg. Nem elégzik meg azonban a tény megállapításával, hanem megkeresi annak politikai, társadalmi, irodalmi, pszichológiai okait.

Vázolja költészetünk fejlődését a kiegyezés óta. Ez a kor a költészetre nem volt kedvező. A politika távol járt a nemzeti ideáloktól és a kort jellemző szociális eszméktől: meglegedett az erkölcs látszatának fenntartásával s a köztudatba belevitte a legerköstelenebb elvet: az erősebb igazságának elvét. A költészet erősebb motivumok híján pártköltészetben, hazafias szölamok hangoztatásában, formakeresésben, apró pepecselésben merült ki. Ily előzmények után a háborúnak valami erkölcsi eszmét kellett volna felvetnie, hogy megragadja a költészetet. A politikusok sűrűn változó jel-szavai azonban közel sem jártak a lelkünkől forrt eszmékhez. A diplomaták háborújában legfeljebb a nagy kényszerűséget láttuk meg. Nem látunk kimagasló hőst, kinek mellére tűzhetnők a költészet kitüntetését. Sőt valamely eszme valóra válását sem várjuk a háborútól, mert ilyesmi nincs sem a középpontjában, sem a kerületén belül. A háború tehát csak szuggerálható tömeghangulatot teremtett. Ez természetszerűleg nem illette régibb költőinket, a fiatalok kifejlődését pedig gátolta. Rájuk nagyon káros volt a testet-lelket örökösen izgató és az egyéniséget elnyomó harcér. Sokan meg-róják költőinket, hogy hallgatnak: ennél azonban nagyobb veszteség azok, akik örökre elhallgattak, mielőtt írhattak volna. A háborús költészet a kis utánzóik kezébe került, akik a körülményeket kihasználják árdragúttal, csak-hogy a maguk értékét emelték magasra. A siker érdekében még a hivatalra-törtető római sebmutoató izléstelenségeihez is folyamodnak, de legtöbbször (elfeledkezve a névtelen hősről) a harcértől távol élő hatalmasoknak ajánlják írásaikat. vagy jótékony intézmények védelme alatt károsítják a közízlést. Erdeme szerint erősen kikel e dedikáció-irodalom ellen.

A költők nem a valóságot látják, hanem a háborúról betanult iskolás érzések és szavakat ismételtetik. Többször sorokat plagizálnak Aranytól, Petőfőtől, Vörösmartytól, sőt együtt Adytól és a kurucköltészetből. Ahol a hadiköltészet nem talál egy szót, képet, hangulatot mankóul, ott sántít, sőt lépni sem tud. Minta híján az erdélyi menekülés tragédiáinak nincs költője. A versekben kevés a szín, az eszmék, a lélek, de van bőven hamis, erőltetett hang, szórakéta, járványos értelmetlenség. Szerettük volna, ha több bizonyítékot idéz, bár az a kevés is elég meggyőző. A dúsan virágzó legendák pedig leleményesség nélkül szűkölködnek, csak harcéri fotografiákat énekelnek meg hősi pózokban vagy kabarédalok színvonalán.

Mintán megállapította szerzőnk, hogy a háború megszűnt a költészet tárgya lenni, a háború velejáróit: a szenvedést és a halált, melyek mindig meghílették a költőket, keresi a háborús költészetben. Ezek méltó megéneklését sem találja sehol. Okait a következőkben látja. Az itthon élő költők érzékeny lelke, bár sokat érez, a harcér testi szenvedéseit nem éri át; a harcérten levőkben pedig a folytonos izgalom és szenvedés megzavarja az érzéseknek költeményre való kikristályosodását. A sok, különféle szenvedést, amit átélünk, nem is lehet méltó formába önteni. Eszmét sem találnak a költők a szenvedésben és halálban, a fejlett költészet pedig ott is eszmét keres. Elvégre a kényszerűséget megénekelni nem lehet. Megértő közönsége sem volna a szenvedő költészetnek, mert az itthon maradt haza vagyont gyűjtés mulat. A legnyomósabb okot megemlíti, de nem domborítja ki eléggé, hogy a hivatalos és hivatalan cenzúra mellett van lelkek nehezdedő cenzúra is, mely a költőt arra készteti, hogyha nem dalolhat szíve szerint, dalol arról, miről őszintén szólhat.

Dicsérni valót nem talált, jogosan kifogásolja tehát, hogy siettek Anthológiákban összegyűjteni e verseket. (Ugy hisszük, hogy a gyűjtők nagyon elítélték a háborús költészetet, mikor azt állították, hogy a java részét gyűjtötték egybe.) Mindebben nem elfogultság, vagy túlzás vezette,

mert az értéket is megemlíti, ha talál. A költők közül kiemeli Babitsot mély emberi érzéséért, Kozmát lelkes, őszinte hangú, néha ódáig emelkedő költeményeiért. Gyónt is kiemeli, és a homlokegyenest ellenkező vélemények között tárgyilagos értékelést kíván adni róla. Harci verseit találja legkevésbé értékeseknek. A háborúban megnemesedett prózában azonban fel-leli a tisztult művészetet. Ennek nyomait hordja Herczeg Arany hegédűje, Molnár Fehér felhője, Kaffka és Erős Renée több munkája s dr. Berend Miklós harctéri naplója.

Széles alapon, bő szemelvényekben bizonyítja, hogy a magyar népdalokban a katonaelet nem virtuoskodó és hetvenkedő, hanem szomorú és keserű, hogy a kuruckortól és a szabadságharctól eltekintve a nép az idegenben, idegen érdekért való kényszerű hősi halálnál mindig többre becsülte a békés életet. Hamis »közkeletű igazságok« ellen s úgy látszik Kozma Andornak a magyar katonáról szóló könyve ellen harsol. A mostani háború még messzebb van a magyar nép szívéből, mint bármelyik más. »Büntető hadjárat« jelszó magyar népdalt nem teremthet. Hiszen tudjuk, hogy a nép mindig inkább érzett együtt még a szegénylegénnyel is, mint hőhírjával. Ebből a háborúból legfeljebb a nép szenvedéséről dalolhatna a nép; ez azonban oly nagy, hogy meglátni sem tudja: különben már nem folya a harc.

Hős és eszme hiányában a háborús népköltészet is a régihez simul, legfeljebb ahol név fordul elő, újjal cseréli fel a régít. Lelkesedés hiányában nincs a dalokban vitézkedés, hetykeség, de átkozódás és gyűlölködés sincs, — mint egyik-másik intelligens költő versében — mert az uszítás nem fér meg a magyar nép lelkével. Mindez örök érdeme a népköltészetnek s így ez lesz a legsötétebb újkor legártatlanabb ereklője. Viszont szövetségi dal sincs, a németet megbámulja a nép, de nem tud vele érezni. E népdalok legjellemzőbb vonása a kedélyes tréfa s a bőségesen található duhajkodás, káromkodás és trágárság, amelyek azonban mély keserűség alárcái. A fejtegetések azt állapítják meg, hogy a nép dalai — leszámítva a félhivatalos népdalokat, e háborús specialitásokat — a műköltészet felett állnak. Szépségük azonban onnan ered, hogy a régibb népköltészet is szép volt.

A képzőművészetekkel röviden végez, mert gyenge kísérleteik elvesznek még a háborús irodalom mellett is. Mentségül felhozza, hogy e művészetek kénytelenek voltak pártolóihoz, a hirtelen felgazdagodottak szegényes ízléséhez alkalmazkodni.

A háború tehát nem hatott az alkotó lélekre, mert lélek híján rideg, kijózanító hatást gyakorolt rá.

Sok mítoszt szétboncol a szerző és sok, a köztudatnak nem kedves igazságot állapít meg. De épen ez az érdeme. Hasznos lesz könyve a háborús költészettel később foglalkozóknak, akik sokat nem láthatnának még, amit a szerző meglátott. Haszonnal forgathatják a tanárok is, mert a háborús költészet egy csomó háborús furcsasággal és bajjal együtt bevonult az iskolába annak tárt kapuin.

Nánai Béla.

Kornis Gyula: A lelki élet. I. kötet. Budapest, 1917. Tud. Akadémia könyvkiadó vállalata. 391 l.

Minden új tudomány között a legkésőbbén jött s folytonos belső válságtól kísért diszciplína a pszichológia, melynek, mint mondják, hosszú multja, de csak rövid története van. Ennek a folyton oszcilláló, többféle hajlő tanításnak egységes összefoglalása a legnehezebb feladatok közé tartozik. Miután lélektani kutatás: önelemzés, kiki önmagát öhajítja fel-találni a pszichológiában s az irodalombarát úgy, mint a történész, ellen-szenyvel néznek az absztraktt filozófiai fogalmakra, mert kevés, bennük az élet, valamint a szigorú fogalomrendszerezéshez s absztrakcióhoz szokott természettudós túlsok laza önkényt, művészi szabadságot, indo-

kolatlanságot talál a pszichikai fogalomalkotásban. Aki e két árnyalatot összeegyeztetni óhajtja, különös tehetséggel kell bírnia a természetfűdős fogalmi precizitása iránt, nemkülönb az irodalmi és történelmi kutatók törekvése iránt, fellelni a lelki életben az élet vibrálását.

Ez a szerenésössze foglaló képesség megvan Kornisban és minden nagyítás nélkül azt kell mondanunk, hogy a külföldi irodalomban sem találunk oly író, kiből e különböző kvalitások oly szerenésössze egyensúlyban volnának. Kornis az I. kötetben élénk vázlatokat nyújt, ismertetve a mai pszichológia sokféle való útjait. Jól látja, hogy egyazon módszerről beszélni korai még s aki a pszichológiához fordul, legyen az művészettörténész vagy a tömeglélektan kutatója, a maga érdekeinek megfelelő ismeretet vár tőle. Így különböző módszerek is hatolnak bele, amelyek különböző, egyoldalú elemeket olvasnak ki a pszichéből. Úgy véljük, ma négyféle érdeklődési és ezzel módszeres gócpont van. Egyesek a kísérleti módszer elégtelenségét érzik és az érzéklet-pszichológia mármár mechanikus eredményeit nézve látják, hogy a statisztikai adatok pontossága, mérések, kísérletek dacára is keveset építenek fel a lelki élet teljességéből. Ez a módszer, mondják, csak precizizáló, de nem valóssággal kutató. A tulajdonképeni cél a szellemi életnek, mint messzemenő összefüggérendszernek vizsgálata (szellemi tudományok). A másik irány a már eddig elért eredmények gyakorlati alkalmazására irányul (pszichotechnika, jogi, pedagógiai pszichológia). Egy harmadik irány a történelmi élet gazdag kollektív jelenségeinek megértésére törekszik, nem riadva el a komplex jelenségek magyarázatának mai előkészítetlenségétől (elvégre egyszer meg kell indulni e téren is) és épen ezen társadalompszichológiai jelenségekből óhajt történetileg visszakövetkeztetni (ezért genetikai pszichológia) a lelki élet egyszerűbb elemeire és egyéni felépítettségére (tömegpszichológia, valláslélektan stb.). Végül a negyedik irány konzervatív hűséggel építi tovább a természettudományi módszerminták alapján adódó eredményeket (kísérleti pszichológia). Kornis mind a négy irányt megértéssel és belső rokonszenvvel képes megvilágítani, de álláspontja korántsem elmosódott. Már a cím kifejezi, a »lelki élet« egyetemes életösszefüggéseit *szintheticusan* meglátó introszpektív kutatásban találja a módszer főgerincét. A három kötetre tervezett mű első része módszertan és a rendszeres lélektanból egy nagy fejezet az érzetrendszerokről. (Nem ismerjük a mű beosztását, de talán célszerű lett volna az első kötetet lefoglalni tisztán a pszichológia irányainak s módszereinek megvilágítására, annyiaval inkább, mert így látjuk, itt a szerzőnek sok mondanivalója van a lényegre vonatkozólag.)

Mindenekelőtt az introszpektív (önelemző) módszert oly pregnáns élességgel igazolja, amelyet kevés írónál találhatunk. A magára eszmélő pszichológus emez önvizsgálata korántsem a tapasztalatlan elme naiv önéletrajza. Ám a belső tények, melyeket konstatálunk, mind élmények, azaz csak átélt valóságok azok, melyek tudatunk életteltjes részei lehetnek. A vád már most, melyet az introszpektív pszichológusnak el kell hárítania magától, az, hogy szubjektív és képzeletbeli, önkényesen konstruált belső valóságot »vizsgál« s ha valóban lefolyt élményt konstatál is, töredékesen emlékezik, rosszul konstatál — szükségképen. K. világosan rámutat, a tudományos, tehát a pszichológiai vizsgálat is egy iskolázott elme introszpektíója. K. a marburgi iskolához közeledve »rendszeres önmegfigyelésről« beszél. Feltárja ennek nehézségeit, valamint belső lehetőségeit s itt egy érdekes módszertani mérleghez jutunk (v. ö. 93—101. l.). Az introszpektív főnehézsége abban van, hogy az »energikusan végbe menő élményt« csak befolyása után, tehát csak emlékezetben tehetjük elemző megfigyelés tárgyává. Amde 1. vannak egyszerű, kevés, momentán elemző figyelmet igénylő élmények, minő pl. egy fehér lap szemlélete; 2. van lehetőség momentán figyelemáttevéződésre, amidőn az élmény és analízis önmegfigyelésünk egymást kölcsönösen tartják; 3. ismétlés és gyakorlás segíti önmegfigyelésünket; 4. különösen egyéni hajlam nyilvánulhat erre nézve; 5. »a megfigyelendő folyamatok« nem mindig pillá-

natnyi történések: 6. a figyelést eleve beállítjuk egyes mozzanatokra, ami természetesen feltételezi a szempontok előzetes differenciáltságát (95. l.) [Mindezek egyetlen oldalon elmondva zsúfoltságra vezetnek s azt hisszük, itt több érdekes probléma nyílik még, amit csak impliciten ismerünk fel e helyen.] 7. »Az élményt szándékosan és tervszerűen magunk előidézzük« (99. l.): 8. az élmény ismételhető.

Ezzel szemben az önmegfigyelés mérlegének negatív oldalán állnak: 1. az önmegfigyelés megállítja a tünékeny lelki kifejlődést: 2. a megfigyelés szándéka által módosul a befolyásuk, így pl. már régen ismert eszköze a kedélymozgalmak gyöngítésének az, hogy gondolati elemzés tárgyává tesszük: 3. a visszatekintés útján a képzelet hozzátoldásai zavarossá tehetik az élményt, ezért azonnal, »mintegy lelki utóképpen« kell azt megfigyelnünk és tény az, hogy így »rövid ideig eléggé jelentékeny élelenségben, frissességben és hűségben marad meg«: 4. a megragadható elemek a tényleg lefolyó pszichikai állapotnak csak csekély, sokszor éppen nem a legfontosabb töredékei: 5. gátol a nyelv, a szó elégtelensége miatt a tartalomból valami elmarad, a jelenség »eldurvul«: 6. az önmegfigyelés hibaforrása a logifikálásra való hajlandóság: 7. gyakran látjuk fellépni az autoszugesztíót: 8. a heteroszugesztíót, amely tévedésre, többletásra esábit, anélkül hogy tudnók.

Sok probléma van együtt e helyen s csak K. színes nyelve tud odaig vinni, hogy a magát kevésbé specializált olvasó e helyen is tisztán láthat.

A társadalompszichológia definíciója kissé homályos. Még mindig átesillan benne az a felfogás, hogy in ultima analysi a kollektív jelenségek »egyénit« tudatban jönnek létre, holott az egyén lényegében a maga egocentrizmusában és társadalomfelettségében akkor jön létre, amidőn a társas tudat (= pluralitástudat) benne megszűnik. Itt általános tisztázatlanságok vannak az irodalomban egyáltalán, s ami a kontroverz irányok közti eligazodást illeti, K. sok helyütt megtalálta a logikus megoldást. A »néplélektan« szerinte helyesen *differenciális* fajpszichológia (166. l-on) s világosan rámutat arra is, hogy a Wundt-féle irány voltaképp — akaratlanul ugyan, de ép ez akaratlanság teszi homályossá — fejlődéstörténet, tehát szükségképp hosszsmetszetekhez vezető.

K. könyvében a pszichológiát érdekes átmenetiségben (tehát fejlődésben) találjuk: kitágulásban, amidőn a szellemi tudományágak egész sora lép fel előttünk; elzárkózásban, amidőn előző, egyoldalú természet-tudományi analógiákat felesleges teherként levét. Ez átmenetiség adja meg a könyv élelenségét, gyors kritikai élanját, de szemléletességét, kitűnő magyarázó példái egész sorát is. Ez az átmenetiség azonban több, éppen principiális dologban speciális nehézséget nyújt. Több helyen a múlt és jövő pszichológiája ellentétbe kerül, tételek és hipotézisek a múlt elméletekből kevéssé olvadnak bele abba a jövő pszichológiába, amelybe széles perspektívát nyit a könyv módszertani része. Főképp áll ez a tudattalanra nézve. Itt egy »szervi« hiány van. Windelband hipotézise a tudattalan hipotéziséről túlzottan aláhúzott óvatossági rendszabály csupán. Kornis sok helyen érdekesen mutat rá a kérdés lényegére. »A lelki folyamatoknak sokszor a legfontosabb és legaktívabb elemei tudattalanok« (70. l.). Másutt: »A múlt, anélkül hogy tudnánk róla, lelkünkben át- meg átszövi a jelent és tovább alakítja jövővé« (72. l.). A recens (mai) tudatunk egy tudatos múltból és egy tudattalan múltból áll elő. Hogyan történik ez utóbbi bekapcsolódása a jelen folyamatba?

(Folytatása a boríték harmadik oldalán.)

Hogyan lesz valami tudatos, ami azelőtt nem volt (mert nem lehetett) az? Egy fejlődésfolyamat révén, amely tudatosulás, s mint ilyen, fejlődés. Ez a tudatos és tudattalan a régi pszichológiában egyszerűen egymás mellett vannak, hagyományaképp annak a Wundt-iskolától mereven kidolgozott tételnek, hogy itt mindenekelőtt osztályozunk (tudatos—tudattalan), s ez utóbbi olykor egyszerre a »tudat küszöbe fölé« emelkedik.

És egy mechanikus elmélet, illetve kép, amely fontos problémát takar. Megvolt a maga rációja. A régi pszichológia ismert: 1. lelki analízist s ez vezetett egy rendszerre, a »tudatos« mechanizmusára; 2. ismert egy réservoirt, melyből oksági láncolatok kellemetlen hiányait le lehetett vezetni. Ez a »tudattalan«. Hogy *hogyan fejlődik bele* a tudattalan a tudatosba — ezt a genetikus gondolatot a mai pszichológia tette feladatává. K. érinti, de a régebbi pszichológia még belehangzik itt-ott azokba az eleven problémafeltevődésekbe, amelyeket pedig könyvből szép számmal idézhetnénk.

Nem ismertettük az érzetről szóló nagy részt; ez szakfolyóiratba való. Itt az általános alapvetés s a mű általános iránya érdekel bennünket. Erre nézve öröndetes tényeket jegyezhetünk fel. A könyvnek — ezt már mások is észrevették — kiváló eredménye az a szinte meglepő elmagyarázó képessége, amely épen pszichológiákban ritka a különös lelki komplexitás folytán. Olvassuk el a rövid fejezetet a lelki jelenségek osztályozásáról. Tömören és világosan mindaz megvan benne, amit erről ma tudnunk kell. Ez a stílus, kialakultság, nyugalom és élenkség kellemesen hat. Mintegy sajátos zománcot nyer minden fejezete — egy kompendiumszerű összefoglalásra való törekvést látunk s mégis az essay stílus finomságát érezzük. Aki oly sokat elmélkedett már egy évtizede a tárgyról (minő különbség van K. könyve és a külföldi pszichológiák között az idegen psziché analógiás megértéséről!), nem csupán ismeretei bőségével foglalkoztat, hanem nyílt egyéniségével, mely könnyedén gondolatunkba ülteti az övét.

Sokat nyer középiskolánk; a háromkötetes munkában jó vezérkönyvünk lett, szemléletes, világos, könnyed. S ez nyereség akkor, amidőn azt látjuk, hogy pszichológiai tanításunk minő vértelen, szemléletesség és élet nélkül való volt. Végül konstatálhatjuk azt, hogy az Akadémia Könyvkiadó Vállalata, mely az utóbbi időben elavult s reális lelki szükségleteket alig figyelembevévő, egy értékes új tudománynak bőséges teret nyújt.

(Kolozsvár.)

Dékány István dr.

BEKÜLDÖTT KÖNYVEK.

Nyelvőmunkások könyvtára. Szerkeszti: Benedek Marcell. Kiadja a magyar vallás- és közoktatásügyi minisztérium. I. köt. 1. sz. Benedek Marcell: *Királyság és köztársaság*. 14 oldal. Ára: 60 fillér. Lampel könyvkiadó vállalata.

SZERKESZTŐI ÜZENET.

Kemény Ferenc igazgató úrnak. »Immoralis paedagogia« c. cikkét megkaptuk. Sajnos azonban a cikk éles, személyi támadásai miatt, — a benne foglalt sok tárgyi igazság mellett sem közölhető.

Erzsébet, Jánosi Boldizsár, Jesch Máttyás (4 K), Karai Sándor, Kardos Albert, Katona Mihály, Kordos Gusztáv (8 K), Kecskeméthy M. Lajos, Király Ernő, Kiss Pál, Klaniczay Sándor, Kollwentz Rezső, Komócsy István (még 4 K), Konez Aurélné, Konez Erzsébet, Konrád Teréz, Kovács Géza (még 10 K), Kőrösi Henrik, Kronstein Béla, Kulcsár Endre, Kún Gyula, Kürtessy Rezső (még 8 K), Kürti Menyhért, Laky Máttyás, László Mihály, Lemle Rezső, Lencső János, Lendvay János, Lendvay József, Leszczynszky Kornél, Lintia Izsak, Lóky Béla, Lőránd Lajos (8 K), Luckhaub Gyula (még 4 K), Madai Pál, Magassy Antal (még 4 K), Marton Boldizsár, Mauritz Győző, Mazár Sándor, Mazuch Ede, Mágoosy-Dietz Sándor, Márton Jakab, Medveczky Károly, Mitrovics Gyula (4 K), Mocskonyi József, Mokos Gyula, Molecz Béla, Molnár Szulpic, Nagy Zsigmond, Nádasdi Alajos, Nádasdi József, Nánay Béla, Nelky István, Nyáry Béla, Oberth Lajos (4 K), Osváth Ödön, Palágyi Menyhért (még 8 K), Pap Károly, Papp Ferenc (Debreczen), Papp László, Patay Pálné-Darvas Anna, Paupert József (10 K), Pálffy József, Pápay József, Peczkó Ernő, Pecz Vilmos, Petz Gedeon, Péter János (Bpest), Péter János (K.-vásárhely 5 K), Pitroff Pál, Raksányi Samu, Ranczay József, Rauchbauer József, Rábold Gusztáv, Rétheli Prikkel Marián, Reithoffer Rezső (4 K), Révész Lajos, Rittinger Antal, Rubinyi Mózes, Sallay Géza, Schlatter Alfrédné, Schmidt Fülöp, Schuch József, Sille István, Sinka Sándor, Sós Jenő, Suhajda Lajos, S. Szabó József, Szabó József (Sopron), Szárits Karola, Szegfi Ilona, Szeőke Kálmán, Szeremley Béla, Szever János, Szever Pál (4 K), Székely Sándor (még 8 K), Szidarovszky János, Szikla Gábor, Szinnyei József, Sztollár Tamás (4 K), Szűcs István (Debreczen), Takáts György, Takáts Györgyné, Theisz Gyula, Tóth Mihály (Debreczen), Tuczy János, Urbányi Emília, Usetty Ferenc, Vargha Zoltán (még 8 K), Verő Leó (3 K), Végh Kálmán, Vitális István, Vogel Richárd, Vuicsits Jenő, Wagner Géza, Wallner Ernő, Wertán Pál, Wolfner József, Wünschendorfer Aladár (4 K), Zipszer Jakab.

1919/20-ra: Apostol Pál (2 K), Barcza József (10 K), Bartoniek Géza, Békefi Remig (4 K), Blasovszky Miklósné, Borsos Károly (2 K), Gedeon Alajos, Komócsy István (I.), Kovács Géza (2 K), Kürtessy Rezső (4 K), Luckhaub Gyula (8 K), Magassy Antal (8 K), Pitroff Pál (4 K), Rubinyi Mózes, Székely Sándor (4 K), Vargha Zoltán (4 K).

Előfizettek:

1917/8-ra: A békési ref. főgimn. (még 4 K), a kapuvári áll. polg. isk. még 2 K), a kassai pr. főgimn. (még 3'60), a tapolczai áll. polg. fiuisk. (még 4 K).

1918/9-re: A békési ref. főgimn. (8 K), a bp. III. ker., áll. főgimn., a ceglédi áll. főgimn., az egri ciszt. főgimn., az egri áll. főreálisk. (8 K), az erdélyi r. k. Státus igazg. tanácsának irodája, a fogarasi áll. főgimn. (II.), a győri városi női f. keresk. isk., a kapuvári áll. polg. isk. (I.), a kassai pr. főgimn. (3'60), a kecskeméti áll. főreálisk. (7'20), a kézdivásárhelyi r. k. főgimn., a kolozsvári ref. koll., a közzei főgimn., a miskolci ref. főgimn., a monori áll. polg. fiu- és leányisk., a nagykanizsai r. k. főgimn., Pokorny Béla (10 K), a soproni kath. főgimn., a szegedi városi k. r. főgimn., a tapolcai áll. polg. fiu- és leányisk. (8 K), a tatabi k. r. főgimn.

1919/20-ra: a békéscsabai áll. f. leány- és keresked. isk., a fogarasi áll. főgimn. (I.)

Budapest, 1919 január 20.

(I.) = I. fele.

(II.) = II. fele.

Müller József,

egyesületi pénztáros (II. ker., Áldás-u. 4.)

NEVSORA

azon tagoknak, kik az 1918 november 20.-tól 1919 január 20.-ig

felvételi díjat fizettek:

Apostol Pál, özv. Benedek Albertné, ifj. Bittenbinder Miklós (I.).
Bittera Gyula, Bóznér Ferenc, Eisert Árpád, Gál Gedeon, Szántó Hugó,
Szepessy István, Varga Gábor.

Budapest, 1919 január 20.

*Müller József,
Rados Ignác.*

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

SZERKESZTI:

DR. MARCZINKÓ FERENC

II. ÉVFOLYAM. ✂
1919 MÁRCIUS HÓ 1.
3—14. SZÁM.

TARTALOMMUTATÓ.

	Oldal
Dr. Dénes Lajos: Az iskola a forradalom útján...	217

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

K. F.: Az új irány az osztrák középiskolákban..	219
Irányító szempontok a folyó iskolai év tanításához	222
Csanádi Sándor: Indítvány.....	223

EGYESÜLETI ÉLET.

Választmányi ülés. (Marczinkó Ferenc dr.).....	223
Budapesti Kör (Winkler József.)	225

KRÓNIKA.

Státuszrendezés	228
XIV. pénztári kimutató.....	229
Hírek, Vegyesek	230

SZERKESZTŐI ÜZENET a boríték 3. oldalán.

KIADJA AZ ORSZÁGOS
KÖZÉPISKOLAI TANÁR-
EGYESÜLET. BUDAPEST,
AZ ATHENAEUM IROD. ÉS
NYOMDAI R.-T. NYOMÁSA

KIADÓHIVATAL: BUDA-
PEST, II., ÁLDÁS-UTCA 4

ORZSÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁR EGYESÜLETI KÖZLÖNY

1893. MÁRCIUS 1. SZÁM
UP. MARCZINKÓ FERENC

TARTALOMTARTÓ	
Oldal	
Dr. János Árkai: Az iskolai tanításról	175
HÍRBEROKE	
Dr. J. Árkai: A tanításról és az iskoláról	175
Dr. J. Árkai: A tanításról és az iskoláról	175
Dr. J. Árkai: A tanításról és az iskoláról	175
KÖZLEMÉNYEK	
Dr. J. Árkai: A tanításról és az iskoláról	175
Dr. J. Árkai: A tanításról és az iskoláról	175
HÍRBEROKE	
Dr. J. Árkai: A tanításról és az iskoláról	175
Dr. J. Árkai: A tanításról és az iskoláról	175
Dr. J. Árkai: A tanításról és az iskoláról	175
KÖZLEMÉNYEK	
Dr. J. Árkai: A tanításról és az iskoláról	175
Dr. J. Árkai: A tanításról és az iskoláról	175
Dr. J. Árkai: A tanításról és az iskoláról	175

1893. MÁRCIUS 1. SZÁM

1893. MÁRCIUS 1. SZÁM

1893. MÁRCIUS 1. SZÁM

ORSZÁGOS KÖZÉPISKOLAI TANÁREGYESÜLETI KÖZLÖNY

Az egyesület hivatalos
ügyeiben minden irat
SAJÓ SÁNDOR
főtítkárhoz küldendő, VIII.,
Eszterházy-utca 14. sz. alá

Ideiglenesen szerkeszti:
DR MARCZINKÓ FERENC
I., Városmajor-u. 72.

Az egyesület anyagi ügyei,
valamint a lap kiadását
illető ügyek
MÖLLER JÓZSEF
pénztárnok (II., Áldás-u. 4.)
hatáskörébe tartoznak

Előfizetési díj egy évfolyamra 12 korona. — Évi tagdíj 12 korona

AZ ISKOLA A FORRADALOM ÚTJÁN.

Károlyi Mihály köztársasági elnök azt mondta nemrégiben egy nála járt küldöttségnek, hogy a magyar forradalom nem fejeződött be október 31-én; ami akkor történt, az csak a régi rendszer szétrobbantása volt, az új forradalmi Magyarországot most kell megteremteni.

Ennek az építő- és újjáteremtő munkának egyik legfontosabb része *Kunfi Zsigmond*, közoktatásügyi miniszterre hárult. Az ő feladata a régi, reakciós szellemtől átítatott és a letűnt osztályuralom érdekeit szolgáló, rozoga közoktatásügyet a forradalom szellemében teljesen átalakítani. Mindjárt miniszterre való kinevezése meghozta a progresszív tanítóság régi óhajának teljesülését: a közoktatásügyi minisztériumnak a vallásügytől való elválását. Biztató jel ez arra, hogy ez a szétválásztás nem fog megállani az ügykörök elkülönítésénél, hanem végső célban teljesen függetleníteni fogja a közoktatást a felekezetektől. Második hatalmas cselekedete volt Kunfi miniszternek, amikor egy energikus és céltudatos mozdulattal ajtót nyitott az új szellemnek az egyetemre való bevonulására. A megriadt baglyok huhogását a forradalmi lelkek kitörő örömmujjongása elnémította.

És most tervszerűen halad a munka tovább, lefelé is. Egy-szerre három rendelettel és egy igaz, szociálista lélektől áthatott, nagyszerű allokúcióval fordul a miniszter a magyar népiskolák, középiskolák és tanítóképzők tanítóságához. Szózatában rámutat arra, hogy a nagy háborús katasztrófában a nevelés régi rend-szere is megbukott. A nevelés számára új célt kell kitűzni: »szabad, öntudatos, minden kényszerigazságban kételkedő, saját esztét használó nemzedéket kell felnevelni... A természettudomány, a gazdasági ismeretek, a munka tudománya és gyakorlata, az emberi szolidaritás nagy gondolatán, minden nép önrendelkező jogán és az emberiség nemzetközi egységén alapuló erkölcs«

legyenek a nevelés új rendjének alapelvei. A közoktatásügyet a *népfelvilágosítás* olyan szervévé akarja kiépíteni, mely a tudománynak és ismereteknek, a nemesebb és erkölcsösebb életörömöknek az egész nép között való egyenletes és igazságos elosztását fogja szolgálni. Erre a munkára hívja fel segítőtársaiul a magyar tanítószágot.

A három rendelettel oly intézkedéseket tesz Kunfi miniszter, amelyekkel a *lelkek forradalmasítását* kívánja erősebb lendületbe hozni. Mint tisztán látó pedagógus jól tudja, hogy az új iskola megteremtését nem az új iskolaszervezeten és új tanterven kell kezdeni, hanem a tanítószág szellemének átalakításán. Az első rendeletben arról intézkedik, hogy a meg nem szállott vármegyékben a tanfelügyelők hívják össze *gyűlésekre a kerületek tanítóit*. E gyűléseken az új renddel kapcsolatos új feladatokat kívánja a tanítókkal megbeszéltetni, megismertetni velük azokat a vezető gondolatokat, amelyeket a nagy forradalmi átalakulás megérlelt és amelyeket most az iskolába, a tanításba is bele kell vinnie. A második rendelettel *gazdasági továbbképző tanfolyamokat* létesít a tanítók számára, hogy felvilágosító és irányító munkára képeztessenek ki a nép mezőgazdasági termelésének biztosítása és fokozása céljából. Nem kell bővebben magyarázni ez intézkedés szociális fontosságát, de kulturális jelentőségét sem, csak rá akarunk mutatni arra, hogy úgy lesz a tanító a népek igazi vezetőjévé és bizalmasává, ha az ő életfenntartó munkájában képes lesz öt nagyobb tudásával irányítani és munkáját eredményesebbé, gyümölcsözőbbé tenni. A tanfolyamok március hó 15-től szeptember végéig tartanak.

Végül a harmadik rendelet nekünk szól: a tanító, tanítóképzők, gimnáziumok és reáliskolák tanárainak. Addig is, amíg az új iskolareform lehetővé teszi, hogy középiskoláinkban a jövőben szociológiai, szociálpolitikai és társadalomgazdasági ismereteket rendszeresen és külön tanítsunk, gondoskodni akar a miniszter arról, hogy »már a mai tanterv keretében is társadalomtudományi ismeretek közöltessenek és minden tantárgy, így elsősorban a történelem, földrajz és a magyar irodalom tartalmát a tanításnál az új szellem hassa át.« E célból a miniszter kurzusokat szervez, amelyeket a budapesti tudomány-egyetem társadalomtudományi irányban átalakítandó jog- és államtudományi karával kapcsolatban fognak megtartani. A tanfolyamok 3—3 hónapra fognak terjedni, az egyik március hó közepén, a másik június elején fog kezdődni. Mindegyiken 80—80 tanár vehet részt. Elhelyezésükről, ellátásukról és utazási költségeikről az állam gondoskodik. A kurzusok részben közös előadásokban, részben külön csoportokban és szemináriumokban a szociológiai, szociálpolitikai és társadalomgazdasági tudományok körét fogják felölelni. A jelentkezés módzatait a rendelet részletesen megjelöli.

Ezzel az intézkedésével Kunfi miniszter feltárja a magyar középiskolák régi, elavult világának kapuit, hogy beengedje oda

a forradalom friss levegőjét. Ha a magyar középiskolák tanítói akarják, hogy az új Magyarország a szociális igazságon, a munka becsületes értékelésén, az emberi szolidaritást szolgáló erkölcsi világnézetén és a legteljesebb, legdemokratikusabb szabadságjogokon felépülő ország legyen — aminthogy ezt akarniuk kell, hacsak a népköztársaság jövőjét nem kívánják kockáztatni, — akkor a legnagyobb örömmel kell üdvözölniök Kunfi miniszter intézkedéseit és osztatlan lelkesedéssel kell munkatársai sorába állaniok.

Dr. Dénes Lajos.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

Az új irány az osztrák középiskolákban. *Az osztrák középiskolák reformja* foglalkoztatja a bécsi tanárokat és tanulókat egyaránt. Valamennyien megegyeznek abban, hogy a tanterv átdolgozásra szorul és a mai középfokú tanítás egész rendszerét erős bírálat alá veszik. A tanárok december közepén tartott gyűlésén élénk vita után részletes tervzetet dolgoztak ki. *Dr. Furtmüller*, az osztrák szocialista tanárok új egyesületének elnöke, rámutatott arra a nyomásra, mely alatt a tanszemélyzet eddig működni volt kénytelen. Az iskola a politikai reakció és a klerikalizmus melegágya volt és az újítások csak külsőségeiben nyilvánultak meg. Az új államban az alapvető kérdéseket: a tanulók kiválasztását, a tanárokhöz való viszonyukat, az iskola, szülők és állam vonatkozásait újra kell rendezni, mert az iskola a társadalom egyik része és minden iskolai ügy alapján véve szociális kérdés. Ez azonban nem jelenti azt, hogy be akarjuk vinni a politikát az iskolába, hanem csak azt, hogy a régi politikát eltávolíttjuk onnan. *Dr. Tandler* egyetemi tanár a gimnázium osztályjellegének megszüntetését kívánja. Megállapítja, hogy a gimnázium ugyan könnyebb lett, de nem jobb. Házi bajok alatt szenvedő tanárok és rettenetes viszonyok között tanuló ifjúság jellemzi a helyzetet. *Dr. Ortman* tanár a következő követeléseket okolta meg: Az egész tanítás ingyenessége; a tanulók anyagi támogatása avégből, hogy a kevésbé tehetősek is folytathassák tanulmányaikat; a fiúknak és leányoknak egyforma bánásmódban való részesítése; bensőbb viszony az iskola és a szülők között, az iskola ne legyen »hivatal«, ahová a szülők mint »kérvényezők« jönnek; az oktatás egységes felépítése merő »tantervek« helyett; végül a tökéletlen népiskolai törvény megjavítása. Nagyobb súlyt kell helyezni az egészségápolásra és jellemfejlesztésre, az utóbbiból következik a felekezeti vallásoktatás és a kötelező vallásgyakorlatok eltörlése. A tanuló ne legyen a nevelés pusztá szenvedő tárgya, a tanár ne csak előljáró. A bizalmatlanság és ellenségeskedés helyébe önkéntes és közös munka lépjen, az »iskolaközség« megvalósítható. Szükséges a tankönyvek átdolgozása is, melyek a tanulókba hamis fogalmakat oltottak be.

Az indítványokat nagy tetszéssel elfogadták.

Ugyancsak gyűléseket tartottak a diákok is, melyeknek egyikén felvetődött a központi diáktanács létesítésének kérdése is. — A »*Deutsche*

Mittelschülerbund» gyűlésén a középiskolai diákok oly nagy számmal jelentek meg, hogy egy második ülést kellett tartani tágasabb helyen. Sok tanár is megjelent ezeken a megbeszéléseken, ahol a diákegyesület a következő pontokat terjesztette elő: 1. A diákok teljes gyűlekezési szabadsága az iskolán kívül. Az iskolán belül minden politikának meg kell szűnnie. 2. Teljes lelkiismeret- és gondolkodásszabadság. Tanulmányai folytatásában senkit se akadályozzanak meg politikai vagy vallási meggyőződése miatt. 3. Ami az iskolák reformját illeti, a diákszövetségnek az az álláspontja, hogy a tanulók többet tanuljanak, mint eddig, viszont azonban olyat, amire a gyakorlati életben szükségük van.

December 18-án délelőtt 3000-nél több középiskolai diák a Schwarzenberg-téren hatalmas tüntetést rendezett, amely a rendőrségnek túlbuzgó, elhibázott beavatkozása folytán a diákoknak bántalmazásával végződött.

A diákoknak egy küldöttsége a tanügyi hatósághoz (Landesschulrat) vonult és átadta a diákságnak öt pontba foglalt követeléseit. A küldöttség idősebb személyek kíséretében jelent meg, de a hatóság kijelentette, hogy a diákokkal egyedül akar tárgyalni. — A Landesschulrat a diákok képviselőivel beható tárgyalás alá vette a követeléseket, amelyeknek nagyjában eleget tett. Ime a követelések (és zárójelben a hatóságnak rá vonatkozó határozatai): 1. Teljes gyűlekezési szabadság a felső osztályok tanulói részére. Ezeknek az egyesületi törvénynek megfelelően nem-politikai egyesületek alakítását meg kell engedni. Ezért mindenekelőtt hatályon kívül kell helyezni a középiskolai fegyelmi rendtartást. (Az iskolai hatóság megengedi a tanulóknak a politikai egyesületekben és egyesületi alapításokban való részvételt, ha bemutatják a szülőknek erre vonatkozó engedélyét. Ez utóbbi megszorítás ellen a tanulók tiltakoztak). 2. A középiskolákban iskolaközségek alakítandók. Azokon a helyeken, ahol több középiskola van, ezeket az iskolaközségeket központi diákválasztmányokká egyesítik. (A hatóság megengedi az iskolaközségek alakítását, ezeknek központi választmányára való egyesítését, illetőleg az ehhez való hozzájárulást azonban egyelőre függőben tartja). 3. Teljes lelkiismereti szabadság. A jövőben egy középisk. tanulót sem szabad politikai vagy vallási meggyőződése miatt tanulmányi előmenetelében megakasztani. A vallásgyakorlatokon való részvétel kényszere valamennyi középiskolán megszüntetendő. (Erre vonatkozólag a hatóság emlékeztetbe fogja hozni az 1870 okt. 28.-i rendeletet, amelynek értelmében nem lehet vallásgyakorlatra kötelezni azt a tanulót, akinek szülője az iskolára vagy félév kezdetén ily irányú kívánságát bejelenti. A jövőben ki van zárva, hogy az a tanuló, aki az istentiszteletet nem látogatja, emiatt elégtelen érdemjegyet nyerjen a vallástanból.) 4. Az iskolareform végrehajtása. A középiskolák tantervének jobban megfeleljenek. 5. Nevezetesen a legfelsőbb osztályok tantervének a tanításnak újból való megkezdése után nyomban ideiglenesen úgy alakítandó át, hogy korunk tisztán gyakorlati követelményeinek eleget tegyen. (E két utolsó pontot illetőleg az iskolai hatóság képviselői kijelentették, hogy ilyen reformokat nem lehet máról-holnapra végrehajtani. A Landesschulrat tárgyalni fogja ezeket az ügyeket és tanácskozásainak eredmé-

neyeit továbbítani fogja a közoktatásügyi minisztériumhoz (Staatsamt), mely az oktatásügy újjászervezésének hivatott fóruma). A bécsi középiskolai tanulószög központi választmányának előkészítő bizottsága legközelebbi ülésén foglalkozni fog ezekkel a válaszokkal és határozatait nyilvánosan közzé fogja tenni.¹

Hogy ez a mozgalom odaát mekkora hullámokat vet, annak egyik bizonyossága az a vezércikk, amelyet róla Reich Emil dr. egyetemi tanár írt², aki a diákság meghívására részt vett egy vagy 1000 felsőosztálybeli tanuló által látogatott ülésen és ott fel is szólalt. A szerző azon kezd, hogy az utolsó, 1909-iki reform csak rontott a tanulók képzésén, amit a főiskolai tanárok és a középiskolai tanulók elismertek. A tanulóknak, bár jogi és politikai értelemben kiskorúak, joguk van ahhoz, hogy őket a maguk ügyében meghallgassák; viszont egyedül, természetesen, nem dönthetnek. A régi »vormärzliche« osztrák középiskola jóval szabadabb mozgást engedett a felső osztálybelieknek, mint a mai, mely egyforma elbánást ír elő a 10 éves gyerek és a 18 éves ifjú részére. Ebből azután komoly veszélyek támadnak a főiskolába való átlépéskor, Förster és Börner megegyezik abban, hogy a tanulók önkormányzata a jellemképzésnek és akaratfejlesztésnek javára van. Ezt az amerikai és svájci tapasztalatok is beigazolják. Az osztálykönyvbe való bejegyzést és a »bezárást« legalább a felsőbb osztályokban mellőzni kellene és helyettesíteni az iskolaközség megrovási ítéletével. Minden osztály tanulóválasztmányának meg kellene adni azt a jogot, hogy egyes tanárokkal szemben támasztott kívánságait vagy panaszait az igazgatónak előterjeszthesse. Méltánylást érdemel a felső osztályok tanulóinak az a kívánsága is, hogy nem politikai egyesületekbe beléphessenek és ilyeneket az iskolán belül is alakíthassanak. Redlich dr. ezután nyíltan kimondja, hogy a középiskolai tanulóknak mai általános műveltsége és szakképzése hiányos, amire a német főiskolai tanárok egyesülete már 1917-ben rámutatott. A tanulók nem tudnak komolyan gondolkodni és kitartóan dolgozni. Minden könnyítés a gimnáziumban az életben megboszulja magát. Ezért fokozni kell a követelményeket: többet kell tanítani és tanulni és alaposabban. Ezt a komoly kijelentést az ezernyi tanulószög nem fogadta heves tiltakozással, amire szóló el volt készülve, hanem percekig tartó tapssal, ami becsületére válik.

Vajjon mindebből milyen tanulságokat vonhatunk le általában és a mi viszonyainkra? Azt, hogy egyik végtéltől ne csapjunk át a másikba, mert ezzel önmagunk zúditjuk a legnagyobb veszedelmet az egész oktatásügyre és magára az ifjúságra. Az már csak talán mégis több a kelleténél, a megengedhetőnél, hogy a középiskolai tanulók ultimátumszerű kívánságaikat egyenesen a felső tanügyi hatóság melléneke szegezzék és hogy

¹ Az osztrák szocialisták lapja, az Arbeiter-Zeitung dec. 22-i száma a középiskolai tanulóknak még egy követelését említi: az iskolai mulasztások írásbeli igazolásának mellőzését. A lap helyesli ezt a követelést, mert — úgy mond — ha a 17—18 évesek nem járnak önként az iskolába, úgy ennek a tanárok csak örülhetnek és ezt a maguk részéről is könynyítsék meg. — Mi ezt az »új paedagogiát« nem értjük.

² »Die Mittelschülerbewegung« a Neue Freie Presse dec. 19-i számában.

ez utóbbi velük személyesen »tárgyaljon«! Az új korszakban is megkövetelhetünk talán némi, hogy úgy mondjuk »ildomosságot«, ha csak nem akarjuk, hogy az ilyen romboló kommunista- és bolsevik-paedagogia egészen aláássa a tanárok és az iskola tekintélyét. Az ifjúságnak egynémely érett és időszerű kívánságát méltányolni lehet és kell, de a formát, az eljárást, azt, amit a régi korszakban »tisztesség«-nek mondtak, ma sem szabad lábbal tiporni. Akik ezt eltűrik, sőt élesztik, nemsokára majd elmondhatják: »Die Geister, die ich rief, werd' ich nun nicht los« ... De akkor már későn lesz.

K. F.

Irányító szempontok a folyó iskolai év tanításához. A folyó iskolai év kétségtelenül a legsivárabb, legterméketlenebb a magyar tanügy egész történetében. Minden betegség, melyet a háború előtt, de főleg a háború alatt szereztek ez évben tört ki szerencsétlen iskoláinkon, amelyek ma olyan súlyos sebekben fekszenek, hogy csak hosszú évek ernyedetlen, következetes munkája hozhat számukra gyógyulást. Köznevelésiügyi kormányunk jelenleg csak a pillanatnyi bajokon igyekszik segíteni, várva azt az időpontot, mikor a politikai látóhatár kitisztulása lehetőséget nyújt majd generális nagy beavatkozásokra, fontos reformokra a keresztülvételére.

A folyó iskolai év munkáját akarta biztosítani *Imre Sándor* államtitkárunk, midőn a gyakorlati pedagógus éles szemével észrevette a veszedelmet, mely a mostani év eredményeit fenyegeti és szakítva a régi bürokrata minisztérium hagyományaival, az iskolaigazgatókat és a szakembereket közös tanácskozásra hívta össze. Eme, az ő irányítása és vezetése alatt lefolytatott értekezlet eredményeit röviden összefoglalva a következőkben közöljük:

1. A folyó tanév június 29.-ig tart; a tanítás június 15.-ig folyik, a fennmaradó 2 hét az összefoglalásokra, kétes előmenetelű tanulók megvizsgálására és a magánvizsgálatokra fordítandó.

2. A husvétii szünet ez évben kivételesen április 17-21. napjaira, a pünkösdi szünet június 8 és 9. napjaira szorítkozik.

3. Az évvégi érettségi vizsgálatok írásbeli része a szorgalmi idő zavartalan felhasználása végett június 20—29.-ig terjedő időre teendő, a szóbeli vizsgálatok június 30.-án kezdődnek.

A tanítás anyagának feldolgozása tárgyában az értekezlet a következő elvekben állapodott meg:

- a) Minden tárgy megtartja a maga óraszámát.
- b) Minden osztályban minden tárgyból feltétlenül elvégzendő az anyag lényeges része. A tanítási anyagnak a következő évre való átvitele veszélyezteti a tanulók biztos továbbhaladását.
- c) Az írásbeli dolgozatok száma akkora legyen, amennyi rendes körülmények közt a tanév hátralevő részére esnék.
- d) A tanulók házi munkásságára a téli időszakban nem lehet oly mértékben számítani mint a tavaszi hónapokban (főleg a fűtési, világítási, élelmezési nehézségek miatt).

Ezen általános szempontú irányításokhoz az értekezlet még tárgyan-
kint, a meghívott előadó szakferfiak javaslatai alapján külön részletekre
is kiterjedő szempontokban állapodott meg, melyeket a minisztérium az
összes középiskolákkal közölt.

Indítvány.

Közlönyünk 11—12. számában olvastuk, hogy ebben az iskolai évben
csak háromszor jelenik meg s akkor is csak 1—1 ívnyi terjedelemben,
mert a nyomdai árak 40%-kal emelkedtek. Úgy gondolom, hogy amikor
a tanárság annyi régen vajdó kérdésnek megvalósításáért küzd s amikor
oly nagy időket élünk s minden nap új meg új problémákat hoz, nagy
veszteség volna a Közlöny oly ritka és sovány megjelenése. Azt hiszem,
ma sok mondanivalója van sok kartársnak s vajjon ezekre nem a kebel-
beli lapunk-e a hivatott? Néhány koronáért ne hagyjuk Közlönyünket
elsoványodni, sőt igen hasznos volna, ha a mai időkben a nyári szünet-
ben is megjelenne. Az összes szépirodalmi és napi lapok 150—200, sőt
magasabb %-kal emelték előfizetésüket, csupán a mi Közlönyünk szerény-
kedik 50%-kal, amely Közlönyhöz pedig annyi érdek fűz bennünket.
Azt hiszem, saját lapunknál is megadhatunk 150%-ot, hogy évi 20 koro-
nára emelkedjék a tagsági díj, a háború előtti 8 kor. szemben.

Szerény indítványomat a t. Kartársak szíves figyelmébe ajánlom.
Gyöng (Tolna megye).

Csanády Sándor.

EGYESÜLETI ÉLET.

Választmányi ülés.

Egyesületünk választmánya febr. 9.-én *Lévay Ede* elnöklete alatt
ülést tartott.

Jelen voltak az egyesület tisztikarából: *Székely István, Sajó Sándor,*
Müller József, Rados Ignác, Rátz László, Marczinkó Ferenc, továbbá:
Mikola Sándor, Arató Frigyes, Szilágyi Sándor, Barthos Indár, Ágner
Lajos, Wolkenberg Ilona, Madzsar Imre, Oblát Rikárd, Beke Ödön, Kele-
csényi Rezső, Gedai József, Veszprémi Vilmos, Winkler József, Olgyai
Bertalan, Baumgartner Alajos, Juvanc Ireneusz, Szöts Gyula, Rác Jenő,
Priváry Géza, Theisz Gyula, Varga Bálint, Földessy Gyula, Szemkö Aladár,
Schuber Mátyás, Kosári István.

Lévay Ede alelnök napirend előtt bejelentette, hogy *Galam*
Sándor, akit a választmány a Közlöny ideiglenes szerkesztésével megbízott,
e megbízást nem vállalta. Az elnökség ezért a szerkesztéssel *Marczinkó*
Ferencet bízta meg.

A választmány ezt helyeslőleg tudomásul vette.

Jelentette továbbá, hogy a megszállott vidékeken maradt kartársak
helyzete renkívül szomorú: a megszálló idegen csapatok lépten-nyomon

üldözik őket, mint a magyar kultúra exponenseit. Bár tudjuk, hogy a kormány minden lehetőfé megtesz az érdekében, mégis szükséges lenne a kérdésre újolag felhívni kormányunk figyelmét.

A választmány elhatározta, hogy *Szekely István* alelnök vezetésével egy küldöttség járjon el ez ügyben az államtitkárnál s egyúttal sürgönyileg felkéri a Bernben időző *Kunfi Zsigmond* dr. minisztert, hogy a nemzetközi szocialista kongresszus előtt tiltakozzék a megszálló csapatok által a kultúra munkásaival szemben tanúsított embertelen bánásmód miatt.

Sajó Sándor főtítkárr bemutatta a Katholikus Tanáregyesület átiratát, melyben ez tiltakozik a miniszter azon rendelete ellen, hogy a főigazgatók feljogosíttatnak a szegénysorsú magántanulónak a vizsgálati díj fele alól való felmentésére. A felettes hatóság a mi megkérdézésünk nélkül ilyen irányban nem intézkedhetik.

Veszprémi Vilmos javaslatára határozatba ment, hogy elvi okokból Egyesületünk is tiltakozik a rendelet ellen és kéri, hogy a vizsgálati díj alól való felmentés joga a tanári testületre ruháztassék, amely indokolt esetekben bizonyára sohasem fogja a felmentési kérelmet visszaszantstani.

Sajó Sándor főtítkár előterjesztésére a választmány az Egyesület új tagjaivá a következőket vette fel:

Baranyai Zoltán bpesti VIII. ker. közs. főreálisk. tanár, aj. *Király György* dr., *Fray Jenő* bpesti X. ker. kőbányai főgimn. tanár, aj. *Sajó Sándor*, *Szalai László*, *Pécsi Jenő* dr., *Zsámboki Lajos* székesfehérvári főreáliskolai tanárok, aj. *Nagy József* dr., *Gál Gedeon* ipolysági áll. főg. tanár, aj. a Nógrád-Honti Kör, *Gömbös Miklós* főgimn. tanár, *Jákfa, Vas m.*, aj. *Müller József*, *Petrik Béla* dr. kassai főr. hittanár, aj. *Fekete Géza*, *Kozák Lajos* dr. bpesti II. ker. kat. főg. tanára, aj. *Bartha József* dr., *Dénes Lajos* dr. bpesti tanker. főigazgató, aj. *Juvancz Ireneusz*, *Jóvér Antal* debreczeni áll. főr. tanár, aj. a Debreczeni Kör, *Schleiring Károly* budapesti V. ker. áll. főg. tanár, aj. *Marczinkó Ferenc*, *Miklóssy István* budapesti VII. István-úti főg. tanár, aj. *Ragán Béla*, *Tóth András* dr., *Haraszti Károly* dr. bpesti IX. ker. keresk. isk. tanár, aj. *Seyfert Ottó*, *Marx János* dr. gyak. tanár, aj. *Oblát Rikárd*. Összesen 16 tag.

Müller József pénztáros tett ezután részletes jelentést a pénztár állapotáról. A nyomdai áraknak újabban 40%-kal való felemelése lehetetlenné teszi, hogy a *Közlőnyt* még a mostani kisebb terjedelemben is tovább megjelentethessük. Javaslatára a választmány egyhangulag elhatározta, hogy a februári számon kívül a folyó egyesületi évben a *Közlőnynek* mindössze 3 száma fog megjelenni és hogy minden szám csupán 1 íves füzet lesz külön borítékkal.

Ezután a választmány *Rados Ignácnak* a Segélyalap működéséről és a segélyek kiutalásáról szóló jelentését egyhangulag tudomásul vette.

Juvancz Ireneusz jelentést tett a választmányi tagok által beküldött jelölések eredményéről. Eszerint a választmány jelöltjei a következők:

Elnök: 1. *Sajó Sándor*, 2. *Ágner Lajos*, 3. *Baumgartner Alajos*.

Fővárosi alelnökök: 1. *Juvancz Ireneusz* és *Mikola Sándor*.

2. *Binder Jenő*, *Szentirmay Imre*.

3. *Baumgartner Alajos*, *Földessy Gyula*.

Vidéki alelnökök: 1. *Kalmár Elek* (Lőcse), *Ries Ferenc* (Cegléd).
2. *Karai Sándor* (Debreczen), *Madzsar Gusztáv* (Nagyvárad).
3. *Gömöry János* (Eperjes), *Szerényi Nándor* (Miskolc).

Leányközépiskolai alelnök: 1. *Strasser Sándor*, 2. *Wolkenberg Ilona*, 3. *Toperczer Valéria*.

Főtítká: 1. *Benedek Marcell*, 2. *Szöts Gyula*, 3. *Köszegfalvy Endre*.

Titká: 1. *Fröhlich Károly*, 2. *Köszegfalvy Endre*, 3. *Olgyai Bertalan*.

Szerkesztő: 1. *Marczinkó Ferenc*, 2. *Galamb Sándor*, 3. *Laczkó Géza*.

Pénztáros: 1. *Müller József*, 2. *Szilágyi Sándor*, 3. *Hausbrunner Vilmos*.

Segélyalap elnöke: 1. *Rados Ignác*, 2. *Baumgartner Alajos*, 3. *Priváry Géza*.

Segélyalap pénztárosa: 1. *Vargha György*, 2. *Kelecsényi Rezső*, 3. *Póka Gyula*.

Fürdőkonviktus elnöke: 1. *Usetty Ferenc*, 2. *Priváry Géza*, 3. *Olgyai Bertalan*.

Mikola Sándor kérte, hogy nagy elfoglaltságára való tekintettel a választmány az ő jelöltetésétől tekintsen el, azonban Veszprémi Vilmos felszólalása után, aki hangsúlyozta, hogy ma, amikor a Tanáregyesületben minden értékes erőnek szerepet kell vállalnia és részt kell vennie a magyar nemzeti ideálok megvalósításának munkájából, *Mikola Sándor* a jelölésbe beleegyezett.

Juvancz Ireneusz jelentette, hogy három olyan jelölőlista érkezett, melynek a tagokkal való közlését 100-nál több tag kívánja. A választmány elrendelte ezeknek a választmányi jelöléssel egyformán való közlését. (E listák a Közlöny mult számának 201. oldalán közöltettek.)

A szavazatok belüldésének határidejéül a választmány március 27.-ét tűzte ki. A szavazatok összeszámlálására pedig a következő tagok küldettek ki: *Sajó Sándor*, *Székely István*, *Juvancz Ireneusz*, *Schuber Mátás*, *Priváry Géza*.

Határozatba ment még, hogy a választmány március 30.-án ülést tart, melyen a kiküldött szavazatszedő bizottság a szavazás eredményéről jelentést fog tenni. A megválasztott tisztikar ezen az ülésen át fogja venni az Egyesület ügyeinek a vezetését. *Marczinkó Ferenc* dr.

Budapesti Kör.

A Kör 1919. február 5.-én a Gyakorló főgimnázium tornatermében ülést tartott, melyen mintegy 300 kartársunk vett részt.

Incze József elnök megnyitván a gyűlést, örömmel látja a megjelentek nagy számát, amely súlyt fog adni a gyűlés határozatainak. — A státuszrendezés és szakszerű admin. ügye a tanárság égető kívánságai és mivel e tekintetben addig semmi sem történt s a forradalom sem hozott eredményt, a fölgyülemllett türelmetlenség hatása alatt hívta össze e gyűlést, amelynek tárgya az e kérdésekben való további eljárás megbeszélése.

Priváry Géza előadó a minisztérium státuszrendezési tervozetét ismerteti, amely a mult rendszer minden bűnének, az ügyeinket intéző jogászok rosszindulatának, hanyagságának a bélyegét hordja magán,

amely a középisk. tanárságra nézve megalázó, mert a vele egyenrangú képesítésűek alá helyezi.

A következő határozati javaslatot terjeszti elő:

I. A középiskolai tanárok követelik, hogy a tanári státusrendezésre vonatkozó pénzügyminisztériumi tervezet mellőzésével a középiskolai tanárok közül 10% az V., 30—30% pedig a VI., VII. és VIII. fizetési osztályba legyen beosztva. A helyettes tanárok olyan összjavadalmazást kapjanak, mely a IX. fizetési osztály 1. fokozatában megállapított fizetés és lakásbér összegének felel meg, egy évi működés után pedig rendes tanárrá neveztesse ki.

Külön hangsúlyozzuk itt, hogy a leányközépiskolákban működő polgáriiskolai képesítésű tanítónők az egyenlő fontosságú és egyenlő értékű munka egyenlő díjazásának elve alapján fizetés dolgában is egyenlő elbánásban részesüljenek középiskolai kartársaikkal.

Bernáth János a Tornatanárok Orsz. Egyesületének képviselőjében Priváry javaslatához kiegészítésként a következőket indítványozza:

»A középiskolai tornatanárok fizetése, tekintettel arra, hogy a tornatanárok képesítése még kisebb, mint a többi rendes tárgyak tanáraié, oly módon rendeztessék, hogy közülök 2% az V., 8% a VI., 30—30% pedig a VII., VIII. és IX. fiz. oszt.-ba jusson.«

Lieber Béla a gyakorló tanárjelöltek érdekében szólal fel s indítványozza, hogy »A gyakorló tanárjelöltek a X. fiz. oszt. 1. fokozatának megfelelő fizetésből és lakásbérből álló javadalmazásban részesüljenek.«

Böhm János régi sérelmek orvoslásául indítványozza, hogy »A nem állami iskolafenntartóktól állami szolgálatba átvett tanárok illetményei oly összegben állapíttassanak meg, amely őket az átvételt megelőző szolgálati éveik beszámításával megilleti.«

Liebermann Manó a hittanárok ügyében szólal fel s indítványozza, hogy »Az állami középsiskolában működő hitoktatók, amennyiben a hittanra megszabott teljes heti óraszámában tanítanak, mindaddig, míg munkájuk díjazása az állampénztárból történik, szolgálati idejüknek megfelelően a rendes tanárokkal egyenlő díjazásban részesüljenek.«

Dr. Verő Leó a szakszerű adminisztráció kérdését világítja meg. Ha virágzásról beszélhetünk a középiskolák életében, az akkor volt, mikor a min.-ban, Hómann idejében, a szakszerű admin. elve érvényesült. A jogászvilág óta általános a hanyatlás. Paedagogiai kezdeményezést csak tanároktól várhatunk. Azok a tanárok, akik a min.-ban vannak, mellékes ügykörrel vannak megbízva. A tanárság egyetemének képviselői foglaljanak helyet az ügyosztályban s az egész ügykört ők vegyék át. Új ember ül a min. székben, aki tanár volt, aki iránt bizalommal vagyunk, akitől reméljük, hogy megvalósítja legelőször kívánságainkat.

Beterjeszti határozati javaslatát, amely dr. Bittenbinder Miklós kiegészítő javaslatával együtt a következő:

Az Orsz. Középisk. Tanáregyesület budapesti köre kimondja, hogy a középiskola helyes fejlődése érdekében a központi vezetés szakszerű ellátását sürögősen szükségesnek találja s követeli, hogy a középiskolai ügyosztály vezetését teljes egészében forradalmi szellemű, paedagogiailag képzett szakemberek vegyék át. Ezen elvből kifolyólag a leányközépiskolák különleges nevelési és személyi érdekeinek érvényesítésére a középisk. ügyosztályban a leányközépisk. alosztály azonnal megszerveztessék s a külső adminisztrációban is ezek az érdekek leányközépisk. főigazgatók ill. szakfelügyelők sürgős kinevezése útján megvédessenek a leányközépisk. admin. egész területén kizárólag hosszabb leányközépisk. szolgálattal bíró s az iskola munkásaival együttérző szakemberek alkalmaztassanak.

Az Orsz. Középisk. Tanáregyesület budapesti köre eme célok haldéktalan elérése érdekében minden rendelkezésére álló eszközzel küzd és elvárja az Orsz. Középisk. Tan. egy. vezetőségétől, valamint a tanári kongr. végrehajtó bizottságtól, hogy a szakszerű vezetés sürgős megvalósításáért minden erejüket latbavetik.

A javaslatok felett megindult vitában: *Zibolen Endre* után, aki a leányközépiskolai tanárok ügyét ajánlotta a gyűlés figyelmébe, *Sebestyén János* az igazgatói és főigazgatói intézmény mai formáját támadta. Igazgató- és főigazgatókká rendszeren protekciós emberek neveznek ki. A főigazgatói állás felesleges intézmény, ezt olyanok is hirdették, akik ma ezt az állást betöltik. A szocializmus alapelve, hogy maguk az alkalmazottak válasszák meg vezetőiket. Legújabbban miniszterkollégánk evvel az elvvel nem törődve, pályázatok nélkül, a mi megkérdésünk nélkül töltött be igen fontos állásokat s evvel a tényével forradalmi vívmányainkat fenyegeti s így reakciós. Kíváncs, hogy a jövőben minden minket érdeklő kérdésben egy minden politikai és felekezeti alap kizárásával választandó bizalmi tanács meghallgatásával és beleegyezésével dönthessen csak a miniszter. A minisztériumban pedig rendet kell csinálni; ha egy héten belül a jogászoktól nem tisztítják meg az ügyosztályt, tisztítsa meg maga a tanárság.

Kosáry István felszólalásában hangsúlyozza, hogy a kongresszus végrehajtóbizottsága s a Magyarországi Tanítók Szakszervezetében működő státuszrendező bizottság minden erejével sikrásszál a tanárság anyagi és erkölcsi jogainak érvényesítéséért.

Juvancz Iréneusz csodálkozik *Sebestyén* támadásán s természetesnek találja a mai korszakban az új kinevezéseket. A minisztert mi nem kényszeríteni akarjuk mai határozatunkkal, hisz az is azt akarja tenni, amit mi kívánunk; csak súlyt akarunk adni régi kívánságainknak.

Dénes Lajos régi harcos társaira hivatkozik, akik tanui lehetnek, hogy ők már régen követelték, hogy a tanárt, akármilyen állást tölt be, akár tanár, igazgató vagy főigazgató, mindig tanárnak tekintsek és ugyanazon javadalmazásban részesüljön. A mai különleges viszonyok közt, amikor az iskolától nagyon, de nagyon távol állott progresszív szellemet kell belevinni, azt biztosítani: ki másokra eshetett volna a választás? Különösnek találja, hogy *Sebestyén*, akit nem látott a régi harcosok közt amikor a progresszivitás veszedelmes volt, most ellene intéz támadást.

Hajtai Ferenc szocialista szempontból világítja meg a javaslatokat.

A közalkalmazottak a forradalom alatt osztályharcos alapon szervezkedtek. Ez a szervezet kényszerítette ki elsőnek a minisztériumoktól s a minisztertanácstól azt az óriási vívmányt, hogy addig semmiféle döntő szó ne essék státuszrendezési ügyekben, amíg a Közalkalmazottak szövetségét meg nem kérdik.

És amikor a Közalkalmazottak főbizalmi tanácsában a tanári státuszrendezést sérelmesnek találták s annak reparálását kérték, a minisztertanács úgy határozott — s ez immár jogi faktum, jogforrás, — hogy ezen sérelmeket a Közalkalmazottak útján, azok meghallgatásával, fogja a közoktatási és a pénzügyminiszter elintézni.

A Közalkalmazottak szövetsége ezután a tanári státuszrendezés ügyét áttette a kebelében levő Magyarországi Tanítók Szakszervezetéhez, amely azóta azt már le is tárgyalta s egészében elfogadva a kongr. végrehajtó biz.-nak határozatát, fölterjesztette a minisztériumhoz.

Ami a kinevezéseket illeti, szintén hangoztatja, hogy a főbizalmi testület megkérdése nélkül egyetlen kinevezés sem történhessék. Ily tanács megalkotása végett azonban a tanároknak szervezkedni kell. Az iskolába nem szabad sem fekete, sem vörös politikát bevinni, de az új szellemi irányzat biztosításához új emberekre volt szükség.

Veszprémy Vilmos örömmel látja a tanárság anyagi és erkölcsi érdekeltől folytatott harcainak igazolását a mai gyűlés lefolyásában.

Incze József elnök szavazásra bocsátván a javaslatokat, a gyűlés Priváry, Bernáth, Lieber, Böhm, dr. Veró és dr. Bittenbinder javaslatait egyhangúlag, a Liebermannét szótöbbséggel elfogadja, s megbízza az elnököt, hogy a javaslatokat memorandumba foglalva, február 7-én egy 15 tagú küldöttséggel juttassa el a minisztert helyettesítő államtitkárhoz.

Elnök a gyűlés folyamán beterjeszti a budapesti tanári kör tisztikarának, választmányának és orsz. választmányának névsorát.

Jelenti, hogy a kör gyűlését táviratban üdvözik a miskolci nevelőmunkások s az egyetemi végzettségűekkel egyenlő elbánást követelnek; a nagyszalontai áll. főgimn. tanárai, akik azt kívánják, hogy mindenki egy fizetési osztállyal lépjen elő. A keresk. iskolák képviselőjében Lévy István igazgató van jelen.

Más tárgy nem lévén, elnök a gyűlést bezárja.

Winkler József, jegyző.

KRÓNKA.

Statusrendezés. Lapunk zártakor statusrendezésünkben a döntő szó még nem történt meg. Hozzászoktunk a multban és sajnos — hozzá kell szoknunk ugylátszik a jelenben is, hogy jogos kívánságainkat csak nagyon nehezen tudjuk érvényesíteni. Ez a szinte fatalis állapot csak a legnagyobb fokú elkeseredést váltja ki lelkünkben. Évekig kértük azt, hogy az egyenlő kvalifikáció elvének alapján a bírakkal egyenlő elbánásban részesítsenek minket. Nem tudtuk elérni; sőt most a bírakat az új kormány kivette az állami tisztviselők statusából és olyan fizetést biztosított számukra, hogy az első folyamodású bíró a maga 7400 koronás törzsfizetésével, melyhez még a háborús és drágasági segély is járul, ott áll, ahová azt eredetileg tervezett statusrendezés szerint a tanár (10%, a VI. osztályban 7200 kor.) egyáltalában pályája végén sem juthatott volna.

Nem irigyeljük a bírák előnyös helyzetét, de szomorúan állapítjuk meg azt a tényt, hogy velük szemben mi — még ha kívánságainkat az egész vonalon teljesítik is, — az államnak csupán mostoha gyermekei leszünk.

Az a felhívás, melyet a kongresszus végrehajtó bizottsága mult számunkban közzétett, visszhangra talált. Számos testület, mint például a budapesti ág. ev. főgimn., a gyöngyösi áll. szatmárnémeti kat., a tatabányai kegyesrendi, a szarvasi ág. ev. főgimnáziumok, a veszprémi áll. felső keresk. iskola és más testületek már csatlakoztak, bejelentették, hogy ragaszkodnak a végrehajtó bizottság statusrendezési tervezetéhez. A győri állami főreáliskola tanári kara pedig kívánja a bírakkal való egyenlő elbánást s tiltakozik az ellen, hogy a magasabb fizetési osztályokat a tanárság rovására igazgatókkal és főigazgatókkal töltsék be. A Debreczeni Kör márc. 8-án tartott ülésében energikus határozatot, a legkeményebb harcra is készen állva szintén a bírakkal való egyenlő elbánást követeli és követeli a tanári függetlenség intézményszerű biztosítását. S a Közalkalmazottak Szövetsége — mely minisztertanácsi határozat értelmében statusrendezési ügyekben úgyszólván a kormány tanácsadó szerve — szintén sérelmesnek találta a tanári statusrendezési tervezetet és az egészet véleményezés végett kiadta a kebelében levő

Magyarországi Tanítók Szakszervezetének. A szakszervezet egészben véve elfogadta a kongresszus végrehajtó bizottságának álláspontját, úgy amint az mult számunkban közzétett felhívásban olvasható. A szakszervezet e javaslatot azután felterjesztette a Közalkalmazottak szövetségéhez.

A Közalkalmazottak főbizalmi tanácsa a javaslatot nem fogadta el a maga egészében, hanem csak bizonyos változtatásokkal. E szerint a főigazgatók az V., igazgatók 40%-a az V., 60%-a a VI., a tanárok 8%-a az V., 17%-a a VI., 30%-a a VII., 30%-a a VIII., 15%-a a IX. osztályba kerülne. A helyettes tanárok a X. fiz. osztály I. fokozatának, a gyakorló tanárok pedig a XI. oszt. I. fok. megfelelő díjazást kapnának. A tornatanárok kívánságait ugyanolyan arányban szállították le, mint az a rendes tanároknál történt.

A Tanítók Szakszervezete ragaszkodik az eredeti állásponthoz (10% V., 30-30% a VI., VII., VIII.); a javaslatok most a pénzügyminiszter és a közoktatásügyminiszter előtt vannak s döntés rövid időn belül várható. Ha a tanárságot meg akarják nyugtatni, ha annak a sok energiát felemésztett küzdelemnek, melyet a régi kormányok szűkkeblűsége és a kultúrával való nemtörődömsége és statusunk állandó lebecsülése folytán vívunk kellett, most végre végét akarják vetni, akkor a két döntő fórum nem zárkozhat el kívánságaink elől. Most fog eldőlni, hogy »a magyar kultúra munkásainak megbecsülése« komoly tartalmat jelent-e ezúttal vagy pedig csak jelszó és olyan biztató ígélet csupán, melyet mintha már a múltban is hallottunk volna? A tanárság csak akkor fog megnyugodni, ha teljesítik a Kongr. Végrehajtó Bizottság és a Tanítók Szakszervezete által formulázott kívánságait.

Választmányi ülés. Egyesületünk választmánya f. évi március 30.-án d. e. 10 órakor az egyesület helyiségében ülést tart. Ez ülés egyetlen tárgya a tisztújítás eredményének megállapítása. Az ülésre külön meghívók nem küldetnek szét.

Tisztújítás. Felhívjuk tagtársaink figyelmét a Közlöny februári számának 200. és következő lapjain foglalt s a tisztújításra vonatkozó közlésünkre. A szavazatok beküldésének határideje: március 27.

XIV. KIMUTATÁS

a Tanárok Nevelő Házára befolyt és följánlott összegekről.

Az 1919. január 20.-án kelt XIII. kimutatás helyesbített végösszege volt 174605.57 K

Azóta befolyt:

Oberle Károly tanártól a bpesti VI. ker. áll. főreálisk. tanári kara 1000 K-s alapítv. II. részlete	71— >
Pécs Aladár igazgatótól a bpesti VI. ker. áll. főreálisk. tanári kara 1000 K-s alapítv. III. részl.	42— >

Berkes Ottó igazgatótól a keszthelyi pr. főgimn. tanári 1000 K-s alapítványának még hátralevő része	125— K
Apostol Pál igazgatótól a kunszentmiklósi ref. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete	250— >
Sátor József szegedi áll. leánygimn. tanártól elrekvirált lakása januári bérösszege.....	37.50 >
Dr. Gréb Gyula igazgatóh.-tól az aszói ág. ev. Petőfi-főgimn. tanári kar 1000 K-s alapítv. II. részlete.....	166.68 >
Vigh Béla igazgatótól az egri áll. főreálisk. tanári kara 1000 K-s alapítv. II., III. és IV. részlete	600— >
Vogel Richard tanártól a zalaegerszegi áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. utolsó részl.	125— >
Borosnyay Károly tanártól a szegedi áll. főgimn. tanári testülete febr. havi adománya	50— >
A nagykállói áll. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítványából még hiányzó (1918 febr. 4.-én a postára adott, de eltévedt) 130 K.	130— >
Hebelt Sándor tanártól a zsolnai áll. főreálisk. tanártestülete 20'000 K-s alapítványára a főreálisk. isk. alapítványai értékeit: 15'200 K, 6%-s hadikölcsönkötv. és 386 K 81 f. készpénz	15586.81 >
A II., VI. és VII. kibocsátású hadikölcs. kötvényei $\frac{1}{3}$ évi kamatja.....	444.25 >
Az O. K. T. E.-nek kölcsön adott összegek után 1918 dec. 31-ig járó kamat	43.66 >
Ravasz Árpád igazgatótól a bpesti ref. főgimn. tanári kara 1000 K-s alapítv. I. részlete	200— >
A makói áll. főgimn. tanári karától 2000 K-s alapítványára Gebe Mihály h. igazgatótól Oravetz Lajos és Péntes Zoltán, makói áll. főgimn. tanárok 200—200 K-s adománya	400— >
Szepesi Elemér úr (Rákospalotáról) adománya	15— >
Összesen.....	193239.77 K
A XII. kimutatás szerint az alapítványok összege volt	264450— K
Ujabbán alapítványt jelentett be a verseczi áll. főreálisk. tanári kara	1000— >
A kunszentmiklósi ref. főgimn. tanári kara	1000— >
A győri áll. főreálisk. tanári kara pedig »Lenner Emil-alap« címén 20'000 K-s alapítványt létesít. A már régebben bejelentett 1000 K-hoz képest a különbség	19000— >
Eszerint az alapítványok összege most	285450— K
Ez összegből ki van fizetve.....	130799— >
Még kifizetendő	154651— K
Ez összeghez hozzáadva a XIV. kimutatás szerint befizetett... az eredmény.....	347990.77 K

Budapest, 1919 febr. 24.

Müller József,
az Orsz. Középisk. Tanáregyesület
pénztárosa.

Új államtitkár. A köztársaság elnöke *Somogyi Béla* fővárosi felsőkereskedelmi iskolai tanárt a közoktatásügyi minisztériumhoz politikai államtitkárrá kinevezte.

Előléptetés. A magyar közoktatásügyi miniszter a minisztertanácstól nyert felhatalmazás alapján *Badiés Ferenc dr.* budapestvidéki tankerületi főigazgatót az V. fizetési osztályba kinevezte.

Igazgatói kinevezés. A vallás- és közokt. magyar miniszter a magyar minisztertanács felhatalmazása alapján *Oberle Károly* budapesti X. ker., tisztviselőtelepi áll. főgimnáziumi r. tanárt az említett intézet igazgatójává kinevezte.

A Budapesti Kör állásfoglalása a vallásoktatás és az államosítás ügyében. A Budapesti Kör márc. 9-én tartott ülésében Weber Mihály előadói javaslata alapján 102 szóval 33 ellen a vallásoktatásnak az iskolából való kiküszöbölése mellett foglalt állást. Ugyancsak elfogadta a Kör Schuber Mátyás javaslatát az iskolák államosításáról. A részletes tudósítást következő számunkban fogjuk közölni.

A Magyar Békeegyesület paedagogiai szakosztálya Balassa József dr. elnöklete alatt több ülésben foglalkozott avval a kérdéssel, mi módon biztosítandó a pacifista elveknek az iskola keretében való minél szélesebb körű elterjesztése. A szakosztály legutóbb Szóts Gyula előadása alapján megállapodott azokban az irányelvekben, melyeket e cél érdekében a történelmi oktatásban érvényesíteni kell. Egyébként az összes tárgyra kiterjedő eredményeket memorandumba foglalva a közoktatásügyi miniszterhez fogják juttatni avval a kéréssel, hogy a készülő iskola- és tankönyvreformoknál ezeket vegye figyelembe.

Kitüntetett kartársaink. Mint a múltban elég sokszor, most is kartársaink irodalmi sikereiről számolhatunk be: A Kisfaludy Társaság Lukács Krisztina 1000 koronás jutalomdíját a bírálóbizottság megosztotta *Haugh Béla* nagykállói főgimnáziumi igazgató »Kedves Néném« és *Nógrády László dr.* budapesti tisztviselő-telepi főgimnáziumi tanár kollégánknak »A föld« című elbeszélése között.

Kinevezés. A vallás- és közoktatásügyi magyar miniszter *Márton György dr.* nagybányai állami főgimnáziumi h. tanárt és *Deák Ferenc* tor-dai áll. főgimn. helyettes tanárt rendes tanárrá, továbbá *Szilber József* hadv. okl. középiskolai tanárjelöltet a IX. fiz. osztályba áll. középiskolai rendes tanárrá kinevezte és szolgálattételre a budapesti Tudományegyetem földrendési obszervatóriumába beosztotta.

Kinevezés. A vall. és közokt. m. miniszter *Illyés Árpád* palánkai áll. polg. isk. hadviselt okl. középiskolai tanárjelöltet a mezőturi áll. leány-középiskolához rendes tanárrá kinevezte.

Kinevezések. A vallás- és közokt. magyar miniszter *Nagy Pál, Eicher Jakab, Fleischmann Gyula dr., Iványi István, Oláh István, Patz Jenő, Schmidt Adolf* hadviselt középiskolait okl. tanárjelölteket állami középiskolai ideiglenes rendes tanárrá kinevezte.

Áthelyezés. A vallás- és közoktatásügyi miniszter *Fenyves Adolf*, pancsovai állami főgimnáziumi r. tanárt a szegedi állami főgimnáziumhoz áthelyezte.

Középiskolai Ifjúság Szövetsége. A forradalom által teremtett szabadabb szellem hatása alatt a középiskolai tanulók is mozgalmat indítottak, hogy kulturális és gazdasági érdekeik hathatósabb védelmére a diákok országos szövetségbe tömörülhessenek. Imre Sándor államtitkár nagy megértéssel fogadta ezt a törekvést s rendeleti úton megengedte, hogy a középiskolák VII—VIII. és a felső kereskedelmi iskolák felső osztályos tanulói iskolaközi szervezetet alkothassanak »Középiskolai Ifjúság Szövetsége« címmel. A szövetségnek egyik osztálya a diákság gazdasági, a másik pedig kulturális ügyeivel foglalkozik. A szövetség és alosztályai tanári vezetés alatt állanak és pedig olyképen, hogy a vezetésre az ifjúság maga kér fel oly tanárokat, akik bizalmát bírják. Ugyancsak ez alakulással párhuzamosan, de azt megelőzve alakult Benedek Marcell kartársunk vezetése alatt a »Középiskolások Kulturális egyesülete«. A cél itt tisztán kulturális: A középiskolai diákság kulturális nivójának emelése előadások, kiadványok és pályázatok útján. A két szervezetnek már sajtóorgánuma is van: »A Mi Szavunk.« A lapot Dr. Palágyi Menyhért és Ráskay László szerkesztik, első száma február 15-én jelent meg változatos, reményekre jogosító tartalommal. Az aktuális kérdések közül a fiatalok természetesen az érettségiről is írnak: »Nyilvánvaló, hogy a középiskola korszerű reformja a legközelebbi jövő feladatát képezi, hát akkor miért éppen mi -- most felsőosztályosok -- szenvedjük el egy céltalan és mondhatjuk káros intézmény minden kellemetlen intézményét! [Sic!] Meg lehet és meg kell találni a módot, hogy az akadályokat még ez évben eltávolítsák, mert ezeknek a háborús s spanyolnáthás forradalmi évfolyamoknak amúgy is háborútól, forradalomtól, spanyolnáthától zaklatott idegeit céltalanul, szükségtelenül még jobban tönkretenni!!«

Mint értesülünk, a fiatal középiskolai ifjúság szövetségét komoly válság fenyegeti. A szocialista diákok mindent elkövetnek, hogy a polgári diákszövetség oszadjék fel és az ifjúság mint szocialista diákok szervezete szervezkedjék a maga küzdelmeinek megvívására.

A megszállott vidékeken sínylődő kartársak érdekében egyesületünk a következő sürgönyt küldötte dr. Kunfi Zsigmond miniszterünknek Bernbe: Nemzetközi Szocialista Kongresszus Dr. Kunfi miniszter úrnak Bern. Kérjük, tiltakozzék a kongresszus előtt ama embertelen bánásmód miatt, melyben a megszálló csehek, románok, szerbek a kultúra munkásait részesítik: elhurcolják, botozzák, bebörtönözik. Konkrét adatok bőven állanak rendelkezésünkre. Országos Középiskolai Tanáregyesület.

Új ifjúsági lap. »Új Világ« címen Purjesz Lajos és Benedek Marcell szerkesztésében új ifjúsági folyóirat indult meg változatos és gazdag tartalommal.

Halálozás. A következő kartársak elhalálozásáról értesültünk:

Gyimóthy Jenő, győнки főgimnáziumi r. tanár, ref. lelkész, meghalt február 23-án életének 49, tanári működésének 22-ik évében.

Rákos Adolf, egyesületünk egyik buzgó és lelkes híve, hosszabb szenvedés után Budapesten elhunyt.

Emléküket kegyelettel fogjuk megőrizni!

Nyilvánossági jog. A vallás- és közoktatásügyi magyar miniszter az a s z ó d l á g. h. ev. főgimnázium V—VIII. osztályainak a nyilvánossági jogot és az érettségi vizsgálat tartásának jogát a folyó 1918—19. tanévre megadta.

SZERKESZTŐI ÜZENET.

A Közlöny mult számának szerk. üzenetére a következő választ kaptuk: Az üzenetben foglalt kikosarazást — az elsőt közlőnybeli hosszú működésem óta — sajnálattal, bár kényszerű megértéssel veszem tudomásul egyelőre. Egyelőre, mondom, mert úgy tudom, hogy ennek a drákói intézkedésnek egy ideiglenes egyesületbeli pártközi megállapodás a magyarázata. Oda jutottunk tehát, hogy egy tanárember, aki az egyesületnek 32 év óta tagja és ugyanannyi ideje a Közlönynek nem utolsó munkatársa, abban bücsúzásul nem juthat szóhoz. És miért? A cikknek »éles, személyi támadásai miatt«, noha »sok a benne foglalt igazság is«. Én köztudomású *tényeket* soroltam fel, amelyek, természetesen, személyekhez kapcsolódnak. A magam személyét, többszörösen betört, de mindannyiszor behegedt fejemet azonban ismét prédául odadobva, a mostani üzemlekről ép oly függetlenül és kíméletlenül mondtam véleményt, mint annak idejében az egrí áskálódásokról, Barkóczyékról és végig mindegyik miniszterem reformterveiről. Ez a multban bűn számba mehetett — amelyért az »elismerés és jutalom« nem is maradt el — de mégis lehetséges volt. Nem hihetem, hogy ma, a gondolat-, a szó- és a lelkiismeretszabadság idejében ugyanaz lehetetlen legyen. Miután pedig erről a hítemről egyelőre nem akarok letenni, bízom benne, hogy cikkem, mely elismerem, *tisztító zivatarként hatna*, a tisztújítás után, a végleges állapot beálltával mégis meg fog jelenhetni. Ezt, igazán, nem szerzői hiúság vagy feltűnési vágy mondatja velem, hanem az a szent meggyőződés, hogy egy ilyen kultúrdokumentum számba menő leszögezõ nyilatkozatra, afféle közoktatásügyi *J'accuse*-re, a magyar középiskolai tanárságnak van szüksége erkölcsi reputációja érdekében a jövő ítélőszéke előtt. Mert a világ forog és halad s nem fog megállni ott, ahol ma van. Mindenképen sajnálom, hogy ma nincsen olyan tanügyi organumunk, amely helyt adna vagy adhatna a független egyéni vagy közvéleménynek. Én azt hiszem, hogy a még január elején, tehát a legutóbbi, feltűnést keltett tömeges kinevezések előtt megírt »Immorális paedagogiának«, mely csak része a »Forradalmi paedagogiai gondolatok« című sorozatnak, valahol és valamikor majd csak sikerül sorát ejteni. Budapest, 1919 február 20. *Kemény Ferenc.*

NÉVSORA

azon tagoknak, kik az 1919 január 20.-tól február 24.-ig tagdíjat fizettek:

1913/4-re: Lehel István.

1914/5-re: Banner János (II.), Bázel Ernő, Horváth János (Bp.), Lehel István, Pappné-Balogh Margit (II.), Simon László (Bp.), Wallentinyi Samu (még 5'83).

1915/6-ra: Banner János, Bázel Ernő, Horváth János (Bp. I.), Hasenauer Andor (még 6 K), Lehel István, Pappné-Balogh Margit, Prohászka János, Simon László (Bp.), Szilágyi Adolf, Wallentinyi Samu.

1916/7-re: Banner János, Bázel Ernő (I.), Gálos Rezső, Hasenauer Andor (6 K), Lehel István, Matolcsy László, Nagy József (Kiskunhalas még 3 K), Pappné-Balogh Margit, Prohászka János, Simon László (Bp.), Szilágyi Adolf, Wallentinyi Samu (6'17).

1917/8-ra: Gálos Rezső, Lehel István, Matolcsy László, Márer József, Nagy József (Kiskunhalas), Pap Zoltán, Pappné-Balogh Margit, Prohászka János, Simon László (Bp.), Szilágyi Adolf.

1918/9-re: Baky István, Balás Géza, Balogh Péter (Bp.), Barthos Indár (még 4 K), Barthos Kálmán, Beck Károly, Böhm Gyula, Csűrös István, Czakó-Diögyőry Emil, Czirbusz Géza, Dala Jenő, Danóczy Antal, Dassievicz Gyula, Dobay László, Edelényi Mihály (még 4 K), Farkas Ignác, Fuxhoffer Dezső, Fülöp Béla, Gaál László, Garda Samu, Gálos Rezső, Goschi Péter, Gosztonyi János, Györe János, Halász Zsiga, Horváth József, Horvát Rezső, Karádi Győző, Kató Sándor, Kiss Dénes, Kiss Ödön (bp. ref. f. g. t.) Klemm Antal, Koch Nándor (még 10 K), Korpás Ferenc, Kovács Gyula, Kovács Lajos (Bp.), Lehel István, Lévey Sándor, Loránd Lajos (még 4 K), Lukácsi György, Madai Gyula, Major Aladár, Maller Sándor (még 8 K), Marcesek Tibor, Marosi Arnold, Matolcsy László, Márkus Szilviusz (még 4 K), Mátrai Ferenc, Mentovich Ferenc, Miklóssy István, Mikó Pál, Moldoványi János, Molnár János, Nagy József (Kiskunhalas 1 K), Nagy Márk, Német Gábor, Nyusztay Antal, Ólasz Imre, Pap Zoltán (4 K), Pappné-Balogh Margit, Peczina Andor, Pesti Balázs, Péterffy Béla, Polák Imre, (még 8 K), Posch Árpád, Prohászka János, Ravasz Árpád, Sajó Sándor, Samu János, Sárközy Pál, Schneider Mátyás, Simon László (Bp. 4 K), Simonyi Gyula, Stanits Fulgent, özv. Sváby Pálné, Szabó Sándor, Szekeres Albert, Szemetty Béla, Szilágyi Adolf, Szekunzevics Kornél, Szőlgyémy Ferenc, Thurzó Ferenc (még 8 K), Tomcsala Melánia, Uferbach Jenő, Vajnóczky István, Varga Bálint, Winker István, Zalai Mihály, Zwickl Pál, Zsigmond Ferenc (még 4 K).

1919/20-ra: Lehel István, Lóránd Lajos (4 K), Prohászka János (2 K), Szegfi Ilona, Zsigmond Ferenc (8 K),

Előfizettek:

1917/8-ra: A kisújszállási ref. főgimn. (még 4 K), a mezőtúri ref. főgimn. (még 8 K), a székelyudvarhelyi r. k. főgimn., a temesvári Polatsek-féle könyvkereskedés (még 3'60).

1918/9-re: Budapestiek: a hadügyminisztérium, az I. ker. Szent József nevelőint., a k. r. főgimn., a VI. ker. áll. l. középisk., a VI. ker. áll. tanítónőképző, a VII. ker. B. u. áll. főgimn., az áll. f. ker. isk., a ciszt. r. tanárképző (még 4 K), a Norbertinum, a ref. főgimn., a X. ker. köb. áll. főgimn., a tanítóképzők szakfelügyelősége, a debreczeni áll. főreálisk., az egri áll. főreálisk. (még 4 K), a jászberényi áll. főgimn., a kaposvári áll. főgimn., a kecskeméti áll. főreálisk. (még 3'60), a kismartoni áll. polg. isk. (még 8 K), a kisújszállási ref. főgimn. (8 K), a kőszegi á. s. polg. fiúisk., a magyaróvári k. r. főgimn., a mezőtúri ref. főgimn. (4 K), a miskolci kath. főgimn., a nagybecskereki áll. f. ker. isk., a nagykarolyi r. k. főgimn., a pannonhalmi szt. B. r. közp. könyvtár, a perjámosi áll. p. isk. (még 8 K), a székesfehérvári áll. főreálisk. (II.), a sz. fehérv. ciszt. főgimn., a sz. fehérv. l. gimn., a szombathelyi á. s. f. ker. isk., a szombathelyi á. s. p. fiúisk., a temesvári Polatsek-féle könyvkereskedés (7'20), a verseczi közs. p. leányisk., a zalaegerszegi áll. főgimn.

1919/20-ra: A bp. ciszt. r. tanárképző (8 K), az egri áll. főreálisk. (8 K), a kismartoni áll. p. isk. (4 K), a székesfehérvári áll. főreálisk. (I.),

Budapest, 1919. febr. 24.

(I.) = I. fele.

(II.) = II. fele.

Müller József,

egyesületi pénztáros (II. ker., Áldás-u. 4.)